STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03887

DI MISHPOHE POLANETSKI

Henryk Sienkiewicz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הענריק שענקעוויטש

די

משפּחה פּאלאנעצקי

יידיש: יונה שפּעס

פאַרלאַג ח. בזשאָזאַ

וואַרשע, 1926.

ערשטער טייל

I.

ס׳איז געווען איינס אַ זייגער באַנאַכט, ווען פּאָלאָניעצקי האָט זיך דערנענטערט צום הויף אין קושעמיען. אין דעמדאָזיקן דאָרף, וווּהין די מוטער זיינע, אַ ווייטע קרובה פונעם היינטיקן באַלעבאָס פון קושעמיען, האָט אים געפּלעגט פירן אויף וואַקאַציע, איז ער געווען בסך־הכל צוויי מאָל. פּאָלאָניעצקי האָט איצט זיך באַמיט צו דערמאַנען זיך די געגנט, ס׳איז אים אָבער אָנגעקומען שווער. באַנאַכט, אינעם שיין פון דער לבנה, האָט אַלץ באַקומען גאָר אַן אַנדער אויסזען. איבער די גראָזן, לאָנקעס און גרודעס איז נידעריק געלעגן אויסגעשפּרייט אַ ווייסער נעפּל, וואָס האָט די גאַנצע געגנט פאַרוואַנדלט אין אַן אין־סופיקע אָזערע. דידאָזיקע אָזערע איז נאָכמער פאַרשטאַרקט געוואָרן דורך די כאָרן פרעש, וואָס האָבן זיך געלאָזט הערן אינעם נעפּל. ס׳איז געווען אַ יולי־נאַכט, זייער אַ מילדע און באַליכטענע פון דער פולער לבנה. מינוטנווייז, בשעת די פרעש פלעגן אַנטשוויגן ווערן, האָט מען געקענט הערן וואַכטלען, וואָס האָבן זיך געשפּילט אויפן טוי. צייטנווייז ווידער האָט פונדערווייטן, ווי פון אונטער דער ערד, פון די זומפּיקע

סטאַוון אַרויס, וואָס זענען געווען פאַרשטעלט פון די אָלכעס. אָפּגערופן זיך אַ קול פון אַ באַנק.

פּאָלאָניעצקי האָט נישט געקענט בײַשטיין דעם כישוף פון דער דאָזיקער נאַכט. זי איז אים געווען עפּעס היימיש און די היימישקייט האָט ער געפילט נאָכמער דערפאַר, ווײַל ער פלעגט פריִער זעלטן־ווען קומען אַהיים, און ערשט מיט צוויי יאָר צוריק האָט ער אויף שטענדיק זיך אומגעקערט פון אויסלאַנד, ווו ער האָט פאַרברענגט זײַן ערשטע יוגנט און שפּעטער זיך אָפּגעגעבן דעם מסחר. איצט, בשעת ער איז אַרײַנגעפאָרן אין דעם שווײַגנדיקן דערפל, האָט ער זיך דערמאָנט אָן זײַנע אייגענע קינדער־יאָרן, וואָס ער האָט געדענקט אַ דאַנק דער מוטער זײַנער, וועלכע האָט שוין פינף יאָר נישט געלעבט און צוליב דעם, וואָס די עגמת־נפשן און דאגות פון זײַן קינדהייט האָבן לגבי די הײַנטיקע, אויסגעוויזן אים ממש, ווי שטותים.

ענדלעך איז די ברישקע אַרײַנגעפאָרן אין דערפל אַרײַן, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט אַ צלם, וועלכער איז געשטאַנען אויף אַ זאַמדיק בערגל. דער צלם האָט זיך שוין שטאַרק אײַנגעבויגן און געדראָט מיט אײַנפאַלן. פּאָלאָניעצקי האָט געדענקט דעם צלם דערפאַר, ווײַל מען האָט דאָ בשעתו מקבר געווען אַ געהאָנגענעם, וועלכן מען האָט געפונען אין שכנותדיקן וואַלד און לײַטן פלעגן שפּעטער מורא האָבן דאָרט אַרומצוגיין בײַ נאַכט.

נאָכן צלם האָבן זיך אָנגעהויבן די ערשטע כאַטעס. לײַטן זענען שוין געשלאָפן. אין קיין איין פענסטער האָט זיך נישט געלויכטן. ווו מען האָט נאָר אַ וואָרף געטון מיטן אויג, האָבן געפינקלט אויפן נאַכטישן פאָן בלויז די דעכער, וואָס זענען געווען פאַרגאָסן מיט לבנה־שײַן און אינם דאָזיקן גלאַנץ אויסגעזען זילבערן און גרוי. אַ טייל כאַטעס זענען געווען באַשמירט מיט וואַפּנע און געגלאַנצט העל־גרין, אַנדערע ווידער פאַרבאָרגן אין קערשנגערטלעך, אין געדיכטעניש פון סלאָמיעשניקעס, אָדער צווישן שטעקעלעך צוקער־באָב, האָבן קוים־קוים זיך אַרויסגעזען פון שאָטן. אויף די הייף האָבן געבילט די הינט, אָבער ווי פון חלום אַרויס,

ווי זיי וואָלטן געשטאַנפּעט אויפן קוואַקען פֿון די זשאַבעס, צום שפּילן פֿון די וואַכטלען, פֿון די באָנקעס און די אַלע מינים קולות, מיט וועלכע עס רופֿט זיך אָפּ אַ זומער-נאַכט און וואָס מאַכן נאָך שטאַרקער דעם איינדרוק פֿון דער שטילקייט.

די ברישקע איז, רוקנדיק זיך פּאַמעלעך איבערן זאַמדיקן וועג, סוף כּל סוף אַריינגעפֿאָרן אין אַ פֿינסטערע אַלשע אַריין, וועל־כע איז געווען דאָ און דאָרט באַשפּריצט מיט שימער, וואָס האָט זיך דורכגעריסן דורך די בלעטער. עק אַלעע האָבן געפּייפּט די נאַכט-סטרושעס. באַם סאַמע סוף האָט ווייס זיך אָנגעזען אַ פּרי־צישער הויף מיט עטלעכע באַלויכטענע פֿענסטער. בשעת די בריטש־קע האָט אָנגעהויבן רוישן פֿאַרן גאַנעק, איז פֿון הויז אַרויס אַ יינגל, אַ באַדינער, וואָס האָט פּאָלאָניעצקין גענומען העלפֿן אויס־שטייגן. אַ חוץ דעם האָט זיך דערבענטערט דער נאַכט-סטרוזש מיט צוויי ווייסע הינט, ווייזט אויס, זייער יינגע און מילדע, מחמת, אָנשטאָט צו בילן, האָבן זיי אָנגעהויבן זיך לאַשטשען און אַרויפּ־כאַפּן זיך אויפן גאַסט, אַרויסווייזנדיק לכּבֿוד אים אַזאַ גרויסע פֿרייד, אַז דער סטרוזש האָט געמוזט מיט אַ שטעקן איינצוימען זייער השתּפּכות-הנפש.

דאָס יינגל האָט אַראָפּגענומען פֿון דער בריטשקע פּאָלאָניעצ־קיס זאַכן, ער אַליין ווידער האָט אין אַ ווײַלע צרום זיך שוין געפֿונען אין עסצימער, ווו עס האָט געוואַרט אויף אים טיי. באַ איין וואַנט איז געשטאַנען אַ בופֿעט פֿון ניסנהאָלץ, דערלעבן דער זייגער מיט גרויסע וואַגעס און מיט אַ קוקו, אין דער צווייטער זייט צוויי געמיינע פּרויען-פּאָרטרעטן אין קליידער פֿון אַכצנטן יאָר-הונדערט, אינדערמיט ווידער אַ טיש, וואָס איז געדעקט גע־ווען מיט אַ ווייס טישטוך, אַרומגערינגלט מיט שטולן, מיט הויכע פּרענטשעס. דאַסדאָזיקע צימער, העל באַלויכטן, פֿול מיט פּאַרע, וואָס האָט געגעצט פֿון סאַמאָוואַר, האָט אויסגעזען גאַנץ געמיט־לעך און פֿריילעך.

פּאָלאָניעצקי האָט אָנגעהויבן שפּאַנען לענגויס דער שטוב, דאָס סקריפּען פֿון זיינע אייגענע שטיוול האָט אים אָבער אין

דערדאָזיקער שטילקייט געאַרט, איז ער דעריבער צוגעגאַנגען צום פענסטער און אַרויסגעקוקט דורך דער שויב אויפן הויף, וואָס איז געווען באַלויכטן פון דער לבנה. דאָרט האָבן די זעלבע צוויי ווייסע הינט, וואָס זענען אים מיט אַזאַ התלהבות אַנטקעגנגעקומען, זיך איינס נאָך דאָס אַנדערע געיאָגט.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט די טיר פון שכנותדיקן צימער זיך געעפנט און ס'איז אַריין אַ יונג מענטש, וואָס פּאָלאָניעצקי האָט משער געווען, אַז דאָס איז די טאָכטער פון באַלעבאָס פון קושעמיען, פון זיין צווייט ווייב. תּיכּף, ווי ער האָט זי נאָר דערזען, איז ער אַרויס פון פענסטער-פּראָמוגע און דערנענטערנדיק זיך מיט זיינע סקריפּענדיקע שטיוול צום טיש, זיך פאַרנייגט און אָנגערופן זיין פאַמיליען-נאָמען.

דאָס מיידל האָט אויסגעצויגן צו אים די האַנט און אַ זאָג געטאָן:

— מיר האָבן פון דער דעפּעשע געוווּסט וועגן אייער קומען. דער טאַטעשי איז עפּעס נישט געזונט און האָט געמוזט זיך לייגן אין בעט אַריין, מאָרגן אָבער וועט אים גרויס הנאה טון אייך צו זען.

— נישט מיין שולד, וואָס כ'בין אַזוי שפּעט געקומען — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי, — דער צוג קומט אָן קיין משערניאָוו ערשט עלף אַ זייגער.

— און פון משערניאָוו קיין קושעמיען איז נאָך גאַנצע צוויי מייל וועגס. דער טאַטע האָט מיר געזאָגט, אַז איר זייט דאָ שוין נישט דאָס ערשטע מאָל.

— כ'פלעג דאָ אַהערקומען מיט דער מאַמען, ווען איר זענט נאָך אויף דער וועלט נישט געווען.

— כ'ווייס, איר זענט דעם טאַטנס אַ קרוב.

— איך בין העכער פּאָלאָניעצקיס ערשטער פרויס קרוב.

— דער טאַטע האָט זייער ליב משפּחה, אפילו די ווייטסטע — האָט געענטפערט דאָס מיידל.

זי האָט אָנגעהויבן אָנגיסן טיי, אָפּיאָגנדיק פון צייט צו

צייט מיט דער צווייטער האַנט די פּאָרע, וואָס האָט געזעצט פון סאַמאָוואַר און פאַרשטעלט איר די אויגן.

בשעת דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן, האָט מען גע-קענט הערן בלויז דאָס קלאַפּן פונם זייגער. פּאָלאָניעצקי, וועלכן ס'האָט אינטערעסירט יינגע פרויען, האָט זיך צוגעקוקט צו פרייליין פּלאַוויצקאַ. דאָס איז געווען אַ פּערזאָן פון מיטעלן וווּקס, אַ גאַנץ שטאַלטנע, מיט טונקעלע האָר און אַ מאַט געזיכט, אָבער עפּעס ווי אָן אויסגעלאָשנס, מיט אַ ברוסט אַ ביסל אָן אָפּגעברענטע פון דער זון, בלויע אויגן און פּראַכטפולע ליפּן. בכלל איז עס געווען אַ געזיכט פון אַן איידעלער און רויִקער פרוי. פּאָלאָניעצקי, וועלכן זי האָט אויסגעוויזן נישט קיין מיאוסע, אָבער אויך נישט קיין שיינע, האָט געטראַכט, אַז זי איז גאַנץ באַחנט, אַז ס'קען זיין, זי איז אַ גוטע און אַז אונטער דערדאָזיקער נישט איבעריק גלענצנ-דער אויסערלעכקייט, קען זי פאַרמאָגן אַ סך אַזעלכע מיני-מעלות, וואָס עס האָבן געוויינטלעך דאָרפישע מיידלעך. הגם ער איז געווען יינג, האָט אים דאָס לעבן אויסגעלערנט איין אמת, אַז אין כּלל גענומען, ווען מען דערקענט פרויען נעענטער, געווינ-ען זיי דערביי, מאַנסלייט ווידער — פאַרלירן. ער האָט אויך געהערט וועגן פרייליין פּלאַוויצקאַ, אַז די גאַנצע ווירטשאַפט אין קושע-מיען, איבעריקנס כמעט לחלוטין אַ חורבע, ליגט אויף איר קאָפּ און אַז דאָס איז איינע פון די אַרבעטזאַמסטע נפשות אויף דער וועלט. לגבי דידאָזיקע דאגות, וואָס זענען אויף איר געלעגן, האָט זי אין זיינע אויגן אויסגעזען רויִק און מילד. אַ חוץ דעם האָט ער געטראַכט, אַז מסתמא ווילט זיך איר שלאָפן, מען האָט עס געקענט זען אפילו אין אירע אויגן, וואָס האָבן זיך נישט ווילנדיק געזשמורעט אַנטקעגן דער שיין פונם הענגל-לאָמפּ.

דער עקזאַמען וואָלט בכלל געווען פאַר איר דורך גינסטיק, ווען דער שמועס זאָל נישט האָבן צוגעגאַנגען אַ ביסל שווערלעך. דאָס האָט זיך אָבער דערקלערט דערמיט, וואָס זיי האָבן זיך דאָס ערשטע מאָל אין לעבן געזען. אַ חוץ דעם האָט זי אים אויפגע-נומען איינע אַליין, וואָס דאָס האָט אַ יינג מיידל געקענט שטעלן אין אַ פאַרלעגנהייט. לסוף, האָט זי געוווסט, אַז פּאָלאָניעצקי איז

געקומען צו זיי נישט מיט אַ באַזוך, נאָר נאָך געלט. איגדעראמתן איז עס טאַקע אַזוי געווען. די מוטער זיינע האָט מיט זייער אַ לאַנגער צייט צוריק אַוועקגעגעבן עטלעכע און צוואַנציק טויזנט רובל אויף דער היפּאָטעק פון קושעמיען, וועלכע פּאָלאָניעצקי האָט איצט געוואָלט אָפּנעמען, ראשית דערפאַר, וואָס מען האָט לאַנג געלאָזט וואַרטן מיטן פּראָצענט, והשנית צוליב דעם, וואָס זייענדיק אַ שותּף צו אַ האַנדלס־הויז אין וואַרשע, האָט ער געמאַכט פאַרשידענע געשעפטן און זיך גענייטיקט אין מזומנים. ער האָט פאַרויס געהאַט מיט זיך אָפּגעמאַכט, אויף קיין שום הנחות נישט איינצוגיין און זיינס אָן שום טענות ומענות אַרויסצובאַקומען. אין אַזעלכע מיני עסקים איז אים שטענדיק דער עיקר בעגאַנגען אין אַרויסווייזן זיך אַלס אַן עקשן. בטבע איז ער אפשר גאָר אַזעלכער נישט געווען, ער האָט אָבער געמאַכט זיך פונם עקשנות אַ פּרינציפּ און אגב אורחא אַ פראַגע פון אייגנליבע. צוליב דעם טאַקע פלעגט ער אָפטמאָל צופיל דעריגען מגזם זיין, ווי דער שטייגער איז בײַ מענטשן, וואָס רעדן זיך עפּעס איין.

דעריבער האָט ער איצט אפילו, ווען ער האָט געקוקט אויף דעם סימפּאַטישן, אָבער ווייזט אויס שלעפעריקן מיידל, אויף צולהכעיס דעם מיטגעפיל, וואָס האָט זיך נישט ווילנדיק אין אים געוועקט, בײַ זיך געחזרט:

— אַלץ איז טאַקע גאַנץ פיין, אָבער באַצאָלן וועט איר מוזן.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער אַ זאָג געטון:

— כ'האָב געהערט, אַז איר פאַרנעמט זיך דאָ מיט אַלץ: איר האָט ליב ווירטשאַפט?

— איך האָב זייער ליב קושעמיען — האָט זי געענטפערט.

— איך האָב אויך ליב געהאַט קושעמיען, ווען כ'בין געווען אַ יינגל. אָבער באַלעבאַטעווען דאָ וואָלט איך נישט געהאַט קיין חשק. אַזעלכע שווערע באַדינגונגען...

— שווערע, שווערע... מיר טוען אַלץ, וואָס מיר זענען גאָר בכוח.

— דאָס הייסט, איר אַליין טוט אַלץ, וואָס איר קענט.

— איך העלף צו דעם טאַטען, וואָס איז אָפט אַ בעל־מיחוש.

— איך בין נישט קיין מבין אויף די זאַכן. ווי איך הער אָבער און זע, קום איך צום באַשלוס, אַז ס׳רוב ערד־באַזיצער האָבן זיך נישט וואָס צו פאַרלאָזן אויף דער צוקונפט.

— מיר פאַרלאָזן זיך אויפן אייבערשטן.

— דאָס איז אַן ענין, מען קען אָבער קיין בעל־דברס צו אים נישט אָפּשיקן.

פריילין פלאַוויצקאַס פנים האָט זיך אינגאַנצן פאַרוויטלט, אוןביידע זענען אין פאַרלעגנהייט אויף אַ רגע אַנטשוויגן געוואָרן.

פאָלאָניעצקי האָט דאַמאָלס צו זיך אַ זאָג געטון:

— פאַרפאַלן, קוים האָסטו אָנגעהויבן, זאָלסטו גיין ווייטער.

און ער האָט געזאָגט:

— איר וועט דערלויבן צו דערקלערן אייך דעם ציל פון מיין קומען.

דאָס מיידל האָט געוואָרפן אויף אים אַ בליק, פון וועלכן פאָלאָניעצקי האָט געקענט אַרויסלייענען: ביסט נאַר־וואָס געקומען, שפּעט איז, איך אַליין, קוים וואָס איך לעב פון מידעקייט — ווי האָט עס דיך די פשוטע איידלקייט נישט איינגעהאַלטן פון אָנהייבן אָט־אָ־דעם שמועס".

אויפן קול אָבער האָט זי געענטפערט:

— איך ווייס צוליב וואָס איר זענט געקומען, ס׳איז אָבער אפשר גלייכער, איר זאָלט רעדן דערפון מיטן טאַטען.

— גוט; אַנטשולדיקט — האָט געענטפערט פאָלאָניעצקי.

— איך אַנטשולדיק זיך פאַר אייך. מענטשן האָבן רעכט צו מאָנען, וואָס זיי קומט און איך בין דערצו שוין געוווינט. היינט איז אָבער שבת; און שבת איז דאָ אַזוי פיל אַרבעט. איבעריקנס, אין אַזעלכע מיני ענינים, פאַרשטייט איר. . . צייטנווייז,

אז עס פאָרן זיך אָן יידן, קום איך מיט זיי אַליין דורך... אָבער דאָס מאָל וואָלט איך ליבערשט וועלן, איר זאָלט רעדן מיטן פאָ־טער. ס׳וועט אונדז ביידע זיין לייכטער.

— אַלזאָ, ביז מאָרגן — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי, וועלכן ס׳האָט אויסגעפּעלט דרייסטקייט צו זאָגן, אַז אין געלט־זאַכן וואָלט ער וועלן באַהאַנדלט ווערן ווי אַ ייד.

— אפשר וועט איר דערלויבן נאָך טיי?

— ניין. אַ דאַנק. אַ גוטע נאַכט.

און אויפשטייענדיק, האָט ער דערלאַנגט איר די האַנט; דאָס מיידל האָט אים דערלאַנגט אירע, אָבער אַ סך ווייניקער האַרציק, ווי צום קבלת־פּנים, אַזוי, אַז ער האָט קוים אָנגע־רירט די שפּיץ־פינגער.

אַוועקגייענדיק, האָט זי אַ זאָג געטון:

— דער באַדינער וועט אייך אָנווייזן דאָס צימער...

פּאָלאָניעצקי איז געבליבן אַליין. ער האָט געפילט אַ בילס אַ ווידערטעם און איז געווען נישט צופרידן פון זיך אַליין, הגם ער האָט נישט געוואָלט זיך דערינען מודה זיין. ער האָט אפילו זיך אָנגעהויבן איינרעדן, אַז זיין האַנדלונג איז געווען אַ גוטע, מחמת ער איז נישט אַהערגעקומען פּראָווען דאָ קיין העפלעכקייט, נאָר מאָנען געלט. וואָס גייט אים דאָרט אָן פרייליין פּלאַוויצקאַ: זי איז אים גאָנץ עגאַל. אויב זי וועט אים האַלטן פאַר אַ גראָבן יונג, מילא איז אוודאי גוט, ווייל דער שטייגער איז, אַז וואָס אומאָנ־גענעמער ס׳איז דער בעל־דבר, אַלץ גיכער וויל מען זיינע פּטור ווערן.

דער ווידערטעם איז אָבער געווען שטאַרקער פון דעם שכל, מחמת עפּעס אַ שטים האָט אים געזאָגט, אַז דאָס מאָל גייט נישט בלויז אינעם העפלעכקייט, נאָר פּשוט אין אַ ביסל רחמנות אויף אַ פאַרמאַטערטער פרוי. ער האָט דערביי געפילט, אַז באַ־גייענדיק זיך אַזוי שאַרף, באַפרידיקט ער בלויז זיין פּאָזע, אָבער בשום אופן נישט זיין האַרץ, נישט זיין איינגעבוירענעם אינ־סטינקט.

ער איז אויך אין כעס געווען אויף פריילין פלאַוויצקאַ, נאָכמער דערפאַר, וואָס בעצם איז זי אים געפעלן. פונקט ווי אינם פאַרשלאָפענעם דערפל, פונקט ווי אין דער לבנה-נאַכט, האָט ער אין דעם מיידל געפונען עפּעס היימישס, עפּעס אַזוינס, וואָס ער האָט בחנם געזוכט באַ די אויסלענדישע פרויען און דאָס האָט אים אויפגערעגט נאָך אַ סך מער, ווי ער אַליין האָט זיך עס געקענט ריכטן. מענטשן שעמען זיך אָבער אָפטמאָל מיט זייערע אייגענע געפילן. פּאָלאָניעצקי האָט זיך געשעמט אָפט מיט זיין אויפרעגונג, ער האָט דעריבער באַשלאָסן זיך צו פירן ווי אַן אכזר, און אָן שום רחמנות צודריקן דעם אַלטן פלאַוויצקין.

בינו לבינו האָט דאָס ייִנגל אים אַרייַנגעפירט אין שלאָפצימער. פּאָלאָניעצקי האָט אים תיכף משלח געווען און געבליבן איינער אַליין. ס'איז געווען דאָס זעלבע צימער, וואָס אַמאָל, בשעת ער פלעגט באַם ערשטן ווייבס לעבן, אַהערקומען מיט זיין מוטער. עס האָבן אים ווידער באַהערשט די זכרונות. די פענסטער זענען אַרויסגעגאַנגען אין גאָרטן, נאָך וועלכן ס'איז געווען אַ סטאַוו. אינם וואַסער האָט זיך געשפּיגלט די לבנה — און דעם סטאַוו האָט מען איצט בעסער אָנגעזען, ווי אַמאָליקע צייטן, ווען ס'האָט אים פאַרשטעלט אַן אַלטער יעשנבוים, וואָס אַ שטורעמווינט האָט געמוזט אומוואַרפן, מחמת אויפן אָרט האָט איצט אַרויסגעסטאַרטשעט בלויז אַ קאָרטש, פון אויבן פריש אָפּגעבראָכן. ס'האָט געמאַכט אַן איינדרוק, ווי די לבנה-שיין וואָלט זיך צונויפגעזאַמלט אויפן קאָרטש, וועלכער האָט זייער שטאַרק געגלאַנצט. דאָס אַלץ צוזאַמען האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון געוואַלטיקער רו. פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט אין שטאָט אינגאַנצן געלעבט מיט משא-ומתן, ובכן אין כסדרדיקער אָנשטרענגונג פון אינטעלעקטועלע און פיזישע כוחות, האָט נישט ווילנדיק דערפילט די שטימונג פונם דאָרף, וואָס רינגלט אים אַרום, פונקט ווי מען פילט אַ וואַרעמע וואַנע נאָך אַ גרויסער אַרבעט. ס'האָט אים אָנגעהויבן לייכט ווערן. ער האָט געפרוווט טראַכטן וועגן זיינע עסקים, וועגן דעם, ווי אַזוי זיי וועלן זיך ענדיקן, צי וועט ער באַקומען ריווח אָדער היזק, לסוף וועגן זיין שותף ביגעל און וועגן דעם, ווי אַזוי ער

אעט זיך דאָרט אַן עצה געבן אָן אים — אָבער בחנם. אָנשטאָט דעם האָט ער געטראַכט וועגן פריילין פלאָוויצקאַ. הגם איר פערואָן האָט אויף אים געמאַכט אַ גוטן איינדרוק, איז ער דאָך געבליבן צו איר גאַנץ גלייכגילטיק, שוין בלויז דערפאַר, וואָס ער האָט נאָר-וואָס זיך געהאַט מיט איר באַקאַנט. זי האָט אים אָבער פאַר אינטערעסירט אַלס אַ טיפּ. ער איז אַלט געווען אַ יאָר עטלעכע און דרייסיק; איז געווען אַלזאָ אינם עלטער, ווען דער אינסטינקט טרייבט דעם מאַנסביל ממש מיט אַן אומברחמנותדיקער קראַפט צו בילדן אַ היים, נעמען אַ ווייב און שאַפן אַ משפחה. דער גרעסטער פּנסימיזם איז אָנמעכטיק לגבי דעמדאָזיקן אינסטינקט; ס'העלפט נישט קיין קונסט, נישט קיין אַנדערע לעבנס-אויפגאַבן. דעריבער טאַקע האָבן מיזאַנטראָפּן חתונה, נישט קוקנדיק אויף זייער פילאָזאָפיע, קינסטלער, נישט קוקנדיק אויף זייער קונסט און בכלל די אַלע, וואָס האַלטן אין איין טענהן, אַז זיי גיבן זייערע צילן אָפּ נישט די האַלבע, נאָר די גאַנצע נשמה. די אויסנאַמען באַשטעטיקן בלויז די מסקנא, אַז אַ כלל קען מיט קיין קאָנווענציאָנעלן ליגנט נישט לעבן און קעגן די שטרעמונגען פון דער נאַטור נישט גיין. ס'רוב האָבן נישט חתונה בלויז אָט אָ-די, וואָס זייער מניעה דערצו איז געווען די זעלבע קראַפט, וועלכע איז מזווג-זיווגים. דאָס הייסט די, וואָס די ליבע האָט זיי פשוט פאַראַטן. פונדאַנען נעמט זיך טאַקע, וואָס דאָס בלייבן אַן אַלטער בחור איז על פּי רוב, אויב נישט תמיד, אַ באַהאַלטענע טראַגעדיע.

פּאָלאָניעצקי איז לעולם קיין מיזאַנטראָפּ נישט געווען, אויב נישט קיין מענטש, וואָס פּריידיקט שיטות קעגן חתונה-האָבן. פאַרקערט: ער האָט גראָד יאָ געוואָלט נעמען אַ ווייב און איז געווען איבערצייגט, אַז ער דאַרף עס דווקא טון. ער האָט געפילט, אַז עס איז געקומען אויף אים די צייט, האָט ער דעריבער געזוכט אַרום זיך אַ פרוי. פון דאַנען האָט אויך געשטאַמט דער גרויסער אינטערעס, וואָס ס'האָבן געוועקט אין אים פרויען און דער עיקר מיידלעך. הגם ער האָט עטלעכע יאָר פאַרבראַכט אין פראַנקרייך און אין בעלגיע, האָט ער באַ קיין ווייבלעך קיין ליבע נישט געזוכט, סיידן שוין באַ גאָר לייכטע. ער איז געווען אַ לעבעדיקער

און אַקטיווער מענטש, וואָס האָט געהאַלטן, אַז פירן ליבעס מיט ווייבלעך איז אַן עסק בלויז פאַר ליידיקגייער און אַז בכלל איז דאָס באַלאַגערן פרעמדע ווייבער מעגלעך דאָרט, וווּ מענטשן האָבן זיי- ער אַ סך געלט, ווייניק אָרנטלעכקייט און לחלוטין גאָרנישט וואָס צו טון, ובכן אין געזעלשאַפטן, ווו ס'איז פאַרהאַן פון לאַנג-אָן אַ רייכער קלאַס, וועלכער איז בראשו ובריבוא אַריינגעטון אין פוסט און אין אויסגעלאַסן לעבן. ער אַליין איז באמת געווען זייער פאַר- גומען. היות אָבער ער האָט געוואָלט ליב קריגן, כדי חתונה צו האָבן, האָבן אין אים, הן פסיכישן, הן פיזישן אינטערעס אַרויסגערופן נאָר מיידלעך. פלעגט ער טרעפן אייגע אַזעלכע אויף זיין וועג, האָט ער ראשית און פון דער ערשטער רגע אָן זיך געשטעלט די שאלה: צי נישט אָט-אָ-די אַמאָל!", אָדער לכל הפחות: „צי נישט אַזעלכע אַמאָל?" איצט האָבן די מחשבות זיינע זיך געדרייט אויף דעמזעלבן אופן אַרום פריילין פלאַוויצקאַ. פריער האָט ער שוין אַ סך זיך געהאַט וועגן איר אַנגעהערט פון אירס אַ קרובה, וואָס ווינט אין וואַרשע — געהערט גוטס, אַפילו רירנדיקס, איצט איז אים געקומען פאַר די אויגן איר שטיל, מילד געזיכט. ער האָט זיך דערמאָנט אָן אירע הענט, זייער שיינע מיט לאַנגע פינגער, הגם אַ ביסל אָפּגעברענטע; אירע טונקל-בלויע אויגן און דאָס קליינע שוואַרצע חן-פינטעלע איבער איר מויל. ס'איז אים אויך געפעלן איר שטים. הגם ער האָט געהאַט מיט זיך אָפּגע- מאַכט, אויף קיין שום הנחות נישט איינצוגיין און דאָס זייניקע זיך אָפּצונעמען, איז ער דאָך געווען אין כעס אויפן מזל, וואָס האָט אים געבראַכט צו פירן קיין קזשעמיען בתורת אַ בעל-דבר. רעדנ- דיק מיט זיך אַליין אויפן סוחרישן לשון, האָט ער אין האַרצן געחזרט: דער סאָרט איז אַ גוטער, כ'וועל אָבער נישט „רעפלעק- טירן" — מחמת נישט צוליב דעם בין איך דאָ אַהערגעקו- מען.

דאָך האָט ער יאָ „רעפלעקטירט" און דערצו אַזוי ווייט, אַז בשעתן אויסטון און לייגן זיך, האָט ער אַ לאַנגע צייט נישט גע- קענט איינשלאָפן. די העגער האָבן אָנגעהויבן קרייען, די שויבן בלאַס און גרין צו ווערן, ער אָבער האָט אַלץ נאָך אונטער די

פאַרמאַכטע וויעס געזען פריילין פלאַוויצקאַס לויטערן שטערן, איר חן־פּינטעלע איבערן מויל און די הענט, וואָס גיסן אָן טיי. שפּעטער ווען דער שלאָף האָט אים גענומען פייניקן, האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז ער האָט דידאָזיקע הענט אין זיינע און ציט זיי צו זיך צו. אויף צומאָרגנס האָט ער זיך שפּעט אויפגעכאַפּט אין דערמאָנענדיק זיך אָן פריילין פלאַוויצקאַ א טראַכט געטון: „אַהאַ! דאָס זעט זי אַזוי אויס!“

II.

אויפגעוועקט האָט אים אייגנטלעך דאָס יינגל, וואָס האָט אים געבראַכט צו טראָגן קאַווע און גענומען די זאַכן אויסצופּוצן. בשעת ער איז מיט זיי צוריקגעקומען, האָט אים פּאָלאַניעצקי אַ פרעג געטון, צי איז אין דעם הויז נישט קיין מנהג זיך צוזאַמענצוקומען אין עסצימער אויף פרישטיק.

— ניין, — האָט געענטפערט דאָס יינגל, ווייל דאָס פריילין הייבט זיך אויף פרי און דער עלטערער פריץ ווידער שלאָפט לאַנג.

— דאָס פריילין האָט זיך שוין אויפגעהויבן?

— דאָס פריילין איז אין קאָשטשאָל.

— אמת: היינט איז זונטיק. דאָס פריילין פאָרט נישט צוזאַמען מיטן עלטערן פריץ?

— ניין; דער עלטערער פריץ פאָרט אויף דער שפּעטערער תפילה, טרעט אָפּ אַגב באַם קאַנאָניק, דעריבער איז דער פריילין באַקוועמער צו פאָרן צו דער פרימאָרגן-תפילה.

— וואָס-זשע טוען די באַלעבאַטים זונטיק?

— זיי זיצן אינדערהיים. אויף מיטאָג קומט צו פאָרן הער גאָנטאָווסקי.

דעמדאָזיקן גאָנטאָווסקי האָט פאָלאָניעצקי געקענט נאָך אַלס יינגל. דאַמאָלס האָט ער אים גערופן „בערעלע", מחמת ער איז געווען אַ דיק יינגל, אַן אומגעלומפערטער און אַ מרוק דערצו. דער באַדינער האָט דערקלערט, אַז הער גאָנטאָווסקיס פאָטער איז געשטאָרבן מיט אַ יאָר זעקס צוריק און דער יונגער פריץ פירט אַליין די ווירטשאַפט אין שכנותדיקן יאַבאָשיקאָוו.

— און קומט אַהער יעדן זונטיק? — האָט אַ פרעג געטון פאָלאָניעצקי.

— צייטנווייז אויף אינמיטן דער וואָך אין אָוונט.

— אַ חתן! — האָט אַ טראַכט געטון פאָלאָניעצקי!

און אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער געפרעגט:

— דער עלטערער פריץ האָט זיך שוין אויפגעהויבן?

— דער פריץ האָט מסתמא געקלונגען, ווײַל יוזעף איז צו אים אַוועק.

— וואָסער יוזעף?

— דער קאַמערדינער.

— און דו וואָס ביסט?

— איך בין זיין געהילף.

— גיי-זשע, טו זיך אַ פרעג, ווען מען וועט קענען זיך זען מיטן פריץ.

דאָס יינגל איז אַוועק און אין אַ ווײַלע אַרום זיך אומגעקערט צוריק.

— דער עלטערער פריץ האָט געהייסן זאָגן, אַז ער וועט זיך אָנטון, וועט ער אַרייַנבעטן.

— גוט.

— דאָס יינגל איז אַוועק. פאָלאָניעצקי איז געבליבן איינער אַליין און געוואַרט, אָדער ריכטיקער געזאָגט, גאַנץ היפּש זיך געלאַנגווײַלט. לסוף האָט ער פאַרלוירן דאָס געדולד און האָט שוין בדעה געהאַט אַרויסצוגיין אין גאָרטן אַריין, ווען דערדאָזיקער

יוזעף איז אים געקומען מודיע זיין, אַז דער עלטערער פּריץ בעט אים צו זיך.

ער האָט אים דורכן פאָרהויז אַרייַנגעפירט אין צימער אַרייַן, וואָס האָט זיך געפונען אין דער צווייטער זייט הויז. פּאָלאָניעצקי איז אַרייַן אַהין און בשעת מעשה פּלאַוויצקין נישט דערקענט. ער האָט אים געדענקט אַלס אַ מאַנסביל אין די בליענדיקע יאָרן און אַלס זייער אַ שיינעם, איצט אָבער איז געשטאַנען פאַר אים אַן אַלטער מאַן מיט אַ געריונצלט פּנים, ווי אַ געבראָטענער עפּל, אויף וועלכן די קליינע געשוואַרצטע וואָנסעלעך האָבן בחנם זיך באַמיט צו מאַכן אַן אָנשטעל פון יינגקייט. הן זיי, הן די שוואַרצע, אָן אַ זייט פאַרקעמטע טשופּרינע, האָבן בלויז עדות געזאָגט, וועגן די עד-היום נאָך נישט פאַרלאָשענע פּרעטענזיעס.

הער פּלאַוויצקי אָבער האָט צעשפּרייט די אָרעמס:

— סטאַך! וואָס מאַכסטו, בחור טייערער! קום אַהער!

און אָנווייזנדיק אויף זיין ווייס וועסטל, האָט ער אַרומגענומען פּאָלאָניעצקיס קאָפּ און צוגעדריקט אים צו דער ברוסט, וואָס האָט שנעל געאָטעמט.

דאָס צודריקן אים האָט געדויערט אַ לאַנגע ווײַלע, פאַר פּאָלאָניעצקין אפילו אַ ביסל אַ צו לאַנגע. ענדלעך האָט הער פּלאַוויצקי אַ זאָג געטון:

— לאָמיך-זשע זיך צוקוקן צו דיר. אַננאַ אויסן אויג! מיין ליבע אַננאַ! מיין ליבע אַננאַ!

און הער פּלאַוויצקי האָט זיך צעכליפּעט, דערנאָך מיט דעם קליינעם פינגער צוגעדריקט די רעכטע וויע, אויף וועלכער עס איז קיין טרער איבעריקנס נישט געווען — און געחזרט:

— אַננאַ אויסן אויג!... דיין מאַמע איז תמיד געווען בײַ מיר די בעסטע און פרייַנטלעכסטע קרוב".

פּאָלאָניעצקי איז געשטאַנען אַנטקעגן אים אַ צעמישטער, אַ ביסל אַ פאַרשיכורטער הן פון קבלת-פּנים, אויף וועלכן ער האָט זיך לגמרי נישט געריכט, הן פון ריח פונם פּיקסאַטור פּודער און בלערליי פּאַרפומען, מיט וועלכע הער פּלאַוויצקיס פּנים, וואָנסן און וועסטל האָבן געשמעקט.

— וואָס מאַכט דער פעטער? — האָט ער ענדלעך אַ פרעג געטון, מיינענדיק, אַז דערדאָזיקער טיטל וואָס ער האָט הער פּלאָוויצקין געגעבן אין די קינדער-יאָרן, וועט צום בעסטן זיין צוגעפּאַסט צו דער שטימונג און צום הייַנטיקן פייערלעכן קבלת-פּנים.

— וואָס איך מאַך! — האָט איבערגעחזרט הער פּלאָוויצקי — שוין נישט קיין סך, נישט קיין סך! דעריבער טאַקע בין איך נאָך מער האַרציק מקבל-פּנים באַ זיך אין הויז... פּאַטערלעך... און אויב די ברכה פון אַ מענטש, וואָס שטייט שוין באַם קבר און איז דער עלטסטער מיטגליד פון דער משפּחה, האָט עפּעס אַ ווערט אין דייַנע אויגן, גיב איך זי דיר.

און אַרומכאַפּנדיק נאָכאַמאָל פּאָלאָניעצקיס קאָפּ, האָט ער אים אַ קוש געטון און איבערגעצלמט. דער יינגערמאַן האָט זיך נאָך מער צעטומלט און אויף זיין פּנים האָט זיך באַוויזן אַן אויסדרוק פון צוואַנג. די מוטער זיינע איז געווען הער פּלאָוויצקיס ערשטער פרויס אַ פריינדין און אַ קרובה. מיט אים אַליין האָט זי קיינמאָל, אויף וויפיל ער געדענקט, קיין האַרציקע באַציִונגען נישט געהאַט, דעריבער איז די פייערלעכקייט פונם קבלת פּנים, צו וועלכער ער האָט בעל-כרחו זיך געמוזט צופּאַסן, געווען אים גע-וואַלטיק אומאָנגענעם. פּאָלאָניעצקי אַליין האָט בנוגע צו פּלאָוויצקין די מינדסטע משפּחה-נאָנטקייט נישט געפילט און אין האַרצן דעריבער געטראַכט: „די מאַלפּע בענטשט מיך, אָנשטאָט צו געבן געלט“ — און עפּעס אַ כעס האָט אים באַהערשט, וואָס האָט אים געקענט צונויף קומען באַם אַוועקשטעלן קלאָר דעם ענין. בינו-לבינו האָט פּלאָוויצקי אַ זאָג געטון:

— איצט זעץ זיך, בחור טייערער, — און זיי ווי באַ זיך אינדערהיים.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך אַנידערגעזעצט און אָנגעהויבן רעדן:

— ליבער פעטער, ס'איז מיר זייער אָנגענעם צו באַזוכן דעם פעטער; כ'וואָלט עס אוודאי געווען געטון, ווען כ'זאָל אפילו נישט האָבן קיין ענין צו אייך, אָבער דער פעטער ווייסט, איך בין געקומען וועגן דעם ענין, וואָס די מאַמע מיינע...

דאַ האָט פּלאַוויצקי פּלוצלינג צערויפגעלייגט די האַנט אויף זיין קני:

— און קאָווע האָסטו געטרונקען? — האָט ער אַ פרעג געטון.

— געטרונקען — האָט געענטפערט פּאַלאַניעצקי, אַן אַראָפּגעפירטער פון וועג.

— מחמת מאַריניאַ פאָרט אינדערפרי אין קאָסטשאָל אַריין. אַנטשולדיק מיר אויך, וואָס כ'האָב דיר נישט אָפּגעטרעטן מיין צימער. איך, אַלטער מאַן, האָב זיך צוגעוווינט דאָ צו שלאָפן, דאָס איז מיין נעסט...

זאָגנדיק דאָס, האָט ער מיט אַ קיילעכדיקער באַוועגונג פון דער האַנט אים אָנגעוויזן אויפן צימער.

פּאַלאַניעצקי האָט נישט-ווילנדיק אַ קוק געטון נאָך דער באַוועגונג פון דער האַנט, אַמאָל האָט ער דאָסדאָזיקע צימער ממש באַגערט צו האָבן, מחמת דאָרט איז געהאָנגען הער פּלאַוויצקיס כלי-זיין. פון די אַמאָליקע צייטן האָבן אין אים זיך געביטן בלויז די טאַפּעטן, וואָס זענען איצט געווען ראָז מיט אַן אומגעהייערער צאָל פּאָסטישקעס, אָנגעטון אַלאַ וואַטאָ, וואָס כאַפּן פיש מיט אַ ווענטקע. באַם פענסטער איז געשטאַנען אַ טואַלעט-טישל, ווייס געדעקט, מיט אַ שפּיגל אין זילבערנעם ראַם, אָנגעשטעלט מיט אַ סך סלאָיקלעך, פודעלעך, פלעשעלעך, בערשטלעך, קעמלעך, זעגעלעך צו די נעגל וכדומה. דערלעבן אין אַ ווינקל אַ ליולקע-געשטעל מיט בורשטינענע ציבעקענע קעפּ; אויף דער וואַנט, איבער דער סאָפע, אַ קאָפּ פון אַ ווילד חזיר, אונטער אים צוויי דובל-ביקסן, אַ טאַש, פייפעלעך און בכלל יעגער-מכשירים; אין אַלע זייטן פול גראַטעס, מער אָדער ווייניקער נייטיקע, וואָס זאָגן עדות, אַז דער באַוווינער פון דעם צימער איז די אַקס, אַרום וועלכער אַלץ אינם הויז דרייט זיך און אַז ער גופא האָט זיך זייער שטאַרק ליב. מיט איין וואָרט, ס'איז געווען אַ צימער פון אַן אַלטן בחור, אַן עגאָיסט, וועלכער דאגהט וועגן דער קלענסטער זאַך, וואָס איז נוגע זיינע באַקוועמלעכקייטן און איז פול מיט פּרעטענזיעס. פּאַלאַניעצקי האָט נישט באַדאַרפט האָבן קיין

געוואַלדיקן מוח, כדי תופס צו זיין, אַז פּלאַוויצקי וואָלט פאַר כּל-הון-דעלמא זיין צימער נישט אָפּגעטרעטן.

דער גאַסטפּריינטלעכער באַלעבאָס האָט אָבער ווייטער גע-פרעגט:

— ס'איז דיר געווען דאָרט גענוג באַקוועם? ווי איז דיר דורך די נאַכט?

— אַ דאַנק; אויסגעצייכנט; כ'האָב זיך פרי אויפגע-הויבן.

— וועסט דאָך אוודאי פאַרבלייבן בײַ מיר אַ וואָך צייט?

פּאָלאָניעצקי, וואָס איז בטבע געווען אַ לעבעדיקער, האָט אויף דער שטול זיך אַ הייב געטון.

— דער פעטער ווייסט מסתמא, אַז כ'האָב אין וואַרשע גע-שעפטן און אַ שותף, וואָס גיט איצט איינער אַליין אַכטונג אויף דער גאַנצער אַרבעט, כ'מוז דעריבער וואָס פריער זיך אומקערן און כ'וואָלט גערן היינט נאָך דערליידיקן דעם ענין, צוליב וועלכן כ'בין אַהערגעקומען.

דערויף האָט פּלאַוויצקי מיט אַ געוויסן האַרציקן ערנסט זיך אָנגערופן:

— ניין, מיין בחור'ל, היינט איז זונטיק, אַ חוץ דעם זענען די משפחה-געפילן בילכער פאַר געשעפט. היינט באַגריס איך דיך און נעם דיך אויף, ווי אַ קרוב — מאָרגן, אויב דו ווילסט, וועס-טו אַרויסטרעטן, ווי אַ בעל-דבר. אַזוי איז די מעשה. היינט איז צו מיר געקומען מיין סטאַך, מיין אַננאַס זון! ביז מאָרגן! אַזוי מוז עס זיין, סטאַך. דאָס זאָגט דיר אַן עלטערער קרוב, וואָס האָט דיך ליב און פאַר וועלכן דו ביסט עס מחויב צו טון.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך אַ ביסל איינגעריכצלט, אָבער אין אַ ווײַלע אַרום אַ זאָג געטון:

— זאָל שוין זיין ביז מאָרגן.

— איצט האָט פון דיר אַרויסגערעדט אַננאַ. רייכערסט צו ליולקע?

— ניין. איך רייכער נאָר פּאַפּיראָסן.

— גלייב מיר, דו טוסט אַן עוולה. כ׳האָב אָבער פאַר געסטס וועגן פּאַפּיראָסן אויך.

דעם ווייטערדיקן שמועס האָט איבערגעריסן דאָס גערויש פון אַ קאַטש, וואָס איז צוגעפאָרן צום גאַנעק.

— דאָס איז מאַרינאַ געקומען פון דער פרימאָרגן-תּפילה — האָט אַ זאָג געטון פּלאַוויצקי.

פּאָלאָניעצקי האָט אַ קוק טוענדיק אין פענסטער דערזען אַ ראָז מיידל אין אַ שטרויענעם הוט, וואָס איז אויסגעשטיגן פון קעטשל אַרויס.

— האָסטו זיך באַקענט מיט מאַרינאַן? — האָט אַ פרעג געטון הער פּלאַוויצקי.

— כ׳האָב געהאַט דאָס פאַרגעניגן — נעכטן.

— אַ טייער קינד! כ׳דאַרף דאָך דיר נישט דערציילן, אַז איך לעב בלויז פאַר איר...

באותו הרגע האָט זיך געעפנט די טיר און אַ יינגע שטים האָט אַ פרעג געטון:

— מען קען?

— מען קען, מען קען. סטאַך איז דאָ הינען, — האָט גע-ענטפערט הער פּלאַוויצקי.

מאַרינאַ איז שנעל אַריין אינם הויז, וואָס איז געווען אַרי-בערגעוואָרפן מיט בענדער איבער די אַקסל, און אַרומ:עמענדיק דעם פאָטער, דערלאַנגט פּאָלאָניעצקין די האַנט. אינם ראָין, פּער-קאַל-קליידל האָט זי אויסגעזען אומגעוויינטלעך שטאַלטנע און שיין. זי האָט געהאַט אין זיך אַ שטיק זונטיקדיקע שטימונג און דערביי עפּעס פונם פרימאָרגן-פרישקייט, וואָס איז געווען קלאָר און לויטער. די האָר אירע זענען געווען אַ ביסל צעשויבערט פונם הויט, די באַקן פאַרויטלט — ס׳האָט געשפריצט פון איר יינגקייט. זי האָט היינט אויסגעוויזן פּאָלאָניעצקין אי פרייליכער, אי שענער ווי נעכטן.

— דאָס גאָט-דינסט ועט היינט פאַרקומען אַ ביסל שפּעטער — האָט זי אַ זאָג געטון צום פאָטער — ווייל דער קאַנאָניק איז תּיכף נאָך דער פרימאָרגן-תּפילה געפאָרן אין מיל אַריין דיספּאָ-

נירן די סיאַטקאָווסקאַ. עס האָט מיט איר זייער שמאָל. דער טאַטע האָט נאָך צייט אַן ערך אַ האַלבע שעה.

— גוט. — האָט געענטפערט פלאַוויצקי — בינו-לבינו וועסטו זיך נעגטער באַקענען מ׳ט סטאַך פּאָלאָניעצקין. כ׳זאָג דיר, אַננאַ אויסן אויג! דו האָסט דאָך אָבער זי קיינמאָל נישט געזען. געדענק, מאַריניאַ, אַז מאָרגן, אויב ער וועט וועלן, וועט ער זיין אונדזער בעל־דבר, אָבער היינט איז ער בלויז אונדזער קרוב און אורח.

— גוט, — האָט דאָס מיידל אָפּגעענטפערט — ווע‌לן מיר היינט האָבן אַ פריילעכן זונטיק.

— איר האָט אייך אַזוי שפּעט נעכטן געלייגט שלאָפן — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי — און היינט זענט איר שוין געווען אויף דער פרימאָרגן-תפילה.

זי האָט פריילעך געענטפערט:

— צו דער פרימאָרגן-תפילה קום איך צוזאַמען מיטן קוכער, כדי מיר זאָלן דערנאָך האָבן צייט אַ טראַכט צו טון וועגן מיטאָג.

— כ׳האָב נעכטן פאַרגעסן אייך צו דערציילן — האָט געזאָגט פּאָלאָניעצקי — אַז איך האָב געבראַכט צו פירן פאַר אייערטוועגן אַ גרוס פון פרוי עמיליאַ כוואָסטאָווסקאַ.

— כ׳האָב עמילקין שוין נישט געזען אַנדערטהאַלבן יאָר, מיר שרייבן צו זיך אָבער גאַנץ אָפט, זי האָט בדעה צו פאָרן קיין רייכנהאָל, צוליב דער קליינער אירען.

— זי איז געווען אָפּגעפאָרן.

— און וואָס מאַכט די קליינע?

— לגבי אירע צוועלף יאָר איז זי צו הויך-געוואוקסיק און זייער בלוט-אָרים. זי זעט נישט אויס צו זיין אַ זייער געזונטע.

— איר קומט אָפט צו עמילקען?

— גאַנץ אָפט, דאָס איז באַקאַנט מיין איינציקע באַקאַנטשאַפט אין וואַרשע. אַ חוץ דעם, האָב איך פרוי עמיליאַן זייער ליב.

— זאָג מיר, בחור מיינער, — האָט אַ פרעג געטון הער

פלאָוויצקי, אַראָפּנעמענדיק פון טיש אַ פּאָר נייע הענטשקעס און אַריינלייגנדיק זיי אין בוזעם-קעשענע. — מיט וואָס פאַרנעמסטו דיך אייגנטלעך אין וואַרשע?

— איך בין דאָס, וואָס מען רופט אָן „אַפּעריסט". איך האָב בשותּפות מיט איינעם ביגעל אַ האַנדלס-קאָמיסיאָנעריש הויז. איך שפּעקוליר מיט תּבֿואה, מיט צוקער, אַמאָל מיט וואַלד, מיט וואָס עס לאָזט זיך.

— כּחמת כ'האָב געהערט, אַז דו ביסט אַן אינזשיניער.

— איך בין אַ טעכניקער, כ'האָב אָבער נאָך מיין אומקערן זיך נישט געקענט געפינען קיין אַרבעט אין קיין שום פאַבריק, האָב איך זיך געוואָרפן אויף מסחר, בפרט נאָך, אַז כ'האָב דערינען געהאַט עפּעס אַ שטיקל ידיעה, ווייל אין שותּפות בין איך שוין געווען אַ יאָר פיר, הגם די געשעפטן האָט געפירט ביגעל איינער אַליין. מיין אַמתדיק פאַך איז גאָר פאַרבערייַ.

— וואָס זאָגסטו? — האָט אַ פרעג געטון הער פלאָוויצקי.

— פאַרבערייַ.

— ס'איז אַזעלכע צייטן הייַנט, אַז צו אַלעם מוז מען זיך כאַפּן. — האָט אַ זאָג געטון מיט ווערדע הער פלאָוויצקי — איך האַלט עס גאָרנישט פאַר קיין עוולה, אָבי מען היט נאָר אָפּ די אַמאָליקע ערלעכע משפּחה-טראַדיציעס — באַפלעקט קיין שום אַרבעט נישט דעם מענטש.

פאַלאַניעצקי איז, דערזעענדיק דאָס מיידל, געוואָרן גוט געשטימט. הער פלאָוויצקיס גרויסמוטיקייט האָט איר פּלוצלינג שטאַרק אָנגעהויבן ווייַלן, — און צעלאַכנדיק זיך, האָט ער בשעת-מעשה אָנטפּלעקט זיינע געזונטע ציינער און געענטפערט:

— מילא, געלויבט איז גאָט.

פרייַלין מאַרינאַ האָט זיך אויך צעלאַכט און אַ זאָג געטון:

— עמילקאָס, וואָס האָט אייך זייער ליב, האָט מיר געשריבן אַמאָל, אַז איר פירט אייערע געשעפטן אויסגעצייכנט.

— אין דעם פּרט איז בלויז שלעכט מיט יידן, ווייטער איז די קאָנקורענץ אַ לייַכטע. אָבער אפילו מיט יידן, אויב מען גיט נאָר נישט אַרויס קיין אַנטיסעמיטישע מאַניפעסטן און מען טוט

ויך רויק ס׳זייניקע, קען מען אויך דורכקומען. וואָס שייך פרוי עמילאַ, האָט זי אַזאַ השגה וועגן געשעפט, פונקט ווי די קליינע ליטקאַ.

— יאָ, זי איז קיינמאָל נישט געווען פראַקטיש, ווען נישט דעם מאַנס ברודער, הער טעאָפיל כוואַסטאָווסקי, וואָלט זי געווען פאַרלוירן איר גאַנץ פאַרמעגן. הער טעאָפיל האָט אָבער זייער ליב ליטקאַן.

— ווער האָט עס ליטקאַן נישט ליב ? איך אַליין גיי דער ערשטער פאַר איר אויס. ס׳איז אַזאַ מאָדנע און טייער קינד, כ׳זאָג אייך, אַז כ׳האָב צו איר ממש אַ חולשה.

פריילין מאַריניאַ האָט אַ קוק געטון אויפמערקזאַם אויף זיין אויפריכטיק, לעבעדיק פנים, און אַ טראַכט געטון :

— ער מוז זיין אַ ביסל אַ כעסן, אָבער אַ גוט האַרץ האָט ער.

הער פלאַוויצקי האָט דערווייל אַ זאָג געטון, אַז ס׳איז שוין צייט צום גאָט-דינסט און זיך גענומען אַזוי געזעגענען מיט פריילין מאַרינאַ, ווי ער וואָלט זיך געלאָזט אין וועג אַריין לכל-הפחות אויף עטלעכע חדשים. דערנאָך האָט ער זי אָפּגעצלמט און גענומען דעם הוט. דאָס מיידל האָט אַ דריק געטון שטאַרק פּאַלאַניעצקיס האַנט, ווי אינדערפרי בשעתן באַגריסן, ער ווידער האָט אַריינשטייגנדיק אין קאָטש אַריין, באַ זיך געחזרט:

-- אָ, זי איז זייער שיין! זייער באַחנט...

נאָך דער אַלעע, דורך וועלכע פּאַלאַניעצקי איז נעכטן געהאַט געקומען, איז די קאָטש אַרויס אויף אַ ברייטן וועג, וואָס איז בלויז ערטערווייז געווען פאַרזעצט מיט אַלטע און צעפוילטע בזשאָזעס, וועלכע זענען געשטאַנען אָפּגערוקט נישט אַלעמאָל גלייך איינס פון דאָס אַנדערע. פון איין זייט האָט זיך געצויגן אַ קאַרטאָפל-פעלד, פון דער צווייטער זייט איין גרויסער ליין מיט קאָרן מיט שווערע און איינגעבויגענע זאַנגען, וואָס האָבן געמאַכט אַן איינדרוק, ווי זיי וואָלטן שלאָפן אין דער רויקער און מיט זונשיין אָנגעפילטער לופט. צווישן די בזשאָזעס זענען פאַר דער קאָטש דורכגעפלויגן סאָראָקעס און כאַוועס. פונדערווייטנס האָבן

זיך אָנגעזען דאָרף-שיקסעס, וואָס זענען געגאַנגען דורך די שטעגן, געזונקען ביז אונטער די אָרעמס אין תהום פון תבואה און אין די רויטע טיכלעך אויף די קעפ, אויסגעזען ווי בלי-ענדיקער מאָן.

— גוט קאָרן — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי.

— נישקשה. מען טוט, וואָס עס לאָזט זיך גאָר, און וואָס דער אייבערשטער שיקט צו, דאָס האָט מען. ביסט יינג, מיין טייערער, וועל איך דיר געבן איין התראה, וואָס וועט דיר אין דער צוקונפט צונוץ קומען. טו אַלעמאָל, וואָס עס געהער צו דיר, און ווייטער פאַרלאָז זיך אויף גאָט. ער ווייסט צומבעסטן, וואָס מיר דאַרפן האָבן. דאָס גערעטעניש וועט היי-יאָר זיין אַ גוטס — און כ'האָב עס געוווּסט פאָרויס, ווייל אַז דער אייבערשטער וויל מיך שטראָפן, שיקט ער מיר תמיד אַריין אַ צייכן.

— וואָס אַזוינס? — האָט פּאָלאָניעצקי אַ פאַרחידושטער אַ פרעג געטון.

— וויפיל מאָל עס דאַרף געשען עפּעס בייזס ווייזט זיך מיר נאָך דעם ליולקע-געשטעל — כ'ווייס נישט, צי האָסטו באַמערקט, ווו עס שטייט — עטלעכע טאָג נאָכאַנאַנד אַ מויז.

— עס מוז זיין אַ לאָך אין דיל.

— קיין לאָך איז נישטאָ — האָט ער אַ זאָג געטון הער פּאָלאָניעצקין, צומאַכנדיק די אויגן און שאָקלענדיק געהיימניספול מיטן קאָפּ.

— און ווען מען זאָל אַריינברענגען אַ קאַץ;

— כ'וועל נישט ברענגען, ווייל קוים איז דאָס דעם אייבערשטנס רצון, אַז אַ מויז זאָל זיין פאַר מיר אַ צייכן און אַ וואָרנונג, וויל איך דעם רצון זיך נישט אַקעגנשטעלן. היי-יאָר האָט זיך מיר גאָרנישט נישט געוויזן. כ'האָב געזאָגט דאָס מאַריניאַן... אפשר וויל דער אייבערשטער אויף וועלכן ס'איז נישט אופן ווייזן, אַז ער האָט איבער אונדזער פאַמיליע השגחה. הער, מיין טייערער: כ'ווייס, לייט רעדן, אַז מיר זענען רוינירט, אָדער אין בעסטן פאַל, אַז די עסקים זענען אין דרערד. זאָג-זשע דו אַליין: קושעמיען צוזאַמען מיט די סקאָקיס מיט מאַגערוווקאָ און סוכאָ-

טשין האַלט אַן ערך צוויי הונדערט און פופציק װלוק ערד. ס'איז דאָ דערויף אַן ערך זעכציק טויזנט רובל פון דער געזעלשאַפט — מער נישט, און אַ קעגן אַ הונדערט טויזנט היפּאָטעק־חובות, שוין מיט דיין געלט אינאיינעם. לאָמ'ר רעכענען נישט קיין סך, צו דריי טויזנט רובל אַ װלוק ערד, װעלן מיר האָבן אַ קימא לן פון זיבן הונדערט פּיפציק טויזנט. סך־הכּל אַלזאָ: ניין הונדערט און ניינ־ציק טויזנט. . .

— ווי הייסט? — האָט פּאָלאָניעצקי איבערגעריסן אַ פּאַר־חידושטער — רעכנט דער פעטער דעם חוב אַריין אינם פּאַר־מעגן.

— ווען דאָס גיט זאָל גאָרנישט ווערט זיין, וואָלט מיר קיי־נער דערויף קיין גראָשן נישט געטרויט, מוז איך דעריבער דעם חוב צורעכענען צום ווערט פונם גיט. . .

פּאָלאָניעצקי האָט אַ טראַכט געטון: „אַ משוגענער, מיט וועלכן ס'איז נישטאָ וואָס איינצוטענהן" — און האָט שווייגנדי־קערהייט זיך צוגעהערט.

הער פּלאַוויצקי ווידער האָט גערעדט:

מאַגערוווקע האָב איך חשק צו פאַרצעלירן. די מיל וועל איך פאַרקויפן און אין סקאָקי און סוכאָטשין האָב איך אַ מער־געל — ווייסטו אויף וויפל איך שאַץ אים? אין צוויי מיליאָן רובל.

— דער פעטער האָט אַ קונה?

— מיט צוויי יאָר צוריק איז געקומען עפּעס איינער שאָום און באַקוקט די פעלדער. אמת, ער איז אַוועק, און גאָרנישט דער־מאָנט אָן דעם עסק, כ'בין אָבער זיכער, אַז ער וועט זיך אום־קערן. אַז נישט וואָלט זיך מיר געוועזן באַוויזן אַ מויז הינטערן ליולקע־געשטעל.

— האַ. זאָל ער צוריקקומען.

— ווייסט, וואָס עס קומט מיר אין קאָפּ אַריין? קום ביס־טו אַן „אַפּעריסט", גיב דו זיך אַ נעם צו דעם עסק. זוך אויס עט־לעכע שותּפים.

— ס'איז פאַר מיר אַ צו פעט עסק.

— זו ־זשע מיר אויס אַ קונה; כ׳וועל דיר געבן צען פּראָ־צענט פון ריוח.

— וואָס זאָגט פריילין מאַריאַ צו דעם מערגעל?

— מאַריניאַ, וואָס מיר מאַריניאַ. אַ גאָלדן קינד, אָבער פּאַרט אַ קינד! נאָר זי גלייבט אויך, אַז זיין ליבער נאָמען האָט איבער אונדז השגחה.

— כ׳האָב עס נעכטן פון איר געהערט.

ביזו לבינו האָבן זיי זיך דערנענטערט צו וואַנטאָר און צום קאַשטשיאָל, וואָס איז צווישן ליפעס געשטאַנען אויף אַ בערגל, אונטערן בערגל זענען געשטאַנען איבער צען פּויערישע דראַבי־נאַסטע וועגעלעך, עטלעכע קעטשלעך און בריטשקעס.

הער פלאַוויצקי האָט זיך איבערגעצלמט.

— דאָס איז אינדזער קאַשטשאָלעכל, וואָס דו געדענקסט עס אוודאי. אַלע פלאַוויצקיס ליגן דאָ און איך וועל אויך אינגיכן דאָ ליגן. אין ערגעץ בין איך אַזוי גוט נישט מתפּלל, ווי דאָ.

— ווי איך זע, וועט הייַנט זיין אַ היפּש ביסל מענטשן, — האָט אַ זאָג געטון פאָלאַניעצקי.

— ס׳איז דאָ גאָנטאָווסקיס בריטשקע, די זאַזשימסקיס קאַטש, די יאַמישעס קעטשל און נאָך עטלעכע. די יאַמישעס בין מחויב צו געדענקען. זי איז אַן אומגעוויינטלעכע פרוי, ער פלומרשט איז אַ גרויסער אַגראַנאָם און כוואַט, אָבער אַ שטרויזאַק, וואָס האָט זי קיינמאָל נישט משיג געווען?

באותו הרגע האָט מען גענומען קלינגען אויף די טורעמלעך פון קאַשטשיאָל.

— מען האָט אונדז באַמערקט, קלינגט מען — האָט אַ זאָג געטון פלאַוויצקי — דאָס גאָט־דינסט וועט זיך תיכף אָנהייבן... כ׳וועל נאָך דער תּפילה דיך אַריינפירן צום קבר פון מיין ער־שטער פרוי; זיי מתפּלל פאַר איר נשמה, ס׳איז דאָך דיין מומע... זי איז געווען, זאָל זי זיין אַ גוטע מליצה, אַן אשה צנועה.

דאָ האָט פלאַוויצקי אויפגעהויבן דעם פינגער, כדי אָפּצו־ווישן דאָס רעכטע אויג, פאָלאַניעצקי ווידער, האָט וועלנדיק בייטן די שטימונג פונם שמועס, אַ פרעג געטון:

— די פרוי יאַמוש איז אַ מאָל געווען זייער אַ שיינע ? איז עס דיזעלבע ?

העד פלאַוויצקיס פנים האָט פלוצלינג אויפגעשיינט. ער האָט אויף אַ ווײַלע אַרויסגעשטעקט די שפּיץ צונג פון אונטער די געשוואַרצטע וואָנסעלעך אַפּער, דערנאָך גענומען קלאַפּן פּאָלאָניעצקין איבער די לידקעס און אַ זאָג געטון:

— זי איז נאָך ווערט אַן עבירה, נאָך ווערט, נאָך ווערט...

בינו-לבינו זענען זיי צוגעפאָרן — און גייענדיק אַרום און אַרום דעם קאָשטשיאָל, כדי צו שטופן זיך צווישן עולם, אַריין אין דער זייטיקער זאַקריסטיע, די פרויען זענען געזעסן אויף די זייטיקע בענק, תיכף פאַר די סטאַלעס. הער פלאַוויצקי האָט פאַרנומען די קאַלאַטאַרישע באַנק, אויף וועלכער ס'האָבן זיך געפונען די יאַמישעס; ער, אַ מענטש, וואָס האָט אויסגעזען זייער אַלט, מיט אַן אינטעליגענט און אויסגעמאַטערט פנים, זי אַ פרוי שוין קרוב צו אַ יאָר זעכציק, אָנגעטאָן כמעט אַזוי, ווי פריילין מאַריניאַ, דאָס הייסט, אין אַ פערקאַל-קליידל און אַ שטרויענעם הוט. הער פלאַוויצקיס העפלעכע באַגריסן און איר ליבנס-ווערדיקער שמייכל, האָבן עדות געזאָגט, אַז זיי זענען צווישן זיך זייער נאָנט און באַציִען זיך איינס צו דאָס אַנדערע מיט אַכטונג. אין אַ ווײַלע אַרום האָט די פרוי, אויפהייבנדיק די לאָרנעטע צו די אויגן, זיך אָנגעהויבן צוקוקן צו פּאָלאָניעצקין, נישט פאַרשטייענדיק משמעות, ווער קען עס באַגלייטן הער פלאַוויצקין. אויף דער הינטערשטער באַנק, הינטער זיי, האָט איינער פון די שכנים, באַנוצנדיק זיך דערמיט, וואָס די תפילה האָט זיך נאָך נישט אָנגעהויבן, געפירט משמעות עפּעס אַ שמועס וועגן געיעג, מחמת ער האָט עטלעכע מאָל איבערגעחזרט פאַרן צווייטן שכן זיינעם: „מיינע הינט יאָגן גוט"... דערנאָך האָבן ביידע איבערגעריסן דעם שמועס און אָנגעהויבן אַזוי הויך צו באַרעדן הער פלאַוויצקין און פרוי יאַמוש, אַז פּאָלאָניעצקי האָט יעדעס וואָרט באַזונדער געהערט.

דערנאָך האָט דער גלח אָנגעהויבן די תפילה. די גאַנצע תפילה מיט דעם קאָשטשיאָלעכל האָבן פּאָלאָניעצקין דערמאַנט אָן זיינע קינדער-יאָרן, בשעת ער פלעגט דאָ זיין מיט דער מוטער.

גישט ווילנדיק האָט ער זיך גענומען חידושן, ווי ווייט אין דאָרף בייט זיך, אַ חוץ מענטשן, קיין זאַך נישט איבער. אַ טייל טראָגן זיך איבער אויפן עולם־האמת, אַנדערע ווערן געבוירן, אָבער דאָס לעבן בלייבט באַם אַלטן שטייגער און ווער עס קומט, נאָך אַ לאַנגע צייט נישט זיין, פונדערווייטנס, דעם ווייזט זיך אויס, אַז אַלץ, וואָס ער האָט פריער געזען, איז פאַרגעקומען נעכטן. דער קאָשטשיאָל איז געווען דער אייגענער; די באָווע איז געווען פול מיט בלאָנד־קעפּ פון פויערים, מיט גרויע סוקמאַנעס, מיט רויטע און געלע טיכלעך און קאַמען אויף די מיידלעכס קעפּ; עס האָט, ווי אַמאָל, געשמעקט מיט קטורת, מיט פרישן טאַטאַרעק און מיט מענטשן־אָטעמס. פאַר איינעם פון די פענסטער איז געוואַקסן די זעלבע בזשאָזע, וואָס אירע דינע צווייגלעך האָט דער ווינט, אויפהייבנדיק זיך, געוואָרפן אויפן פענסטער אַרויף און פאַרשטעלנדיק עס, אָנגעפולט דעם קאָשטשיאָל מיט אַ גרינלעכן שיין; בלויז די מענטשן זענען נישט געווען די זעלבע; אַ טייל פון די אַמאָליקע האָבן זיך רויק צעשייט אין שטויב, אָדער גרינען זיך אַרויס דורכן גראָז פון אונטער דער ערד אָפּער, די ווידער, וואָס זענען נאָך פאַרבליבן, זענען געווען עפּעס איינגעבויגענע, איינגעהויקערטע, קלענערע, ווי זיי וואָלטן פאַמעלעך זיך אין דער ערד אַריינרוקן. פּאָלאָניעצקי, וועלכער האָט זיך געגרייסט דערמיט, וואָס ער מיידט אויס אַלגעמיינע פּראָבלעמען, און וואָס האָט, אין תוך גענומען, געהאַט אַ נישט־גענוג אַנטפּלעקטן פון דער אַלוועלט אַרויס סלאַווישן קאָפּ, האָט נישט ווילנדיק כסדר מיט זיי זיך פאַרנומען, און איצט אויך געטראַכט, אַז שטאַרקער איז פונדעסטוועגן דער תהום צווישן דער איינגעבוירענער באַ מענטשן גלוסטונג צום לעבן און דעם אומבאַדינגטן טויט. ער האָט אויך געטראַכט, אַז אפשר דאַרפאַר טאַקע גייען פילאָזאָפישע סיסטעמען אונטער, ווי שאָטנס, און די תפילה ווערט אָפּגעריכט, ווי אַמאָל, מחמת זי אַליין בלויז איז מבטיח דעם ווייטערדיקן און כסדרדיקן המשך.

אַליין אויפגעצויגן אין אויסלאַנד, האָט ער נישט שטאַרק געגלייבט אינם המשך, אַלנפאַלס איז ער נישט געווען זיכער אין אים. ער האָט געפילט אין זיך, ווי אַלע הײַנטיקע, נײַעסטע מענטשן,

אַ נישט איינגעהאַלטענעם עקל צום מאַטעריאַליזם, קיין אויסגאַנג
האָט ער אָבער נישט געפונען; באַכמער, עס האָט זיך אים אויס-
געדאַכט, אַז ער זוכט עס לחלוטין נישט. ער איז געווען אַן אומ-
באַוווסטזיניקער פּעסימיסט, ווי די אַלע, וועלכע זוכן עפּעס, וואָס
זיי קענען נישט געפינען. ער האָט זיך פאַרשיכּורט מיט דער אַר-
ב׳זט, צו וועלכע ער האָט זיך גענומען, און בלויז בשעתן גרויסן
צופלוס פונם פּעסימיזם, פלעגט ער זיך שטעלן די פראַגע: צוואָס
דאַרף מען דאָס אַלץ? צוואָס דאַרף מען מאַכן אַ פאַרמעגן, אַר-
בעטן, חתונה האָבן, זיך מערן און פרוכפּערן — קוים ענדיקט זיך
אַלץ מיט אָפּגרונט? אָבער דאָס פלעגט געשען בלויז צייטנווייז און
איז קיין פּרינציפּ נישט געוואָרן. עס האָט אים מציל געווען דער
פון זיין יוגנט — נישט די ערשטע — אָבער נאָך נישט פאַרלאָ-
שענע, די געווויסע גייסטיקע אין פיזישע קראַפט, זיין געפיל פון
זעלבסטשוץ, געוווינהייט צו אַרבעט, זיין לעבעדיקער כאַראַקטער
און ענדלעך די עלעמענטאַרע קראַפט, וואָס שטויסט דעם מאַנסביל
אין די אָרעמס פון אַ פרוי. און דעריבער איז ער אויך איצט פון די
קינדער-זכרונות, פונם געדאַנק וועגן טויט, פון די ספקות וועגן דעם
ציל פון חתונה האָבן, אַריבער טאַקע צו דעם געדאַנק, אַז דאָס
ביסל גוטס, וואָס ער פאַרמאָגט אין זיך, האָט ער נישט וועמען
אָפּצוגעבן, שפּעטער איז ער אַריבער אויף מאַרינאַ פלאַוויצקאַ,
וואָס איר פּערקאַל-קלייד, וועלכעס האָט אַרומגענומען איר יונגן שטאַלט-
געז קערפּער, איז נישט אַראָפּ פון זיינע אויגן. ער האָט זיך דער-
מאָנט, אַז ווען ער איז אַוועקגעפאָרן האָט אים פרוי עמיליאַ שמייכל-
דיק געזאָגט: „אויב איר וועט זיין אין קזשעמיען און זיך נישט
פאַרליבן אין מאַריניאַן, וועל איך פאַר אייך די טיר פאַרמאַכן“.
ער האָט איר מיט גרויס גאווה געענטפערט, אַז ער פאָרט בלויז
אויסצאַפּן אַ ביסל געלט און נישט פאַרליבן זיך, אָבער דאָס איז
געווען אַ ליגנט. ווען אין קזשעמיען וואָלט נישט געווען זיין קיין
פריילין פלאַוויצקאַ, וואָלט ער אוודאי געזען, ווי ביז אַהער, העי
פלאַוויצקין אָנגעטון געפּרוינטע צרות דורך בריוו, אָדער דורך יו-
רידישע אופנים. ער האָט אָבער געטראַכט וועגן איר, ווי זי זעט
אויס, שוין אין וועג אפילו און איז געווען מלא חמה, וואָס ער

פּאַרט אויך נאָך געלט איינרעדנדיק זיך גרויס עקשנות אין אַזעלכע פאַלן, האָט ער באַשלאָסן קודם-כּל זיינס אַרויסצובאַקומען און איז גיכער גרייט געווען צו איבערטרייבן, איידער נישט צו דערטרייבן אינם אויסגעשטעלטן טערמין. ער האָט זיך דאָס מבֿטיח געווען, דער עיקר דעם ערשטן אָוונט, בשעת מאַריניאַ, הגם זי איז אים געניג געפעלן, האָט נישט געמאַכט אויף אים אַזאַ גרויסן איינדרוק, ווי אים האָט זיך געדאַכט, אָדער זי האָט, ריכטיקער געזאָגט, געמאַכט אויף אים אַן אַנדערן איינדרוק. היינט אינדערפרי איז זי אים אָבער שטאַרק אַריין אין קאָפּ. „זי איז אַליין, ווי דער פרימאָרגן — האָט ער צו זיך גערעדט — שיין, און ווייסט, אַז זי איז שיין! פרויען ווייסן דאָס תּמיד!“

דידאָזיקע לעצטע אַנטדעקונג האָט אים געמאַכט אַ ביסל אומגעדולדיק, מחמת ער האָט וואָס גיכער חשק געהאַט זיך אומצוקערן קיין קזשעמיען, כּדי ווייטער צו באַטראַכטן די פרויען אינם געשטאַלט פון דער, וואָס האָט געוווינט אין קזשעמיען. עפּעס האָט זיך די תּפילה שנעל געענדיקט. הער פּלאַוויצקי איז תּיכף נאָכן אָפּצלמען זיך אַוועק, מחמת ער האָט געהאַט פאַר זיך צוויי פליכטן: ראשית, מתפּלל צו זיין אויף די קבֿרים פון זיינע ביידע פרויען, והשנית צו באַגלייטן פרוי יאַמוש ביז דער קאָטש, און היות ער האָט קיין איינס פון זיי נישט געוואָלט דורכלאָזן, האָט ער זיך געמוזט רעכענען מיט דער צייט. פּאָלאַניעצקי איז צוזאַמען מיט אים אַרויס און אינגיכן האָבן זיי זיך געפונען לעבן די שטיינערנע טאָוולען, וואָס זענען איינע לעבן די אַנדערע געווען איינגעפּאַסט אין דער וואַנט פון קאַשטשיאָל. הער פּלאַוויצקי האָט אַנידערגעקניט און אַקעגן אַ ווײַלע מיט גרויס כּוונה מתפּלל געווען, דערנאָך האָט ער זיך אויפגעהויבן, אָפּגעווישט די טרערן, וואָס זענען אים באמת געבליבן הענגען אויף די וויעס, לסוף אָנגענומען פּאָלאַניעצקין פאַרן אָרעם און אַ זאָג געטון:

— יאָ! כ'האָב פאַרלוירן ביידע און מוז לעבן.

דערווייל האָט זיך בײַ דער קאַשטשיאָל-טיר באַוויזן פרוי יאַמוש אין דער באַגלייטונג פון איר מאַן, פון די צוויי שכנים, וואָס האָבן פאַר דער תּפילה זי באַרעדט און פונעם יונגן הער גאַנטאָוו-

סקי. דערזעענדיק זי, האָט הער פּלאַוויצקי זיך איינגעבויגן צו פּאַ־לאַניעצקין און אים איינגערוימט אויפן אויער:

— אַז זי וועט אַריינשטייגן אין קאַטש אַריין, זאָלסטו זיך צוקוקן, וואָס פאַר אַ פיס זי האָט נאָך.

אין אַ ווײַלע אַרום האָבן זיי זיך ביידע אָנגעשלאָסן אָן דער געזעלשאַפט; מען האָט זיך אָנגעהויבן פאַרנייגן און באַגריסן. הער פּלאַוויצקי האָט פאַרגעשטעלט פּאָלאַניעצקין, דערנאָך האָט ער, ווענדנדיק זיך צו פרוי יאַמוּש, צוגעגעבן מיט אַ שמייכל פון אַ מענטש, וואָס איז איבערצייגט, אַז ער זאָגט עפּעס אַזוינס, וואָס נישט יעדער איינער איז בכוח צו זאָגן:

— מיין קרוב, וואָס איז געקומען צו פאָרן צום פעטער אים טון אַ קוש און... אַ ביס.

— מיר דערלויבן בלויז דאָס ערשטע, אַז נישט וועט ער האָבן מיט אונדז צו טון, — האָט געענטפערט די דאַמע.

— קושעמיען איז אָבער אַ האַרטע זאַך — האָט פּלאַוויצ־קי ווייטער געזאָגט — ער וועט זיך אין אים די ציינער צעברעכן, כאָטש ער איז יונג.

פרוי יאַמוּש האָט פאַרזשמורעט די אויגן.

— די לייכטקייט — האָט זי געענטפערט — מיט וועלכער איר שיט אַזוי מיט פונקען... cèr ironi! וואָס מאַכט איר היינט?

— איצט פיל איך מיך געזונט און יונג.

— און מאַריניאַ?

— זי איז געווען אויף דער פרימאָרגן־תּפילה. מיר וואַרטן אויף אייך אַ זייגער פינף. מיין קליין באַלעבאָסטעלע ברעכט זיך דאָרט דעם קאָפּ איבער דעם אָוונט־ברויט. אַ שיינער טאָג, היינט...

— מיר וועלן קומען, אויב מיין נעווראַלגיע וועט מיר דער־לויבן... און אויב דער האַר, מיין מאַן, וועט דערלויבן.

— נו, שכן? ווי האַלט עס? — האָט אַ פרעג געטון פּלאַ־וויצקי.

— תמיד גערן, מהיכי־תיתי! — האָט מיט אַ געדריקטער שטים געענטפערט דער שכן.

— אויב אַזוי au voir! — האָט געענטפערט די פרוי.

און ווענדנדיק זיך צו פּאַלאַניעצקין, אױסגעצױגן צו אים די האַנט.

— ס׳האָט מיר הנאה געטון זיך מיט אייך צו באַקע־נען.

הער פּלאַוויצקי האָט איר דערלאַנגט די האַנט און צוגע־פּירט ביזן קעטשל. דיביידע שכנים זענען אויך אָפּגעפאָרן, פּאַ־לאַניעצקי איז אַקעגן אַ ווײלע געבליבן אַליין מיט הער גאַנטאַיוס־קין, וואָס האָט זיך צוגעקוקט צו אים אומפריינטלעך. פּאַלאַניעצקי האָט אים געדענקט אַלס אומגעלומפּערטן יינגל, איצט איז פון דעם בערעלע אויסגעוואַקסן אַ הויכער, אפשר אַ ביסל אַ שווער־לעכער אין באַוועגונגען מאַנסביל, אָבער אַ שיינער, מיט שיינע בלאָנדע וואָנסן. פּאַלאַניעצקי האָט נישט אָנגעהויבן מיט אים דער ערשטער צו רעדן, נאָר געוואַרט ביז יענער וועט זיך אָפּרופן, דער אָבער האָט אַריינגערוקט די הענט אין די קעשענעס, און עקשנותדיק געשוויגן.

— ער איז געבליבן באַ די אַלטע מידות זיינע — האָט אַ טראַכט געטון פּאַלאַניעצקי.

און ער האָט דערפילט אַן אַנטיפּאַטיע צו דעם מרוק.

דערווייל האָט הער פּלאַוויצקי אומקערנדיק זיך פון די יאַ־מישעס קאָטש, קודם־כל אַ פרעג געטון פּאַלאַניעצקין: „האָסט זיך צוגעקוקט?" — און דערנאָך געזאָגט:

— נו, גאַנטאָש־לעבן, דו וועסט דיר פאָרן אין דיין בריטש־קע, ווייל אין דער קאָטש איז פאַרהאַן בלויז צוויי ערטער.

— איך וועל פאָרן מיט דער בריקע, ווייל איך פיר אַ הונט פאַר פריילין מאַריאַס וועגן — האָט געענטפערט דער יונגער־מאַן.

און פאַרנייגנדיק זיך, האָט ער זיך דערווייטערט. אין אַ ווײלע אַרום האָט פּלאַוויצקי מיט פּאַלאַניעצקין זיך געפונען שוין אויפן וועג קיין קזשעמיען.

— דער גאַנטאַװסקי איז דאַכט זיך אויך דעם פּעטערס עפּעס אַ קרובֿ? — האָט אַ פרעג געטון פּאָלאַניעצקי.

— קי, פּערד, בייטש-שטעקעלע. זיי זענען גרויסע יורדים. דער, אַדאָלף, האָט איין פאָלװאַרקל און אין קעשענע איז פּוסט.

— אין הארץ אָבער מוז נישט זיין פּוסט.

הער פּלאַװיצקי האָט אַנגעבלאָזן די ליפּן.

— איז אָך און װיי צו אים, אויב עס חלומט זיך אים עפּעס. ער איז, קען, זיין אַ גוטער יונג, אָבער'אַן עם-הארץ. נישט קיין דערציִונג, נישט קיין בילדונג, נישט קיין געלט. מאַריניאַ האָט אים ליב — ריכטיקער: זי פּאַרטראַגט אים.

— אָ, זי פּאַרטראָגט אים.

— זעסטו, די מעשה איז אַזוי: איך בין זיך פּאַר איר מקריבֿ און זיך אין דאָרף, זי װידער איז זיך מקריבֿ פאַר מיר און זיצט אויך אין דאָרף. דאָ איז דאָך אַ מדבר. די פרוי יאַמיש איז אַ סך עלטער פּאַר איר, קיין יינגעלייט זענען גאָרנישט בנמצא, דאָס לעבן איז לאַנגװיילּיק, אָבער װאָס קען מען טון? געדענק, בחור מיינער, אַז דאָס לעבן איז אַ קייט פון קרבנות. דעם פּרינציפּ דאַרף מען היטן אינם הארץ און אין מוח. דער עיקר אָט-אָ-די, װאָס געהערן צו די ערלעכערע און אַ ביסל אָנגעזעענערע משפּחות, טאָרן אין דעם נישט פאַרגעסן. גאַנטאָװסקי איז באַ אונדז יעדן זונטיק צו מיטאָג — הײנט, האָסטו געהערט, פּירט ער אַ הונט.

זיי זענען אַנטשװיגן געװאָרן און געפאָרן פּאַמעלעך איבערן זאַמד. די סאָראָקעס זענען פאַרבייגעפּלויגן לעבן זיי פון איין בזשאָזע אויף דער צװייטער צו קזשעמיען-צו. הינטער דער קאָטש איז אויף אַ ברייטשקע געפאָרן הער גאַנטאָװסקי, װאָס האָט טראַכטנ-דיק װעגן פּאָלאַניעצקין, אַזוי צו זיך געזאָגט:

— אויב ער װעט זיי װעלן צודריקן בתורת בעל-דבר, װעל איך אים דעם קאָפּ אַרונטערדרייען, אויב בתורת אַ חתן — אויך דאָס אייגענע.

פון קינדװייז אָן האָט ער געפילט אַ שנאה צו פּאָלאָניעצ-קין. אַמאָליקע יאָרן האָבן זיי זיך צייטנװייז געטראָפן און דאַ-

מאָלס האָט פּאָלאַניעצקי געפּלעגט פון אים חוזק מאַכן, אָדער אפילו, אַלס עלטערער מיט עטלעכע יאָר פון אים, געפּלעגט אים שלאָגן.

לסוף זענען זיי אָנגעקומען און אין אַ האַלבער שעה אַרום זיך אַלע געפונען שוין צוזאַמען מיט פריילין מאַריניאַ אינם עס־צימער באַם טיש. דאָס יינגע הינטל, וואָס גאַנטאָווסקי האָט געבראַכט, האָט, אויסנוצנדיק די זכיות פון אַ גאַסט, זיך געדרייט אונטערן טיש, אָדער זיך גאָר אַרויפגעכאַפּט אויף די קני פון די אַנוועזנדיקע מיט גרויס צוטרוי און שמחה, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין דרייען מיטן עק.

— דאָס איז גאָרדאָן, אַ סעטער — האָט אַ זאָג געטון גאַנטאָווסקי — נאָך אַ נאַרעלע, דאָס זענען אָבער קלוגע הונט, וואָס ווערן שטאַרק צוגעבונדן.

— ער איז גאָר אַ שיינער, כ'דאַנק אייך זייער — האָט געענטפערט פריילין פּלאַוויצקאַ, קוקנדיק אויף זיין גלאַנצנדיקער פעל און אויף די געלע פלעקן איבער זיינע אויגן.

— ער איז שוין צופיל חבר־לאַפּ — האָט צוגעגעבן הער פּלאַוויצקי, צודעקנדיק די קני מיט אַ סערוועטל.

— אין פעלד זענען אָט פון דעם מין אויך בעסער פון פּשוטע סעטערן.

— איר גייט אויף געיעג אויך? — האָט אַ פרעג געטון פּאָלאַניעצקי.

— ניין, כ'האָב קיינמאָל נישט געהאַט דערצו קיין חשק! און איר?

— איך, ווי אַמאָל. איבעריקנס, וווין איך דאָך אין שטאָט.

— דו קומסט צווישן מענטשן? — האָט אַ פרעג געטון פּלאַוויצקי.

— כמעט קיינמאָל נישט. באַ פרוי עמיליאַ, באַ מיין שותּף ביגעל, באַ וואַסקאָווסקין, וואָס איז אַ מאָל געווען מיין לערער, און וואָס איז איצט געוואָרן אַ מאָדנע בריאה — און מער נישט.

פאַרשטייט זיך, אַז איך גיי אַמאָל צו מענטשן, ווען כ׳האָב צו זיי אַן ענין.

— דאָס איז נישט גוט, בחור מיינער. אַ יונגער מענטש איז מחויב צו האָבן און אונטערהאַלטן גוטע באַציונגען צווישן לייטן, בפרט ווען ער האָט דערויף רעכט. דער, וואָס דאַרף זיך שטופּן, איז עפּעס אַנדערש, אָבער דו, אַלס אַ פּאָלאַניעצקי, קענסט אומעטום פאַרקומען. דאָס זאָג איך דיר. מיט מאַריניאַן האָב איך אויך תמיד דיזעלבע טענות. מיט צוויי יאָר צוריק, ווען זי איז אַלט געוואָרן אַכצען יאָר, האָב איך זי געפירט קיין וואַרשע. דו פאַרשטייסט דאָך, אַז בחנם טון זיך נישט אַזעלכע זאַכן און דאָס האָט געפאָדערט פון מיין זייט געוויסע קרבנות. נו, וואָסזשע מיינסטו? זי איז גאַנצע טעג געזעסן בײַ פרוי עמיליאַ און זיי פלעגן לייענען ביכער. זי איז געבוירן אַ ווילדע און וועט אַ ווילדע שוין בלייבן: איר מעגט אייך געבן די הענט

— לאָמיר זיך געבן די הענט — האָט פריילעך אויסגעשריגן הער פּאַלאַניעצקי.

זי ווידער האָט שמייכלענדיק אָפּגעענטפערט:

— אַז איך קען באמונות נישט, ווייל די זאַך איז גאָר אַנדערש: אמת, כ׳האָב געלייענט מיט עמיליאַן ביכער, כ׳פלעג אָבער אָפט פאַרקומען מיטן טאַטן און זיך אָנגעטאַנצט אויף אַ גאַנץ לעבן.

— טוט אייך נאָר נישט קיין נדר.

— ניין, קיין נדר טו איך נישט, נאָר איך בענק נישט.

— האָט איר מסתמא נישט אַרויסגעפירט קיין זכרונות.

— משמעות. ס׳איז בלויז געבליבן בײַ מיר נאָר דער זכרון, אָבער דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש.

— דאָס זעט איר, פריילין, פאַרשטיי איך שוין נישט.

— ווייל דער זכרון, דאָס איז אַ סקלאַד, אין וועלכן ס׳ליגט די פאַרגאַנגענהייט, זכרונות קענען אָבער דאַמאָלס געמאָלט זיין, ווען מען גייט אַראָפּ אינם סקלאַד אַריין עפּעס אַרויסנעמען.

דאָ האָט פריילין מאַריניאַ זיך אַ ביסל איבערגעשראָקן פאַר איר אייגענער דרייסטקייט, מיט וועלכער זי האָט זיך אַ לאָז גע-

טון אין אַ פילאָזאָפישן פירוש איבערן חילוק צווישן זכרון און זכרונות, און האָט זיך גאַנץ שטאַרק פאַרויטלט; פּאָלאָניעצקי ווידער האָט אַ טראַכט געטון:

— זי איז, אי קיין נאַר נישט, אי אַ שיינע.

אויפן קול ווידער האָט ער אַ זאָג געטון:

— און מיר איז עס גאָר אין קאָפּ אַריין נישט געקומען, ס'איז אַזוי טרעפלעך.

און ער האָט זי אַרומגענומען מיט בליקן, פול מיט ליבשאַפט. זי איז באמת געווען זייער שיין, ווייל זי האָט געשמייכלט, אַ ביסל מבולבל צוליב דעם שבח, אָבער אגב אַן אמת צופרידענע. זי האָט זיך נאָכמער פאַרויטלט, ווען דער דרייסטער יונגערמאַן האָט אַ זאָג געטון:

— מאָרגן, איידער איך וועל אָפּפאָרן, וועל איך בעטן אַן אָרט... לכל־הפחות אין סקלאַד.

ער האָט עס אָבער געזאָגט אַזוי פריילעך, אַז מען האָט נישט געקענט אויף אים האָבן קיין תרעומות און פריילין מאַריניאַ האָט אים אַ ביסל קאָקעטיש געענטפערט:

— גוט, אָבער קענגזייטיק...

— אויב אַזוי, וואָלט מיר אויסגעקומען צו אָפט צו באַזוכן דעם סקלאַד, איך וואָלט דעריבער ליבערשט געבליבן דאָרט וווינען.

דאָס האָט זיך פריילין פלאַוויצקאַן שוין אויסגעוויזן צו דרייסט לגבי אַזאַ קורצער באַקאַנטשאַפט. הער פלאַוויצקי האָט זיך אָבער דערווייל אָנגערופן:

— פּאָלאָניעצקי געפעלט מיר! ער איז מיר ליבער פון גאַנטאַשן, וואָס זיצט ווי אַ מרוק.

— ווייל איך קען בלויז רעדן פון זאַכן, וואָס לאָזן זיך נעמען אין דער האַנט אַריין. — האָט מיט אַ געוויסן טרויער געענטפערט דער יונגערמאַן.

— נעם־זשע אין דער האַנט אַריין אַ גאָפּל און עס.

פּאָלאָניעצקי האָט אַ שמייכל געטון, פריילין מאַריניאַ ווידער, וואָס האָט רחמנות געקריגן אויף גאַנטאָווסקין, האָט דעם

שמועס אַריבערגעפירט אויף זאַכן, וואָס לאָזן זיך נעמען אין דער האַנט אַריין.

— אָדער זי איז אַ קאָקעטקע, אָדער זי האָט אַ גוט האַרץ — האָט ווידער אַ טראַכט געטון פּאָלאָניעצקי.

הער פּלאַוויצקי ווידער, וואָס האָט משמעות זיך דערמאַנט אָן זיין לעצטן באַזוך אין וואַרשע, האָט אַ פרעג געטון:

— זאָג מיר, סטאַך, בוקאַצקין קענסטו?

— אַ שאלה, דאָס איז דאָך מיינער אַ נעענטערער קרוב, ווי דעם פּעטערס.

— די גאַנצע וועלט איז אונדזערע קרובים. בוקאַצקי איז געווען מאַריניאַס פּלייסיקסטער פּאַרטנער באַם טאַנצן. ער האָט מיט איר אויסגעטאַנצט אַלע אָוונטן.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך ווידער צעלאַכט:

— און אַלס שכר דערפאַר איז ער אַוועק אינם סקלאַד אַריין, אינם שטויב. נו, זים דאַרף מען כאָטש נישט אָפּשטויבן, ווייל ער גייט אַזוי אַרום זיך אום, אַ שטייגער, ווי דער פּעטער. דאָס איז דער גרעסטער עלעגאַנט אין וואַרשע. וואָס ער טוט? ער איז פּאַרוואַלטער איבער דער פרישער לופט, דאָס הייסט, אַז בשעת ס'איז אַ גוט וועטער, גייט ער, אָדער פאָרט שפּאַצירן. דער־ביי איז ער אַזאַ מאָדנע בריאה, וואָס האָט עפּעס אויסטערלישע קאָמערלעך אין מוח. דער מענטש קוקט זיך צו צו אַזעלכע מאָד־נע זאַכן, וואָס קיינער וואָלט מיט זיי זיך נישט פאַרנומען. איינ־מאָל, תיכף נאָך זיין קומען פון ווענעציע, טרעף איך אים און פרעג, וואָס ער האָט דאָרט אַלץ געזען? — האָט ער דערויף מיר געענטפערט: „כ'האָב געזען אויף ריווא דעלי סקיאַוואָני, ווי עס איז געשווומען אַ האַלבע שאָל פון אַן איי און אַ האַלבע ציטרין: זיי האָבן זיך אָנגעשטויסן איינס אויף דאָס אַנדערע, זיך אָנגע־רירט, דערווייטערט, דערנענטערט, און לסוף — פּאַף! די האַלבע ציטרין איז אַריין אין דער האַלבער איי־שאָל און זיי האָבן אָנגעהויבן שווימען צוזאַמען". זע, וואָס מען מיינט האַרמאָניע! צאָט מיט וואָס עס פאַרנעמט זיך בוקאַצקי, כאָטש ער קען אַ סך און איז אַן אמתער מבין אויף קונסט.

— מען זאָגט אויף אים, אַז ער איז זייער אַ פּעיקער?

— ס׳קען זיין, ער איז אָבער אַ גאָרנישט, ער מאַכט קאַליע ברויט — און פּטור. וואָלט ער כאָטש געווען דערצו אַ פריילעכער, אין אמת גערעדט איז ער דאָך אַ מרה־שחורהניק. דעם עיקר האָב איך פאַרגעסן: ער ליבט זיך דאָך אין פריוי עמיליאַ.

— עמילקע נעמט באַ זיך אַ סך אויף? — האָט אַ פרעג געטון פריילין מאַריניאַ.

— ניין. עס קומען אַהין, איך, וואַסקאָווסקי, עס קומט בויקאָצקי, נו, און מאָשקאָ, אַן אַדוואָקאַט, דער, וואָס קויפט אָפּ און פאַרקויפט גיטער.

— זי קען אוודאי אַ סך נישט אויפנעמען, ווייל זי מוז די גאַנצע צייט אָפּגעבן ליטקען.

— טייער קינד, נעבעך — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי — גאָט זאָל העלפן, אַז רייכנהאָל זאָל איר כאָטש העלפן!

און זיין פריילעך פּנים האָט אין איין רגע פּלוצלינג באַדעקט אַן אמתער צער, איצט האָט פריילין מאַריניאַ אַ קוק געטון אויף אים מיט אויגן פול מיט ליבשאַפט — און ער האָט צום צווייטן מאָל אַ טראַכט געטון:

— ער מוז באמת זיין אַ גוטער.

— הער פּלאַוויצקי האָט אָנגעהויבן רעדן, ווי צו זיך גליין:

— מאָשקאָ, מאָשקאָ... ער האָט זיך אויך געדרייט אַרום מאַריניאַן. זי האָט אים אָבער נישט ליב געהאַט. וואָס שייך גייטער, זענען איצט אַזעלכע מקחים, אַז גאָט זאָל זיך מרחם זיין.

— מאָשקאָ האַלט, אַז דווקא באַ די באַדינגונגען איז גוט זיי איינצוהאַנדלען.

ביגוי־לביגו האָט זיך דאָס מיטאָג געענדיקט און זיי זענען אַריבער אין זאַל אויף קאַווע, וווּ פּלאַוויצקי האָט בשעת מעשה זיך אַ ביסל געמאַכט פריילעך איבער הער גאָנטאָווסקין, וואָס ער פּלעגט עס טון אין גוטע מינוטן און וואָס דער יונגערמאַן פּלעגט געבן אַריבערטראָגן געדולדיק צוליב פריילין מאַריניאַ, אָבער

מיט אַ מינע, וואָס האָט געהייסן: „ע, ווען נישט זי, וואָלט איך דיר אַלע ביינער צעריבן". נאָך דער קאַווע האָט פריילין מאַריניאַ זיך געזעצט צום קלאַוויר און דער פאָטער האָט זיך געלייגט אַ פּאַסיאַנס. זי האָט געשפּילט נישט זייער פויגלדיק, אָבער איר קלאָרער און רויקער שטערן האָט זיך שיין אויסגעטיילט איבערן פּולט. אַקעגן פינף אַ זייגער האָט פּלאַוויצקי אַ קוק געטון אויפן זייגע־ל און אַזוי געזאָגט:

— די יאַמ־שעס קומען נישט.

— זיי וועלן נאָך קומען — האָט געענטפערט מאַריניאַ.

ער אָבער האָט כסדר געהאַלטן אין איין קוקן אויפן זייגערל און אַלע ווײַלע מודיע געווען דאָס בייעס, אַז די יאַמושעס וועלן נישט קומען. ענדלעך אַרום זעקסן האָט ער אַ זאָג געטון מיט אַ שטים, ווי פון קבר אַרויס:

— ס'האָט געמוזט געשען אַן אומגליק.

פּאַלאַניעצקי איז באותו-רגע געשטאַנען לעבן פריילין מאַריניאַ, וואָס האָט מיט אַ בידעריקער שטים אַ זאָג געטון:

— אָט, אַן אומגליק! דאָרט איז אוודאי גאָרנישט געשען, דער טאַטע אָבער וועט שוין ביזן אָוונט זיין הייבט אין אַ שלעכטער לוינע.

פּאַלאַניעצקי האָט די ערשטע רגע געוואָלט ענטפערן, אַז פאַר דעם, ווען ער וועט זיך איבערשלאָפן וועט ער אויף צומאָרגנס זיין אין אַ גוטער לוינע, זעענדיק אָבער, ווי דאָס מיידל איז באמת פאַרדאגהט, האָט ער געענטפערט:

— אויף וויפיל איך געדענק, איז עס נישט ווייט: שיקט עמעצן געוויר ווערן, וואָס עס איז געשען.

— אפשר וואָלט איך עמעצן געשיקט, טאַטע?

ער אָבער האָט מיט פאַרדרוס געענטפערט:

— אַ שיינעם דאַנק פאַר דער טובה. כ'וועל אַליין פאָרן.

און טוענדיק אַ קלונג צום דינער, האָט ער געהייסן איינשפּאַנען. דערנאָך האָט ער אַקעגן אַ ווײַלע זיך פאַרטראַכט און אַ זאָג געטון:

— Enfin, אין דאָרף קען אמאָל געשען, אַז עמעץ זאָל

קומען צו פאָרן און טרעפן די טאָכטער מיינע אייגענע אַליין. דאָס איז דאָך גישט די שטאָט. אַ חוץ דעם זענט איר דאָך בחורים. דו׳, גאָנטאָווסקי, קענסט מיר צונויף קומען, זיי־זשע אַזוי גוט און פאָר מיט מיר.

— אַן אויסדרוק פון העכסטן אומווילן און אומצופרידנקייט האָט זיך אָפּגעשפיגלט אויפן פנים פונם יונגנמאַן. ער האָט אַ פיר געטון מיט דער האַנט איבער זיין בלאָנדער טשופרינע און געזאָגט:

— אויפן ברעג סטאַוו געפינט זיך אַן אַרויסגעצויגענע טשיל־נע, וואָס דער גערטנער קען נישט אַראָפּשטופן: כ׳האָב צוגעזאָגט פריילין מאַריאַן זי אַראָפּצושטופן, דעם פאַרגאַנגענעם זונטיק האָט זי מיך אָבער נישט געלאָזט, ווייל ס׳האָט געגאָסן, ווי פון אַ צעבער.

— גיב־זשע אַ שפרונג און פרוביר, ביז דעם סטאַוו איז אַן ערך דרייסיק טריט, אין אַ פאָר מינוט אַרום וועסטו צוריקקו־מען.

גאָנטאָווסקי איז בלית־ברירה אַרויס אין גאָרטן, הער פלאַ־וויצקי ווידער האָט, נישט אומקוקנדיק זיך אויף פאַלאַניעצקין און אויף זיין טאָכטער, געשפּאַנט איבערן צימער אין געחזרט:

— נעווראַלגיע אין קאָפּ, איך וועט מיך, אַז נעווראַלגיע אין קאָפּ; גאָנטאָווסקי, אַז מען וועט באַדאַרפן, קען אַ שפרונג טון צו אַ דאָקטאָר. דער שטרויזאַק, דער קראָט אָן אַן עצה, וואָלט אוודאי נישט געשיקט.

און דאַרפנדיק משמעות אויף עמעצן אויסלאָזן זיין בייז האַרץ, האָט ער, ווענדנדיק זיך צו פּאַלאַניעצקין, צוגעגעבן:

— דו ווייסט גאָרנישט, וואָס פאַר אַ שלימזל דאָס איז!

— ווער אַזוינס?

— דער יאַמוש.

— אָבער טאַטע... — האָט אָנגעהויבן פריילין מאַרי־ניאַ.

הער פלאַוויצקי האָט אָבער נישט געלאָזט זי ענדיקן און מיט וואַקסנדיקן כעס אַ זאָג געטון:

— איך ווייס, עס געפעלט דיר נישט, וואָס זי חייוש אַרויס צו מיר אַ ביסל פריינטשאַפט און זאָרג. לייען דיר הער יאַמושעס לאַנדווירטשאַפטלעכע אַרטיקלען, גיב אים אָפּ כבוד, שטעל אים דענקמעלער, אָבער מיר דערלויב צו האָבן מיינע סימ־פּאַטיעס.

דאָ האָט פּאָלאַניעצקי געהאַט די געלעגנהייט ממש פאַר־חידושט צו ווערן פון פרייליין מאַריניאַס זיסקייט, וואָס איז, אַנשטאָט צו ווערן אומגעדולדיק, צוגעלאָפן צום פאָטער און אַרונטערגעקנדיק דעם שטערן אונטער זיינע געשוואַרצטע וואָנסעלעך, אַ זאָג געטון.

— מען וועט באַלד איינשפּאַנען, באַלד, באַלד! אפשר וואָלט איך אייך באַדאַרפט פאָרן, דערווייל זאָל זיך דער מיאוסער טאַטעשי נישט בייזערן, ווייל עס וועט אים פאַר־שאַטן.

הער פּלאַוויצקי, וואָס איז באמת געווען צו איר שטאַרק צוגעבונדן, האָט איר אַ קוש געטון אין שטערן און געזאָגט:

— כ׳ווייס, אַז אין תוך גענומען האָסטו דאָך אַ גוט האַרץ, אָבער וואָס טוט דאָרט ווידער באַנטאָווסקי?

און ער האָט דורך דער אָפענער טיר פון גאָרטן אָנגעהויבן רופן צום יונגנמאַן, וואָס איז תיכּף צוריקגעקומען אַ פאַרמאַטערטער און געזאָגט:

— אינדערמיט שטייט וואַסער און ס׳איז צו ווייט אַרויסגע־צויגן: כ׳האָב געפּרוווט און כ׳קען נישט.

— נעם־זשע דאָס היטל און קום, ווייל כ׳הער, אַז מען איז צוגעפאָרן.

אין אַ ווײַלע אַרום איז דאָס יונגע פּאָר געבליבן אַליין.

— דער טאַטע איז געווינט צו אַ ביסל אַן עלעגאַנטערער געזעלשאַפט, ווי אין דאָרף — האָט אַ זאָג געטון פרייליין מאַרי־ניאַ, — אָבער הער יאַמוש איז זייער אַן אָרנטלעכער און קלוגער מענטש.

— כ׳האָב אים געזען אין קאָשטשיאָל. ער האָט מיר אויס־געוויזן דערשלאָגן.

— אמת, ער איז נישט געווּנט, אַ חוץ דעם איז ער שטאַרק פֿאַראַרבעט.

— יאָ, אַזוי ווי איר.

— ניין, הער יאַמיש פֿירט די ווירטשאַפֿט אויסגעצייכנט, אַ חוץ דעם שרייבט ער אַ סך וועגן לאַנדווירטשאַפֿטלעכע ענינים. ער איז באמת דאָס שיינדל פֿון אונדזער געגנט. און אַזאַ אָרנטלעכער מענטש דערצו! זי איז אויך זייער אַ ווילע פֿרוי, אָבער פֿאַר מיר אַ ביסל איבערגעטריבן.

— אַ געוועזענע שיינקייט!

— יאָ, דאָס איז משפּיע אויף איבערטרייבן, אגב אויך דאָס בסדרדיקע לעבן אין דאָרף, דורך וועלכן מען ווערט אַ ביסל פֿאַרזשאַווערט. איך מיין, אַז אין שטאָט ווערן אַלע מאָדנע המצאות פֿון מענטשן קאָנגזייטיק אָפּגעריבן, אין דאָרף ווידער ווערן די מענטשן לייכטער מגולגל אין פּראָים. מען געוווינט זיך ביסלעכווייז אָפּ פֿון געזעלשאַפֿט, מען בלייבט עפּעס באַם אַלטן אופֿן פֿון באַגיין זיך מיט מענטשן, ביז מען הייבט אָן איבערטרייבן. מיר אַלע מוזן זיך אויסוויין באַ די גרויסשטעטישע אין די אויגן פֿאַרזשאַווערט און אַ ביסל קאָמיש.

— נישט אַלע. לחלוטין נישט! — האָט געענטפֿערט פּאָלאָניעצקי — איר למשל, לחלוטין נישט!

— וועט עס מיט דער צייט קומען — האָט זי געענטפֿערט מיט אַ שמייכל.

— די צייט קען אייך מאַכן אַנדערש.

— באַ אונדז ענדערט זיך עס אַזוי ווייניק — און אויב שוין יאָ, איז מערסטנטייל אויף ערגער.

— אײַער לעבן פֿון מיידלעך זענען שנויים בכּלל פּאַרויסצוזען.

— איך וואָלט פֿריער חפֿצן, אַז איר זאָלט מיטן טאַטן פֿריער קענען מאַכן אין אָרדענונג מיט קוועסטיעס.

— זענען דער טאַטע מיט קוועסטיען אַלוא די צווייטע אײַנציקע עיקר-צילן אין אײַער לעבן?

— יאָ. איך קען אָבער קנאַפּ וואָס העלפן. ווייל איך קען זיך זייער ווייניק אויף עפּעס.

— דער טאַטע, קושעמיען — און מער קיין זאַך נישט! — האָט איבערגעחזרט פּאָלאַניעצקי.

דער שמועס איז אויף אַ ווײַלע איבערגעריסן געוואָרן, נאָכדעם האָט מאַריניאַ אַ פרעג געטון פּאָלאַניעצקין, צי וויל ער זיך נישט איבערגיין אינם גאָרטן. זיי זענען אַוועק און אינגיכן זיך געפונען אויפן ברעג פונם סטאַוו. פּאָלאַניעצקי, וואָס האָט אין אויסלאַנד געהערט צו פאַרשידענע ספּאָרט-געזעלשאַפטן, האָט דאָס שיפל, מיט וועלכן גאַנטאָווסקי האָט זיך נישט געקענט קיין עצה געבן, אַ שטויס אַראָפּ געטון אין וואַסער אַרײַן, ס׳האָט זיך אָבער אויסגעוויזן, אַז עס איז געלעכערט און מען קען זיך דערינען נישט שיפן.

— אָט איז אַ בײַשפּיל פון מײַן ווירטשאַפט! — האָט שמייכלענדיק אַ זאָג געטון פרײַלין מאַריניאַ. — אין אַלעמען און אומעטום רינט אַרײַן וואַסער. כ׳ווייס גאָרנישט, ווי אַזוי זיך צו פאַרענטפערן, ווייל דער גאָרטן און דער סטאַוו געהערן דאָך אויסשליסלעך צו מיר. איידער מען וועט עס אַראָפּלאָזן, וועלן מיר דאָס שיפל הייסן פאַריכטן.

— כ׳וואָלט שווערן, אַז ס׳איז נאָך דאָסזעלבע, אין וועלכן מען האָט מיר אַמאָל פאַרווערט זיך צו שיפן, ווען כ׳בין נאָך געווען אַ ייִנגל.

— ס׳קען גרייַלעך זײַן. האָט איר באַמערקט, אַז זאַכן בײַטן זיך אַ סך ווייניקער און דויערן אַ סך לענגער, ווי מענטשן. ס׳איז צייטנווייז טרויעריק דערפון צו טראַכטן.

— לאָמיר רעכענען, אַז מיר וועלן דאָס פאַרשימלטע און מיט וואַסער ווי אַ שוואָם אָנגעזאַפּטע שיפל איבערלעבן. אויב ס׳איז דאָסזעלבע, וואָס אין מײַנע קינדער-יאָרן, האָב איך דערצו קיין

מזל נישט. אַמאָל פלעגט מען מיך נישט לאָזן דערינען זיך שיפן, איצט ווידער האָב איך זיך צעבלוטיקט די האַנט אָן עפּעס אַ פאַרזשאַווערטן טשוואָק.

זאָגנדיק דאָס, האָט ער פון קעשענע אַרויסגענומען אַ טיכל און אָנגעהויבן מיט דער לינקער האַנט אַרומוויקלען דעם פינגער פון דער רעכטער האַנט. ער האָט עס אָבער געטון אַזוי אומגעשיקט, אַז פריילין מאַריגיאַ האָט דערזעענדיק דאָס אַ זאָג געטון:

– איר וועט אייך אַליין קיין עצה נישט געבן, מען מוז אייך צוהעלפן.

און זי האָט אָנגעהויבן אַרומוויקלען אים די האַנט, וועלכע ער האָט בכיוון פאַמעלעך געדרייט, כדי איר שווערער צו מאַכן די אַרבעט, ווייל ס'איז אים אָנגענעם געווען צו פילן אירע איידעלע פינגער לעבן זיינע.

זי האָט באַמערקט, אַז ער שטערט איר און האָט אויף אים אַ קוק געטון, אָבער דיזעלבע רגע, וואָס זייערע בליקן האָבן זיך געטראָפן, האָט זי פאַרשטאַנען די סיבה און האָט אַ פאַרייל־ע זיך איינגעבויגן, כלומרשט, כדי אויפמערקזאַמער צו בינדן. פּאָלאָניעצקי האָט, דערפילנדיק זי נאָענט לעבן זיך, דערפילט אַ וואַרעמקייט, וואָס האָט פון איר געשלאָגן, אַז דאָס האַרץ האָט אין אים אויך שטאַרקער אָנגעהויבן קלאַפּן.

— כ'האָב זייער אָנגענעמע זכרונות — האָט ער אַ זאָג געטון — פון מיינע אַמאָליקע וואַקאַציעס, איצט אָבער וועל איך פון דאַנען אַרויספירן נאָך אָנגענעמערע. איר זענט זייער אַ גוטע ווןן דערצוזינגאַנצן, ווי עפּעס אַ בלום, אין דעם קושעמיען. אויף מיין וואָרט, אַז כ'בין נישט מגזם.

פריילין מאַריגיאַ האָט פאַרשטאַנען, אַז דער יונגערמאַן מיינט עס אויפריכטיק. ער איז אפשר אַ ביסל צו דרייסט, אָבער דאָס נעמט זיך ניכער פון זיין איינגעבוירענער לעבעדיקייט, ווי פון דעם, וואָס ער איז מיט איר געבליבן אויג אויף אויג. זי האָט זיך דעריבער נישט באַליידיקט, נאָר אָנגעהויבן כלומרשט אין אַ שפּאַס צו פיקן מיט איר אָנגענעמער, געשטאַלטענער שטים:

— כ׳בעט מיר נישט צו מאַכן קיין קאָמפּלימענטן, ווייל ראשית וועל איך שלעכט אַרומבינדן די האַנט, והשנית וועל איך אַנט-לויפן.

— בינדט־זשע שוין ליבערשט שלעכט צו די האַנט, און בלייבט. ס׳איז אַזאַ שיינער אָוונט הייַנט.

מאַריניאַ האָט געענדיקט איר אַרבעט מיטן טיכל און זיי זענען אַוועק ווייטער. דער אָוונט האָט זיך באמת געוויזן צו זיין אַ שיינער. די זון האָט זיך אַראָפּגעלאָזט, דער סטאַוו, וואָס איז נישט געריבצלט געוואָרן פונעם ווינט, האָט געגלאַנצט מיט פייער און גאָלד. פון ווייטן, נאָכן וואַסער, האָבן רויק זיך אָנגעזען אַל-כעס; די נעבנטערע ביימער האָבן, אין דער שוין רויט-געוואָרענער לופט, זיך אויסגעטיילט זייער בולט. אויפן הויף, הינטערן הויז, האָבן געראַשט די בושלען.

— קזשעמיען איז ווייל, זייער ווייל — האָט געחזרט פּאָ-לאַניעצקי:

— זייער — האָט געענטפערט מאַריניאַ.

— איך פאַרשטיי אייער צוגעבונדנקייט צו דעם אָרט. אַ חוץ דעם, אַז מען לייגט אין עפּעס אַריין אַרבעט, בינדט עס באַכמער צו. איך פאַרשטיי, אַז אין דאַרף קען מען אויך האָבן גוטע מי-נוטן... אָט, למשל, אַציגד. ס׳איז דאָך אַזוי גוט. אין שטאָט כאַפּט אַמאָל אַרום אַ מידעקייט, בפרט נאָך אַזעלכע, וואָס זוכן ביז איבער די אויערן אין חשבונות, אַ שטייגער, ווי איך; און זעבען דערצו נאָך איינזאַם. ביגעל, דער שותף מייַנער, האָט אַ ווייב מיט קינדער — דאָס איז גוט! איך אָבער, וואָס? איך זאָג אָפטמאָל צו זיך: אָט, אַרבעט איך, און וואָס קומט מיר דערפון אַרויס? לאָמיר אָננעמען, כ׳וועל שוין האָבן אַ ביסל געלט — נו, וואָס-זשע וועט זיין ווייטער? — גאָרנישט. דער מאָרגן וועט זיין דער-זעלבער, ווי דער הייַנט; אַרבעט און אַרבעט! פאַרשטייט איר מיך, אַז אַ מענטש לאָזט זיך אַריין אין עפּעס, אַז ער גייט מיטן אימפּעט, למשל, צו מאַכן געלט, דאַכט זיך אים אויס, אַז דאָס איז דער ציל. ס׳קומען אָבער צייטן, וואָס מיר דאַכט זיך, אַז די מאָד-נע בריאה מייַנע, דער וואָסקאָוסקי, איז גערעכט, אַז קיינער, וואָס

זיין פֿאַמיליען-נאָמען ענדיקט זיך אויף „סקי" אָדער אויף „וויטש", איז נישט מסוגל צרייצווליגן דערינען דאָס גאַנצע ליבע אין לעבן און בלייבן בלויז באַ דעם איינעם. ער זאָגט, אַז אין אונדז איז נאָך צו פֿריש דער זכרון פֿון אונדזער אַמאָליק זיין און אַז די סלאַוון בכלל האָבן אַן אַנדער שליחות. ער איז אַ געוואַלטיק מאָד-נער מענטש, אַ פֿילאָזאָף און אַ מיסטיקער דערצו. איך שפּאַר זיך מיט אים און מאַך וויפֿיל כ'קען נאָר געלט, איצט אָבער, למשל, ווען איך גיי אַזוי מיט אייך אין דעם גאָרטן, דאַכט זיך מיר באמת, אַז גערעכט איז פֿאָרט ער.

זיי זענען אַ ווײַלע געגאַנגען און געשוויגן. די שיין איז געוואָרן וואָס אַמאָל רויטער און זייערע פּנימער זענען ווי איני-טערגעטיקט געווען אין רויטן ליכט. פֿריינטלעכע קעגנזייטיקע גע-פֿילן זענען פֿון מינוט צו מינוט אין זיי געוואַקסן. ס'איז זיי גע-ווען זייער רויק און גוט.

פּאָלאַניעצקי האָט עס משמעות געפֿילט, מחמת אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— פֿרוי כוואַסטאָווסקאַ האָט מיר געזאָגט, און דאָס איז אַן אמת, אַז צו אייך קריגט מען מער צוטרוי און מען ווערט נענטער אין משך פֿון איין שעה, ווי מיט עמעצן אַנדערש אין אַ גאַנצן חודש אַרום. כ'האָב עס איצט פֿעסטגעשטעלט. ס'ווייזט זיך מיר אויס, אַז איך קען אייך שוין אַ צייט, כ'מיין, אַז בלויז אומגע-הייער גוטע מענטשן מאַכן אַזאַ איינדרוק.

פֿריילין מאַריניאַ האָט דערויף מיט פּשטות געענטפֿערט:

— עמילקע האָט מיך זייער ליב און דעריבער לויבט ער מיך. ס'זאָל אפֿילו זיין אַן אמת, וואָס זי זאָגט, האַלט איך פֿונדעסט-וועגן, אַז נישט מיט יעדן קען איך זיין דיזעלבע.

— נעכטן האָט איר באמת געמאַכט אויף מיר אַן אַנדערן איינדרוק, — איר זענט אָבער געזען פֿאַרמאַטערט און שלעכט-ריק.

— אַ ביסל.

— פֿאַרוואָס-זשע זענט איר נישט געגאַנגען שלאָפֿן!

דער דינער האָט מיר געקענט מאַכן טיי, איבעריקנס, כ׳וואָלט זיך געוועזן באַגאַנגען אָן דעם אויך.

— ניין, אַזוי ווייניק גאַסטפרייַנטלעך, ווידער, זענען מיר שוין נישט. דער טאַטע האָט געזאָגט, אַז עמעץ פון אונדז איז אייך מחויב אויפצונעמען. כ׳האָב מורא געהאַט, אַז ער וועט אַליין חשק האָבן צו וואַרטן. און דאָס קען אים פאַרשאַטן, האָב איך אים אַליין פאַרטרעטן.

פּאָלאָניעצקי האָט אַ טראַכט געטון: „אין דעם פּרט האָסטו געקענט זיין גאַנץ רויק, ס׳איז אָבער פיין פון דיין זייט, וואָס דו באַשיצט דעם אַלטן עגאָיסט!״

דערנאָך האָט ער אַ זאָג געטון:

— אַנטשולדיקט מיר אויך, וואָס איך האָב תיכף אָנגעהויבן רעדן וועגן געשעפטן. עס איז שוין אַזאַ סוחרישע טבע. איך האָב דערנאָך זיך אַליין געמוסרט: „דו אַזוינער און אַזוינער!״ — און איך בעט אייך פאַרשעמטערהייט איבער.

— נישטאָ פאַרוואָס, ווייל איר האָט גאָרנישט געזינדיקט. מען האָט אייך געזאָגט, אַז איך פאַרנעם זיך מיט אַלץ, האָט איר זיך געווענדט צו מיר.

ביסלעכווייז איז די שקיעה געוואָרן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. אין אַ ווײַלע אַרום האָבן זיי זיך אומגעקערט צום הויז־צו, היות אָבער דער אָוונט האָט זיך געוויזן צו זיין אַ שיינער, זענען זיי געבליבן זיצן אין גאָרטן אויף דער וואַרענדע. פּאָלאָניעצקי איז אַריין אויף אַ רגע אין זאַל, דערנאָך זיך אומגעקערט מיט אַ פיסבבענקעלע און אַנידערקניענדיק, גענומען עס אַרונטעררוקן אונטער מאַריניאַס פיס.

— אַ דאַנק, אַ שיינעם דאַנק — האָט זי געענטפערט, איינבייגנדיק זיך און אַרומבעמענדיק מיט די הענט איר קלייד — סאַראַ גוטער איר זייט. אַ שיינעם דאַנק.

ער ווידער האָט געזאָגט:

— איך בין בטבע נישט קיין אויפמערקזאַמער, ווייסט

איר אָבער, ווער עס האָט מיך אויסגעלערנט זאָרגעוודיקייט? ליטי־יאַ. זי דאַרף מען געוואַלטיק אָפּהיטן און פֿרוי כוואַסטאָווסקאַ מוז אין דעם געדענקען.

— און זי געדענקט טאַקע — האָט געענטפֿערט פֿריילין מאַריניאַ — און מיר אַלע וועלן איר דערינען צוהעלפֿן. ווען זי זאָל נישט געווען אַרויספֿאָרן קיין רייכנהאַל, וואָלט איך זי געהעט פֿאַרבעטן צו זיך.

— און איך וואָלט געקומען נאָך ליטקאַן אָן אַן איינלאַדונג.

— פֿאַרבעט איך אייך אינעם טאַטנס נאָמען אויף אַלעמאָל.

— זאָגט עס נישט אַזוי לייכט אַרויס, ווייל איך וועל גרייט זיין מיסצובּרויכן מיט אייער העפֿלעכקייט. מיר איז דאָ זייער גוט, און וויפֿיל מאָל ס׳וועט מיר ווערן שלעכט אין וואַרשע, — כאַפּ איך זיך אַריבער צו אייך — אונטער אייער השגחה...

איצט האָט פּאָלאַניעצקי שוין געוווּסט, אַז מיט זיינע ווערטער האָט ער בדעה זיך צו דערנענטערן, אָנצוקניפּן קעגנזייטיקע סימפּאַטיעס. ער האָט עס געזאָגט בכיוון, אָבער אויפֿריכטיק, און בשעת־מעשה געקוקט אויף דעם מילדן יונגן געזיכט, וואָס האָט, אַ באַלויכטנס פֿון דער אונטערגייענדיקער זון, אויסגעזוען נאָך מער רויִקער, ווי אַלעמאָל. פֿריילין מאַריניאַ האָט דעריבער אויפֿגעהויבן אויף אים אירע בלויע אויגן, אין וועלכע ס׳איז געווען עפּעס אַ פֿראַגע: „צי זאָגסטו עס צופֿעליק, אָדער בכיוון?“ און געענטפֿערט אַ ביסל שטילער.

— גוט.

זיי זענען ביידע אַנטשוויגן געוואָרן, פֿילנדיק אַז עס הייבט זיי אָן עפּעס צונויפֿקניפּן.

— אַ חידוש, דער טאַטע איז נאָך נישטאָ — האָט ענדלעך אַ זאָג געטאָן פֿריילין מאַריניאַ.

די זון איז טאַקע אונטערגעגאַנגען; אינם רויטן בין־השמשות

האָט שטילערהייט אָנגעהויבן זיך צו דרייען א פלעדערמויז און אינם סטאַוו האָבן זיך אָפגערופן די פרעש.

פּאָלאָניעצקי האָט אויף דעם מיידלס באַמערקונג נישט געענטפערט און, ווי פאַרזונקען אין זיינע אייגענע מחשבות, אָנגעהויבן רעדן:

— איך אַנאַליזיר נישט דאָס לעבן, ווייל כ'האָב נישט דערויף קיין צייט. איז מיר גוט, ווי למשל איצט, פיל איך, אַז ס'איז גוט, איז שלעכט, מילא איז שלעכט — און פטור. מיט אַ פינפצעקס יאָר צוריק אָבער איז די זאַך געווען עפּעס אַנדערש. מיר זענען געווען אַ גאַנצע חבר"ה, וואָס פלעגן זיך צונויפקומען אויף ויכוחים, וועגן זין פון לעבן. ס'זענען געווען עטלעכע געלערנטע און איינער אַ ליטעראַט, וואָס איז איצט גאַנץ באַוווסט אין בעלגיע. מיר פלעגן זיך שטעלן פראַגן: וווהין גייען מיר, וואָס פאַר אַ זין האָט אַלץ, וואָס פאַר אַ ווערט און וואָסער סוף? מיר האָבן געלייענט די פעסימיסטן און געזונקען אין כלערליי פראָבלעמען אָן אַ גרונט, פונקט ווי איינער, מיינער אַ באַקאַנטער, אַן אַסיסטענט באַ דער קאַטעדרע פון אַסטראָנאָמיע, וואָס האָט אַזוי לאַנג אָנגעהויבן זינקען אין די צווישן פלאַנעטאַרע שטחים, אַז ער האָט אין זיי דעם מוח פאַרזונקען... און שפּעטער האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זיין קאָפּ דרייט זיך איבער דער פאַראַכאַלע אינם אין-סוף. שפּעטער האָט ער זיך אויסגעהיילט און געוואָרן אַ גלח. מיר האָבן אויך אויף קיין זאַך זיך נישט געקענט אָפּשטעלן, באַ קיין זאַך בלייבן... פונקט, ווי די פייגל, וואָס פליִען איבערן ים און האָבן נישט וווּ זיך אָפּצורוען. איך האָב אָבער ענדלעך באַמערקט צוויי זאַכן: קודם-כל, אַז מיינע בעלגיער נעמען עס ווייניקער צום האַרץ, ווי איך. מיר זענען באַזוער... שנית, אַז דער חשק צו אַרבעט ווערט באַ מיר אָפּגעשוואַכט און אַז איך ווער אַ גאָרנישט. כ'האָב זיך דאַמאָלס אַ נעם געטון אין די הענט אַריין און מיט אַלע כוחות אָנגעהויבן פאַרבן פערקאַל. שפּעטער-צו האָב איך צו זיך אַזוי געזאָגט: דאָס לעבן געפינט זיך צווישן די געזעצן פון דער נאַטור, קלוגע, צי נאַרישע, אַלציינס — אָבער אַזוי איז עס. לעבן דאַרף מען, מוז מען פון לעבן נעמען אַלץ, וואָס עס לאָזט זיך.

איך וויל עפּעס אַרויסבאַקומען, וואָסקאַוועסקי זאָגט אפילו, אַז מיר, סלאַווען, זענען נישט מסוגל דערביי צו בלייבן שטיין. דאָס רעדט זיך אָבער אַזוי. אַז בּאַ בּלויז געלט קענען מיר נישט בּלייבּן, בּין איך שוין באַין־בּרירה מסכּים. איך האַלט אָבער, אַז אַ חוץ געלט איז נאָך דאָ צוויי זאַכן: רו — און ווייסט איר וואָס נאָך? — אַ פרוי. ווייל אַ מענטש דאַרף האָבן מיט וועמען זיך צוטיילן וועגן אַלעם. שפּעטער מוז קומען דער טויט — גוט! אָבער דאָרט, ווו עס הייבּט זיך אָן דער טויט, מוז זיך דער מענטשלעכער קאָפּ ענדיקן. — ווי עס זאָגט דער ענגלענדער:

דערווייל דאַרף מען האָבן וועמען אָפּצוגעבן אַלץ, וואָס אַ מענטש האָט און צו וואָס ער דערשלאָגט זיך, סיי געלט, סיי פאַרדינסטן, סיי רום... אויב עס זענען פאַראַן די־מאַנטן אין דער לבנה, איז אַלציינס, ווייל ס'איז נישטאָ קיינער, וואָס זאָל אָנערקענען, אַז זיי זענען עפּעס ווערט. אַ מענטש דאַרף אויך האָבן עמעצן וואָס זאָל אים אָנערקענען. און איך טראַכט מיר: ווער־זשע וועט מיך אָנערקענען, אַז נישט אַ פרוי — אָבער זי זאָל זיין נאָר געוואַלטיק גוט, געוואַלטיק זיכער און אַזוי מיין, אַזוי געליבּט. דאָס איז אַלץ, וואָס מען קען פאַרלאַנגען, ווייל פון דעם שטאַמט רו — און דאָס איז די איינציקע זאַך, וואָס האָט עפּעס אַ ווערט. איך זאָג דאָס נישט, ווי קיין דיכטער, נאָר ווי אַ פּאָזיטיווער מענטש און אַ סוחר. האָבן לעבן זיך אַ צווייטן קאָפּ — דאָס איז דער ציל. און שפּעטער זאָל זיין, וואָס עס וויל. אָט איז מיין פילאָזאָפיע

פּאָלאַניעצקי האָט געזאָגט, אַז ער רעדט ווי אַ סוחר, ער האָט אָבער אויך גערעדט, ווי אַ פּאַרטרוימטער, ווייל עס האָט אַזוי געווירקט, אי דער זומער־אָוונט, אי די אָנוועזנהייט פון דעם יינגן מיידל, וואָס האָט אין אַזוי פיל הינזיכטן אַנטשפּרעכט די אָנשויונגען, וועלכע ער האָט נאָר־וואָס געהאַט אַרויסגעזאָגט. פּאָלאַניעצקין איז עס אוודאי אויך געקומען אין קאָפּ אַריין, ווייל, ווענדנדיק זיך דירעקט צו איר, האָט ער אַ זאָג געטון:

— איך טראַכט אַזוי, אָבער וועגן דעם רעד איך זיך אויך נישט אויס פאַר לייטן. היינט האָט מיך עפּעס אָנגעטראָגן, וויל

איך זאָג אייך נאָכאַמאָל, אַז פרוי עמיליאַ איז גערעכט. מיט אייך װערט מען אין איין טאָג גענטער, ווי מיט אַנדערע אין אַ יאָר. איר מוזט זיין זייער אַ גוטע. איך וואָלט געטון אַ שטות, כ׳זאָל נישט געוועזן קומען קיין קזשעמיען. איך וועל קומען אַזוי אָפט, וויפיל איר וועט נאָר דערלויבן.

— קומט. . . אָפט.

— אַ דאַנק.

ער האָט אויסגעצויגן די האַנט, פריילין מאַרינאַ ווידער האָט אים אויך דערלאַנגט איר האַנט, ווי זיי וואָלטן כורת-ברית געווען.

אָ, ווי ער איז איר געפעלן, מיט זיין ערלעך, מענעריש פנים, מיט זיין טונקעלער טשופרינע און געוויסער טיכטיקייט אין זיין גאַנצער פיגור, מיט זיינע לעבעדיקע אויגן. אַ חוץ דעם האָט ער געבערענגט אַזוי פיל געפילן, וואָס זענען אין קזשעמיען נישט געווען בנמצא, עפעס ביים האָריזאָנט, ווייט הינטער דעם סטאַוו און די אָלכעס, וואָס האָבן אָפגעשלאָסן דעם קזשעמיענער האָריזאָנט. זיי האָבן אין איין טאָג געמאַכט אַזאַ גרויסן מהלך, וואָס מען האָט נאָר געקענט מאַכן.

זיי זענען ווידער געזעסן עפעס אַ צייט און געשוויגן און געוואַנדערט ווייט אין שווייגן, פונקט אַזוי שנעל, ווי איינם רעדן. מאַרינאַ האָט ענדלעך אָנגעוויזן מיט דער האַנט אויף דער שיין, וואָס האָט זיך וואָס אַ מאָל פאַרגרעסערט הינטער די אָלכעס און געזאָגט:

— די לבנה.

— אַהאַ! די לבנה! — האָט איבערגעחזרט פּאָלאָניעצ-קי.

זי האָט זיך טאַקע פּאַמעלעך אַפּערגערוקט פון הינטער די אָלכעס, אַ רויטע, גרויס ווי אַ ראָד. בינו-לבינו האָבן געגומען בילן די הינט, דאָס קעטשל האָט אָנגעהויבן רוישן פון דער צווייטער זייט הויז. אין אַ ווײַלע אַרום, האָט אין זאַל, אין וועלכן מען האָט פריער שוין געהאַט אָריינגעטראָגן אַ לאָמפּ, זיך באַוויזן הער פלאַוויצקי:

מאַריניאַ איז אַריין אין זאַל, פּאָלאַניעצקי נאָך איר.

— ס'איז גאָרנישט געשען — האָט אַ זאָג געטון הער פלאַוויצקי — די פּראַמעצקאַ איז צו זיי געקומען, היות אָבער מען האָט געמיינט, אַז זי וועט תיכף אַוועקפאָרן, האָט מען נישט מודיע געווען. יאַמוש איז עפּעס נישט געזונט, מאָרגן קלויבט ער זיך קיין וואַרשע. זי האָט צוגעזאָגט דאָ צו זיין איבער־מאָרגן.

— אַלזאָ, איז אַלץ אין אָרדנונג? — האָט אַ פרעג געטון מאַריניאַ.

— גוט. און וואָס האָט איר דאָ געטון?

— מיר האָבן זיך צוגעהערט צו די פּרעש — האָט געענט־פערט פּאָלאָניעצקי — און ס'איז אונדז גוט געווען.

— דער רבונו־של־עולם האָט געוווסט, צוליב וואָס צו באַ־שאַפן די פּרעש אויך, אַז כאָטש זיי לאָזן מיך באַנאַכט נישט שלאָפן, האָבן מיר אויף זיי נישט קיין תרעומות. דערווייל זאָל מאַריניאַ דערלאַנגען טיי.

די טיי איז געווען גרייט און געוואַרט אינם צווייטן צימער. הער פלאַוויצקי האָט דערציילט וועגן זיין וויזיט בײַ די יאַמושעס. דאָס יונגוואַרג האָט געשוויגן, זיי האָבן פון צייט צו צייט בלויז געקוקט אויף זיך מיט ליכטיקע בליקן און אויף אַ גוטע נאַכט זיך זייער שטאַרק געדריקט די הענט.

בשעתן אויסטון האָט פריילין מאַריניאַ געפילט עפּעס אַ שווערקייט, ווי דער טאָג וואָלט זי פאַרמאַטערט. שפּעטער, ווען איר קעפּל האָט זיך שוין אָנגעלעגט אָן דעם קישן, האָט זיך נישט געטראַכט וועגן דעם, וואָס הייבט איז מאָגטיק און עס הייבט זיך אָן אַ נייע וואָך פון טאָג־טעגלעכע אַרבעט, נאָר געקלערט וועגן פּאָלאַניעצקין און אין אירע אויערן האָבן געקלונגען זיינע ווער־טער:

— ווער־זשע וועט מיך אָנערקענען, אויב נישט אַ פרוי; אַבי זי זאָל נאָר זיין געוואַלטיק גוט, געוואַלטיק זיכער, אַזוי מיין און אַזוי געליבט.

פּאָלאָניעצקי חידער האָט, פאַרייכערנדיק אויפן געלעגער אַ פּאַפּיראָס, צו זיך אַזוי געזאָגט:

— אַזאַ גוטס, שײנס, ליבס — ווו זעט מען אַ צווייטס אַזוינס?

III.

אויפצומ׳רגנס איז געווען אַ גרויער ט״ג און פרייל׳ין פלאַוויצקאַ האָט זיך אויפגעהויבן פאַרדאגהט, ס׳האָט זיך איר אויס-געדאַכט, אַז זי האָט נעכטן זיך געלאָזט אַוועקטראָגן פון עפּעס אַ שטראָם ווייטער, ווי ס׳האָט באַדאַרפט זיין, און אַז זי איז ממש געווען בנוגע פּאַלאַניעצקין אַ קאַקעטקע. דער בייגעשמאַק איז דער עיקר געבליבן באַ איר צוליב דעם, וואָס דערדאָזיקער פּאָלאַניעצ-קי איז דאָך געקומען ווי אַ בעל-דבר. נעכטן האָט זי זיך געהאַט געריבען פאַרגעסן, היינט האָט זי געזאָגט צו זיך: „ס׳וועט אים בלתי ספק זיך אויסדאַכטן, אַז כ׳האָב אים געוואָלט אָפּחורשן, אָדער מילדער מאַכן" — און באַ דעם געדאַנק איז איר דאָס בלוט געקומען אין די באַקן און אין קאָפּ אַריין. זי איז בטבע געווען אַן ערלעכע און געהאַט אַ סך אַמביציע, וואָס יעדער השערה, אַז מען קען זי חלילה הושד זיין אין אויסרעכענונגען, האָט זי אויפגע-רעגט. איצט, בשעת זי האָט אָנגעהויבן גלייבן אין דער מעגלעכ-קייט פון אַזאַ חשד, האָט זי פאַרויס דערפילט עפּעס אַ מין תרעומ׳ת צו פּאָלאָניעצקין. נאָך איין געדאַנק איז איר אומגעהייער אומאָנ-

געבעטן געווען: זי האָט געוווּסט, אַז בכלל קען אין דער קושעמיעניעצער קאַסע איין גראָשן נישט זען דעם אַנדערן, אַז קיין מזומן געלט איז נישטאָ און אַז צוליב דעם, וואָס מען האָט בדעה צו פאַרצעלירן מאַגאַרוועק, זענען פאַרהאַן אויסזיכטן אויף להבא. — דער פאָטער אָבער וועט זיך פּרוּוון אַרויסדרייען, ווייל ער האַלט אַנדערע חובות פאַר אַ סך ביליקער, ווי פּאָלאַניעצקיס. זי האָט מיט זיך טאַקע געהאַט אָפּגעמאַכט, אַז זי וועט טון אַלץ, וואָס ס'וועט מעגלעך זיין, פּאָלאַניעצקי זאָל אומבאַדינגט און פריִער פאַר אַנדערע ווערן רעגולירט, זי האָט אָבער געוווּסט, אַז קיין סך וועט זי נישט אויפטון. דעם ענין באַלעבאַטישקייט האָט דער פאָטער זייער גערן איבערגעגעבן איר, אָבער וואָס שייך געלט-ענינים האָט ער אַליין רעגולירט און זעלטן-זעלטן זיך צוגעהערט צו אירס אַן עצה. זיין ראָל איז אייגנטלעך באַשטאַנען אין אַרויסדרייען זיך פון אַלעמען און פון אַלעם, אין שלעפּן, אין פאַרשטעלן אויסגעטראַכטע חשבונות און האָפענונגען אַלס ממשותדיקע זאַכן. היות, דאָס אויפמאָנען חובות פון ערד-היפּאָטעקן איז אין עצם זייער שווער און פּאַמעלעך, און די פאַרטיידיקונג לאָזט זיך פאַרציִען כמעט ווי לאַנג מען וויל, האָט הער פּלאַוויצקי זיך געהאַלטן בּאַ קושעמיען, אַ דאַנק דעם דאָזיקן סיסטעם זייגעם. לסוף אָבער האָט דאָס אַלץ געדראָט מיט אַן אומברחמנותדיקער און פולקאָמער חורבה, דער אַלטער אָבער האָט זיך אַלץ געהאַלטן פאַר אַ קאָפּמענטש אין די געשעפטן און האָט צוליב דעם נישט גערן זיך צוגעהערט צו דער טאָכטערס מיינונגען און עצות, תיכף זי חושד געווען, אַז זי איז מסופק אין זיין „קאָפּ“ — און דאָס האָט ביזן העכסטן גראַד באַליידיקט זיין אייגנליבע.

פריילין מאַריניאַ האָט שוין נישט איין אומאָנגענעמלעכקייט געהאַט צוליב דעם „קאָפּ“ און זיינע מיטלען. איר לעבן אין דאָרף איז בלויז לפנים געווען אַן אידיליע פון אַרבעט און באַלבאַטישקייט. ס'האָט נישט געפעלט איר קיין עגמת-נפש און צרות, און איר רויִק פנים האָט געקענט מאַכן אַן איינדרוק פון נישט-בלויז זיסן כאַראַקטער, נאָר אויך פון קראַפט און גרויסע גייסטיקע פּראַקטיק. אָבער די דערנידערונג, וואָס האָט איר געדראָט איצט, האָט

זיך איר אויסגעוויזן פאַר אַ סך שווערער איבערצוטראָגן ווי אַנ-דערע.

— זאָל ער, לכל-הפחות, מיך נישט חושד זיין -- האָט ... געזאָגט צו זיך — וואָס פאַר אַן עצה האָט זי אָבער דערצו גע-קענט געפינען? איר ערשטער געדאַנק איז געווען, אַרייַנצורופן פּאָ-לאָניעצקין אויף אַ שמועס, נאָך איידער ער וועט זיך נאָך זען מיט איר פּאָטער און זיך מודה זיין אין גאַנצן מצבֿ-העניינים, ווי מען איז זיך מודה פאַר אַ מענטש, צו וועלכן מען האָט צוטרוי. שפּעטער איז איר געקומען אויפן רעיון, אַז אַזאַ שמועס וואָלט געהייסן נישט אַנדערש, ווי אַ בקשה אויף חסד און רחמנות און וואָלט דעריבער דערנידעריקט. ווען נישט דאָס, וואָס פריילין מאַ-ריניאַ, אַלס אַ פרוי, וועלכע פילט יעדן ציטער פון איר און אַנ-דערנס האַרץ, זאָל נישט געווען דערפילן האַלב-אומבאַוווסטזיניק, האַלב-אינסטינקטיוו, אַז צווישן איר און דעם יונגנמאַן האָט זיך פון דער ערשטער רגע אָן אָנגעהויבן אויף עפּעס צו שניידן, — בפרט נאָך, אַז עס האָט אין דער צוקונפט געקענט און גע-מוזט ווערן אומפאַרמיידלעך, וואָלט זי פונדעסטוועגן געווען דעמ-דאָזיקן וועג אויסגעקליבן. צוליב דידאָזיקע סיבות אָבער האָט זיך איר אויסגעוויזן, אַז זי קען דאָס נישט טון, ס'איז געבליבן איר איינס: זיך זען מיט פּאָלאָניעצקין, פאַרייבן דורך איר באַגיין זיך מיט אים דעם נעכטיקן איינדרוק, צערייסן די פעדעם פון סימ-פּאַטיע, וואָס זיי ביידע האָבן אָנגעקניפּט, און לאָזן אים זיך האַלטן טריי אין זיין האַנדלונג. דער אופן האָט זיך איר אויסגעוויזן: פאַרן גלייכסטן. דערוויסנדיק זיך אַלזאָ פון דער דינסט, אַז פּאָלאָניעצקי האָט זיך שוין אויפגעהויבן און איז אַוועק נאָכן טיי צום וועג-צו, האָט זי באַשלאָסן אָפּצוזוכן אים.

דאָס איז איר אָנגעקומען לייכט, מחמת ער האָט זיך שוין נעהאַט אומגעקערט פון זיין פרימאָרגן-שפּאַציר און שטייענדיק הינ-טערן זייטיקן שטעגל פון גאַנעק, וואָס איז געווען פאַרוואַקסן מיט ווילדע ווייַנטרויבן, געפירט אַ שמועס מיט דיזעלבע צוויי הינט, וואָס האָבן בשעת זיין קומען זיך אַזוי שטאַרק צו אים געלאַש-טשעט. ער האָט בשעת מעשה זי נישט באַמערקט און מאַריניאַ

האָט, שטייענדיק אויף די טרעפּלעך, געהערט, ווי ער זאָגט צו די היגט:

— דאָס נעמען די כּלבים שכירות פאַר היטן דאָס הויז — האַ? עסן אָסיפּקע — האַ? און אויף קיין פרעמדע בילט מען נישט, נאָר מען לאַשטשעט זיך נאָך. איר נאַרישע קונדיסים, איר ליידיקגייער.

און ער האָט זיי געקלאַפּט איבער די ווייסע קעפּ. שפּעטער, באַמערקנדיק זי דורך די שפּאַרעס צווישן די ווייַנטרויבן, איז ער אַ שפּרונג געטון, ווי אַ פייל פון בויגן אַרויס, און זיך אַוועקגעשטעלט אַנטקעגנאיבער איר אַ פריילעכער און אַ לייכטנדער.

— גוט מאָרגן אייך. איך שמועס זיך דאָ דורך מיט די היגט. ווי זענט איר געשלאָפן.

— אַ דאַנק.

און זי האָט אויסגעצויגן צו אים די האַנט, ער ווידער האָט געקוקט אויף איר, מיט אויגן, אין וועלכע מען האָט קלאָר געקענט זען, סאַראַ גרויסע און טיפע הנאה ער האָט זי צו זען.

נישט ווייניקער איז ער אויך געפעלן דער אָרימער מאַריגיאַן. ער איז איר פשוט פון גאַנצן האַרץ געפעלן. איר האַרץ האָט ממש געקלעמט פון עגמת-נפש, וואָס אויף זיין האַרציקן „גוט מאָרגן", מוז זי ענטפערן אַזוי צערעמאָניש און קאַלט.

— איר גייט אפשר אין פּאָלוואַרק אַריין? אויב איר וועט דערלויבן, וועלן מיר גיין צוזאַמען. איך מוז זיך הייַנט אומקערן אין שטאָט צוריין, איז מיר יעדע רגע פון אייער געזעלשאַפט טייער. גאָט איז אַן עדות, אַז ווען כ'וואָלט קענען, וואָלט איך דאָ פאַרבליבן לענגער. איך ווייס שוין אָבער איצט דעם וועג קיין קזשעמיען.

— מיר בעטן תמיד, ווען די צייט וועט אייך נאָר דערלויבן.

פּאָלאַניעצקי האָט באַמערקט איצט די קעלט, וואָס יאָגט פון אירע ווערטער, פון איר פנים, און אַ פאַרחידושטער אַנגעהויבן אויף איר קוקן, אָבער, אויב פריילין מאַריניאַ האָט גערעכנט, אַז ער וועט טון אַזוי ווי אַנדערע מענטשן טון עס און זיך תיכף צו

פּאַסן צו איר טאָן, האָט זי אַ טעות געהאַט. פּאָלאָביעצקי איז געווען צו לעבעדיק און דרייסט, ער זאָל תּיכּף נישט אַ פרעג טון, וואָס די סיבה דערפון איז.

— קוקנדיק איר כּסדר אין די אויגן אַריין, האָט ער עפּעס אַ זאָג געטון:

— וואָס איז עס אייך?

מאַריניאַ האָט זיך צעמישט:

— איר האָט אַ טעות.

— ניין. איך זע זייער גוט, און איר ווייסט עס אויך, אַז איך האָב נישט קיין טעות. איר זענט צו מיר אַזוי, ווי איר זענט געווען צום ערשטן אָוונט. דאַמאָלס אָבער האָב איך געהאַט געזינדיקט, ווייל איך האָב נישט אין דער רעכטער צייט אָנגעהויבן רעדן וועגן געלט. נעכטן האָב איך אייך איבערגעבעטן און ס'איז שוין געווען גוט, און ווי גוט באַך! היינט ווידער איז אַנדערש — זאָגט־זשע מיר, פאַרוואָס?

קיין שום געשיקטע דיפּלאָמאַטיע וואָלט נישט בכּוח געווען מער מטושטש צו מאַכן פריילין מאַריניאַן. ס'האָט זיך איר געדאַכט, אַז מיט איר האַנדלונג וועט זי אים קענען אָפּקילן און דערווייטערן, ער ווידער האָט זיך, פרעגנדיק אַזוי, נאָכמער צו איר זיך דערנענטערט.

ער האָט ווייטער גערעדט מיטן טאָן פון אַ מענטש, וועלכן מען באַעוולט.

— זאָגט מיר אויפריכטיק, וואָס איז עס אַזוינס? זאָגט מיר! דער טאַטע אייערער האָט געזאָגט, אַז נעכטן האָב איך געזאָלט זיין אַ גאַסט, היינט אָבער אַ בעל־דבר. אָבער דאָס איז אַ נאַרישקייט... דאָס איז גאָרנישט! איך פאַרשטיי נישט אַזאַ מין חילוק, און אייער'ס קיין בעל־דבר וועל איך קיינמאָל נישט זיין. סיידן אייער בעל־חוב, ווייל כ'בין אייך שוין שולדיק און דאַנקבאַר פאַר דער נעכטיקער גוטסקייט — און איין גאָט ווייסט, ווי כ'וואָלט וועלן אייך תּמיד זיין שולדיק.

און ער האָט איר ווידער געקוקט אין די אויגן אַריין, זיך צוקוקנדיק אויפמערקזאַם, צי ס'וועט זיך אַמאָל נישט באַווייזן אין

זיי דער נעכטיקער שמייכל; מאַריניאַ אָבער, וואָס איר האַרץ איז אַלץ מער צוגעקלעמט געוואָרן, איז ווייטער געגאַנגען מיטן אויס־דערווײלטן וועג, ראשית, דערפֿאַר, ווײל זי האָט אים איינמאָל שוין געהאַט אויסגעוויילט, והשנית, מחמת מורא, אַז אויב זי וועט אַנערקענען, אַז זי איז היינט אַן אַנדערע, וועט זי מוזן דערקלערן די סיבה.

— כ׳פֿאַרזיכער אייך — האָט זי ענדלעך אַ זאָג געטון מיט אַ געוויסער אָנשטרענגונג — אַז אָדער איר האָט נעכטן געהאַט אַ טעות, אָדער איר האָט אים היינט, איך בין תּמיד די אייגענע און ס׳וועט מיר שטענדיק זיין ליב, אַז איר וועט אַרויספֿירן פֿון אונדז גוטע זכרונות.

די ווערטער זענען געווען העפֿלעכע, אָבער ס׳האָט זיי געזאָגט אַ מיידל, וואָס איז אַזוי נישט ענלעך צו דער נעכטיקער, אַז אויף פּאַלאַניעצקיס פּנים האָט זי אָנגעהויבן באַמערקן אומגעדולדיקייט און כּעס.

— אויב ס׳גייט אייך דערינען — האָט ער אַ זאָג געטון — כ׳זאָל מאַכן דעם אָנשטעל, אַז איך גלייב אייך, זאָל זיין, ווי איר זאָגט. איך וועל אָבער אַוועקפֿאָרן מיט דער איבערצייגונג, אַז אין דאָרף, איז דער מאַנטיק אַנדערש, ווי דער זונטיק.

מאַריניאַן האָבן דידאָזיקע ווערטער אָנגערירט, מחמת עס האָט אויסגעוויזן אַזוי, ווי פּאַלאַניעצקי וואָלט שוין געמאָנט עפּעס אַ רעכט, צוליב איר נעכטיקן באַגיין זיך מיט אים, אָבער זי האָט געענטפֿערט גיכער מיט צער, ווי מיט כּעס:

— וואָס קען איך טון דערצו!

אין אַ ווײלע אַרום איז זי אַוועק, זאָגנדיק, אַז זי מוז גיין זאָגן דעם פֿאָטער אַ גוט מאָרגן. פּאַלאַניעצקי איז פֿאַרבליבן אייגער אַליין; ער האָט אָפּגעזאָגט פֿון זיך די היינט, וואָס האָבן ווידער געפּרוווט זיך צושטשען צו אים און אָנגעהויבן זיך בייזערן:

— וואָס איז דאָס אַזוינס? — האָט ער זיך אַליין געפֿרעגט. — נעכטן גוט, היינט שלעכט! גאָר אַן אַנדערע פֿרוי. ווי נאַריש

דאָס אַלץ איז, ווי גישטיק! געכטן אַ קרוב — היינט אַ בעל־דבר. וואָס גייט עס זי אָן. וואָס באַגייט זי זיך מיט מיר, ווי מיט אַ הונט? איך האָב עמעצן באַרויבט? זי האָט דאָך נעכטן אויך געוווסט, צוליב וואָס איך בין געקומען. גוט! איר ווילט מיך האָבן פאַר אַ בעל־דבר, נישט פאַר פּאַלאַניעצקין? — גוט. זאָל עס דער רוח כאַפּן!

מאַריניאַ איז דערווייל אַריינגעלאָפן צום פאָטער אין צימער אַריין. הער פּלאַוויצקי האָט זיך שוין געהאַט אויפגעהויבן און איז געזעסן אָנגעטון אין שלאַפראָק באַם שרייבטיש, וואָס איז געווען אָנגעלייגט מיט פּאַפּירן. ער האָט אויף אַ רגע זיך אויסגעדרייט, צו זאָגן דער טאָכטער אַ גוט־מאָרגן, און תּיכּף זיך ווידער גענומען צום לייענען די פּאַפּירן.

— טאַטע — האָט אַ זאָג געטון מאַריניאַ — כ'בין געקומען אַ שמועס טון מכּוח פּאַלאַניעצקין... דער טאַטע...

ער האָט איר אָבער איבערגעריסן, נישט אויפהערנדיק צו קוקן אויף די פּאַפּירן.

— איך וועל דיין פּאַלאַניעצקין צעקנייטשן אין דער האַנט, ווי וואַקס.

— כ'בין מסופק, צי ס'וועט אַזוי לייכט זיין. איבעריקנס, וואָלט איך געוואָלט, אַז מיט אים זאָל ווערן רעגולירט פריִער, ווי מיט אַנדערע, ווען מיר זאָלן אפילו דערביי אַ סך היזק האָבן.

דאַמאָלס האָט פּלאַוויצקי זיך אויסגעדרייט פון שרייבטיש און אָנגעהויבן קוקן אויף איר. דערנאָך האָט ער קאַלט אַ פרעג געטון:

— ביטע. דאָס איז אויס זאָרג פאַר אים, צי פאַר מיר?

— דאָס איז אַ פראַגע פון אַ גדזער כּבוד...

— און וואָס, דו האַלטסט, אַז איך גייטיק זיך אין דיינע עצות?

— ניין, טאַטע, אָבער...

— ס׳אַראַ פאַטעטיש׳ן טאָג מיר האָבן היינט! וואָס איז עס מיט דיר?

— איך בעט נאָר דעם טאַטן באַ אַלעם...

— און איך בעט די, איך, אַז דו זאָלסט עס לאָזן פאַר מיר. האָסט מיך באַזייטיקט פון דער ווירטשאַפט, האָב איך דיר אָפּגעטרעטן, ווייל די פאַר יאָר, וואָס זענען מיר געבליבן צום לעבן, וויל איך זיך מיט קיין אייגן קינד נישט שפּאַרן. לאָז מיר אָבער איבער כאָטש דאָס ווינקעלע אין הויז, כאָטש די איינע שטוב און לאָז מיך דאָ דערליידיק: די ענינים, וואָס לאָזן זיך דאָ דערליידיקן.

— טאַטע ליבער, איך בעט דאָך בלויז...

— כ׳זאָל זיך אַריבערטראָגן אויפן פאָלוואַרק? וואָס פאַר אַ נחלה טיילסטו מיר אָפּ?

דאָ איז הער פלאַוויצקי, וואָס האָט, רעדנדיק וועגן אַ פאַטעטישן טאָג, משמעות נישט געוואָלט עמעץ זאָל מיט אים טיילן דעם מאָנאָפּאָל, אויפגעשטאַנען, ווי קעניג ליר אין פערסישן שלאָפראָק זייגעם, פון דער שטול, זיך אָנגעכאַפּט אָן זיין אָנלען, געבנדיק דערמיט צו פאַרשטיין דער אכזריותדיקער טאָכטער, אַז אַנדערש, וואָלט ער, אַ געטראָפענער פון איר אכזריות, געפאַלן, ווי גרויס ער איז, אויף דער ערד. איר אָבער זענען די טרערן געקומען אין די אויגן אַריין און דאָס ביטערע געפיל פון אייגענער אָנמעכטיקייט האָט זי באַם האַרץ אָנגעכאַפּט. זי איז אַקעגן אַ ווײַלע געשטאַנען און געשוויגן, קעמפנדיק מיט דעם עגמת־נפש אירן און מיטן חשק זיך צו צעוויינען, און דערנאָך שטיל אַ זאָג געטון:

— זאָל דער טאַטע מיר אַנטשולדיקן...

און איז אַרויס פון צימער.

אין אַ פערטל שעה אַרום איז, לויט פלאַוויצקיס בקשה, אַריין צו אים פּאָלאָניעצקי, אַ בייזער, אַ צערייצטער, הגם ער האָט זיך באַמיט צו באַהערשן.

הער פלאַוויצקי האָט זיך מיט אים באַגריסט און אים אוועקגעזעצט לעבן זיך אויף אַ שטול, וואָס איז געווען פאַר אים פאַרויס

אַנגעגרייט, און אָנגעצונדיק אים מיט דער הײנט פאַר דער קני, אַ פרעג געטון:

— סטאַך, וועסט דאָך סוף־כּל־סוף דאָס הויז נישט פאַרברע־נען? וועסט דאָך סוף־כּל־סוף מיך, אַלס קרוב, וואָס האָט דיר די הענט געעפנט, נישט דערהרגענען? וועסט דאָך סוף־כּל־סוף מיין קינד נישט מאַכן פאַר קיין יתומה?

— ניין, — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי — דאָס הויז וועל איך נישט פאַרברענען, דעם פעטער וועל איך נישט שחטן און קיין שום קינד פאַר קיין יתומה נישט מאַכן. איך וואָלט בעטן אפילו, אַז דער פעטער זאָל אַזוי מיט מיר נישט אָנהייבן רעדן, ווייל דאָס וועט צו קיין רעזולטאַט נישט דערפירן, און פאַר מיר איז עס אומדערטרעגלעך.

— גוט — האָט געענטפערט הער פלאַוויצקי, וואָס איז גע־ווען אַ ביסל געריירט דערמיט, וואָס זיין סטיל און אופן פון אויסדריקן זיך, האָבן אַזאַ קליינעם דערפאָלג — געדענק בלויז, אַז צו אונז מיר אין דעם הויז אַריין פלעגסטו קומען נאָך אַלס קינד.

— כ׳פלעג קומען, ווייל די מאַמע פלעגט קומען, און די מאַמע פלעגט נאָך דער מומע העלענעס טויט קומען דערפאַר, ווייל דער פעטער האָט קיין פּראָצענט נישט געצאָלט, אָבער דאָס אַלץ האָט צום ענין קיין שייכות נישט. דאָס געלט שטעקט אויף דער היפּאָטעק שוין אַ יאָר איין און צוואַנציק, צוזאַמען מיטן פאַרעל־טערטן פּראָצענט באַטרעפט עס אַן ערך פיר און צוואַנציק טויזנט רובל. כּדי ס׳זאָל זיין אַ גלייכער מספּר, — זאָל זיין פּונקט צוואַנ־ציק, אָבער די צוואַנציק מוז איך האָבן, ווייל כ׳בין נאָך זיי גע־קומען.

הער פלאַוויצקי האָט מיט יאוש אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ.

— נאָכדעם ביסטו געקומען?... יאָ. פאַ־וואָס־זשע ביסטו נעכטן געווען גאָר אַן אַנדערער, סטאַך?

פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט ערשט מיט אַ האַלבע שעה צוריק געשטעלט די ליבע פראַגע פריילין מאַרינאַן, האָט זיך אַזש אויף

דער שטול אַ הייב געטון, ער האָט אָבער זיך באַרעכנט און אַ זאָג געטון:

— לאָמיר צוגיין צום ענין.

— איך האַלט זיך דערפון נישט אָפּ, דערלויב מיר בלויז, קודם-כּל, צו זאָגן עטלעכע ווערטער און האַק מיר נישט איבער. האָסט געזאָגט, אַז כ׳האָב דיין פּראָצענט נישט געצאָלט. ס׳איז אמת. ווייסטו אָבער פאַרוואָס? די מאַמע דיינע האָט דאָך מיר נישט אָפּגעגעבן איר גאַנץ פאַרמעגן און האָט עס אָן דערלויבעניש פונם משפחה-ראַט נישט געקענט טון. אפשר איז ערגער פאַר אייך, וואָס ס׳איז אַזוי נישט געשען, אָבער דאָס איז אַ קלייניקייט. סוף-כּל-סוף, ווען כ׳האָב גענומען די העכער צען טויזנט רובל, האָב איך געזאָגט צו זיך אַזוי: אַ פרוי איז געבליבן אַליין אויף דער וועלט מיט אייננאייציק קינד — ווער ווייסט, ווי זי וועט זיך אַן עצה געבן, ווער ווייסט, וואָס עס קען געשען, — זאָל דאָס געלט, וואָס עס ליגט באַ מיר, זיין איר אייזערנער קאַפּיטאַל, זאָל עס וואַקסן, אַז זי זאָל האָבן אין דעם פאַל, אין וואָס זיך אָנצוכאַפּן. און פון דאַמאָלס אָן בין איך געוועזן אייערס אַ מין שפּאָר-קאַסע. די מאַמע דיינע האָט מיר געגעבן צוועלף טויזנט רובל — היינט האָסטו באַ מיר העכער פיר און צוואַנציק. אָט איז דער רעזולטאַט. און איצט: ווערסטו מיר דערפאַר אָפּצאָלן מיט אומדאַנקבאַרקייט.

פּאָלאָניעצקי האָט דערויף געענטפערט:

— ליבער פּעטער פּלאַוויצקי! איך בעט מיך נישט צו האַלטן פאַר מער שוטה, ווי כ׳בין, נישט פאַר קיין משוגענעם. איך זאָג פּשוט, אַז איך וועל צו אַזעלכע פּלעוועס זיך נישט כאַפּן, — ווייל זיי זענען צו גראָב. דער פּעטער זאָגט, אַז כ׳האָב פיר און צוואַנציק טויזנט רובל — ווו-זשע זענען זיי? איך בעט מיר זיי געבן — אָן שום דיבורים און נאָך וואָסערע דערצו!

— און איך בעט דיך זיין געדולדיק און מעסיק שוין דערפאַר, וואָס כ׳בין עלטער — האָט מיט אַ טענה און ווערדע געענטפערט הער פּלאַוויצקי.

— איך האָב אַ שותּף, וואָס ליגט אַריין אין אַ חודש אַרום צוואַנציק טויזנט רובל אין אַ באַשטימט געשעפט — און איך מוז אויך אַריינטראָגן אַזאַ סומע. כ׳זאָג דאָס קלאָר און בין מודיע, אַז נאָך צוויי יאָר פּויקן מיט בריוו — קען איך נישט און וועל נישט לענגער וואַרטן.

הער פּלאַוויצקי האָט אָנגעלענט די האַנט אָן שרייבטיש, דעם שטערן אָן דער האַנט און געשוויגן.

פּאָלאָניעצקי האָט געקוקט אויף אים, וואַרטנדיק אויף אַ תּשובה, — געקוקט מיט וואַקסנדיקן אומוויללן און אין האַרצן זיך אַליין געפרעגט: איז ער אַ דרייער? אָדער אַ משוגענער? אָדער אַן עגאָיסט, וואָס איז אין זיך פאַרבלענדט אין מעסט גוטס און שלעכטס נאָר מיט דער מאָס פון זיין אייגענער באַקוועמלעכקייט! — אָדער ער איז דאָס אַלץ צוזאַמען?

דערווייל האָט פּלאַוויצקי כּסדר געהאַלטן דעם שטערן באַהאַלטן אין דער האַנט און געשוויגן.

— סוף-כּל-סוף וואָלט איך וועלן וויסן עפּעס... — האָט אָנגעהויבן פּאָלאָניעצקי.

אָבער יענער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, געבנדיק צו פאַרשטיין, אַז ער וויל נאָך אַליין בלייבן מיט זיינע רעיונות.

פּלוצלינג האָט ער אויפגעהויבן אַ צעשטראָלט געזיכט.

— סטאָף — האָט ער אַ זאָג געטאָן — צו וואָס קריגן מיר זיך, ווען ס׳איז דאָ אַזאַ פּשוטער אויסוועג!

— דהיינו?

— נעם דעם מערגעל!

— וואָס?

— ברענג אַהער דיין שותּף, ברענג אַ־אָפּ עפּעס אַ ספּעציאַליסט, מיר וועלן אָפּשאַצן מיין מערגעל און מאַכן זאַלבערדריט אַ שותּפות-געשעפט. דיין... ווי הייסט ער דאָרט? ביגעל? ער וועט מיר באַצאָלן אַזוי פיל, וויפיל ס׳פּאַלט אויס אויף זיין חלק, דו ווידער, אָדער וועסט עפּעס צוצאָלן, אָדער נישט — און מיר וועלן זיין באַנאַנד, די ריווחים קענען זיין ריזיקע.

פּאָלאָניעצקי איז אויפגעשטאַנען.

— הערט — האָט ער אַ זאָג געטון — צו איין זאַך בין איך נישט געוווינט, דהיינו: אַז עמעץ זאָל פון מיר חוזק מאַכן. כ׳בין אייך מוחל אייער מערגעל — כ׳חיל נאָר געלט. דאָס ווידער, וואָס איר זאָגט מיר, האַלט איך פאַר נישט פּאַסיקע און נישט קלוגע דריידלעך.

ס איז אַנטשטאַנען אַ ווײַלע פון שווערער שטילקייט. יופּיטערס כעס האָט זיך אָנגעהויבן צונויפזאַמלען אין די ברעמען און גרויפּן שטערן פון הער פלאַוויצקי. אַקעגן אַ ווײַלע האָט ער דעם עזות־פּנים געשטאָכן מיטן אָנבליק, דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו די פּלעקלעך, אויף וועלכע ס׳איז געהאָנגען דאָס כלי־זיין, אַראָפּגענומען אַ יעגער־מעסער און דערלאַנגענדיק עס פּאָלאָניעצקין, אַ זאָג געטון:

— ס׳איז פאַראַן נאָר איין עצה: זעץ אַריין!

ער האָט ברייט צעקנעפּלט דעם שלאָפראָק, פּאָלאָניעצקי אָבער האָט, שוין נישט הערשנדיק איבער זיך, אָפּגעשטויסן די האַנט מיטן מעסער און אָנגעהויבן רעדן מיט אַ העכערער שטים:

— דאָס איז אַ שלעכטע קאָמעדיע — און פּטור! מיט אייך איז אַ שאָד קאַליע צו מאַכן ווערטער און צייט. איך פאָר אַוועק, ווײַל איר האָט מיר שוין דערעסן, איר און אייער קושעמיען, כ׳בין איין אָבער מבטיח, אַז די סומע מײַנע וועל איך פאַרקויפן חצי־חנם אַ ליאַדע ייִדן באַדיי, און ער וועט זיך מיט אייך שוין אַן עצה געבן.

הער פלאַוויצקיס רעכטע האַנט האָט זיך בײַ די ווערטער פּייערלעך אויסגעצויגן.

— גיי — האָט ער געזאָגט — פאַרקויף! לאָז אַרײַן אַ ייִד אין דער משפּחה־נעסט אַרײַן, ווייס אָבער, אַז סיי מײַן קללה, סיי פון אַלע די, וואָס האָבן דאָ געלעבט, וועט דיך אומעטום אָפּזוכן

פּאָלאָניעצקי איז אַרויס פון צימער ווייס פון כעס, און נאָך ווידער, האָט ער, זוכנדיק דעם הוט, געשיט מיט קללות, ווי־

פ״ל ס׳איז נאָר אַ ־יין. געפינענדיק אים, האָט ער געוואָלט אוועק אַ קוק טון, צי די בריטשקע איז נאָך צוגעפּאָרן, באותו-הרגע איז אָבער אַריין מאַריניאַ. באַמערקנדיק זי, איז ער געוואָרן אַ ביסל צוריקגעזעצט. דערמאַנענדיק זיך אָבער, אַז אייגנטלעך פאַר-נעמט זי זיך דאָך מיט אַלצדינג אין קושעמיען, האָט ער אַ זאָג גע-טון:

— אַדיע, דעם ענין מיט אייער פאָטער האָב איך פאַרענ-דיקט. איך בין געקומען נאָך מיין חוב, האָט ער מיר פריער גע-געבן אַ ברכה, דערנאָך דעם מע־געל און שפּעטער אַ קללה. אַ פיינער אופן פון אָפּצאָלן חובות...

ס׳האָט געפעלט אַ רגע, אַז מאַריניאַ זאָל אויסציִען צו אים די האַנט און אַ זאָג טון: „איך פאַרשטיי אייער כעס; איך בין מיט אַ מינוט פריער געהאַט געוועז באַם פאָטער און אים געבעטן, ער זאָל פריער פאַר אַלעמען אייך אָפּצאָלן. טאַטע מיט אונדז און מיט קושעמיען, וואָס אייער האַרץ גלוסט, באַשולדיקט מיך נאָר נישט און מיינט נישט, אַז איך האָב אַ שייכות צו דער פאַרשווערונג קעגן אייך און באַצייט זיך כאָטש צו מיר מיט אַכטונג״.

איר האַנט האָט זיך שוין געהאַט אַרויסגערוקט פאָרויס, אָט אָ-די ווערטער אירע זענען געבליבן הענגען אויף אירע ליפּן, בשעת פּאָלאַניעצקי איז וואָס אַמאָל מער געוואָרן אויפגערעגט אי-נעווייניק און פאַרלירנדיק אויפסניי, וואָס אַמאָל מערער, דאָס גלייכ-געוויכט, צוגעגעבן:

— איר דערקלער עס אייך דערפאַר, ווייל, בשעת כ׳האָב דעם ערשטן אָוונט געוואָלט מיט אייך שמועסן, האָט איר זיך באַ-ליידיקט און אָפּגעשיקט מיך צום טאַטען. אייך דאַנק איך פאַר דער עצה טובה, היות אָבער זי איז פאַר אייך ניצלעכער, ווי פאַר מיר, וועל איך וועגן אַן אַנדערער אַליין שוין אַ טראַכט טון.

מאַריניאַס ליפּן זענען דאָס מאָל בלאַס געוואָרן, אין די אויגן האָבן אַ פינקל געטון טרערן פון כעס און טיפער באַליידיקונג. זי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און אַ זאָג געטון:

— איר מעגט אייך זידלען, וויפיל איר ווילט, ווייל פאַר מיר וועט זיך קיינער נישט אָננעמען. . .

זי האָט זיך אויסגעדרייט צו דער טיר, אַ שטאַרק דערשלאָגענע און פאַרצווייפלטע, וואָס דאָס זענען די איינציקע פּירות פון איר אַרבעט, אין וועלכער זי לייגט אַריין אַלע כּוחות און דעם גאַנצן ברען פון איר יונגער ערלעכער נשמה. פּאָלאָניעצקי האָט אויך באַמערקט, אַז ער האָט איבערגעכאַפּט די מאָס. זייענדיק בטבע אַ געפילפולער מענטש, איז ער אין איין רגע אַריבער אויף רחמנות — און געוואָלט איר נאָכלויפן, איבערבעטן, ס׳איז געווען אָבער שוין צו שפּעט. מאַריניאַ איז שוין געהאַט אַוועק.

דאָס האָט אים אָבער נאָך מער אַנגעצונדן, דאָסמאָל איז זיין כּעס אַריבער אויך אויף אים אַליין. נישט געזעגנדיק זיך מיט קיינעם, האָט ער זיך אויפגעזעצט אויף דער ברישקע, וואָס איז בינולבינו צוגעפאָרן און אַוועק פון קזשעמיען. אין דער נשמה זיינער האָט געזידט אַזאַ כּעס, אַז ער האָט אַ געוויסע צייט נישט געקענט טראַכטן וועגן קיין שום זאַך, אַחוץ נקמה: „כ׳וועל עס פאַרקויפן באַדיי פאַר אַ דריטל, און לאָז מען אייך טרייבערן! איך גיב זיך אָן ערנוואָרט, אַז כ׳וועל פאַרקויפן; כ׳זאָל אפילו נישט באַדאַרפן, וועל איך פאַרקויפן — אייך אויף צולהכעיס!

אַזוי אַרום איז זיין כּוונה געוואָרן אַ פאַרביסענער און באַשוווירענער באַשלוס. פּאָלאָניעצקי ווידער האָט נישט אָנגעהערט צו דעם מין מענטשן, וואָס האַלטן נישט קיין הבטחות, סיי בנוגע צו מענטשן, סיי צו זיך אַליין. ס׳איז איצט בלויז געגאַנגען אין דעם, צי ער וועט געפינען אַ קונה אויף אַ סומע, וואָס איז אַזוי שווער אַרויסצובאַקומען, מען האָט בפּועל־ממש באַדאַרפט צעבייסן קזשעמיען.

דערווייל איז די ברישקע פון דער אַלעיע אַרויס אויפן ברייטן פעלד־וועג. פּאָלאָניעצקי האָט, אָפּקילנדיק זיך אַ ביסל, אָנגעהויבן טראַכטן וועגן מאַריניאַן, אויף אַזאַ מאָדנעם אופן, וואָס איז באַשטאַנען פון געפיל צו איר שיינקייט, פון די אייגנדריקן, וואָס איר פּנים און פינגער האָבן אויף אים געמאַכט, פון די זונ־

טיקדיקע זכרונות, פון ווידערווילן, רחמנות, פאַראיבל, באַסט און לסוף אומצופרידנקייט מיט זיך זעלבסט, וועלכע האָבן נאָכמער פאַרשטאַרקט די פאַרביסנקייט זיינע צו איר. דידאָזיקע געפילן האָבן אייגנס נאָך דאָס אַנדערע גענומען די אויבערהאַנט און צוגעגעבן זיין קאָליר? מינוטנווייז האָט ער זיך דערמאָנט אין מאַריניאַס הויכע פיגור, אָן אירע אויגן, אירע טונקעלע האָר, אירע פּראַכט־פולע, אפשר אַ ביסל צו ברייטע, ליפּן, ענדלעך אָן איר אויס־דרוק — און אַן אויפברויז פון סימפּאַטיע פלעגט אים באַהערשן.

ער האָט געטראַכט, אַז זי איז אומגעהייער מיידליש, אָבער די ליפּן אירע, אירע אַקסלען, די ליניען פון דער גאַנצער פיגור האָבן אין זיך עפּעס פרוילעכס, וואָס עס ציט צו צו זיך מיט אומגעהייערער קראַפט. ער האָט זיך דערמאָנט אָן איר מילדער שטים, אָן איר רויקן בליק און זייער בולטע גוטסקייט און באַם געדאַנק, ווי שאַרף ער איז געווען צו איר פאַרן אַוועק־פאָרן, ווען ער האָט זיך דערמאַנט אָן דעם טאָן, מיט וועלכן זי האָט גערעדט צו אים. האָט ער זיך אָנגעהויבן שעלטן. אויב דער פאָטער איז אַן אַלטער קאָמעדיאַנט, אַ דריייער און אַ שוטה (האָט ער צו זיך געזאָגט) און אויב זי פילט דאָס אַלץ, איז זי נאָכמער אומגליקלעך. איז וואָס? וואָלט יעדער מענטש מיט אַ ברעקל האַרץ דאָס געווען פאַרשטאַנען און רחמנות געהאַט אויף איר, און נישט אָנגעפאַלן אויף אַזאַ פאַראַרבעט קינד נעבעך — און איך האָב עס געטון, איך — ער האָט חשק געהאַט זיך אויסצופּאַטשן, ווייל ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, וואָס עס וואָלט געווען, סאַראַ גע־וואַלטיק התקרבות, סאַראַ אומגעווייניטלעכע האַרציקייט ס׳וואָלט געווען אַנטשטאַנען צווישן זיי, ווען ער זאָל נאָכן גאַנצן קריג מיטן פאָטער זיך געווען בייגיין מיט איר ווי עס באַדאַרף צו זיין, דאָס הייסט, מיט דער גאַנצער איידלקייט. זי וואָלט אים גע־ווען דערלאַנגט צום געזעגענען בײדע הענט אירע, ער וואָלט זיי געווען אַ קוש געטון — און זיי וואָלטן זיך געווען צעשיידט, ווי צוויי נאָנטע מענטשן. „זאָל דער רוח נעמען סוף כל סוף דאָס גאַנצע געלט — האָט ער געחזרט באַ זיך — און איצט זאָל ער מיך אויך צונעמען“.

ער האָט געפילט, אַז ער האָט אָפּגעטון זאַכן, וואָס לאָזן זיך שוין נישט פאַרריכטן, און דאָס געפיל האָט בײַ אים אָפּגענו־מען די רעשט גלייכגעוויכט און געשטויסן נאָכמער אויף דעם וועג, וואָס ער האָט געהאַלטן פאַר אַ פאַלשן. און ער האָט ווידער אָנגעהויבן זיך אויסצוטענהן מיט זיך אַליין אויף אַזאַ אופן: „אויב אַלץ ווידער איז שוין פאַרלוירן, זאָל־זשע עס ברענען אויפן פײַ־ער. כ'וועל די כומע פאַרקויפן אַ ייִד — זאָל ער זיי טרייבערן, זאָלן זיי אַרויספּליִען אויף דער גאַס, זאָל דער אַלטער זוכן אַ שטעל, און זי זאָל ווערן אַ גוווערנאַנטין, אָדער חתונה האָבן מיט גאָנטאָווסקין״... דאָ האָט ער פּלוצלינג דערפילט, אַז ער וואָלט שוין מסכים געווען אויף „לדינג, אַ חוץ אויף דעם איינעם גע־דאַנק — גאָנטאָווסקין וואָלט ער דעם קאָפּ אַראָפּגעדרייט! זאָל זי בעמען ווער עס וויל, אַבי נישט אַזאַ באַלוואַן, אַזאַ בערגלע, אַזאַ ווילטיר. און ס'האָבן זיך אָנגעהויבן שיטן פײַנע צונעמען אויפן אומגליקלעכן גאָנטאָווסקי: דער גאַנצער צאָרן האָט זיך אויף אים אויסגעגאָסן, גלייך ווי ער וואָלט געווען דער גאַנצער חייב אין אַלעם, וואָס איז פאָרגעקומען. קומענדיק מיט אַזאַ מענטשנפײַנטלעכער שטימונג קיין טשערנאָוו וואָלט פּאַלאַניעצקי, ווי אַ צווייטער אוגאָלין, זיך געווען אפשר מיט די ציין זײַנע מיט־אַמאָל אײַנגעפרעסן אין גאָנטאָווסקין, דאָרט וווּ דער שאַרבן קומט זיך צונויף מיט די אַקסלען, ווען ער זאָל אים געווען באַמערקן אויף דער סטאַנציע. צום גליק האָט ער, אַנשטאָט גאָנטאָווסקיס שאַרבן, דערזען עפּעס עטלעכע באַמטע, אַ פּאָר פויערן, עטלעכע ייִדן, און דאָס אויסגעמאַטערטע אינטעליגענטע געזיכט פון ראַט יאַמיש, וואָס האָט אים דערקענט, און ווען דער צוג האָט גערירט פון אָרט, אים, אַ דאַנק זײַנע גוטע באַציִונגען מיטן שעף פון דער סטאַנציע, פאַרבעטן אין אַ באַזונדערן קופּעע.

— איך האָב נאָך געקענט אײַער טאַטן — האָט ער אַ זאָג געטון — און דאָס אין די גלענצנדע צײַטן זײַנע: כ'האָב בשכנות פון אים געוווינט אַ ווײַב. איך געדענק, ער האָט געהאַט דאַמאָלס זוויכאָוו, בזשעטשאַנצע, מאַצאַזשע און ראָזוואַדי אין לובלינער קאַנט. אַ שיין פאַרמעגן! דער זיידע אײַערער איז געווען אייבער

פון די גרעסטע פריצים אין יענע געגנטן — אָבער דאָס אַלץ האָט איצט געמוזט אַריבער אין אַנדערע הענט.

— נישט איצט, נאָר לאַנג שוין. מיין טאַטע האָט באַם לעבן פאַרלוירן דאָס גאַנצע פאַרמעגן. ער איז קראַנק געווען, געווינט אין ניצע, נישט געהיטן — און אַזוי איז עס אַוועק. ווען נישט די ירושה, וואָס די מאַמע האָט באַקומען נאָך זיין טויט, וואָלט געווען שלעכט.

— פאַר דעם גיט איר אייך אַן עצה. איך קען אייער הויז. איך פלעג דורך אַבדולסקין האָבן מיט אייך געשעפטן מיט האָלץ.

— דאָס האָט אַבדולסקי פאַר אייערטוועגן געמעקלט?

— יאָ, און כ'מוז מודה זיין, אַז איך בין פון די עסקים געווען צופרידן, איר האָט געהאַנדלט מיט מיר אָנשטענדיק — און כ'זע, אַז איר פירט די געשעפטן אָרנטלעך.

— אַנדערש קען מען זיך נישט האַלטן. מיין שותף, ביגעל, איז אַן אַנשטענדיקער מענטש, איך אַליין בין אויך נישט הער פלאַוויצקי, — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי.

— וואָס הייסט? — האָט יאַמיש נייגעריק אַ פרעג געטון.

פּאָלאַניעצקי האָט מיט דעם לעצטן ביסל נאָך נישט פאַרלאָשענער אויפרעגונג, דערציילט אים די גאַנצע מעשה.

— האָ! — האָט געענטפערט יאַמיש — אויב איר רעדט אַזוי וועגן אים אָן צערעמאָניעס, דערלויבט-זשע מיר אויך אַזוי צו רעדן, כאָטש ער איז אייערס אַ קרוב.

— ער איז מיינס גאָר קיין קרוב נישט; זיין ערשט ווייב איז געווען מיין מאַמעס אַ קרובה און אַ פריינדין — דאָס איז עס אינגאַנצן.

— איך קען אים פון קינדהייט אָן. דאָס איז אַ מענטש, מער אַ פאַרדאָרבענער, ווי אַ שלעכטער. ער איז געווען אַ בן-יחיד האָבן אים פריער צעפּיעשטעט די עלטערן אין דערנאָך האָבן דאָס אייגענע געטון זיינע צוויי ווייבער. ביידע זענען זיי געווען שטילע און ליבע פרויען, פאַר ביידע איז ער געווען אַ גאָט. דאָס גאַנצע לעבן האָט זיך אַלץ געמאַכט אַזוי, אַז ער איז געווען די

זון, אַרום וועלכער עס דרייען זיך אַלע אַנדערע פּלאַנעטן, ביז ער איז סוף-כּל-סוף געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז עס קומט אים אַלץ פון דער וועלט, און מענטשן פון אים קיין זאַך נישט. באַ אַזעלכע באַדינגונגען, ווען גוטס און שלעכטס ווערן געמאָסטן בלויז מיט דער אייגענער באַקוועמלעכקייט, איז נישטאָ קיין לייכטערע זאַך, ווי פאַרלירן יעדן מאָראַלישן חוש — פּלאַוויצקי איז אַ געמיש פון פייערלעכקייט און פרייקייט: פייערלעכקייט, ווייל ער פלעגט אַליין זיך זינגען שבחים, און פרייקייט, ווייל ער פלעגט זיך אַלץ דערלויבן. ס'איז באַ אים געוואָרן כמעט אַ צווייטע נאַטור. שפּעטער זענען געקומען שווערע אומשטענדן, וועלכע ס'קען גובר זיין בלויז אַ מענטש מיט אַ כאַראַקטער און ער האָט די מידה קיינמאָל נישט פאַרמאָגט. ער האָט זיך אָנגעהויבן אַרויסצודרייען, ביז ס'איז באַ אים געוואָרן אַ רגילות. אונדז, מיין הער, מאַכט די ערד איידל, זי מאַכט אונדז אָבער אויך קאַליע. מיינס אַ באַקאַנטער אָנזעצער זאָגט צו מיר: „נישט איך דריי, נאָר מיין גיט, און איך רעד בלויז פאַר אים". אינדערעמתן איז עס אַ ביסל אַזוי אין אונדזער פאַך מער, ווי אין אַלע אַנדערע...

— מאָלט אייך — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי, אַז איך, וואָס שטאַם פון דער ערד, האָב נישט די קלענסטע נטיה צו לאַנדווירטשאַפט. איך ווייס, אַז זי וועט תמיד זיין, ווייל עס מוז זיין, אָבער אין דער פאָרם, וואָס זי איז איצט, זע איך נישט דערפאַר קיין שום צוקונפט. איר מוזט אַלע אונטערגיין.

— איך פאַרגיב זיך אויך נישט זייער יומטובדיק. איך רעד שוין נישט דערפון, וואָס אין כּלל גענומען איז דער מצב פון ערד-אַרבעט אין אייראָפּע אַ קלאָגעדיקער, דאָס ווייסט דאָך יעדער איינער, באַטראַכט אָבער נאָר: אַ שליאַכטשיץ האָט פיר זין, וועט יעדער פון זיי ירשענען בלויז אַ פערטל פון פאָטערס פאַרמעגן. וואָס קומט אָבער פאָר? יעדער איינער, וואָס איז אייגנעווינט צום פאָטערס אַרט לעבן, וויל זיך פירן, ווי דער פאָטער — ממילא, איז זיך שוין לייכט פאָרצושטעלן דעם סוף דערפון. שנית: אַ שליאַכטשיץ האָט פיר זין — די פעיִקע קלויבן זיך אויס פאַרשידענע פאַכן, — באַ דער ערד, געוועט איך זיך מיט אייך, בלייבט

תּמיד דווקא דער אומפּעיקער. שלישית: דאָס, וואָס אַ רײַ דורות האָבן אָפּגעאַרבעט, פון דעם מאַכט איין לײַכטזיניקער קאָפּ אַ תּל. רביעית: מיר זענען נישט קיין שלעכטע לאַנדווירטן, אָבער שלעכטע אַדמיניסטראַטאָרן, אַ גוטע אַדמיניסטראַציע איז אַ סך מער ווערט, ווי גוטע ערד-אַרבעט. וואָס-זשע איז דערפון געדרונגען? די ערד בלײַבט, און מיר, וואָס שטעלן זי הײַנט פאַר בתּורת גרויס-אײגנטום, וועלן מסתּמא מוזן אַוועק פון איר. ס'קען בלויז זײַן, פאַרשטייט איר מיך, אַז אַוועקגייענדיק, וועלן מיר זיך מיט דער צײַט אומקערן צו איר.

— ווי הייסט?

— ווײַל קודם כּל, וואָס איר זאָגט, אַז עס ציט אײַך נישט צו דער ערד, איז עס אַן אילוזיע. ערד, מײַן הער, ציט און ציט מיט אַזאַ כּוח, אַז יעדער אײנער, וואָס קומט ביז אַ געוויסן עלטער, ביז אַ געוויסן וווילשטאַנד, קען נישט בײַשטיין דעם חשק, צו האָבן כאָטש אַ שטיקל ערד. ס'וועט אויף אײַך אויך קומען. און דאָס איז נאַטירלעך. סוף-כּל-סוף קען דאָך יעדער עשירות, אַ חוץ ערד, באַטראַכט ווערן אַלס פיקציע. אַלץ שטאַמט פון איר און אַלץ עקזיסטירט פאַר אירעטוועגן. פּונקט ווי אַ באַנקנאָט איז אַ קוויט אויף אַ מעטאַלענע מטבע, וואָס ליגט אין מלוכה-באַנק, אַזוי איז די אינדוסטריע, דער מסחר, און וואָס איר ווילט באַר הערן און געדענקען, סוף-כּל-סוף בלויז אַ פאַרענדערטע פאָרם פון דער ערד... וואָס שייך דער עיקר אײַך, וואָס שטאַמט פון איר, איז דאָך שוין אָפּגערעדט, אַז איר מוזט אײַך צו איר אומקערן.

— איך לכל-הפּחות האָב נישט בדעה.

— וואָס ווייסט איר? הײַנט מאַכט איר אַ פאַרמעגן, אָבער אַז איר וועט עס שוין האָבן געמאַכט? אין דעם ליגט די צוקונפט. די פּאָלאַניעצקיס זענען געווען לאַנדווירטן — איצט האָט אײנער זיך גענומען צו אַן אַנדער פאַך. ס'רוב קינדער פון לאַנדווירטן זענען געצוווּנגען זיך צו נעמען צו אַן אַנדער פאַך פּשוט דערפאַר, ווײַל אַנדערש קען עס נישט זײַן. פון אַ טייל פון זיי וועט

אַ תּל ווערן, אַ טייל פון זיי וועט זיך אויסאַרבעטן — און זיך אומקערן, נישט בלויז מיט מזומן־געלט, נאָר מיט פרישער ענער־גיע און מיט דער קענטעניש פון אַדמיניסטראַטאָרן, וואָס ווערט ויסגעאַרבעט דורך ספּעציעלע פאַכן — זי וועט זיך אומקערן צו־ליב דער צוציִונג, וואָס די ערד מאַכט אָן, און ענדלעך אויס גע־פיל פון אַ חוב, וועגן וועלכן איך דאַרף אייך לאַנג נישט ברייען.

— דאָס, וואָס איר זאָגט, האָט די מעלה, וואָס דאַמאָלס וועט אַזאַ יאַ־פּעטער — נישט־פּעטער מיינע״, ווי פּלאַוויצקי, גע־הערן צו די אונטערגעגאַנגענע טיפּן.

— הער יאַמוש האָט אַ ווײַלע זיך פאַרטראַכט, דערנאָך אַ זאָג געטון:

— דער פאָדעם ציט זיך און ציט זיך, ביז ער וועט זיך נישט איבערייסן, אָבער ער מוז זיך סוף־כּל־סוף איבערייסן. זיי וועלן, לויט מיין מיינונג, אין קושעמיען נישט בלייבן, ווען זיי זאָלן אפילו פאַרצעלירן מאַגערוווּעק. ווער ס׳איז מיר יאָ אַ שאָד, דאָס דאָס איז מאַריניאַ. ס׳איז זייער אַן אָרנטלעך קינד. איר ווייסט נישט, אַז דער אַלטער האָט מיט צוויי יאָר צוריק געוואָלט פאַר־קויפן קושעמיען און זיך איבערציִען אין דער שטאָט אַריין, און דאָס איז טיילווייז נישט געשען צוליב מאַריניאַס בקשה. איך ווייס נישט, צי אויס דער געדעכעניש פון דער מוטער, וואָס ליגט דאָרט, צי דערפאַר, וואָס מען רעדט און מען שרייבט אַזוי פיל וועגן דעם חוב פון איינהאַלטן די ערד — הקיצור, דאָס מיידל האָט געטון, וואָס זי האָט נאָר געקענט, כּדי דעם ענין מקח־וממכּר נישט צו דערלאָזן. זי האָט זיך געבעטן פאַרגעשטעלט, אַז ווען מען וועט זיך נאָר אַ נעם טון מיט אַלע כּוחות צו דער אַרבעט קען מען אַלץ דערגרייכן. און באמת, זי האָט זיך אָפּגעזאָגט פון דער גאַנ־צער וועלט פאַר קושעמיען וועגן. פאַר איר וועט דאָס זיין אַ קלאַפּ, ווען דער פאָדעם וועט זיך סוף־כּל־סוף איבערייסן, און איבערייסן מוז ער זיך... אַ שאָד דעם מיידלס יאָרן.

— איר זענט אַ גוטער מענטש, הער ראַטגעבער! — האָט אויסגעשריגן פּאַלאַניעצקי מיט זיין געוויינטלעכער לעבהאַפטיקייט.

דער אַלטער מאַן האָט אַ שמייכל געטון.

— איך האָב ליב דאָס מיידל, זי איז ענדלעך מיין ליבּ־לינג אין ווירטשאַפטלעכן פאַך. פאַרשטייט זיך, אַז זי וועט אונדז פעלן.

פּאַלאַניעצקי האָט אָנגעהויבן בייזן אַ ווײַלע די וואָנסן, און ענדלעך אַ זאָג געטון :

— זאָל זי חתונה האָבן מיט עמעצן פון דער אומגעגנט, וועט זי בלייבן.

— חתונה האָבן, חתונה האָבן... אַ מיידל אָן אַ פאַרמעגן, מיינט איר, איז עס אַזוי לייכט. ווער איז דען דאָ בײַ אונדז? גאַנטאַוואָוסקי : ער וואָלט זי גענומען. אַ גוטער מענטש און גאָר־נישט אַזאַ באַגרענעצטער, ווי מען זאָגט אויף אים. זי פילט אָבער צו אים גאָרנישט, און אָן געפילן וועט זי נישט חתונה האָבן. אָלבּזשיקוו איז אַ קליין גיט. דעם אַלטן ווידער דאַכט זיך, אַז די גאַנטאַוואָוסקיס זענען קלענערע מיוחסים ווי די פּלאַוויצקיס — און גאַנטאַוואָוסקי האָט שוין אַליין גענומען גלייבן דעריבער. איר ווייסט דאָך בײַ אונדז : אַ מיוחס איז דער, וועמען עס גלוסט זיך פאַר אַזעלכן צו האַלטן. מענטשן לאַכן מכּלומרשט, אָבער סוף כּל סוף געוווינט מען זיך צו, דערבײַ הייבט איינער אויף די נאָז, דער־פאַר וואָס ער מאַכט אַ פאַרמעגן, און דער צווייטער דערפאַר, וואָס ער פאַרלירט עס — און מער בלייבט אים קיין זאַך נישט. אָבער דאָס זענען קלייניקייטן. איין זאַך ווייס איך, אַז ווער עס וועט בעמען מאַריניאַן, וועט געמען אַ פּירה.

פּאַלאַניעצקי האָט אין דער מינוט בײַ זיך אין האַרץ אויך געהאַט דאָס זעלבע געפיל און איבערצייגונג. פאַרזונקען אין שווייגן, האָט ער אויף דאָס ביי אָנגעהויבן טראַכטן וועגן מאַריניאַן, אָדער ריכטיקער געזאָגט, זיך דערמאָנען אָן איר און טראַכטן. פּלוצלינג האָט זיך אים אַפילו אויסגעוויזן, אַז ער וועט בענקען נאָך איר ; ער האָט זיך אָבער אויך דערמאָנט, אַז אַזעלכע זאַכן האָבן זיך אים שוין אַמאָל אויסגעדאַכט, און די צייט האָט שפּעטער צע־שפּרייט די איללוזיע. דאָך האָט ער געטראַכט וועגן איר נאָך דאַ־

מאָלס אפילו, ווען זיי זענען שוין צוגעקומען צו דער שטאָט, און אויסשטייגנדיק אין וואַרשע, האָט ער אפילו געמרוקעט דורך די־
ציינער:
— ווי נאַריש ס׳איז געשען! ווי נאַריש!...

IV.

נאָכן צוריקקומען קיין ווארשע, האָט פּאָלאָניעצקי דעם ערשטן אָוונט פאַרבראַכט בּאַ זיין שותּף בּיגעל אין הויז, וואָס איז געווען זיינס אַ שול-חבר, און פון אייביק אָן זייער גוט געלעבט מיט אים. בּיגעל, וואָס איז לויט זיין גזע געווען אַ טשעך, אָבער געשטאַמט פון אַ משפּחה, וואָס האָט פון עטלעכע דורות אָן געוווינט אין לאַנד, האָט נאָך פאַרן שליסן שותּפות מיט פּאָלאָניעצקין, געפירט בּישט קיין גרויס האַנדלס-בּאַנק-הויז און האָט זיך קונה שם געווען אַלס אַן ערלעכער און אומגעהייער פעסטער, אין זיינע בּאַציונגען, סוחר, כאָטש אַ בּיסל אַ ווייניק-אונטערנעמערישער. ווען פּאָלאָניעצקי איז נאָך פאַר זיין אַנטגילטיקן קומען פון אויסלאַנד געוואָרן זיינס אַ שותּף, האָט ער פאַרבּרייטערט שטאַרק זיין טעטיקייט און איז געוואָרן אַ גרויסע פירמע. די שותּפים האָבן זיך איינס דאָס אַנדערע אויסגעצייכנט דערגענצט. פּאָלאָניעצקי, וואָס איז געווען אַ סך פעיקער און טיכטיקער פאַר אים, האָט געהאַט מער המצאות און שנעלער זיך אָריענטירט אין יעדן ענין. בּיגעל ווידער, האָט געהיטן, בּעסער פאַר אים, די ענינים זאָלן ווערן

אויסגעפירט. בשעת ס'האָט זיך געהאַנדלט אינם אַרויסוויַיזן ענער־
גיע אָדער צודריקן עמעצן צו דער וואַנט, איז דער איינציקער
געווען צו דעם פּאָלאַניעצקי, בשעת ווידער ס'האָט זיך געהאַנדלט
וועגן באַטראַכטן, באַקוקן אַ געשעפט פון צען זייטן און וועגן
סבלנות, האָט זיך אָנגעהויבן ביגעלס ראָל. לויט דער נאַטור זע־
נען זיי געווען צוויי היפּוכים און אפשר טאַקע דעריבער זענען
זיי זיך געווען אמתע פריינט. דער איבערגעוויכט אין דעם פּרט
איז געווען אויף פּאָלאַניעצקיס צד. ביגעל האָט געגלייבט אין זיינע
אומגעהייערע פעיִקייטן, און די עטלעכע איינפאַלן, וואָס פּאָלאָ־
ניעצקי האָט אויפגעגעבן, פון דער צייט אָן, וואָס ער איז אַריינ־
געטרעטן אַלס שותף, און וועלכע האָבן געבראַכט גוטע רעזולטאַטן
פאַרן האַנדלס־הויז, האָבן נאָכמער באַשטעטיקט זיין גלויבן. זייער
טרוים איז געווען, מיט דער צייט זיך צו דערשלאָגן צו אַזאַ קאַ־
פּיטאַל, אַז זיי זאָלן קענען גרינדן אַ פּערקאַל־פאַבריק, מיט וועל־
כער ס'וואָלט אָנגעפירט פּאָלאַניעצקי און ביגעל פאַרוואַלטעט. הגם
ביידע זענען שוין געווען גאַנץ תקיף, איז עס דאָך געווען אין
ווייטער צוקונפט. פּאָלאַניעצקי, וואָס איז געווען ווייניקער גע־דול־
דיק און געהאַט אין אַלע זייטן קרובהשאַפט, האָט תיכף נאָך זיין
קומען געפּרוּווט צו דעם צוועק אויפרודערן די אַרטיקע, אַזוי גע־
רופענע „היימישע" קאַפּיטאַלן, ס'האָט אים אָבער באַגעגנט אַן אַל־
געמיינער אומצוטרוי. ער האָט באַמערקט דערביי אַ מאָדנע זאַך.
זיין פאַמיליען־נאָמען האָט אים געעפנט אַלע טירן, דאָס האָט אים
אָבער מער געשאַדט, איידער געהאָלפן אין געשעפט. מען האָט
געקענט מיינען, אַז בײַ אַ די אַלע מענטשן, צו וועלכע ער פלעגט
קומען, האָט זיך נישט געלייגט אויפן שכל, ווי אַזוי זייערס גאַל
מענטשן, אַלזאָ אַ מענטש פון אַ גוטער גזע און מיט אַ פאַמיליען־
נאָמען, וואָס ענדיקט זיך אויף „סקי", קען פירן אַ געשעפט, ווי
עס באַדאַרף צו זיין. פּאָלאַניעצקין האָט דאָס תחילת פאַרדראָסן,
אַז דער געזעצטער ביגעל האָט געמוזט אים איינמאָל געבן צו
פאַרשטיין מיט פאַקטן, אַז דער אומצוטרוי איז באַגרינדעט אויף
יאָרנלאַנגע ביטערע נסיונות. קענענדיק גוט די געשיכטע פון פאַר־
שידענע האַנדלס־אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, האָט ער אים אָנ־

גערופן אַ גאַנצע ריי נעמען, אָנהייבנדיק פונם פינאַנץ־דירעקטאָר, טיזנהויז און ענדיקנדיק מיט פאַרשידענע פויערן־בענק און טעליסן, וואָס האָבן אַ חוץ דעם נאָמען זייערן קיין שום ערדישס אין זיך נישט געהאַט, אָדער ריכטיקער געזאָגט, נישט געהאַט אונטער זיך קיין שום רעאַלן יסוד. „ס'איז נאָך נישט געקומען די צייט — האָט געזאָגט ביגעל — אָבער זי וועט קומען, אָדער ריכטיקער, זי קומט שוין. ביז איצט איז געווען בלויז אַמאַטאָרישקייט און דילעטאַנטיזם, אַצינד ערשט הייבן אָן זיך צו באַווייזן דאָ און דאָרט פאַכלייט".

פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט, נישט קוקנדיק אויף זיין טעמפּעראַמענט, געהאַט אַ גאַנץ אַנטוויקלטן באַאָבאַכטונגס־חוש, האָט געמאַכט בשעת־מעשה פּלערליי מאָדנע אַנטדעקינגען אין די קרייזן, ווו זיינע באַציונגען האָבן געעפנט פאַר אים צוטריט. ס'האָט אים אומעטום באַגעגנט אָנערקענונג, וואָס ער טוט עפּעס. מען האָט עס אפילו אונטערגעשטראָכן, ס'איז אָבער געווען אין דעם אָנערקענען אויך עפּעס אַ מין חסד. יעדער איינער האָט שוין צופיל געגעבן צו פאַרשטיין, אַז ער איז דערמיט מסכים, אַז ער האַלט עס פאַר נייטיק, אָבער קיינער האָט זיך נישט געהאַלטן אַזוי, ווי ער וואָלט דעם פאַקט, אַז פּאָלאָניעצקי טוט עפּעס, געהאַלטן פאַר אַ פּשוטע און נאַטירלעכע זאַך. „זיי אַלע פּראָטעזשירן מיך" — האָט געזאָגט פּאָלאָניעצקי — און דאָס איז אמת געווען. ער איז אויך געקומען צום באַשלוס, אַז ווען ער זאָל געווען למשל בעטן די הענט פון איינער פון די מיידלעך פון דער אַזוי גערופענער געזעלשאַפט — וואָלט זיין האַנדלס־באַנק־הויז און דער נאָמען „זעפּעריסט" געווען גיכער אַ מניעה, ווי אַ מעלה צום שידוך. מען וואָלט אים גיכער געגעבן איינע פון די מיידלעך, ווען ער זאָל, אָנשטאָט אַן אונטערנעמונג, וואָס גיט הכנסה, האָבן עפּעס אַ פאַרחובעט גיט, אָדער ווען ער זאָל, לעבנדיק, ווי אַ גרויסער פּריץ, פּשוט לעבן פון צינזן, אָדער אפילו אויפעסן דעם קרן אַליין.

מאַכנדיק אַ גאַנץ סך אַזעלכע באַאָבאַכטונגען, האָט פּאָלאָניעצקי אָנגעהויבן מוותר צו זיין אויף די פאַרבינדונגען זיינע, ביז

ער האָט לסוף איינגאַנצן זיך אָפּגעזאָגט פון זיי, בלייבנדיק בלויז בײַ ביגעלס הויז, בײַ פרוי עמיליאַ כוואַסטאָזסקי און די אַלע מע־נערישע קאַנטשאַפטן, וואָס זענען אים נייטיק געווען אין זיין בחוריש לעבן. ער פלעגט עסן בײַ פראַנסואַ מיט בוקאַצקין, מיטן אַלטן וואַסקאָווסקין און מיטן אַדוואָקאַט מאָשקאָ, מיט וועלכע ער האָט כסדר זיך מתוכח געווען און באַהאַנדלט כלערליי פּראָבלע־מען, ער פלעגט אָפט גיין אין טעאַטער, אויף פאַרשידענע עפנט־לעכע פאַרוויילונגען, בכלל אָבער האָט ער געפירט אַ גאַנץ אָפּגע־זונדערט לעבן און דעריבער האָט ער, נישט־קוקנדיק אויף זיין גרויסן און דורכגעטראַכטן חשק און גאַנץ היפּש פאַרמעגן, ביז אַהער נישט חתונה געהאַט.

צופאַרנדיק, נאָך זיין קומען פון קזשעמיען, כמעט גלייך צו די ביגעלס, האָט ער קודם־כל זיין גאַנץ ביטער האַרץ אויסגעגאָסן אויפן „פעטער" פּלאַוויצקי, מיינענדיק, אַז ער וועט אינם באַלע־באָס געפינען אַ פאַמעלעכן און מיטפילנדיקן צוהערער, ביגעלן אָבער האָט די מעשה קנאַפּ געאַרט און ער האָט אַ זאָג געטון:

— איך קען אַזעלכע טיפּן. איבעריקנס, דעם אמת גערעדט, פון וואַנען זאָל פּלאַוויצקי נעמען געלט, קוים האָט ער עס נישט? מיט היפּאָטעק־חובות דאַרף מען זיין אַ הייליקער סבלן. אַ גיט פאַרשלינגט לייכט געלט, גיט עס אָבער צוריק מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג.

— הצר, ביגעל — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאַניעצקי — זינט דו האָסט אָנגעהויבן דיק צו ווערן און שלאָפסט נאָכן עסן, דאַרף מען צו דיר האָבן הייליקע סבלנות.

— אַזוי אין אמתן גערעדט — האָט אַ זאָג געטון דער נישט־גערירטער ביגעל — צי דאַרפסטו טאַקע אַזוי נייטיק דאָס געלט? פעלט דען דיר אויס דאָס געלט, וואָס יעדער איינער פון אונדז דאַרף אַריינט־אָגן?

— אינטערעסאַנט, וואָס גייט עס דיך, אָדער פּלאַוויצקין אָן? עס קומט מיר בײַ אים, מוז איך עס אָפּנעמען און פּטור.

דאָס אַריינקומען פון פרוי ביגעל מיט אַ גאַנצע חברה קליינוואַרג האָט געמאַכט אַ סוף צום סכסוך. דאָס איז געווען נאָך אַ יונגע פרוי, אַ טונקל־האָריקע, בלוי־אויגיקע, זייער אַ גוטע און אייביק פאַרנומענע מיט די זעקס קינדער אירע, וועלכע פאַלאַניעצקי האָט אומגעהייער ליב געהאַט. זי איז פאַר דאָס געווען זיינס און פרוי עמיליאַס אַן אמתע פריינדין. די ביידע פרויען, וואָס האָבן געקענט און ליב געהאַט מאַריניאַ פּאַוויצקאַן, האָבן באַשלאָסן זי חתונה צו מאַכן מיט פאַלאַניעצקין, ביידע האָבן זיי אים שטאַרק צוגערעדט, אַז ער זאָל פאָרן נאָך דעם געלט קיין קוזשעמין; דעריבער האָט פרוי ביגעל איצט געברענט פון נייגעריקייט צו וויסן, וואָס פאַר אַן איינדרוק דער וויזיט זיינער האָט אויף אים געמאַכט.

צוליב די קינדער האָט מען אָבער זיך נישט געקענט דעררעדן. דאָס ייִנגסטע פון די, וואָס זענען שוין געגאַנגען אויף זייערע אייגענע פיסלעך, יאַש, האָט, אַרומנעמענדיק מיט די הענט פאַלאַניעצקיס לידקע, אָנגעהויבן זי ציען, שרייענדיק: „פאַן! פאַן!“ — וואָס עס האָט אויף זיין שפּראַך געקלונגען: פאַם! פאַם! — די צוויי מיידלעך, עווקאַ און יאַשיאַ, האָבן זיך אָן שום צערעמאָניעס, אַרויפגעכאַפּט אויפן ייִנגנמאַנס קני, און עדזשיאַ און יוזשאַ האָבן אים געמאַכט פאַר אַ שיפל. די קינדער האָבן געלייענט: „דאָס איינגענעמען מעקסיקע“ און געשפּילט זיך אין „איינגענעמען מעקסיקע“, האָט עדזשיאַ, אויפהייבנדיק די ברעמען און איבערדרייענדיק די דלאָניעס אינדערהייך, אַרויסגעזאָגט מיט התלהבות:

— גוט! איך וועל זיין קאָרטעז, און יוזשיאַ דער ריטער אויפן פערד. אַז עווקאַ מיט יאַשיאַן ווילן אָבער נישט זיין קיין מאַנטעזומאַ, טאָ ווער וועט זיין? מען קען דאָך אַזוי נישט שפּילן, נישט אמת? עמעץ מוז דאָך זיין מאַנטעזומאַ, אַזיסטן וועט דאָך נישט זיין, ווער ס'זאָל אָנפירן מיט די מעקסיקאַנער?

— און ווו זענען די מעקסיקאַנער? — האָט אַ פרעג געטון פאַלאַניעצקי.

— נו — האָט געענטפערט יוזשיאַ — די מעקסיקאַנער זענען דאָך די שטולן, און די שפּאַניער אויך זיי.

— וואַרט־זשע, ווייל איך זיין מאַנטעזומאַ — און איצט נעמט איין מעקסיקע.

דאָ האָט זיך צעגעהויבן אַ געוואַלטיקער טומל. פּאָלאַניעצקיס לעבעדיקייט האָט אים מינוטנווייז דערלויבט זיך צו מאַכן פאַר אַ קינד אויך. ער האָט אַזוי פאַרביסן זיך אַקעגנגעשטעלט קאָרטעזן, אַז ער האָט אים אָנגעהויבן אָפּזאָגן אין רעכט צו שטעלן אַזאַ ווי־דערשטאַנד, האַלטנדיק, נישט אָן היסטאָרישער גערעכטיקייט, אַז קוים האָט מען מאַנטעזומאַן מנצח געווען, מוז ער זיך דאָך אונטער־געבן, דערויף האָט מאַנטעזומאַ געענטפערט, אַז דאָס גייט אים קנאַפּ אָן און האָט ווייטער געקעמפט, אַזוי אַרום האָט דער שפּיל זיך פאַרלענגערט.

פרוי ביגעל אָבער האָט, נישט קענענדיק זיך דערוואַרטן דעם סוף, ענדלעך אַ פרעג געטון דעם מאַן:

— און ווי איז דורך דער וויזיט אין קזשעמיען?

— ער האָט געטון דאָס, וואָס ער טוט איצט — האָט פלעג־מאַטיש געענטפערט ביגעל — ער האָט איבערגעקערט אַלע שטולן און איז אַוועקגעפאָרן.

— ער האָט דיר עפּעס דערציילט?

— וועגן דעם מיידל האָב איך נאָך נישט באַוויזן זיך צו פרעגן, מיט פּאָוויצקין אָבער האָט ער זיך צעשיידט אַזוי, אַז ערגער קען עס שוין נישט זיין. ער וויל פאַרקויפן זיין חוב אויף קזשעמיען, וואָס עס וועט פאַרשטייט זיך גורם זיין, אַז די באַ־ציִונגען זאָלן לחלוטין ווערן איבערגעריסן.

— אַ שאָד — האָט געענטפערט פרוי ביגעל.

באַ דער טיי, ווען די קינדער זענען אַוועק שלאָפן, האָט זי פשוט אָנגעהויבן אויספרעגן פּאָלאַניעצקין וועגן מאַריניאַן.

— כ׳ווייס נישט — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי — אפשר איז זי שיין, אפשר נישט! כ׳האָב זיך דעריבער נישט אַריינגעטראַכט.

— ס׳איז נישט אמת — האָט געענטפערט פרוי ביגעל.

— זאָל זיין ס׳איז נישט אמת. זי איז וואויל, שיין און וואָס איר ווילט אַליין. מען קען זיך אין איר פאַרליבן, מען קען מיט

איר חתונה האָבן, מיין פוס אָבער וועט מער זייער שוועל נישט איבערטרעטן. איך ווייס אויסגעצייכנט, צוליב וואָס איר האָט מיך אַהינגעשיקט, ס'איז אָבער בעסער געווען מיך מזהיר צו זיין, וואָס דער פּאָטער איז פּאַר אַ פּאַרשוין, ווייל זי מוז בטבע זיין ענלעך צו אים, און אויב אַזוי, דאַנק איך אייך!

— באַדענקט אייך, וואָס איר זאָגט: „זי איז שיין, ווייל, מען קען מיט איר חתונה האָבן" — און דערנאָך: „זי מוז זיין ענלעך צום פּאָטער!" — דאָס בינדט זיך דאָך נישט

— ס'קען זיין, מיר איז אָבער אַלציינס! כ'האָב נישט קיין מזל און געננג!

— און איך זאָג אייך צוויי זאַכן: ראשית, אַז איר זענט געקומען אונטערן שטאַרקן איינדרוק פון מאַריניאַן, והשנית, אַז דאָס איז איינע פון די בעסטע מיידלעך, וואָס איך האָב אין לעבן געטראָפן און אַז גליקלעך וועט זיין דער, וואָס וועט זי נע־מען.

— פאַרוואָס האָט זי קיינער ביז אַהער נישט גענו־מען?

— ווייל זי איז בסך־הכל אַלט איינאונצוואַנציק יאָר און איז ערשט אויף דער וועלט אַרויס. מיינט אָבער נישט, אַז זי האָט שוין נישט קיין בעלנים אויף זיך.

— זאָל זי נעמען עמעץ אַנדערש.

פּאָלאַניעצקי האָט דאָס געזאָגט, אָבער נישט אויפריכטיק, מחמת דער געדאַנק, אַז עמעץ אַנדערש קען זי נעמען, איז אים געווען געוואַלטיק אומאָנגענעם. ער איז אין האַרצן געווען דאַנק־באַר פרוי ביגעל פאַר אירע שבחים, וואָס זי האָט באַגעזאָגט מאַ־ריניאַן.

— זאָל זיין דאָרט! — האָט ער געזאָגט — אָבער איר זענט אַ גוטע פריינדין.

— נישט נאָר מאַריניאַס, נאָר אויך אייערע. איך בעט נאָר אַן אויפריכטיקע, אָבער לחלוטין אויפריכטיקע תשובה: איר גע־פינט זיך אונטערן איינדרוק, צי ניין?

— איך? אונטערן איינדרוק? כ׳דארף זאָגן אויפריכטיק? — געוואַלטיק!

— זעט איר! — האָט אַ זאָג געטאָן פרוי ביגעל, וואָס דאָס פנים אירס האָט אָנגעהויבן שיינען פון צופרידנקייט.

— וואָס זע איך? כ׳זע גאָרנישט! זי געפעלט מיר געוואַל-טיק — דאָס איז אמת! איר האָט קיין השגה נישט, וואָסנר סימ-פאַטיש און צוציענדיק וועזן זי איז. זי מוז אויך זיין אַ גוטע! אָבער, וואָס קומט דערפון אַרויס? אַ צווייטמאָל קיין קזשעמיען קען איך דאָך נישט פאָרן. כ׳בין אויסגעפאָרן אַזוי אין כעס, אַז כ׳האָב נישט בלויז פלאַוויצקין, נאָר איר אויך, אַזעלכע אומאָנגע-נעמע זאַכן געזאָגט, אַז ס׳איז ממש אוממעגלעך.

— איר האָט שטאַרק אָנגעברויעט?

— דאַכט זיך מער, ווי כ׳האָב באַדאַרפט.

— דאָס קאָן מען פאַריכטן דורך אַ בריוו.

— איך זאָל שרייבן צו פלאַוויצקין און אים איבערבעטן? פאַר קיין געלט אין דער וועלט! איבעריקנס, האָט ער דאָך מיך פאַרשאָלטן.

— ווי הייסט פאַרשאָלטן?

— אַלס פאָטער פון דער משפחה. אין זיין נאָמען און אַלע פריערדיקע דורות. כ׳פיל צו אים אַזאַ אָפשיי, אַז איך וואָלט קיין צוויי ווערטער נישט קענען אָנשרייבן. דאָס איז אַן אַלטער פאַטע-טישער קאָמעדיאַנט. זי וואָלט איך גערן איבערגעבעטן, אָבער וואָס וואָלט דערפון אַרויסגעקומען? זי מוז דאָך האַלטן מיטן פאָטער. דאָס פאַרשטיי איך דאָך אויך. אינם בעסטן פאַל וועט זי מיר ענטפערן, אַז עס איז איר זייער אָנגענעם און אונדזערע באַציונגען וועלן זיך אַ בעררייסן.

— אַז עמילקאַ וועט קומען פון רייכנטאַל, וועלן מיר אויס-זוכן עפעס אַ תירוץ און אַראָפפאָרן אַהער כאַריניאַן — און דאַמאָלס וועט שוין זיין אייער זאַך די מיספאַרשטענדנישן צו פאַר-טרייבן.

— צו שפעט, צו שפעט! — האָט געחזרט פאָלאַניעצקי. —

כ'האָב זיך געגעבן אַ וואָרט, אַז די סומע וועל איך פאַרקויפן, פאַרקויף איך זי.

— דאָס וועט גאָר בעסער זיין.

— ניין, דאָס וועט זיין ערגער! — האָט זיך אַריינגעמישט הער ביגעל. — איך רעד איס צו, ער זאָל די סומע נישט פאַרקויפן. איך האָף דערביי, אַז ער וועט קיין קונה נישט געפינען.

— בינו-לבינו וועט עמילקאַ פאַרענדיקן ליטקאַס קוראַציע.

דאָ האָט פרוי ביגעל זיך געווענדט צו פּאָלאָניעצקין:

— איר וועט זען, ווי אַנדערע מיידלעך וועלן איצט בײַ אייך אויסזען נאָך מאַריניאַן. איך בין נישט אַזוי באַנט מיט איר, ווי עמילקאַ, איך וועל אָבער זיך באַמיען צו געפינען אַ ליאַדע תירוץ, כדי צו איר אָנצושרייבן און דערוויסן זיך, וואָס זי טראַכט וועגן אייך.

דערמיט האָט זיך דער שמועס אָפּגעריסן. פּאָלאָניעצקי האָט, אומקערנדיק זיך אַהיים, באַמערקט, אַז מאַריניאַ האָט פונדעסטוועגן שוין פאַרנומען גאָרנישט קיין קליין אָרט אין זיין נשמה. דעם אמת געדעדט, איז ער וועגן עפּעס אַנדערש נישט מסוגל געווען אפילו צו טראַכטן. ער האָט אָבער גלייכצייטיק געהאַט דאָס געפיל, אַז די באַציונגען מיט איר האָבן זיך אָנגעהויבן בײַ נישט-גינסטיקע באַדינגונגען און ס'וואָלט אַ סך גלייכער געווען זיך אַרויסצושלאָגן פונם קאָפּ דאָס מיידל, כּל-זמן ס'איז נאָך צייט. אַלס אַ מענטש, וואָס איז גייסטיק געווען גיכער שטאַרק, ווי שוואַך און וואָס איז נישט געווויינט געווען זיך אָפּצוגעבן חלומות בלויז צוליב דעם, וואָס זיי זענען אים ליב, האָט ער באַשלאָסן אָפּצושאַצן די לאַגע און באַטראַכטן זי פון אַלע זייטן.

דאָס מיידל האָט לעולם פאַרמאָגט כמעט אַלע באַדינגונגען, וואָס ער האָט געקענט פאַרלאַנגען פון זיין קומענדיקער פרוי, אַ חוץ דעם איז זי אים באַזונדערס אייַנגעבאַקן געוואָרן אין האַרץ. זי האָט אָבער צו דעם אַלעם געהאַט אַ טאַטן, וואָס פּאָלאָניעצקי האָט אים נישט געקענט ליידן. אַ חוץ דעם טאַטן האָט זי נאָך געהאַט אַן אמתע משא אין דער פאָרם פון קזשעמיען מיט זיין אומ-

געגנט. „מיט דער פֿיערלעכער אַלטער מאַלפּע וועל איך זיך קיינמאָל נישט און קען זיך גאָרנישט צונויפֿלעבן — האָט געטראַכט פּאָלאָניעצקי — מחמת מיט אים זענען בלויז מעגלעך צוויי מינים באַציִונגען: אָדער מען דאַרף זיך אונטערגעבן, אויף וואָס איך בין אומבאַדינגט נישט פֿעיִק, אָדער יעדן טאָג אים אַ טרייסל טון, ווי כ'האָב אים געטרייסלט אין קושעמיען. אין דעם ערשטן פֿאַל, וואָלט איך, אַן אומאָפּהענגיקער מענטש, אַוועק אין אומדערטרעגלעכער קנעכטשאַפֿט צו דעם אַלטן עגאָיִסט, אינם צווייטן פֿאַל — וואָלט די ראָל פֿון מיין ווייב געווען אַ שווערע, אַן אומאָנגענעמע, און אונדזער צוזאַמענלעבן וואָלט געקענט דערפֿון ליידן".

— איך האָף — האָט ער צו זיך ווייטער געזאָגט — אַז דאָס איז אַ ניכטערע און לאָגישע באַהאַנדלונג. ס'וואָלט געווען בלויז דאַמאָלס פֿאַלש, ווען איך וואָלט זי שוין ליב געהאַט. איך מיין אָבער, אַז עס איז נאָך נישט אַזוי. איך בין פֿאַראינטערעסירט מיט איר, פֿאַרליבט אָבער נישט. דאָס זענען צוויי באַזונדערע זאַכן. הייסט עס: מען דאַרף אויפֿהערן וועגן איר צו טראַכטן און זאָל זי עמעץ אַנדערש נעמען!

בײַ דעם לעצטן געדאַנק האָט אים ווידער אָנגעהויבן ברענען דאָס לעבעדיקע געפֿיל פֿון אומאָנגענעמקייט, ער האָט אָבער אַ טראַכט געטון: „איך בין אַזוי פֿאַראינטערעסירט מיט איר, אַז דאָס איז גאַנץ נאַטירלעך. סוף כּל סוף האָב איך דאָך שוין נישט איין אומאָנגענעמלעכקייט אין לעבן איינגעביסן, וועל איך דאָס אויך איינבייסן. כ'מיין אויך, אַז זי וועט פֿון טאָג צו טאָג אַלץ קלענער ווערן".

אינגיכן אָבער האָט ער באַמערקט, אַז אַ חוץ דער אומאָנגענעמלעכקייט בלייבט אין אים נאָך אַ געפֿיל פֿון עגמת-נפֿש, וואָס ער האָט פֿאַרלוירן די אויסזיכטן, וועלכע האָבן זיך פֿאַר אים געעפֿנט. ס'האָט זיך אים געדאַכט איצט, אַז מען האָט פֿאַר אים אויפֿגעהויבן עפּעס אַ פֿאָרהאַנג פֿון דער צוקונפֿט און געוויזן, וואָס עס וואָלט געקענט זיין, און דערנאָך פּלוצלינג אַראָפּגעלאָזט אַזוי,

אַז דאָס לעבן זייַנס איז צוריק אַוועק אויפֿן פֿריִערדיקן וועג, וואָס
פֿירט ענדלעך צו גאָרנישט, אָדער ריכטיקער, צו פּוסטקייט. פּאָלאָ=
ניעצקי האָט, ווי די מעשה זאָל נישט זײַן, געפֿילט, אַז דער אַל-
טער פֿילאָזאָף וואָסקאָווסקי איז גערעכט און אַז מאַכן געלט איז
סוף=כּל=סוף בלויז אַ מיטל. ווײַטער דאַרף דאָס לעבנס-רעטעניש
אַנדערש באַשיידן ווערן. ס'מוז זײַן עפּעס אַ ציל, עפּעס אַן ערנס=
טע אויפֿגאַבע, וואָס, אויב זי ווערן אויסגעפֿירט אָרנטלעך און
פּשוט, פֿירן זיי צו גײַסטיקער באַרויִקונג. די דאָזיקע באַרויִקונג
איז די נשמה פֿונם לעבן — און אָן איר האָט עס, קורץ גערעדט,
קיין שום זין נישט. פּאָלאָניעצקי איז אין אַ געוויסן זין געווען אַ
קינד פֿון זײַן צײַט, דאָס הייסט, ער האָט אויך געטראָגן אין זיך אַ
חלק פֿון דער דאָזיקער אומרויִקייט, וואָס איז אין דער הײַנטיקער
ירידה=תּקופֿה דער קאָשמאַר פֿון דער מענטשהייט. און אים זענען
מירבֿיק געוואָרן די יסודות, אויף וועלכע עס האָט זיך איצט באַ=
גרינדעט זײַן לעבן. און ספֿקות האָבן אים באַהערשט, צי דער
ראַציאָנאַליזם, וואָס שטויסט זיך אָן אין אַלע שטיינער אויפֿן וועג
איז מסוגל צו פֿאַרשיטן די אמונה, אין אמונה האָט ער ביז איצט
נישט באַקומען. פֿון די מאָדערנע „דעקאַדענטן" האָט ער זיך אונ-
טערשיידט דערמיט, וואָס ער איז נישט געווען פֿאַרליבט אין זיך,
אין זײַנע נערוון, אין זײַנע ספֿקותן, אין זײַן גײַסטיקער דראַמע
און האָט זיך נישט געגעבן קיין כּוח-הרשאה אויף אומגעלומפּערט=
קייט און לײַדיקגייערײַ. פֿאַרקערט, ער האָט מער אָדער ווייניקער
געהאַט אַ באַוווסטזיניק געפֿיל, אַז דאָס לעבן, ווי עס איז, געהיימ=
ניספֿול, צי נישט געהיימניספֿול, מוז ווערן אויסגעפֿילט מיט אַ רײ
אַרבעטן און מעשים.

ער האָט געהאַלטן, אַז אויב ס'איז אוממעגלעך צו ענטפֿערן
זיך אויף יעדן „פֿאַרוואָס", דאַרף מען פֿונדעסטוועגן עפּעס טון —
מחמת די טאַט גופֿא קען זײַן אין אַ געוויסער מאָס אַן ענטפֿער.
זי קען זײַן נישט צו דער זאַך, אָבער אַ מענטש, וואָס ענטפֿערט
אָפּ אַזוי, וואַרפֿט פֿון זיך לפּחות אַראָפּ דאָס אחריות וואָס=זשע
בלײַבט אַלזאָ? גרינדן אַ משפּחה און געזעלשאַפֿטלעכע אַרבעט.
סײַ דאָס ערשטע, סײַ דאָס צווייטע דאַרפֿן אָבער אין אַ געוויסער

מאָס זיין רעכט פון דער מענטשלעכער נאַטור און איר גורל, וואָרים אַנדערש וואָלטן מענטשן נישט חתונה געהאַט און נישט געבינדן זיך אין געזעלשאַפטן. דידאָזיקע מין פילאָזאָפיע, וואָס האָט מיטן שכל געשטיצט פּאָלאַניעצקיס אינסטינקט, האָט אים אָנגעוויזן אויף חתונה האָבן אַלס אויף איינעם פון די עיקר־צילן פונם לעבן. זיין ווילן איז פון לאַנג אָן שוין געווען אָנגעשטרענגט און צוגעווענדט צו דעם ציל. אַ קורצע צייט האָט זיך אים פריילין מאַריניאַ אויסגעוויזן פאַרן האַפן „צו וועלכן עס שטרעבט אין אַ פאַרוואָלקנטער נאַכט זיין שיף". — איצט, בשעת ער האָט זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז די פייערן פון האַפן זענען נישט פאַר זיינע אויגן צוגעצונדן, אַז מען דאַרף שווימען ווייטער, האָט אים באַהערשט אַ געפיל פון מידעקייט און צער. אָבער זיינע אייגענע אויספירן האָבן זיך אים אויסגעוויזן לאָגיש און ער האָט זיך אומגעקערט אַהיים, כמעט איינגאַנצן אָן איבערצייגטער, אַז „נאָך נישט די" און „נאָך נישט דאָסמאָל".

אויפצומאָרגנס, בשעת ער איז אַוועק אויף מיטאָג, האָט ער אין רעסטאָראַן באַגעגנט וואָסקאָווסקין מיט בוקאַצקין. אין אַ ווײלע אַרום איז אַריין אויך מאַשקאָ, מיט זיין חוצפּהדיק פּנים, מיט די לאַנגע פאַוואָריטן, מיטן מאָנאָקל אין אויג, מיט פלעקן אויף די באַקן און אין אַ ווייסער וועסט. נאָכן באַגריסן זיך האָבן זיי אָנגעהויבן אויספרעגן פּאָלאַניעצקין וועגן זיין מאַרש אויף פּלאַוויצקין, מחמת זיי האָבן טיילווייז געוווּסט, צוליב וואָס די דאַמען האָבן זיך איינגעשפּאַרט, אַז ער זאָל פּערזענלעך אַראָפּפאָרן, א חוץ דעם האָבן זיי געקענט פריילין פּלאַוויצקאַ פון עמיליאַ כוואַסטאָווסקאַ.

נאָכדעם, ווי זיי האָבן אויסגעהערט די מעשה, האָט דער דורכזיכטיקער, ווי סעווער פּאָרצעלאַן, בוקאַצקי, אַ זאָג געטון מיט זיין געווינטלעכער פלעגמאַטישקייט:

— אַלזאָ, מלחמה? דאָס איז אַ מיידל, וואָס ווירקט אויף די נערוון און ס׳איז איצט די רעכטע צייט צו מאַכן אַן אַטאַקע אויף איר, אַ פּרווּ אויף אַ שטיינערנעם וועג נעמט גיכער אָן די האַנט, וואָס מען לייגט איר פאָר, ווי אויף אַ גלייכן שליאַך.

— דערלאַנג־זשע איר — האָט געענטפערט מיט אַ געוויסער אומגעדולדיקייט פּאָלאַניעצקי.

— זעסטו, מיין ליבער, ס'זענען פאַרהאַן דריי מניעות. קודם־כל ווירקט אויף מיינע נערוון נאָכמער פרוי עמיליאַ, שנית האָב איך יעדן פרימאָרגן אַ ווייטיק אין האַלדז און אויפן הינטערשטן טייל קאָפּ, וואָס עס זאָגט פאַר אַ מאַרך־קראַנקהייט, — והשלישית, בין איך פויל.

— דו ביסט פויל?

— לכל־הפחות איצט: כ'האָב געקויפט העכער צען פּאָלקן אַלס „אַ יאַן לאַ לעטר" און כ'האָב זיך אויסגעבאָדן אַן ערך אויף אַ חודש — און אויב כ'וועל באַקומען פון איטאַליע וואַסאַקיאַ, וועגן וועלכן איך פיר איצט אונטערהאַנדלונגען, בין איך אַ פּאַר־טיקער אויף אַ גאַנץ יאָר.

וואַסקאָווסקי, וואָס איז לויט די שטריכן, אָדער ריכטיקער, לויט די פלעקן אויפן פּנים, געווען ענלעך אַ ביסל צו מאַשקאָן, הגם ער איז געווען אַ סך עלטער און געהאַט אַ זיס פּנים אינ־גאַנצן, האָט אָפּגעשטעלט זיינע בלויע אויגן אויף בוקאַצקין און אַ זאָג געטון:

— דאָס איז די מחלה פון דער צייט. פון אַלע זייטן נאָר קאָלעקציאָנערישקייט און קאָלעקציאָנערישקייט.

— אַהאַ! עס גייט שוין אַ וכוח — האָט באַמערקט מאַשקאָ.

— מיר האָבן דאָך נישט קיין בעסערע אַרבעט — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי.

בוקאַצקי האָט אויפגעהויבן די הענטשקע.

— וואָס אַרט אייך ווידער די קאָלעקציאָנערישקייט?

— גאָרנישט — האָט געענטפערט וואַסקאָווסקי — דאָס איז אַזאַ זקנהדיקער, פאַר דער היינטיקער צייט אָפּגעמאָסטענער, אופן פון ליב האָבן קונסט. האַלט איר נישט, אַז עס איז דאָ אין דעם עפּעס פאַרשימלטס? נאָך מיין מיינונג נאָך, איז עס זייער כאַ־ראַקטעריסטיש. אַמאָל האָט מען געהאַט אין זיך דעם ברען פאַר דער גרויסער קונסט, מען האָט זי ליב געהאַט, ווי זי

איז נאָר געווען: אין מוזייען, אין קלויסטערס; הייַנט פֿירט מען עס אַראָפּ צו זיך אין פּריוואַטן קאַבינעט אַרייַן. אַמאָל האָט זיך מיט דעם קאָלעקציאָנערן געענדיקט, הייַנט הייבט זיך עס אָן דערמיט — און דווקא מיט משונהדיקע זאַכן. כ׳מיין נישט בוּ־קאָצקין, אָבער יעדער ייִנגלטשיקע, וואָס האָט אַ ביסל געלט, הייבט הייַנט אָן קאָלעקציאָנירן — און וואָס מ׳שטייַגס געזאָגט: אָפּט־מאָל נישט קיין קונסט־ווערק, נאָר עפּעס משונהדיקע זאַכן, אָדער אַלנפאַלס קלייניקייטן. זעט איר, מייַנע טייערע, מיר האָט זיך תּמיד געדאַכט, אַז ליבע און בעלנות זענען צוויי באַזונדערע זאַכן און איך האַלט למשל, אַז אַ גרויסער בעלן אויף ווייַבער איז נישט קיין מענטש, וואָס איז פּעיִק אויף אַ העכער גע־פֿיל.

— דאָס קען זייַן. אין דעם איז עפּעס פֿאַרהאַן! — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי.

— וואָס קען עס מיך צוגיין — האָט געזאָגט מאַשקאָ, צע־קעמענדיק מיט די פֿינגער זייַנע ענגלישע באַקנבערד — אין דעם שטעקט קודם־כּל די השפּעה פֿון אַלטן לערער אויף דער נייער צייַט.

— פֿון לערער? — האָט איבערגעחזרט וואַסקאָווסקי — קודם־כּל פֿון דער צייַט. קוים איז מיר אַראָפּגעפֿאַלן אומגעריכט אַ שטיק ברויט, זאָג איך זיך אָפּ פֿון אַ שחיטה אויף אומשולדיקע נפֿשות און פֿון הורדוסעס ראָל. צווייטנס, איר מיינט, אַז איך בין משפּיע. איך באַמערק מיט שׂמחה און פֿאַרצייכן וואָס אַמאָל נייע ראיות, אַז מיר געפֿינען זיך אויף דער שוועל פֿון אַ תּקופֿה און אַז עס וועט אינגיכן קומען אַ נייע.

— מיר געפֿינען זיך אויפֿן פֿולן ים און מיר וועלן אינגיכן קומען צו אַ ברעג — האָט אַ מרוק געטון מאַשקאָ.

— לאָז צורו — האָט געענטפֿערט פּאָלאָניעצקי.

— וואַסקאָווסקי איז אָבער גאָרנישט נתפּעל געוואָרן און ווייטער גערעדט:

— בעלנות פֿירט צו ראַפֿינירטקייט, אין דער ראַפֿינירטקייט

גייען לאיבוד גרויסע אידעאלן און טרעטן אָפּ דעם חשק צו געניסן. דאָס אַלץ איז נישט מער, ווי געצנדינערײ. קיינער גיט זיך נישט אָפּ קיין חשבון אויף ווי ווייט מיר זענען געוואָרן געצנדינער, וואָס־זשע איז? ס'איז פאַראַן אַן אַרישער גייסט, וואָס ווערט נישט אויס־געטריקנט, ווערט קיינמאָל נישט אויסגעלאָשן, וואָס האָט אין זיך גאָטס אָטעם, אַלזאָ שעפּערישע קראַפט — און דעם גייסט איז שוין ענג אין די געצנדינערישע שטריק און די רעאַקציע הייבט זיך שוין אָן, די רענעסאַנס וועט זיך אָנהייבן אויף דעם געביט, פּונקט ווי אין אַלע אַנדערע אויף גאָטס־וועלטל... ס'איז קיין ספק נישט.

וואָסקאָווסקי, וואָס האָט געהאַט אויגן פון אַ קינד, דאָס הייסט אַזעלכע, וואָס שפּיגלען אָפּ זאַכן בלויז אויסערלעך און זענען אייביק פאַרקוקט עפּעס, ווי אין דער וועלט אַריין, האָט זיי איצט אָפּגעשטעלט אויף די פענסטער, דורך וועלכע מען האָט אָנגעזען די שוואַרצע כמאַרעס, צווישן וועלכע ס'האָבן וווּ־נישט־וווּ זיך דורכגעריסן שטראַלן פון דער זון.

בוקאָצקי האָט אַ זאָג געטון:

— אַ שאָד, וואָס דער קאָפּ טוט מיר אַ ביסל וויי, ווייל דאָס וועט זיין אַן אינטערעסאַנטע תקופה.

מאָשקאָ אָבער, וואָס האָט וואָסקאָווסקין גערופן „די זעג" און זיך געלאַנגווייליקט פון זיינע וכּוחים, וואָס ער פלעגט אָנהייבן צוליב אַ ליאַדע סיבה, אָדער אָן אַ סיבה אפילו, האָט אַרויסגענו־מען פון בוזעם־קעשענע, פון סורדוט, אַ ציגאַר, אָפּגעביסן דעם שפּיץ און ווענדנדיק זיך צו פּאָלאַניעצקין אַ זאָג געטון:

— הער, כטאַך, דו מיינסט עס טאַקע אויפן אמתן צו פאַר־קויפן די סומע, וואָס דיר קומט אויף קזשעמיע?

— אומבאַדינגט. וואָס פרעגסטו עפּעס?

— ווייל איך וואָלט אפשר ר ע פ ל ע ק ט י ר ט.

— דו?

— יאָ. ווייסט, איך רעפלעקטיר אָפט אויף אַזעלכע מינים געשעפטן. מיר קענען דערפון אַ שמועס טון. הייננט קען איך דיר זיכער גאָרנישט זאָגן, מאָרגן אָבער וועל איך זיך הייסן שיקן אַן אויסווייז פון דער היפּאָטעק פון קזשעמיען און כ'וועל דיר זאָגן,

ווי עס האַלט. אפשר וועסטו נאָכן עסן קימען צו מיר אויף קאַ־ווע, וועלן מיר, קען זיין, אפשר עפּעס מאַכן.

— ג״ט. אויב עס וועט עפּעס זיין, וואָלט איך וועלן וואָס גיכער, ווייל תּיכּף, ווי כ׳וועל נאָר דע־לייריקן מיט ביגע־ן, וואָלט איך אַוועקפאָרן.

— ווהין קלייבסטו זיך? — האָט אַ פרעג געטון בו־קאָצקי.

כ׳ווייס נישט. אין שטאָט איז שוין צו הייס. עפּעס ערגעץ צו די ביימער און וואַסערן.

— אויך אַן אַלט איינגעווענוניש — האָט אַ זאָג געטון בו־קאָצקי — אין שטאָט איז אויף איין זייט געוויס תּמיד דאָ אַ שאָטן און דאָס איז אין דאָרף נישטאָ. איך גיי מיר אויף דער שאָטנדיקער זייט און ס׳איז מיר גוט; דעריבער פאָר איך זומער קיינמאָל פון שטאָט נישט אַרויס.

— און דער פּראָפעסאָר קלייבט זיך אויך אין ערגעץ נישט? — האָט פּאָלאָניעצקי אַ פרעג געטון וואָסקאָווסקין.

— יאָ. פרוי עמיליאַ רעדט מיך צו צו פאָרן קיין רייכנהאַל. אפשר וועל איך טאַקע אַהינפאָרן.

— נו, לאָמיר פאָרן צוזאַמען. מיר איז אַלצאיינס, וווהין צו פאָרן. כ׳האָב ליב זאַלצבערג, אַ חוץ דעם, וועט מיר זייער אָנגענעם זיין צו זען פרוי עמיליאַן מיט ליטקאַן.

בוקאָצקי האָט אויסגעשטרעקט זיין דורכזיכטיקע האַנט, גע־נומען פון גלעזעלע אַ ציינשטעכער און אויסשטעכנדיק די ציין, אָנגעהויבן רעדן מיט זיין קאַלטער און גלייכגילטיקער שטימע:

— עס זידט אין מיר אַזאַ ווילדער שטורם פון קנאה, אַז איך בין גרייט מיט אייך מיטצופאָרן. פּאָלאָניעצקי, היט זיך, כ׳זאָל נישט אויסשיסן, ווי דינאַמיט.

עס איז געווען עפּעס אַזאַ אַמוזאַנטע סתירה צווישן בו־קאָצקיס ווערטער און דעם טאָן זיינעם, אַז פּאָלאָניעצקי האָט אָנגעהויבן לאַכן. אין אַ ווייַלע אַרום אָבער האָט ער געענט־פערט:

— עס איז מיר גאָרנישט געקומען אין קאָפּ אַריין אפילו,

אַז מען קען זיך פאַרליבן אין עמיליאַן. אַ דאַנק פאַר דער אי־
דעע!

— ווי צו אייך ביידן — האָט אָפּגעענטפערט בוקאָצקי,
אויסשטעכנדיק וויטער די ציין.

V.

אויפֿצומאָרגנס, נאָכן פֿריִען מיטאָג בײַ די ביגעלס, איז פּאָ-
לאָניעצקי, אין דער באַשטימטער שעה, אַוועק צו מאָשקאָן. מען האָט
דאָרט משמעות געוואַרט אויף אים, ווײַל אין קאַבינעט האָט ער
שוין געטראָפֿן אַ פּראַכטפֿול געשעפֿט צו שוואַרצע קאַווע און גלעזי-
לעך אויף ליקער. מאָשקאָ אַליין האָט זיך אָבער תּיכּף נישט באַ-
וויזן, ווײַל, ווי דער דינער האָט געזאָגט, ער האָט אויפֿגענומען
עפּעס דאַמען. דורך דער טיר האָט זיך פֿון זאַל עפּעס געהערט
זייער שטים און פֿרויען-רייד. פּאָלאָניעצקי האָט זיך דערווײַל אָנ-
געהויבן צוקוקן צו מאָשקאָס אורעלטערן, וואָס אַ טייל פּאָרטרעטן
זייערע איז געהאָנגען אויף די ווענט און וואָס אין זייער עכטקייט
זענען די פּריינט פֿון ייִנגן אַדוואָקאַט מסופּק געווען. דערהויפּט
האָט איין שיקלדיקער אייפּולאַט געגעבן בוקאָצקין מאַטעריאַל אויף
פֿאַרשידענע חכמות, מאָשקאָן אָבער האָט דאָס נישט ווייניק וואָס
געאַרט. ער האָט באַשלאָסן, ווי די מעשה זאָל נישט זײַן, אָנ-
וואַרפֿן דער וועלט — זיך, זײַנע זיידעס, זײַן גאונות און געשעפֿטן,
וויסנדיק, אַז אין דער געזעלשאַפֿט, אין וועלכער ער לעבט

וועלן לייט זערפון חזק מאַכן אַ ביסל, קיינעם אָבער וועט נישט קלעקן קיין ענערגיע אַקטיוו אַרויסצוטרעטן קעגן די דאָזיקע פּרעטענזיעס. האָבנדיק אַליין ענערגיע און העזה אָן אַ שיעור, אַ חוץ דעם, אַ געלענק אין געשעפט, האָט ער באַשלאָסן זיך צו דערשלאָגן און דער הייך אַרויף מיט דער הילף פון די דאָזיקע מיטלען. מענטשן וואָס האָבן אים נישט ליב געהאַט, האָבן אים אָנגערופן אומפאַרשעמטער, און ער איז עס באמת געווען, אָבער מיט אויסרעכענונג.

אַרויסקומענדיק אַליין פון אַ משפחה, וואָס איז אפילו פון קנאַפּן יחוס, האָט ער זיך באַצויגן צו מענטשן, וואָס שטאַמען פון אַלטע משפחות, ווי ער וואָלט אַרויסגעקומען פון אַ סך אַ בעסערער גזע פון זיי, רייכע מענטשן, — ווי ער וואָלט געווען אַ סך רייכער פון זיי, — און דאָס האָט זיך אים איינגעגעבן — די דאָזיקע טאַקטיק האָט זיך אויפגעטון אירס, ער האָט זיך בלויז געהיט נישט צו מאַכן זיך לעכערלעך, אָבער גרענעצן אין זיין אַרט האַנדלונג האָט ער זיך אָנגעצייכנט זייער ברייטע. סוף-כל-סוף איז ער געקומען צו די רעזולטאַטן, וואָס ער אַליין האָט געוואָלט: מען האָט אים אומעטום אויפגענומען און אים אויסגעאַרבעט אַ גרויסן קרעדיט. אַ טייל געשעפטן האָבן אים באמת געבראַכט גרויסע ריווחים, ער האָט אָבער קיין געלט נישט געזאַמלט. ער האָט געהאַלטן, אַז ס'איז נאָך נישט געקומען די צייט און אַז ער מוז נאָך אַריינלייגן אין דער צוקונפט אַריין, אויב ער וויל, אַז זי זאָל אים ברענגען די הכנסה, וואָס ער פאַרלאַנגט פון איר. קיין געלט האָט ער נישט אויסגעברענגט און נישט געלעבט צופיל ברייט, האַלטנדיק, אַז אויף אַזאַ אופן קומען אַריין אין דער געזעלשאַפט אויפגעקומענע גבירים — אָבער, וווּ מען האָט באַדאַרפט, האָט ער זיך אַרויסגעוויזן, ווי ער פלעגט אַליין זאָגן „סאָליד-ברייט". מען האָט אים אויך געהאַלטן פאַר אַ מענטש אַ גלאַטן אין געשעפט און קום-כל פאַר אַ וואָרטסמאַן.

זיין האַלטן וואָרט האָט אים אייגנטלעך געשטיצט אויף קרעדיט, עס האָט אים אָבער אויך אונטערגעהאַלטן ביז גאָר, און דאָס האָט אים ווידער דערלויבט צו מאַכן באמת גרויסע געשעפטן.

ער האָט זיך פֿאַר קיין זאַך אין דער וועלט נישט אָפּגעשטעלט. ער האָט, אַ חוץ דרייסטקייט און געוויסן אימפּעט, וואָס האָט אויסגעשלאָסן יעדן לאַנגן שהיות, פֿאַרמאָגט אויך בטחון אין זיין מזל. דער דערפֿאָלג האָט נאָכמער פֿאַרשטאַרקט דעמדאָזיקן בטחון. ער האָט אייגנטלעך אַליין נישט געוווּסט, וויפֿיל ער פֿאַרמאָגט, אָבער גערעדט מיט גרויסע געלטער, און מענטשן האָבן אים דעריבער געהאַלטן פֿאַר אַן עושר.

סוף־כּל־סוף איז די ספּרוּזשינע פֿון זיין לעבן געווען גיכער גאווה, ווי גייציקייט. ער האָט טאַקע געוואָלט זיין רייך, קודם־כּל אָבער האָט ער געוואָלט מען זאָל אים האַלטן פֿאַר אַ גרויסן פּריץ, פֿון ענגלישן שניט. ער האָט אפֿילו צוגעפּאַסט זיין אויסערלעך אויסזען דערצו און איז געווען כּמעט שטאָלץ פֿון זיין מיאוּסקייט, מחמת זי האָט זיך אים אויסגעוויזן אַריסטאָקראַטיש. ס׳האָט עפּעס געשטעקט, אויב נישט קיין אומגעווייטלעכס, איז לכל־הפּחות עפּעס נישט היימישס, אין זיינע אָנגעבלאָזענע מאַנירן, אין די ברייטע נאָזלעכער און אין די רויטע פֿלעקן אויפֿן פּנים. ס׳איז געווען אַ געוויסע קראַפֿט און ברוטאַליטעט אין זיי, וועלכע עס פֿאַרבאָרגן צייטנווייז ענגלענדער, און דעמדאָזיקן אויסדרוק האָט נאָכמער פֿאַרשטאַרקט דאָס, וואָס טראָגנדיק ברילן, האָט ער געמוזט פֿאַרייסן דעם קאָפּ אינדערהייך, און בשעת דעם צעקעמען מיט די פֿינגער די העלע באַקנבערד, האָט ער אים נאָכמער פֿאַריסן.

פּאָלאָניעצקי האָט תּחילת דאָס נישט געקענט ליידן און האָט דאָס גאַנץ ווייניק באַהאַלטן; שפּעטער האָט ער זיך צוגעוווינט דערצו, בפֿרט ווען מאָשקאָ איז מיט אים זיך באַגאַנגען אַנדערש, ווי מיט אַנדערע, אפֿשר צוליב דעם, וואָס ער האָט בשתיקה פֿון אים געהאַלטן, אָדער אפֿשר דערפֿאַר, וואָס ער האָט געוווּסט, אַז נאַרן אַזאַ בערוועזן מענטש האָט געהייסן תּיכּף כאַפּן אַ יאָג, וואָס וואָלט אין בעסטן פֿאַל געווען אומגעגנגענעם. אַ חוץ דעם האָבן די יינגעלייט, טרעפֿנדיק זיך אָפֿט, צוגעוווינט זיך צו זייערע קעגנזייטיקע שוואַכקייטן און איצט, למשל, ווען מאָשקאָ האָט, באַגלייטנדיק די דאַמען, זיך באַוויזן אין קאַבינעט, האָט ער פֿון זיך אַראָפּגעוואָרפֿן אויף אַ ווייל זיין גדלות, און באַגריסנ-

דיק פּאָלאָניעצקין, אָנגעהויבן רעדן מיט אים, ווי אַ פּשוטער בשר־ודם און נישט ווי עפּעס אַ גרויסער פּריץ, אָדער ענגלענדער.

— מיט ווייבער! מיט ווייבער! cèst teyours une mer à boire! כ'האָב איינגעאָרדנט זייער ביסל געלט און צאָל זיי פּראָצענט צו דער צייט. ניין! זיי מוזן לכל־הפּחות איינמאָל אין וואָך קומען זיך פרעגן, צי ס'איז נישט פאַרגעקומען עפּעס אַן ערדציטערניש.

— וואָס רעדסטו? — האָט אַ פרעג געטון פּאָלאָניעצקי.

— קודם־כל, טרינק קאַווע.

און אָנציגנדנדיק דעם שפּירט אין דער מאַשינקע, האָט ער אַ זאָג געטון:

— מיט דיר לפּחות וועל איך נישט האָבן קיין צרות. דעם היפּאָטעק-אויסווייז האָב איך געזען. דאָס געלט איז נישט לייכט אויפצומאָנען, אָבער האַלטן עס פאַר פאַרפאַלן קען מען אויך נישט. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס אויפמאָנען פאַרלאַנגט הוצאות, נסיעות און אַזוי ווייטער, דעריבער קען איך דיר נישט געבן אַזוי־פיל, וויפיל דער עכין באַטרעפט, כ'וועל דיר אָבער געבן צוויי־דריטל דערפון, און אויסצאָלן עס דיר אין משך פון אַ יאָר אין דריי טערמינען.

— היות, כ'האָב זיך געגעבן אַ וואָרט, אַז כ'וועל דערפון כּטור ווערן, אפילו פאַר ווייניקער, באַשטיי איך. ווען-זשע וועט זיין דער ערשטער טערמין?

— אין אַ פערטל יאָר אַרום.

— וועל איך לאָזן ביגעלן אַ כּוח־הרשאה אויפן פאַל, ווען איך זאָל אַוועקפאָרן.

— איצט קלויבסטו דיך קיין רייכנהאָל?

— מסתּם.

— ע, ווער ווייסט, צי בוקאַצקי האָט דיר באמת נישט אונ־טערגערוקט עפּעס אַ געדאַנק?

— יעדער האָט זיך זיינס. דו, למשל... צוליב וואָס קויפּ־סטו דען דעם חוב אויף קזשעמיען? ס'איז דאָך פאַר דיר אַ צו קליין געשעפט.

— צווישן גרעסערע מאַכן זיך אויך קלענערע. מיט דיר אָבער וועל איך זיין אָפנהאַרציק דו ווייסט דאָך, אַז הן מיין מצב, הן מיין קרעדיט געהערן נישט צו די לעצטע, דאָס ערשטע און דאָס צווייטע וועלן אָבער פאַרגרעסערט ווערן, ווען כ׳וועל האָבן אַ שטיק ערד און דערצו נאָך אַזאַ גרויס. — פון פלאַוויצקין אַליין, האָב איך בשעתו געהערט, אַז ער איז גרייט צו פאַרקויפן קזשעמיען. כ׳בין משער, אַז איצט איז ער נאָכמער גרייט און אַז דאָס גאַנצע גיט וועט מען קענען קויפן ביליק, אויף אויסצאָל, פאַר אַ גאָרנישט כמעט, מיט אַן הוספה פון rente viagere איבעריקנס, מיר וועלן זען! שפּעטער, אַז כ׳וועל עס אַ ביסל ברענגען אין אָרדנונג, ווי אַ פערד צום יאַריד, וועט מען עס קענען פאַרקויפן, דערווייל וועל איך האָבן אַן אייגנטום, וועגן וועלכן, צווישן אונדז גערעדט, עס גייט מיר זייער שטאַרק.

פאָלאַניעצקי האָט אַ ביסל געצווינגען זיך צוגעהערט צו מאַשקאָס רייד, און דערנאָך אַ זאָג געטאָן:

— כ׳מוז דיר אויך זאָגן אָפנהאַרציק: די קניה וועט דיר לייכט נישט אָנקומען. פריילין פלאַוויצקאַ איז שטאַרק קעגן דעם פאַרקויפן, ווי אַלע ווייבער! זי איז פאַרליבט אין איר קזשעמיען און וועט טון אַלץ, אַז עס זאָל בלייבן בא איר און באַם פאָטער אין די הענט.

— וועל איך אין ערגסטן פאַל בלייבן הער פלאַוויצקיס אַ בעל-דבר, און מיין נישט, אַז דער חוב וועט מיר פאַרפאַלן ווערן. קודם-כל קען איך אים, פונקט ווי דו, צוריק פאַרקויפן, והשנית, אַלס אַדוואָקאַט, איז מיר אַ סך לייכטער אים אַרויסצובאַקומען. איך קען אַליין געפינען אופנים פון אויסצאָלן און אָנווייזן זיי פלאַוויצקין.

— דו קענסט אויך אַרויפלייגן אַן אַרעסט אויף קזשעמיען און קויפן עס אויף דער ליציטאַציע.

— כ׳וואָלט געקענט, ווען כ׳זאָל זיין אַן אַנדערער, פאַר מאַשקאָן אָבער פּאַסט עס נישט, ניין! ס׳וועלן זיך געפינען אַנדערע מיטלען, אויף וועלכע פריילין פלאַוויצקאַ, וועלכע איך שעץ און שטעל הויך, וועט אפשר אויך מיט פאַרגעניגן מסכים זיין.

פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט אין דער מינוט געענדיקט טרינקען דאָס ביסל איבערגעבליבענע קאַווע, האָט פּלוצלינג אַוועקגעשטעלט דאָס שעלעכל אויפן טיש.

— אַ! — האָט ער אַ זאָג געטון — מען קאָן אַזוי אויך באַקומען דאָס רעכט אויף דעם אייגנטום.

און ס'האָט אים ווידער באַהערשט אַ געפיל פון גרויס אומאַנגענעמלעכקייט און כעס. בשעת-מעשה האָט ער געוואָלט זיך אויפהייבן און אַ זאָג טון צו מאַשקאָן: „די סומע וועל איך נישט פאַרקויפן!" און אַוועקגיין. ער האָט זיך אָבער איינגעהאַלטן, מאַשקאָ ווידער האָט געקעמט זיינע באַקנבערד און געענטפערט:

— און אפשר טאַקע?... כ'גיב דיר מיין וואָרט, אַז כ'האָב אין דער מינוט נאָך נישט דעם פּלאַן, כ'האָב אים לפּחות קלאָר נישט פעסטגעשטעלט. אָבער... ווען יאָ? מיט פריילין פּלאַוויצקאַ האָב איך מיך בשעתּו באַקענט אין וואַרשע, איינמאָל עפּעס אין ווינטער, און זי איז מיר זייער געפעלן. די גזע איז אַ גוטע, דאָס גוט איז חרוב, אָבער גרויס, און מען קען עס ראַטעווען. ווער ווייסט! ס'איז אַ געדאַנק, ווי יעדער אַנדערער. איך בין מיט דיר זייער אָפן, איבעריקנס, ווי אַלעמאָל. דו ביסט כלומרשט געפאָרן נאָך געלט, איך האָב אָבער געוווסט פאַרוואָס די דאַמען האָבן דיך אַהינגעשיקט. ביסט אָבער צוריקגעקומען בייז ווי אַ רוח, בין איך זיך משער, אַז דו האָסט נישט קיין שום אַזעלכע כוונות. אויב דו וועסט מיר זאָגן, אַז כ'האָב אַ טעות, טרעט איך תיכף ומיד אָפּ — נישט פונם פּלאַן, ווייל, ווי כ'האָב דיר געזאָגט, האָב איך אים נאָך נישט, אָבער אפילו פון דער מחשבה וועגן דעם, ווי פון עפּעס אַ מעגלעכע זאַך. כ גיב דיר מיין וואָרט, אויב אָבער נישט אַזוי, זאָלסטו זיך נישט האַלטן באַם פּרינציפּ: „נישט פאַר מיר, נישט פאַר עמעצן אַנדערש" און פאַרשטעל נישט דעם מיידל דעם וועג. און איצט, הער איך דיך אויס.

— פּאָלאָניעצקי האָט זיך דערמאַנט אָן זיינע נעכטיקע אויספירן; ער האָט אויך אַ טראַכט געטון, אַז מאַשקאָ איז גערעכט, ווען ער זאָגט, אַז אויב אַזוי, דאַרף איך נישט פאַרשטעלן דעם

מיידל דעם וועג צו קיין זאַך, און אין אַ צייט אַרום האָט ער אַ זאָג געטון:

— ניין, מאַשקאַ, איך האָב בנוגע פריילין פלאַוויצקאַ קיין שום כּוונות נישט. דו מעגסט מיט איר חתונה האָבן אָדער נישט, הגם עס איז פאַר מיר נוצלעך: דאָס, וואָס דו קויפסט אָפּ דעם חוב. איך גלייב, אַז דו האָסט באַך נישט גרייטן פּלאַן, אין פאַל אָבער, ווען דו וועסט אים פאַרגעמען? ס׳וועט עפּעס אויסזען מאָדנע... ווי עפּעס אַ דראַנג, עפּעס אַ געץ... ס׳איז דיין זאַך...

— זי איז אַזוי ווייט מיין, אַז ווען דאָס זאָל מיר זאָגן עמעץ אַנדערש, נישט דו, וואָלט איך אים דער ערשטער דער-מאָנט דערינגען. כ׳קאָן דיר אָבער ערוב זיין, אַז ווען כ׳זאָל זיך דערויף אַנטשליסן, אין וואָס כ׳בין מספּוק, וואָלט איך נישט גע-פאָדערט פריילין פלאַוויצקאַס האַנט, אַלס פּראָצענט פאַר מיין חוב. קוים קאָן איך מיר ערלעך זאָגן, אַז כ׳וואָלט דעם חוב אָפּגעקויפט לכל-הדעות, האָב איך דערמיט אַליין שוין רעכט אים צו קויפן. קודם-כּל באַם הײנטיקן מצבֿ-העניינים, וויל איך קויפן קושעמיען, ווייל איך דאַרף עס האָבן — מעג איך אַלזאָ אויסניצן אַלע פאַ-סיקע מיטלען, וואָס פירן מיך צו דעם ציל.

— אַלזאָ, גוט. איך פאַרקויף. הייס צוגרייטן אַן אָפּמאַך און שיק מיר אים צו, אָדער זיי זיך אַליין מטריח.

— אַן אָפּמאַך האָב איך געהייסן מיין געהילף צוגרייטן, עס גייט גאָר אין חתמענען אים.

אין אַ פערטל שעה אַרום איז דער אָפּמאַך שוין געווען אונטערגעחתמעט. דעם טאָג איז פּאַלאַניעצקי, פאַרברענגענדיק דעם אָוונט באַ די ביגעלס, געווען מער בייז, ווי אַלעמאָל. פרוי ביגעל האָט נישט געקענט פאַרבאָרגן איר עגמת-נפש און ביגעל האָט, דורכטראַכטנדיק די זאַך, ווי עס באַדאַרף צו זיין, אַ זאָג גע-טון סוף אָוונט מיט זיין געוויינטלעכער געזעצטקייט און לאַנג-זאַמקייט:

— אַז באַ מאַשקאָן איז אויך דער פּלאַן אַ פאַרטיקער, איז קיין ספק נישט. ס׳גייט בלויז אין דעם, צי נאַרט ער דיך דער-מיט, וואָס ער זאָגט, אַז נישט, אָדער אויך זיך אַליין.

— זאָל זי גאָט אָפּהיטן פון מאָשקאָן — האָט זיך אָנגערופן פּרוי ביגעל — אַז זי איז אים שטאַרק געפעלן, דאָס האָבן מיר אַלע געזען.

— איך האָב געמיינט — האָט געזיפצט־געזיפצערט ביגעל — אַז אַזאַ שטייגער מענטש, וועט זוכן געלט, כ׳האָב אָבער געקענט האָבן אַ טעות. ס׳קען אויך זיין, אַז ער וויל נעמען אַ ווייב פון אַ גוטער, מיוחסדיקער היים, כדי אַזוי אַרום צו פאַרשטאַרקן זיין געזעלשאַפטלעכע לאַגע, כדי אָנצוקניפּן באַציִונגען, צו באַקענען זיך מיט אַ סך משפחות און לסוף אַ נעם טון צו זיך אין די הענט אַריין אַלע געשעפטן פון אַ געוויסן געזעלשאַפטלעכן קרייז. דאָס איז אויך נישט קיין שלעכטער חשבון, בפרט, אַז ער וועט וועלן אויסנוצן זיין קרעדיט פאַר קזשעמיען וועגן, קען ער בײַ זיין טיכטיקייט אים אָפּריינ׳קן.

— און ווי האַלט איר? פרייל׳ין פלאַוויצקאַ געפעלט אים טאַקע אינדעראמתן? — האָט צוגעגעבן פּאָלאָניעצקי — און איך דערמאַן זיך איצט, אַז פלאַוויצקי האָט מיך אויך וועגן דעם עפעס דערמאַנט.

— וואָס־זשע, מיין הער? — האָט אַ פרעג געטון פרוי ביגעל — וואָס־זשע וועט זיין?

— אַז פרייל׳ין פלאַוויצקאַ וועט וועלן, וועט זי חתונה האָבן מיט הער מאָשקאָן — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

— און איר?

— איך פאַר דערוויל קיין רייכנהאַל.

VI.

און באמת טאקע, אין אַ וואָך אַרום איז ער אוועק קיין ריכנאַל. פריער אָבער האָט ער נאָך געהאַט דערהאַלטן אַ בריוו פון פרוי עמיליאַ, אין וועלכן זי האָט אים אויסגעפּרעגט וועגן זיין נסיעה קיין קזשעמיען. אויף דעם בריוו האָט ער נישט געענטפערט, האַבנדיק בדעה מיגדלעך אויף אים צו ענטפערן. ער האָט זיך אויך דערוווסט, אָבער ערשט ערב דעם אוועקפאָרן, אַז מאַשקאָ איז אַ טאָג פריער אָפּגעפאָרן קיין קזשעמיען און דידאַזיקע ידיעה האָט אים מער אינטערעסירט, ווי ער אַליין האָט זיך געהאַט געריכט. ער האָט לעולם זיך געטרייסט, אַז נישט ווייטער, ווו און ווען, וועט ער שוין האָבן פאַרגעסן דערינען, ער האָט אָבער נישט געקענט פאַרגעסן, און זיין קאָפּ איז געווען אַזוי פאַרנומען מיט דעם געדאַנק, צי פריילין פלאַוויצקאַ וועט חתונה האָבן מיט מאַשקאָן, אַז פון זאַלצבערג שוין האָט ער אָנגעשריבן אַ בריוו צו ביגעלן, כלומרשט געשעפטלעך, אינדעראמתן אָבער האָט ער געפאָדערט מען זאָל אים צושיקן ידיעות וועגן מאַשקאָן. עס זענען אים אין איין אויער אַריין און פון אַנדערן אַרויס די

אײַספּירן פֿון וואָסקאָווסקין, וואָס האָט אים באַגלייט, וועגן די קעגנזײַטיקע באַציִונגען פֿון די עסטרײַכישע פּעלקער און וועגן דעם שליחות פֿון די מאָדערנע פֿעלקער בכלל. צײַטנווײַז פֿלעגט ער אַזוי זײַן פֿאַרנומען מיט זײַנע מחשבות וועגן מאַריניאַן, אַז ער האָט פּשוט נישט געענטפֿערט אויף די פֿראַגן. ס'האָט אים אויך געחידושט, וואָס ער זעט זי צײַטנווײַז אַזוי בולט, ווי זי וואָלט געשטאַנען אַנטקעגן איבער אים, אַלזאָ נישט בלויז ווי אַ פּינקטלעך בילד אירס, נאָר ווי אַ לעבעדיק נפֿש. ער האָט געזען איר ליב, מילד געזיכט מיט די פּראַכטפֿולע ליפּן און מיטן קליינעם חן־פּינטעלע איבער דער אייבערשטער ליפּ, אירע אויגן, וואָס קוקן רויִק, אין וועלכע מען האָט אָנגעזען די קאָנצענטרירטקייט און אויפֿמערקזאַמקייט, מיט וועלכער זי האָט זיך צוגעהערט צו זײַנע רייד. ער האָט געזען איר גאַנצע פֿיגור, די שלאַנקע, בויגזאַמע, פֿון וועלכער ס'האָט געשלאָגן אַ וואַרעמקייט פֿון אַ געוואָלטיקער מיידלישער יוגנט. ער האָט זיך דערמאַנט אָן איר העל קלייד און שפּיץ פּיס, וואָס האָבן אַרויסגעקוקט פֿון הינטער איר קלייד אָפּער, אירע איידעלע, הגם אַ ביסל אָפּגעברענטע הענט, און אירע טונקעלע האָר, וועלכע זענען באַרירט געוואָרן דורך דעם ווינט פֿון גאָרטן. ער האָט זיך קיינמאָל נישט גערעכט, אַז ס'זאָל קענען זײַן אַ דערמאַנונג, וואָס מען קען כמעט אָנרירן — און דערצו נאָך אַ דערמאַנונג וועגן אַ מענטש, וואָס מען האָט אַזאַ קורצע צײַט געזען. ער האָט אָבער פֿאַרשטאַנען, אַז דאָס באַווײַזט, וואָס פֿאַר אַ טיפֿן אײַנדרוק זי האָט אויף אים געמאַכט, און ווען עס פֿלעגט אים צײַטנווײַז דורכגיין דורכן קאָפּ, אַז דאָס אַלץ, וואָס איז אים אַזוי שטאַרק אַרײַן אין מוח, קען נאָך געהערן צו מאַשקאָן, האָט זיך אים כמעט נישט געוואָלט גלייבן. דער ערשטער רעפֿלעקס זײַנער אין אַזעלכע מינוטן, וואָס האָט אגב געשטימט מיט זײַן גאַנצער אַקטיווער נאַטור, איז געווען דער אומגעהײַערער חשק די זאַך צו שטערן. ער האָט זיך ערשט געמוזט דערמאַנען, אַז עס איז אַן ענין, וואָס איז אין זײַן מוח אייגנטלעך שוין געווען דערליידיקט און אַז ער האָט געהאַט באַשלאָסן זיך מיאש צו זײַן פֿון פֿרײַלין פֿלאַוויצקאַ.

ער מיט וואַסקאָווסקין זענען געקומען קיין רייכנהאָל באַלד אינדערפרי און תיכף דעם ערשטן טאָג, איידער זיי האָבן זיך נאָך דערוווסט פרוי עמיליאַס אַדרעס, האָבן זיי זי געטראָפן צוזאַמען מיט ליטקאַן אין שטאָט-גאָרטן. פרוי כוואַסטאָווסקאַ, וואָס האָט זיך נישט געריכט אויף זיי, אַלנפאַנס נישט אויף פּאָלאָניעצקין, האָט, דערזעענדיק זיי, זיך באמת דערפרייט. איר שמחה איז בלויז געשטערט געוואָרן דערפון, וואָס ליטקאַ, אַ באַזונדערס פילנדיק קינד, וואָס איז דערביי קראַנק געווען אויף אַסטמען און אויפן האַרץ, האָט זיך נאָכמער דערפרייט, אַזוי שטאַרק, אַז זי האָט אַזש באַקומען האַרץ-קלאַפּעניש צוזאַמען מיט שווערן אָטעם און שיער נישט געפאַלן אין חלשות.

דאָס זענען אָבער געווען בלויז איר אָפּטע פאַלן. דעריבער האָבן, תיכף ווי ס'איז פאַרביי, אַלעמענס פּנימער צוריק מיטאַמאָל אויפגעשיינט. אומקערנדיק זיך אַהיים, האָט דאָס קינד געהאַלטן „העד סטאַך" פאַר דער האַנט און אין אירע אויגן האָט אויפגעשיינט גרויס שמחה. פון צייט צו צייט האָט זי געדריקט די האַנט, ווי זי וואָלט וועלן זיך פאַרזיכערן, אַז ער איז באמת געקומען קיין רייכנהאָל און איז מיט איר. פּאָלאָניעצקי האָט פּשוט קיין צייט נישט געהאַט וועגן קיין שום זאַך צו רעדן מיט פרוי עמיליאַ, נישט קיין שום זאַך זיך אויסצופרעגן, מחמת ליטקאַ האָט אים באַוויזן רייכנהאָל און פלאַפּלענדיק אָן אויפהער, געוואָלט אים מיטאַמאָל ווייזן אַלץ שענערע ערטער, יעדע רגע האָט זי געזאָגט:

— דאָס איז נאָך גאָרנישט. טומזע איז שענער, דאָרט אַהין אָבער וועלן מיר ערשט גיין מאָרגן.

דערנאָך האָט זי, ווענדנדיק זיך צו דער מוטער, אַ זאָג געטון:

— די מאַמע וועט דערלויבן, נישט אמת? איך מעג שוין איצט אַ סך גיין. ס'איז נישט ווייט. די מאַמע וועט דערלויבן, נישט אמת?

מינוטנווייז ווידער האָט זי זיך אָפּגערוקט פון פּאָלאָניעצקין

אין, נישט אָפּלאָזנדיק זײַן האַנט, געקוקט אויף אים מיט אירע גרויסע אויגן און געחזרט:

— הער סטאָף! הער סטאָף!

פּאָלאָניעצקי האָט פֿון זײַן זײַט אַרויסגעוויזן צו איר די גרעסטע האַרציקייט פֿון אַן עלטערן ברודער; ער האָט כּסדר זי גוטמוטיק געמוסרט:

— זאָל דאָס קעצעלע נישט לויפֿן אַזוי, עס וועט זיך פֿאַר־ס אָפּען.

און זי האָט זיך געטוליעט צו אים, אַרויסגערוקט פֿאָרויס די ליפּלעך און געענטפֿערט כּלומרשט אין כּעס:

— שטילער, הער סטאָף!

פּאָלאָניעצקי האָט פֿון צײַט־צו־צײַט געכאַפּט אַ בליק אויף פֿרוי עמיליאַס ליכטיק פּנים, ווי ער וואָלט וועלן איר געבן צו פֿאַרשטיין, אַז ער וויל מיט איר אַ שמועס טון. ס'איז אָבער גע־ווען אוממעגלעך, מחמת פֿרוי עמיליאַ האָט נישט געוואָלט שטערן ליטקאַס פֿרייִלעכקייט און האָט ליבערשט געלאָזן זייער שותּפֿות־דיקן פֿרײַנט אַלס איר אויסשליסלעך אייגנטום. ערשט נאָכן מיטאָג, וואָס זיי האָבן צוזאַמען געגעסן אין גאָרטן, צווישן גרינס און דעם צוויטשערײַ פֿון די שפּערלען, ווען וואַסקאָווסקי האָט אָנגע־הויבן צו דערציילן ליטקאַן וועגן די פֿייגל און וועגן דעם הייִ־ליקן פֿראַנציסק פֿון אַסיזשס ליבע צו זיי, איז דאָס קינד, אָנ־לענענדיק דאָס קעפּל אויף די הענט, אינגאַנצן פֿאַרכאַפּט געוואָרן פֿון דער מעשה, און פּאָלאָניעצקי האָט דאַמאָלס זיך געווענדט צו פֿרוי כוואַסטאָווסקאַ:

— ווילט איר נישט אַמאָל זיך איבערגיין ביזן עק גאָרטן?

— גוט — האָט זי געענטפֿערט — ליטקאַ, בלײַב דו אַ ווײַלע מיט הער וואַסקאָווסקין, מיר וועלן די אותו־רגע צוריקקו־מען.

זיי זענען אַוועק, און פֿרוי עמיליאַ האָט תּיכּף אַ פֿרעג גע־טון:

— נו?

פּאָלאַניעצקי האָט צוגעהויבן דערציילן. צי האָט ער זיך געוואָלט אויספּיינבען פאַר עמיליאַן, צי האָט ער באַשלאָסן זיך צו רעכענען מיט איר נאַטור פון אַ מימאָזע, צי ענדלעך דערפאַר, וואָס די לעצטע געדאַנקען זיינע וועגן מאַריניאַן האָבן אים גע-שטימט האַרציקער, ווי אַלעמאָל, — ווי די מעשה זאָל נישט זיין, האָט ער איבערגעדרייט אַלץ קאַפּויער. ער האָט זיך טאַקע מודה געווען אינם סכסוך מיט הער פלאַוויצקין, ער האָט אָבער גע-שוויגן וועגן דעם, אַז איידער ער איז אַוועק פון קזשעמיען האָט ער גראָב גערעדט מיט מאַריניאַן, פאַר דעם אָבער האָט ער נישט געקאַרגט אין זיין מעשה קיין שבחים און לסוף פאַרענדיקט אַזוי:

— היות דער חוב איז תיכף געוואָרן די סיבה פון מיס-פאַרשטענדנישן צווישן מיר און פלאַוויצקין, און דאָס האָט זיך געמוזט אויך צעפּרוּפן אויף פריילין מאַריניאַ, האָב איך אים ליבערשט פאַרקויפט טאַקע גראָד פאַרן אַוועקפאָרן מאָשקאָן.

פרוי עמיליאַ, וואָס האָט די קלענסטע השגה נישט געהאַט וועגן געלט-זאַכן, און געהאַט ממש אַ מלאכישע פשטות אין זיך, האָט אָפּגעענטפערט:

— דאָס האָט איר גוט געטון. צווישן אייך טאָרן נישט זיין אַזעלכע זאַכן, ווי געלט.

פּאָלאַניעצקי אָבער האָט זיך פאַרשעמט, וואָס ער נאַרט אָפּ אַזאַ ערלעך וועזן און ער האָט געזאָגט:

— יאָ!... ריכטיקער, ניין! איך האַלט, אַז איך האָב שלעכט געטון. ביגעל האַלט אויך, אַז דאָס האָט נישט געטויגט. מאָשקאָ קען זיי נאָך צוּדריקן, זיי שטעלן פאַרשידענע פאָדערונ-גען, קען ליציטירן קזשעמיען. ניין, מאַדאַם, דאָס איז נישט קיין איידעלער טאַט, און אויך נישט אַזעלכער, וואָס זאָל אונדז קע-נען דערנענטערן, און כ׳וואָלט נישט געווען עס געטון, ווען נישט דאָס, וואָס איך בין געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז מען דאַרף איינמאָל פאַר אַלעמאָל זיך אַרויסשלאָגן דאָס פון קאָפּ אַרויס.

— אָ, ניין! זאָגט דאָס נישט, איך גלייב, אַז אַלץ איז אַ

מזל-זאַך — און גלייב אויך, אַז די השגחה אַליין האָט באַשטימט דעם זיווג.

— דאָס, מאַדאַם, פאַרשטיי איך אויך נישט. אויב אַזוי, דאַרף איך וועגן קיין זאַך זיך נישט באַמיִען, ווייל סיי-ווי-סיי וועל איך מוזן חתונה האָבן מיט פריילין פלאַוויצ-קאַ.

— ניין, איך האָב אַ ווייבערישן מוח און ס'קען זיין, אַז כ'רעד נישט צו דער זאַך, אָבער מיר דאַכט זיך, אַז די השגחה וויל און באַטראַכט אַלץ אויפן בעסטן אופן, זי לאָזט די מענטשן איבער דעם ווילן, די ווידער חילן אָפטמאָל נישט נאָכגיין דעם מזל זייערן, און פונדאַנען נעמט זיך אַזוי פיל אומגליקלעכע.

— אפשר. ס'איז שווער נאָכצוגיין נאָך אַן אַנדערער זאַך, ווי די אייגענע איבערצייגונג. דער שכל איז אויך אַ לאַמטערנדל, וואָס גאָט האָט אונדז געגעבן אין דער האַנט אַריין. ווער וועט מיר ערוב זיין, אַז פריילין מאַריגניאַ וואָלט מיט מיר חתונה גע-האַט.

— איך דאַרף שוין האָבן פון איר אַ ידיעה וועגן אייער באַזוך אין קושעמיען, אַ חידוש, וואָס כ'האָב נאָך ביז אַהער נישט דערהאַלטן. כ'מיין, אַז שפּעטסטנס מאָרגן וועט אָנקומען אַ בריוו, ווייל מיר שרייבן צו זיך יעדע וואָך. זי ווייסט, אַז איר זענט גע-פאָרן קיין רייכנהאַלד.

— ניין, איך אַליין האָב אין קושעמיען נישט געוווּסט נאָך, וווהין איך פאָר.

— דאָס איז גוט, ווייל זי וועט זיין אויפריכטיק, הגם זי וואָלט אַזוי אויך געווען אויפריכטיק.

דערמיט האָט זיך דעם ערשטן טאָג פאַרענדיקט דער שמועס. איינאָוונט האָט מען לויט ליטקאַס בקשה באַשלאָסן אויפצומאָרגנס צו גיין צו דער טעמזע און גיין זאָל מען אינדערפרי, כדי אָפּצו-עסן מיטאָג איבער דער אָזיערע, און צוריק זאָל מען קומען מיט אַ קאָטש, אָדער, אַז ליטקאַ וועט נישט זיין מיד, צופוס, אַבי מען זאָל באַוויזן צו קומען פאַר שקיעה. וואָסקאָוווסקי און פּאָלאַניעצקי האָבן זיך צוגעשטעלט צו דער דאַמעס ווילע פאַר גיין אַ זייגער

אינדערפרי. ביידע זענען זיי געווען שוין אָנגעטון און געוואַרט אויף דער וואַרענדע, ביידע האָבן זיי אויסגעזען הערלעך, אַז דער אַלטער לערער וואָסקאָווסקי איז אַזש פאַרשיכורט געוואָרן.

— דער אייבערשטער מאַכט אַמאָל פון מענטשן אמתע בלומען! — האָט ער אַ זאָג געטון, אָנווייזנדיק פונדערווייטנס אויף דער מוטער מיט דער טאָכטער.

און באמת טאַקע. סיי פרוי עמיליאַן, סיי ליטקאַן האָט מען באַוווּנדערט אין רייכנהאַל. די ערשטע מיט איר גייסטרייך געזיכט איז געווען אַ מין פאַרקערפּערונג פון ליבע און מוטערלעכער האַרציקייט און גלייכצייטיק פון התלהבות. די צווייטע מיט אירע כמורע גרויסע אויגן, מיט דער בלאָנדער טשופּרינע און דעליקאַטע שטריכן, האָט גיכער אויסגעזען, ווי עפּעס אַ קינסטלערישע המצאה, ווי אַ לעבעדיק מיידעלע. דער דעקאַדענט ביקאַצקי האָט געזאָגט אויף איר, אַז זי איז אויסגעוועבט פון נעפּל, וואָס איז קוים־קוים באַראָזט פון באַגינען. עפּעס האָט דאָס מיידל געהאַט אין זיך כמעט ניש־ערדישס און דעם איינדרוק האָט נאָכמער פאַרשטאַרקט די קראַנקהייט, איר אויסערגעוויינטלעכע פּילנקייט און איינדריקלעכקייט. די מוטער האָט זי בלינד ליב געהאַט. דעסגלייכן אויך די אַרומיקע. דאָס קינד אָבער, וואָס איז בטבע געווען זייער אַ זיס, האָט זיך נישט געלאָזט קאַליע מאַכן.

פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט עמיליאַן געזען אין וואַרשע עטלעכע מאָל אַ וואָך, איז צו ביידע געווען אמתדיק צוגעבונדן. אין דער שטאָט, וווּ פרויען־כבוד ווערט ווייניקער געשעצט, ווי אויף דער גאַנצער וועלט, האָט מען צוליב דעם גערעדט רכילות, פאַרשטייט זיך, לחלוטין פאַלש. מחמת פרוי עמיליאַ איז אין יעדער הינזיכט געווען ריין, ווי אַ קינד, און געטראָגן איר עקזאַלטירטן קאָפּ גלייך אין בלויען, ווי זי וואָלט נישט וויסן, אַז ס׳איז פאַראַן אויף דער וועלט שלעכטס גאָר. זי איז אַזוי ווייט געווען ריין, אַז זי האָט נישט פאַרשטאַנען אפילו די באַדערפעניש צו לייגן אַכט אויף איינדריקן. זי האָט מיט פרייד אָנגענומען אַלע, וועלכע ליטקאַ האָט ליב געהאַט, האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט פון עטלעכע גוטע

שידוכים, דערקלערנדיק קלאָר, אַז זי אַליין דאַרף, אַ חוץ ליטקאַן, קיין זאַך נישט האָבן. בלויז איין ביקאָצקי האָט געהאַלטן, „אַז עמיליאַ ווירקט אויף זיינע נערוון. פּאַלאַניעצקי האָט זיך אַזוי צוגעוווינט צו דער בלויקייט, וואָס האָט אַרומגעריגלט די פּרוי, אַז ער האָט פּשוט זיך קיינמאָל כּמעט צו איר נישט צוגע־רירט מיט אַ געדאַנק, וואָס זאָל זיין צעמישט פון גליסטונג.

ער האָט דעריבער אויך איצט נאָך וואָסקאָווסקיס באַמערקונג געענטפערט פּשוט:

— זיי זעען באמת טאַקע בײַ'ע הערלעך אויס!

באַגריסנדיק זיך מיט זיי, האָט ער כּמעט דאָס אייגענע איבערגעחזרט אויף פּאַר פרוי עמיליאַ, ווי עפּעס אַזוינס, וואָס האָט די אותו־רגע אַרויסגערופן זיין אויפמערקזאַמקייט. זי האָט אַ שמייכל געטון פון הנאה, מסתמא דערפאַר, וואָס דער שבח האָט אויך זיך אָנגעקערט מיט ליטקאַן, און אויפהייבנדיק דאָס קלייד פון וועג, אַ זאָג געטון:

— כ'האָב דערהאַלטן אינדערפרי אַ בריוו און כ'האָב אים בכּיון מיטגענומען, כּדי אים אייך צו ווייזן.

— מען קען אים תּיכּף איבערלייענען?

— מען קאָן. ביטע.

און זיי זענען אַוועק מיטן וואַלד־וועג צו דער טעמזע. פרוי עמיליאַ, וואָסקאָווסקי און ליטקאַ פון פאָרנט, און פּאַלאַניעצקי נאָך זיי, מיט אַן אַרויסגעבויגענעם קאָפּ איבערן בריוו.

אינם בריוו איז געשטאַנען אָט וואָס:

„מיין טייערע עמילקאַ! היינט האָב איך דערהאַלטן דיין סדרה פראַגן און איך ענטפער תּיכּף, ווייל ס'גייט מיר אין לעבן זיך צו טיילן מיט דיר מיינע געדאַנקען. הער פּאַלאַניעצקי איז אָפּגעפאָרן מאַנטיק, אַלזאָ מיט צוויי טעג צוריק. דעם ערשטן אָוונט האָב איך אים אויפגענומען, ווי איך נעם אויף אַלע — און ס'איז מיר קיין זאַך נישט געקומען אין קאָפּ אַריין, ערשט אויף צומאָרגנס, יום־טוב איז געווען, האָב איך געהאַט צייט, זענען מיר אַ גאַנצן נאָכמיטאָג געווען נישט בלויז צוזאַמען, נאָר אויג אויף אויג אפילו, ווייל דער טאַטע איז געפאָרן צו די יאַמושעס. וואָס

זאָל איך דיר זאָגן? אַזאַ סימפּאַטישער, אַזאַ אויפריכטיקער, און דערצו אַן אמתער מאַנספּערשוין. פון דעם, וואָס ער האָט גערעדט וועגן ליטקאַן און וועגן דיר, האָב איך תיכף פאַרשטאַנען, אַז ער האָט אַ גוט האַרץ. מיר האָבן לאַנג שפּאַצירט איבערן סטאַוו, אין גאָרטן. כ׳האָב אים באַנדאַזשירט די האַנט, ווייל ער האָט זי צע־שטאָכן אַן דעם שיפּל. ער האָט גערעדט אַזוי מיט שכל, אַז ער האָט מיך ממש פאַרכאַפּט מיט זיינע רייד. אַך, מיין עמיליאַ, איך שעם זיך דיר מודה צו זיין, אַז מיין קאָפּ האָט זיך מיר דעם זונט אַ ביסל פאַרדרייט. דו ווייסט דאָך, ווי איך בין דאַ אַליין, פאַראַרבעט, און ווי זעלטן איך זע אַזעלכע מענטשן. ס׳האָט זיך מיר געדאַכט, אַז ס׳איז געקומען אַ גאַסט פון אַן אַנדערער און בע־סערער וועלט. ער איז מיר נישט בלויז געפעלן, נאָר ממש מיך אַזוי גענומען מיט זיין האַרציקייט, אַז כ׳האָב נישט געקענט אַנט־שלאָפן ווערן און כסדר וועגן אים געטראַכט. אמת, אויף צומאָרגנס האָט ער זיך צעקריגט מיטן טאַטן, און איך האָב אויך געקריגן פון אים אַ חלק, כאָטש איין גאָט ווייסט, אַז כ׳וואָלט געגעבן ווי־פיל, ס׳זאָל צווישן אונדז אַזעלכע מינים זאַכן נישט פאָרקומען. בשעת־מעשה האָט עס מיך שטאַרק פאַרדראָסן, און ווען דער מיאוסער מעניוש זאָל וויסן, וויפיל איך האָב זיך אָנגעוויינט בײַ מיר אין צימער, וואָלט ער מיך געווען געשוינט. שפּעטער האָב איך זיך באַטראַכט, אַז ער מוז זיין זייער אַ לעבעדיקער, אַז דער טאַטע איז אומגערעכט און כ׳בין מער נישט אין כעס. כ׳וועל דיר איינ־רוימען אַ סוד, אַז עפּעס אַ שטימע זאָגט מיר כסדר, אַז ער וועט דעם חוב אויף קושעמיען קיינעם נישט פאַרקויפן, פשוט דערפאַר, ער זאָל קענען נאָכאַמאָל קומען. דאָס, וואָס ער האָט זיך אַזוי שלעכט צעשיידט מיטן טאַטן איז גאָרנישט. דער טאַטע אַליין נעמט עס זיך נישט שטאַרק צום האַרץ, ווייל דאָס זענען שפּיצ־לעך און נישט קיין געפילן, נישט קיין איבערצייגונגען. הער פּאַ־לאַניעצקי האָט אין מיר אַן אמתע פריינדין, וואָס וועט אַלץ, וואָס מען קען, טון, כדי תיכף נאָכן פאַרקויפן מאַגערוועק זאָל נעמען אַ סוף צו די אַלע מינים סכסוכים און בכלל צו די אַלטע געלט־ענינים. דאַמאָלס וועט ער דאָך מוזן קומען, בלויז שוין, כדי אָפּ־

צונעמען דעם חוב — נישט אמת! ס'קען זיין, אַז איך בין אים אויך אַ ביסל געפעלן, אַז אַזאַ לעבעדיקער מענטש קען אַמאָל זאָגן אַן אומאָנגענעמע זאַך, איז קיין חידוש נישט דו זאָג אים גאָרנישט, אַז דו ווייסט אים זען, און האַלט אים נישט פאָר, זאָל גאָט אויס-היטן. כ'ווייס נישט פאַרוואָס, כ'גלייב עפעס, אַז ער וועט נישט טון קיין עגמת-נפש, נישט מיר, נישט דעם טאַטען, נישט מיין ליבן קזשעמיען, און כ'מיין, אַז ס'וואָלט גוט געווען אויף דער וועלט, ווען אַלע זאָלן זיין ענלעך צו אים. איך דריק דיך האַרציק צו, מיין טייערע. דיך און ליטקאַן. שרייב מיר, וואָס זי מאַכט, ווי צום אויספירלעכסטן און האָב מיך ליב, ווי איך האָב דיך ליב".

גייענדיק לייענען, האָט פּאָלאָניעצקי אַריינגערוקט דעם בריוו אין בוזעם-קעשענע פון סורדוט, אים פאַרקנעפּלט, אַראָפּגערוקט דעם הוט אויפן שפּיץ קאָפּ און דערפילט פּלוצלינג גרויס חשק צו צעברעכן זיין שטעקן אויף פּיצלעך און אַריינוואַרפן אים אינם שטראָם אַריין; ער האָט עס נישט געטון, אָבער אָנגעהויבן נאָר מרוטשען דורך די פאַרהאַקטע ציין:

— יאַ, גוט! קענסט פּאָלאָניעצקין? ... רעכן דערויף, אַז ער זאָל דיך נישט באַפעלן! ווייסט גוט מאַכן!

דערנאָך האָט ער געהאַלטן צו זיך אַזאַ רעדע:

— רעכט אויף דיר אַזוי! ווייל זי איז אַ מלאך, און דו ביסט זי נישט ווערט.

און ס'האָט אים ווידער אָנגעכאַפּט אַ חשק צו צעברעכן אויף פיל פּיצלעך דעם שטעקן זייגעם. ער האָט איצט קלאָר דערזען, אַז דאָס מיידל איז אים גרייט געווען אָפּצוגעבן איר נשמה מיט גלויבן און צוטרוי, און ער האָט איר איבערגעלאָזט אַזאַ ווייטיק-לעכע און פאַרדריסלעכע אַנטוישונג, וואָס לאָזן נאָך זיך אייביק איבער אַ שמערצלעכן זכר. פאַרקויפן דעם חוב איז געווען אַ קליי-ניקייט, אָבער פאַרקויפן אים אַ מענטש, וואָס וויל אים קויפן מיט אַזעלכע כוונות, ווי מאָשקאָ, דאָס האָט געהייסן זאָגן דערמיט אַליין דעם מיידל: „כ'וויל דיך נישט — און האָב חתונה מיט אים, אויב עס געפעלט דיר אַזוי!" סאַראַ ביטערע אַנטוישונג דאָס איז פאַר איר נאָך דעם אַלעמען, וואָס ער האָט איר יענעם זונטיק

געזאָגט, נאָך די פּריינטלעכע ווערטער, די אָפענע, וואָס זענען אגב געצילט געווען, אַז זיי זאָלן אַריינדרינגען אין האַרץ אַריין. זיי זענען געווען געצילט דערויף, און פּאָלאַניעצקי האָט געפילט, אַז זי האָט אַזוי זיי אויפגענומען. ער האָט עס געקענט איצט חזרן, וויפיל ער האָט געוואָלט, אַז זיי זענען צו קיין זאַך נישט מחייב, אַז בּאַ דער ערשטער באַגעגעניש און בשעתן ערשטן שמועס מיט אַ פרוי, רוקט אַ מענטש אַרויס בלויז ווי אַ שנעק די טאַפּערלעך, און פּרוּווט דעם באָדן. דאָס וואָלט אים איצט קיין נחת נישט פאַר־שאַפט. איבעריקנס, איז ער נישט בלויז נישט געווען געשטימט זיך צו פאַרענטפערן פאַר זיך אַליין, נאָך ניכער גרייט געווען זיך צו פּאַטשן. ער האָט דאָס ערשטע מאָל קלאָר דערזען, אַז ער וואָלט געווען געקענט געווינען מאַריניאַס האַרץ און האַנט, און וואָס רעאַליסטישער דידאַזיקע מעגלעכקייט שטעלט זיך אים פאָר, אַלץ מער האָט זיך אים דער פאַרלוסט אויסגעוויזן פאַר פאַרפאַלן. צו דעם אַלעם האָט זיך אין אים, נאָכן איבערלייענען דעם בריוו, אָנגעהויבן אַ ניי איבערקערעניש. זיינע אייגענע אויספירן, אַז ער מוז זיך אָפּזאָגן פון מאַריניאַן האָבן זיך אים מיטאַמאָל אויסגע־וויזן אי פלאַך, אי אָרים. פּאָלאַניעצקי האָט בּאַ אַלע זיינע חסרונות געהאַט אַ צו דאַנקבּאַר האַרץ און דער בריוו האָט אים ביזן העכסטן גראַד גערירט מיט דער גוטסקייט, מיטן איינזען, מיט דער גרייטקייט ליב צו האָבן, וואָס האָבן אין אים געלעבט. צו־ליב דעם איז די דערמאָנונג אָן מאַריניאַן ראַז געוואָרן אין זיין האַרץ און זכרון, אַזוי ווייט ראַז געוואָרן, אַז ער האָט אַ טראַכט געטון:

— איך וועל זיך איצט פאַרליבן אין איר, אויף מיין נאמנות!

און אַ ליבשאַפט צו מאַריניאַן האָט אים באַהערשט, פאַר וועלכער דער כעס אפילו אויף זיך אַליין האָט געמוזט אָפּטרעטן, אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער, אָנשליסנדיק זיך אין דער רעשט געזעלשאַפט, אַרויסגערוקט זיך אַ ביסל פאָרויס מיט פרוי עמיליאַ און אַ זאָג געטון:

— שענקט מיר דעם בריוו.

— מיטן גרעסטן פאַרגעניגן. אמת, סאַראַ תמימותדיקער ? און איר האָט זיך נישט געוואָלט מודה זיין, אַז זי האָט אויך עפּעס באַקומען פון אייך לעצט-געלט! איך וועל אייך אָבער נישט מאַכן קיין פאָרוואורף, אויב זי אַליין פאַרטיידיקט אייך.

— מאַדאַם! ווען דאָס זאָל קענען עפּעס העלפן, וואָלט איך אייך געבעטן, איר זאָלט מיך אָנקלאַפּן. אָבער, נישטאָ פון וואָס צו רעדן, ווייל עס זענען זאַכן, וואָס זענען פאַרפאַלן.

פרוי עמיליאַ האָט אָבער לחלוטין נישט מסכים געווען מיט זיין מיינונג. אדרבה. זעענדיק פּאָלאָניעצקיס אויפרעגונג, האָט זי זיך נאָכמער איבערצייגט, אַז דער ענין, אין וועלכן ביידע צדדים פילן זיך אַזוי לעבעדיק, איז אַ גוטער און מוז זיך ענדיקן מיט דערפאָלג. שוין באַם בלויזן געדאַנק, האָט איר פּנים אָנגעהויבן שיינען פון נחת.

— מיר וועלן עס זען אין עטלעכע חדשים אַרום — האָט זי אַ זאָג געטון.

— איר זענט אייך גאָרנישט משער, וואָס מיר קענען זען, — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי, טראַכטנדיק וועגן מאָש-קאָן.

דערויף האָט פרוי עמיליאַ געענטפערט:

— געדענקט אין איין זאַך, אַז ווער עס וועט געווינען מאריניאַס האַרץ, וועט קיינמאָל נישט האָבן געמאַכט קיין טעות.

— דאָס גלייב איך — האָט מיט טרויער געענטפערט פּאָ-לאָניעצקי, — אַזעלכע הערצער אָבער, אויב זיי ווערן איינמאָל אָפּגעשטויסן, קערן זיך קיינמאָל נישט אום.

מער האָבן זיי שוין נישט געקענט רעדן, ווייל ליטקאַ און הער וואָסקאָווסקי האָבן זיך דערנענטערט. אין אַ ווײַלע אַרום האָט דאָס מיידעלע ווי אַלעמאָל איינגאַנצן צוגעגעבן צו זיך פּאָלאָ-ניעצקין — דער וואַלד, וואָס איז געווען אונטערגעצויקט אין מילדן פרימאָרגן-שיין פונם פיינעם טאָג, האָט זי אַזוי שטאַרק פאַרינטע-רעסירט, אַז זי האָט געגומען אויספרעגן וועגן פאַרשידענע ביי-מער, און יעדע רגע מיט פרייד אויסגעשריגן:

— ריזשקעס!

ער האָט אָבער מעכאַניש געענטפערט, טראַכטנדיק וועגן עפּעס אַנדערש גאָר:

— ריזשקעס, קעצעלע, ריזשקעס!

ענדלעך האָט זיך דער וועג אָפּגעלאָזט און זיי האָבן צופיסנס דערזען די טעמזע. אין אַ האַלבע שעה אַרום זענען זיי אַראָפּ אויפן געפלאַסטערטן וועג, וואָס איז אַוועק איבערן סאַמע ברעג, אויף וועלכן מען האָט דאָ און דאָרט אָנגעזען הילצערנע קלאַטקעס, וואָס זענען אויף עטלעכע טריט אַרייַנגעצויגן געווען אין וואַסער. ליטקאַ האָט חשק געהאַט צו זען פון דער נאָענט עטלעכע גרויסע פיש, וואָס מען האָט אָנגעזען אין דער דורכזיכטיקער טיפעניש. פּאָלאַניעצקי האָט, אָננעמענדיק זי פאַר דער האַנט, אַרויפגעפירט זי אויף איינע פון די קלאַטקעס.

די פיש, וואָס זענען געוווינט געווען צו קרישקעס ברויט, וואָס די געסט האָבן זיי געפלעגט וואַרפן, האָבן אַנשטאָט צו אַנטלויפן, זיך נאָכמער דערנענטערט, און אַ גאַנצער קאָפּע, האָט אַרומגערינגלט ליטקאַס פיס. אין דער בלוילעכער טיפעניש האָט מען אָנגעזען די גאָלד־ברוינע רוקנס פון די קאַרפּן און די גרויע, געפלעקטע שיפּן פון די לאַקסן מיט די קיילעכדיקע אויגן, וואָס זענען ווי מיט אַן אויסדרוק פון בקשה געווען געווענדט צום מיידעלע.

— אַז מיר וועלן זיך אומקערן, וועלן מיר נעמען מיט זיך אַ סך בולקעס — האָט געזאָגט דאָס מיידעלע — ווי מאָדנע זיי קוקן, וואָס טראַכטן זיי?

— זיי טראַכטן זייער לאַנגזאַם — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי. — און ערשט אין אַ יאָר צוויי אַרום וועלן זיי זיך זאָגן: „אַהאַ! דאָ איז עפּעס געשטאַנען אַ מיידעלע מיט אַ בלאָנדע טשופּרינע אין אַ ראָז קליידעלע און אין שוואַרצע זעקלעך.

— און וועגן הער סטאַך, וואָס וועלן זיי טראַכטן?

— זיי וועלן טראַכטן, אַז כ'בין עפּעס אַ ציגיינער, ווייל איך האָב נישט קיין בלאָנדע טשופּרינע.

— ניין, ציגיינער האָבן דאָך נישט קיין היים.

— און איך האָב אויך נישט קיין היים, ליטקע. כ'האָב זי געקענט האָבן האָב איך זי פֿאַרקויפֿט.

פּאָלאָניעצקי האָט דאָס לעצטע וואָרט זיינס אַרויסגעזאָגט אויף עפּעס אַן אומגעוויינטלעכן אופֿן און אין זיין שטים איז בכלל געווען טרויער, דאָס מיידעלע האָט אויפֿמערקזאַמער אַ קוק געטון אויף אים און אויף איר איינדריקלעך פּנימל האָט זיך תיכף אָפּגעשפּיגלט זיין טרויער פּונקט אַזוי, ווי דער תהום וואָלט אָפּגעשפּיגלט איר אייגענע פיגור. דערנאָך, ווען זיי האָבן זיך אָנגעשלאָסן צו דער איבעריקער געזעלשאַפֿט, האָט זי פֿון צייט־צו־צייט אויפֿגעהויבן אויף אים אירע כמורע אויגן, מיט אַן אויסדרוק פֿון פֿראַגע און אומרויקייט. ענדלעך, האָט זי, אַ דריק טוענדיק שטאַרקער זיין האַנט, וואָס זי האָט געהאַלטן, אַ זאָג געטון:

— וואָס איז אייך העכער סטאַך?

— גאָרנישט, קינד־לעבן. איך קוק אַרום די אָזיערע, דערייבער רעד איך גאָרנישט.

— ווייל איך האָב זיך נעכטן אַזוי געפֿרייט, אַז כ'וועל אייך ווייזן די טומזע.

— אדרבה. כאָטש ס'איז נישטאָ דאָ קיין פֿעלזן, איז דאָ זייער שיין! און יענץ הייזל פֿון דער צווייטער זייט?

— דאָרט וועלן מיר עסן מיטאָג.

דערווייל האָט פֿרוי עמיליאַ געפֿירט אַ פֿריילעכן שמועס מיט וואַסקאָווסקין, וואָס האָט, טראָגנדיק אין דער האַנט דעם הוט און זוכנדיק יעדע רגע אין די קעשענעס דאָס טיכל, כדי אָפּצווישן זיך דעם פּליך, דערציילט איר זיינע באַאָבאַכטונגען איבער בוקאַצקין:

— ער איז אַן אַריער — האָט ער געענדיקט — און דעריבער שטרעבט ער אין כסדרדיקער אומרו צו רו. איצט קויפֿט ער אויף בילדער און ראַדירונגען, מיינענדיק, אַז דערמיט וועט ער אָנפּילן דעם חלל. אָך, מאַדאַם, אויף וואָס איך קוק! די קינדער פֿון דער צייט טראָגן אין דער נשמה אַזאַ תהום, ווי למשל די אָזיערע, און דערצו אַזאַ אין־סופֿיקן, און זיי מיינען, אַז מען קען אים אָנפּילן מיט בילדלעך, אַקוואַפּאָרטן, בעלנות, דילע־

טאַנטיזם, מיט באָדלערן, איבסענען, מעטערלינקען און וויסנשאַפטלעכן דילעטאַנטיזם! אָרימע פייגל, וואָס צעפּלעטן זיך די קעפּ אָן די ווענט פון די שטייגן! ס׳איז פּונקט אַזוי, ווי כ׳וואָלט וועלן אָנפילן אַט־אָ די אָזיערע דורך דעם, וואָס כ׳וועל אַרייַנוואַרפן אין איר אַ שטיינדל.

— וואָס־זשע דען קען אָנפילן דאָס לעבן?

— יעדע ברייטערע אידעע, יעדעס ברייטע געפיל, אָבער מיט איין תּנאַי, אַז די שכינה זאָל רוען אויף זיי. ווען בוקאָצקי זאָל ליב האָבן קונסט אויף אַ קריסטלעכן אופן, וואָלט זי אים געגעבן רו, דאָס, וואָס ער זוכט נישטווילנדיק.

— האָט איר עס אים געזאָגט?

— הן דאָס, הן נאָך אַ סך אַנדערע זאַכן. איך רעד אים און פּאָלאָניעצקין כּסדר צו, אַז זיי זאָלן לייענען וועגן לעבן פון הייליקן פראַנציסק פון אַסיזש. זיי ווילן עס נישט און לאַכן פון מיר. און דאָך איז עס געווען דער גרעסטער מענטש און דער גרעסטער הייליקער פון מיטלאַלטער, וואָס האָט אויפגעלעבט די וועלט. ווען עס זאָל זיך הייַנט געפינען אַזאַ איינער, וואָלט די אויפלעבונג אויף גאָטס וועלט געווען גאָך אַ ברייטערע און נאָך אַ פולערע.

ס׳האָט זיך דערנענטערט האַלב־טאָג און צוזאַמען מיט אים די היץ. דער וואַלד האָט אָנגעהויבן שמעקן מיט זשיוויצע און די אָזיערע האָט זיך אינגאַנצן אויסגעגלעט אין דער שטילקייט, וואָס איז פול געווען מיט שייַן, און אָפּשפּיגלענדיק די בלויקייט אָן אַ פלעק, האָט זיך געדאַכט, אַז זי דרימלט.

זיי זענען ענדלעך צו צום הויז און גאָרטן, אין וועלכן עס האָט זיך געפונען דער רעסטאָראַן און זיי האָבן זיך צוגעזעצט אונטער אַ בוקסבוים, בײַ אַ געגרייטן טיש. פּאָלאָניעצקי האָט צוגערופן אַ קעלנער אין אַ ברודיקן פראַק, באַשטעלט אַ מיטאָג, דערנאָך האָבן זיי זיך שווייַגנדיק אַרומגעקוקט איבער דער אָזיערע און די אַרומיקע בערג.

עטלעכע טריט פון טיש איז געוואַקסן אַ גאַנצע קופּע איריסן

וואָס זענען באַפּייכט געוואָרן דורכן פּאָנטאַן, וועלכער איז געווען איינגעאָדנט צווישן די שטיינער.

פרוי עמיליאַ האָט, אַ קוק טוענדיק אויף די בלומען, אַ זאָג געטון:

— ווען איך געפין זיך באַ עפּעס אַן אָזיערע און קוק דערביי אויף אירים, דאַכט זיך מיר, אַז איך בין אין איטאַליע.

— ווייל אין ערגעץ איז נישטאָ אַזוי פיל אָזיערעס, נישט אַזוי פיל אירים — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

— און נישט אַזוי פיל פאַרגעניגן פאַר יעדן מענטש — האָט צוגעגעבן וואָסקאָווסקי — איך פאָר אַהין יאָר-יערלעך, האַרבסט-צייט, זוכן זיך אַ מקום-מקלט אויף די לעצטע טעג. אַ לאַנגע צייט האָב איך נישט געוווּסט, וואָס אויסצוקלייבן — פּערודזיאַ צי אַסיזש, דאָס לעצטע יאָר אָבער, דאָס לעצטע יאָר האָב איך אויסגעקליבן רוים. דאָס איז אַ מין פּאַרהויז אין עפּעס אַן אַנדערער וועלט אַריין, אין וועלכער מען זעט נאָר ליכט. כ׳וועל אַהינפאָרן דאָרט אַרום אָקטאָבער.

— כ׳בין אייך באמת מקנא — האָט אַ זאָג געטון פרוי עמיליאַ.

— ליטקאַ איז אַלט צוועלף יאָר... — האָט אָנגעהויבן וואָסקאָווסקי.

ליטקאַ אָבער האָט איבערגעריסן:

— מיט דריי חדשים.

— מיט דריי חדשים, כאָטש זי איז לויט איר עלטער זייער קליין און אַ גרויסער פלאַטערקאָפּ, וואָלט שוין צייט געווען איר צו ווייזן פאַרשידענע זאַכן אין רוים — האָט וואָסקאָווסקי ווייטער גערעדט — קיין שום זאַך געדענקט זיך נישט אַזוי, ווי דאָס, וואָס מען האָט געזען קינדווייז. הגם זי וועט אַ סך זאַכן נישט פילן, נישט פאַרשטיין, קומט עס שפּעטער און עס קומט זייער אָנגענעם, ווי עמעץ וואָלט מיטאַמאָל באַלויכטן עפּעס איינדריקן, וואָס זינקען אין אַ שאָטן... פאָרט מיט מיר אָקטאָבער קיין איטאַליע.

— אָקטאָבער קען איך נישט, ווייל כ'האָב מיינע ווייבערי־שע סיבות, וואָס קענען מיך פאַרהאַלטן אין וואַרשע.

— דהיינו?

פרוי עמיליאַ האָט אָנגעהויבן לאַכן:

— די ערשטע און וויכטיקסטע, אַ ריין ווייבערישע — האָט זי אַ זאָג געטון, אָנווייזנדיק מיטן פינגער אויף פּאָלאָניעצקין — איז חתונה צו מאַכן דעם הער, וואָס זיצט אַזאַ פאַרכמורעטער און בּ צם... אַזאַ פאַרליבטער.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך אויפגעכאַפּט, ווי פון זיינע מחשבות, און אַ מאַך געטון מיט דער האַנט.

און וואַסקאָווסקי האָט אַ פרעג געטון מיט דער געוויינטלע־כער נאַיוויטעט פון אַ קינד:

— אַלץ נאָך מיט מאַריניאַ פּלאַוויצקאַ?

— יאָ — האָט געענטפערט פרוי עמיליאַ — ער איז געווען אין קזשעמיען אין בחנם זיין לייקענען, אַז זי האָט אים שטאַרק אָנגעכאַפּט פאַרן האַרץ.

— כ'קען עס אויך נישט לייקענען — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

אָבער דער ווייטערדיקער שמועס איז איבערגעריסן געוואָרן אויף אַן אומאָנגענעמען אופן, ווייל ליטקאַ האָט אויפגעריכט זיך דערפילט שלעכט, איר איז פלוצלינג געוואָרן דושנע און זי האָט באַקומען אייגעם פון איר צופאַלן פון האַרץ-קלאַפּעניש, וואָס האָבן אפילו געשראָקן די דאָקטוירים אירע. די מוטער האָט זי דיזעלבע רגע אַ כאַפּ געטון אויף די הענט. פּאָלאָניעצקי ווידער איז צוגע־לאָפן נאָך אייז אין רעסטאָראַן אריין. וואַסקאָווסקי האָט אָנגעהויבן שלעפן מיט אַלע כוחות צום טיש אַ באַנק פון גאָרטן, כדי דאָס קינד זאָל זיך קענען אויסציִען און פרייער אָפּעטעמען.

— דו האָסט דיך פאַרמאַטערט, קינדלעבן? אַ̇ת? — האָט מיט בלאַס געוואָרענע ליפּן אַ פרעג געטון פרוי עמיליאַ. — זעסט, לעבן מיינס, אַז ס'איז געווען צו וויט .. און דער דאָקטער האָט דערלויבט!... ס'איז אַזוי הייס! אָבער, ס'איז גאָרנישט! ס'וועט

איבערגיין! עס וועט איבערגיין!... מיין אוצר, מיין טייע־רער!!

און זי האָט אָנגעהויבן קושן דעם מיידלס פייעריקן שטערן. דערווייל איז פּאָלאָניעצקי געקומען צו לויפן מיטן אייז, און נאָך אים די אָרטיקע באַלעבאָסטע מיט אַ קישן אין דער האַנט. אין אַ ווײַלע אַרום האָט מען די קליינע אַנידערגעלייגט אויף דער באַנק, און בשעת פרוי עמיליאַ האָט איינגעוויקלט דאָס אייז אין אַ טישטוך, האָט פּאָלאָניעצקי, איינבייגנדיק זיך צו דער קראַנקער, זי אַ פרעג געטון:

— נו, וואָס מאַכסטו, קעצעלע?

— ס'איז אַ ביסל דושנע נאָר, אָבער בעסער... — האָט זי געענטפערט, עפּענענדיק ווי אַ פישל דאָס מיילעכל, כדי צו כאַפּן דעם אָטעם.

קיין סך בעסער איז איר נישט געווען, ווייל דורכן קליידל האָט מען אפילו געזען, ווי דאָס קליינע קראַנקע האַרץ קלאַפּט שרעקלעך אין דער ברוסט.

אונטער דער ווירקונג פונם אייז איז דער צופאַל געוואָרן פונדעסטוועגן אַ ביסל לינדער, און ענדלעך אינגאַנצן געשטילט געוואָרן, איבערלאָזנדיק נאָך זיך בלויז אַ מידקייט. ליטקאַ האָט ווידער אָנגעהויבן לאַכן צו דער מוטער, וואָס האָט זיך אויך אַ ביסל באַרויקט פון דער שרעק. מען האָט באַדאַרפט דאָס קינד אַ ביסל שטאַרקן פאַרן צוריקקערן זיך אַהיים, האָט פּאָלאָניעצקי געהייסן דערלאַנגען מיטאָג, וועלכעס קיינער האָט, אַ חוץ ליטקאַן, כמעט נישט פאַרזוכט, מחמת אַלע האָבן יעדער רגע אַ קוק געטון אויף איר מיט פאַרבאָרגענעם פחד, צי די שווערקייט וועט זיך ווי־דער נישט אָפרופן. אַזוי, איז אַוועק אַ שעה צייט — די געסט האָבן פאַמעלעך זיך אָנגעהויבן צונויפצוקומען אין רעסטאָראַן. פרוי עמי־ליאַ האָט געוואָלט אַהיימקערן זיך, אָבער מען האָט געמוזט וואַרטן אויף אַ קאַטש, נאָך וועלכער פּאָלאָניעצקי האָט געשיקט קיין רייכנ־אַו.

ענדלעך איז די קאַטש אָנגעקומען, אויפן וועג אָבער האָט זיי געטראָפן אַ נייע שרעק. הגם זיי זענען געפאָרן טריט באַ טריט

און אויף זייער אַ גלייכן וועג, האָבן דאָך די קליינע טרייסלונגען אפילו פאַרמאַטערט ליטקאַן, אַזוי, אַז שוין נאָנט פון רייכנהאַל האָט ווידער אָנגעהויבן ווערן דושנע. זי האָט געבעטן, מען זאָל זי לאָזן אויסשטייגן, אָבער ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ס'איז איר אויך שווער צו גיין צופיס. דאַמאָלס האָט פרוי עמיליאַ באַשלאָסן זי צו נעמען אויף דער האַנט, פּאָלאַניעצקי אָבער, מקדם זייענדיק די מוטערלעכע מסירת־הנפש, וואָס איז אגב געווען איבער פרוי עמיליאַס כּוחות, האָט אַ זאָג געטון:

— ליטיש, קום, וועל איך דיך טראָגן. אַבישט, וועט די מאַמע זיך פאַרמאַטערן און נאָך קראַנק ווערן.

און נישט פרעגנדיק קיין סך, האָט ער זי לייכט אַ הייב געטון פון דער ערד און זי זייער פריי געטראָגן אויף איין האַנט. כּדי צו פאַרזיכערן ווידער סיי זי, סיי פרוי עמיליאַן, אַז דאָס אַרט אים גאָרנישט, האָט ער זיך אָנגעהויבן וויצלען:

— אַז אַזאַ קאַץ גייט אַרום אויף דער ערד, דאַכט זיך, אַז זי איז גאָרנישט קיין גרויסע. און איצט, קוקט נאָר וואָסערע לאַנגע פיסאַקעס עס הענגען איר אַראָפּ. האַלט דיך צו אָן מיין האַלדז וועסטו דיך ווייניקער שאָקלען.

און ער איז, ווי ווייט ער האָט געקענט, געגאַנגען גלייך און שנעל, ווייל ער האָט געוואָלט, אַז דער דאָקטאָר זאָל זי וואָס גיכער באַטראַכטן; גייענדיק האָט ער געפילט, ווי איר האַרץ קלאַפּט בּאַ אים אויף דער האַנט, זי ווידער האָט, האַלטנדיק זיך אָן אים מיט אירע דאַרע הענטלעך, געחזרט:

— לאָזט מיך אָפּ! איך... קען נישט... לאָזט מיך אָפּ.

און ער האָט געענטפערט:

— כ'וועל נישט לאָזן, זעסט, ווי שווער ס'איז צו גיין צופיס. פון היינט אָן וועלן מיר כּסדר נעמען מיט זיך אַזאַ גרויסע באַקוועמע שטול אויף רעדלעך, און אַז דאָס קינד וועט זיך פאַרמאַטערן, וועלן מיר עס אַוועקזעצן און איך וועל שטופּן.

— ניין, ניין! — האָט געחזרט ליטקאַ מיט טרערן אין די אויגן.

ער ווידער האָט זי מיט אַזאַ ליבשאַפט געטראָגן, ווי אַן

פֿלטערער ברודער, אָדער ווי אַ טאַטע, און דאָס האַרץ זיינס איז געווען אין אים איבערפולט, ראשית דערפאַר, וואָס ער האָט די קליינע באמת ליב געהאַט, והשנית, ווייל ס'איז אים געקומען אין קאָפּ אריין דאָס, וועגן וואָס ער האָט קיינמאָל נישט געטראַכט, אָדער לכל-הפחות עס קלאָר נישט געפילט גאָר, היינו: אַז דאָס התונה האָבן עפּנט אויך אַ וועג פאַר פאָטערלעכקייט און פאַר די אַלע אוצרות גליק, וואָס זענען אין דעם באַהאַלטן. איצט, טראָגנ־דיק דאָס פאַר אים טייערע, הגם פרעמדע מיידעלע, האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דער אייבערשטער האָט אים באַשאַפן פאַר אַ משפחה-לעבן, נישט נאָר פאַר אַ מאַן, נאָר אויך פאַר אַ פאָטער, און אַז דער ציל און דער זין פונם לעבן שטעקט טאַקע נאָר אין דעם.

און די רעיונות זיינע האָבן זיך אוועקגעטראָגן צו מאַריניאַן. ער האָט איצט מיט טאָפּלער קראַפט געפילט, אַז פון אַלע פרויען, וואָס ער האָט ביז איצט באַגעגנט, וואָלט ער קודם-כל זי גענו־מען פאַר אַ ווייב און מיט איר געוואָלט האָבן קינדער.

VII.

און משך פון די ווייטערדיקע טעג איז ליטקאַ נישט קראַנק געווען, נאָר געפילט זיך אָפּגעשוואַכט. זי פלעגט אָבער אַרויסגיין, ווייל דער דאָקטאָר האָט זי געהייסן, ער האָט פונדעסטוועגן אָנגע־זאָגט, אַז באַרג־אַרויף זאָל זי גיין פּאַמעלעך. וואָסטאָקאָווסקי איז אומישנע צו אים אַריבערגעגאַנגען, כּדי זיך צו דערוויסן, וואָס מיט איר איז. פּאָלאָניעצקי האָט געוואַרט אויף זים אין לייענ־צימער, ער האָט אָבער אָן זיין פּנים תּיכּף דערקענט, אַז קיין גו־טע בשורה ברענגט ער נישט מיט זיך.

— דער דאָקטאָר זעט נישט איין קיין באַלדיקע סכּנה — האָט דער אַלטער אַ זאָג געטון — ער פאַרמשפּט אָבער דאָס קינד אויף אַ פּריצייטיקן טויט און הייסט בכלל דערויף אַכטונג געבן, ווייל ער זאָגט, אַז מען קען נישט וויסן די שעה, אָדער דעם טאָג.

פּאָלאָניעצקי האָט פאַרשטעלט די אויגן מיט דער האַנט:

— סאַראַ אומגליק, סאַראַ קלאַפּ!... די מוטער וועט עס

נישט איבערלעבן. דעם טויט איבערן קינד! עס ווילט זיך נישט גלייבן!

וואסקאווסקין זענען געקומען טרערן אין די אויגן אריין.

— כ׳האב געפרעגט — האט ער א זאג געטון — צי זי מוז דערביי האבן גרויסע יסורים. דער דאקטאר האט געזאגט, אז דאס איז לאוו-דווקא און אז זי קען אויסגיין אזוי שטיל, ווי זי וואלט אנטשלאפן ווערן.

— דער מוטער האט ער וועגן איר צושטאנד גארנישט געזאגט?

— ניין. ער האט אפילו געזאגט, אז זי האט א הארץ-פעלער, אבער ער האט צוגעגעבן, אז בא קינדער גייען אזעלכע זאכן אפט דורך און לאזן נאך זיך קיין שום שפורן נישט איבער. ער אליין גלייבט האפט עס נישט.

פאלאניעצקי האט זיך נישט לייכט אונטערגעגעבן דעם אומגליק.

— וואס איז איין דאקטאר — האט ער געזאגט. — מען דארף דאס קינד ראטעווען, כל-זמן ס׳איז דא א פונק האפנונג. דער דאקטאר האט געקענט האבן א טעות. מען דארף מיט איר פארן צו א ספעציאליסט קיין מינכען, אדער אים אהערברענגען. פרוי עמיליא וועט זיך דערפון דערשרעקן, ס׳העלפט אבער נישט! ווארט! מען קען דאס אויך אויסמיידן. איך וועל אים ברענגען צו פירן — און דערצו תיכף. פרוי עמיליא וועלן מיר זאגן, אז אזא און אזא בארימטער דאקטאר איז אנגעקומען צו וועמען צו פארן און ס׳איז דא א געלעגנהייט זיך צו בעראטן מיט אים וועגן ליטקאן. מען קען נישט לאזן אן רעטונג. מען דארף נאר שרייבן צו אים, ווי אזוי ער זאל מיט דער מוטער רעדן.

— צו וועמען-זשע ווילסטו שרייבן?

— צו וועמען? ווייס איך! דער היגער דאקטאר וועט אונדז שוין צעווייזן א ספעציאליסט. לאמיר שוין צו אים אריבערגיין, כדי נישט צו פארלירן קיין צייט.

און דער עבין איז טאקע דעמזעלבן טאג געווארן דערליידיקט. אין אוונט זענען ביידע געגאנגען צו פרוי עמיליאן. ליטקא איז

געווען געזונט אָבער שוויגנדיק און פאַר מרה־שחורהדיק. זי פלעגט אפילו שמייכלען אי צו דער מוטער, אי צו איר פריינט, זי האָט באַיידן אַרויסגעוויזן דאַנקבאַרקייט פאַר זייער האָווירן זי. פּאָלאַניעצקי האָט אָבער נישט געקענט זי פאַרווייַלן. האָבנדיק אַ פולן קאָפּ מיט עגמת־נפש צוליב דער סכנה, וואָס זי האָט געדראָט, האָט ער נישט־ווילנדיק געהאַלטן איר אומעט פאַר אַ סימן פון איר קראַנקהייט, פאַר אַ פריציייטיקן פאַרפּילן פון טויט און ער האָט מיט פחד צו זיך געזאָגט: זי איז שוין נישט אַזעלכע, ווי תמי, עפּעס ווי אַ טייל פעדעם, וואָס האָבן זי געבונדן מיטן לעבן, זענען געווען איבערגעריסן. זיין שרעק האָט זיך נאָך פאַרגרעסערט, ווען פרוי עמיליאַ האָט אַ זאָג געטון:

— ליטקאַ פילט זיך גוט, איר ווייסט אָבער, וואָס זי האָט מיך היינט געבעטן? — אַז מיר זאָלן זיך אומקערן קיין וואַרשע.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך אָנגעטון אַ כוח, כדי צו שטילן זיין אומרו און, ווענדנדיק זיך צו דער קליינער, האָט ער, מאַכנדיק זיך פריילעך, אַ זאָג געטון:

— אָך, דו פּאַסקודנע נפש! ס׳וואָלט דיר נישט אַ שאַד געווען די טעמזע?

דאָס מיידעלע האָט אָנגעהויבן שאָקלען מיט איר בלאָנד קעפּל.

— ניין! — האָט זי געענטפערט אין אַ ווייַלע אַרום.

און טרערן האָבן זיך איר געשטעלט אין די אויגן, זי האָט זיי אָבער גיך פאַרשטעלט מיט די וויִעס, אויס מורא, אַז עמעץ זאָל זיי נישט באַמערקן.

— וואָס איז איר? — האָט אַ טראַכט געטון פּאָלאַניעצקי.

די זאַך איז אָבער געווען זייער פשוט, אין טומזע האָט זי זיך דערוווּסט, אַז מען וויל באַ איר אָפּנעמען איר „הער סטאַך", איר בעסטן פריינט. זי האָט געהערט, אַז ער האָט ליב מאַריניאַ פּלאַוויצקאַ, בשעת זי איז ביז איצט זיכער געווען, אַז ער האָט ליב נאָר זי און די מאַמע. זי האָט געהערט, אַז די מוטער וויל

אים חתונה מאַכן מיט יענער, בשעת זי פֿלעגט אים איצט האַלטן פֿאַר איר אויסשליסלעך אייגנטום. נישט אָפּגעבנדיק זיך קיין חשבון פֿון דעם, וואָס עס האָט זי געדראָט, האָט זי דאָך געפֿילט, אַז דער „הער סטאַך" וועט פֿון איר אַוועק, און עס וועט איר געטאָן ווערן אַן עוולה — די ערשטע וואָס ס'האָט זי געטראָפֿן אין לעבן. ווען עמיצן אַנדערש וואָלט איר די עוולה געוויען טון, וואָלט עס זי ווייניקער געוויען געאַרט, אָבער די מאַמע און „הער סטאַך!" דאָס איז געווען אַ מין פֿאַרכּישופֿטער קרייז, פֿון וועלכן דאָס קינד האָט נישט געקענט און איז נישט געווען בכּוח זיך אַרויסצודרייען. ווו זאָל זי זיך עס באַקלאָגן אויף זיי אַליין. מען זעט, אַז זיי ווילן אַזוי, אַז דאָס געפֿעלט זיי. אַז זיי דאַרפֿן דאָס האָבן. און זיי וועלן זיין גליקלעך, אויב עס וועט געשען אַזוי. די מאַמע האָט געזאָגט, אַז „הער סטאַך" האָט ליב פֿריילין מאַריאַן, און ער האָט נישט געלייקנט. דאַרף מען אָפּטרעטן, אַראָפּשלינגען די טרערן און שווייגן אפֿילו פֿאַר דער מאַמען.

און ליטקאַ האָט פֿאַרשלאָסן אין זיך דעם ערשטן עגמת נפֿש פֿון לעבן, אַזוי איז עס! זי האָט געמוזט אָפּטרעטן, היות אָבער ווי עגמת־נפֿש איז פֿאַר אַ קראַנקן זייער אַ שלעכטע רפֿואה, האָט דאָס דאָזיקע אָפּטרעטן געקענט זיין אַ סך מער טראַגישער, ווי עמעץ פֿון די אַרומיקע האָט זיך געקענט פֿאָרשטעלן.

דער דאָקטאָר, דער ספּעציאַליסט איז געקומען אין צוויי טעג אַרום, און ווייַלנדיק צוויי טעג אין רייכנהאַל, האָט ער איבערגאַנצן באַשטעטיקט דעם אָרטיקן דאָקטאָרס מיינונג. ער האָט פֿרוי־עמיליאַן באַרויִקט, פּאָלאַניעצקין אָבער האָט ער געזאָגט, אַז דעם קינדס לעבן קען זיך נאָך ציִען ימים ושנים, אָבער עס וועט תּמיד הענגען אויף אַ האָר, וואָס קען זיך אַ ליאַדע רגע איבעררייסן. ער האָט געהייסן, מען זאָל די קליינע נישט אויפֿרעגן, נישט מיט טרויעריקייט, נישט מיט קיין פֿריילעכע זאַכן און אַכטונג געבן אויף איר מיט דער גרעסטער זאָרגעוודיקייט.

מען האָט זי אַרומגערינגלט מיט דער גרעסטער השגחה און ליבשאַפֿט, מען האָט זי אָפּגעהיטן פֿון די קלענסטע אויפֿרעגונגען, מען האָט איר אָבער נישט געשפּאָרט די גרעסטע, און דאָס זעבן

געזועז מאַריניאַס בריוו. דער אָפּקלאַנג פון דעם, וואָס איז געקו־ מען אין אַ וואָך אַרום, האָט זיך אָפּגעשלאָגן אין אירע אויערלעך, וואָס האָבן זיך אי־צט גוט צוגעהערט צו אַלעם. אמת, ער האָט געקענט צעזייען איר מורא וועגן „הער סטאַכן". עס האָט זי אָבער שטאַרק אויפגעטרייסלט. פרוי עמיליאַ האָט אַ גאַנצן טאָג זיך געוואַקלט, צי זי זאָל ווייזן דעם בריוו פּאַלאַניעצקין, ער האָט זיך אָבער טאָג־טעגלעך נאָכגעפרעגט וועגן ידיעות פון קזשעמיען, וואָלט עס דעריבער פשוט געמוזט זיין אַ ליגן, ווען מען זאָל אים געוואָלט פאַרבאָרגן, אַז דער בריוו איז אָנגעקומען, איבעריקנס, האָט זי געהאַלטן פאַר איר חוב, צו זאָגן הער פּאַלאַניעצקין דעם אמת, כדי ער זאָל וויסן, סאַראַ מניעות עס קענען אויף אים וואַרטן.

— דעריבער האָט זי דעם צווייטן אָוונט נאָכן באַקומען דעם בריוו, ווען זי האָט ליטקאַן שוין געהאַט געלייגט שלאָפן, אַליין פאַרפירט דעם שמועס וועגן דעם ענין:

— מאַריניאַ האָט זיך שטאַרק גענומען צום האַרץ, וואָס איר האָט פאַרקויפט דעם חוב אויף קזשעמיען.

— דאָס איז געווען דער בריוו ?

— יאָ.

— איר קאָנט מיר אים ווייזן ?

— ניין. כ'קאָן אייך בלויז איבערלייענען גרעסערע שטעלן. מאַריניאַ איז צוגעדריקט.

— זי ווייסט, אַז איך בין דאָ ?

— ביז איצט האָט זי געמוזט נישט אָפּנעמען מיין בריוו, עס חידושט מיך אויך, וואָס ער, מאַשקאָ, וועלכער ווילט אין קזשעמיען, האָט איר וועגן דעם נישט דערמאָנט.

מאַשקאָ איז אָפּגעפאָרן קיין קזשעמיען פאַר מיר און איז נישט געווען זיכער, צי איך פאָר קיין רייכנהאַל, בפרט, אַז כ'האָב אים די לעצטע טעג געזאָגט, אַז כ'האָב בדעה דעם פּלאַן צו בייטן.

פרוי עמיליאַ איז צוגעגאַנגען צום שרייבטיש נאָכן פאַרט־ פעל מיטן בריוו. צוריקקומענדיק צום טיש, האָט זי פאַריכט דעם

לאָמפּ, דערנאָך זיך אַוועקגעזעצט קעגנאיבער פּאָלאַניעצקין, אַרויס־גענומען דעם בריוו פון קאָנווערט. איידער אָבער זי האָט אים גענומען לייענען, האָט זי אַ זאָג געטון:

— פאַרשטייט איר מיך, איר גייט נישט בלויז אינם פאַר־קויפן דעם חוב. איר ווייסט דאָך... ס'איז איר אַ ביסל אַריין אין קאָפּ אַריין, מילא האָט עס פּאַר איר געהאַט נאָך אַן אַנ־דערע באַדייטונג... זי האָט באמת געטראָפן אַ גרויסע אַנטוי־שונג!

— מאַדאַם — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאַניעצקי — פאַר־עמעצן אַנדערש וואָלט איך מיך נישט מודה געווען, אָבער אייך וועל איך זאָגן אָפן, כ'האָב געטון בנוגע דעם די גרעסטע שטותים אין לעבן, כ'בין אָבער פאַר קיינס נישט באַשטראָפט געוואָרן.

זי האָט אויפגעהויבן אויף אים אירע האַרציקע בלאַס־בלויע אויגן מיט מיטלייד:

— אָרימער נעבעך! זייט איר באמת טאַקע אַזוי פאַראינ־טערעסירט אין מאַריניאַן? כ'פרעג דאָך נישט אויס נייגיריקייט, נאָר אויס גוטפריינטשאַפט... ווייל איך וואָלט וועלן באמת אַלץ פאַריכטן, כ'וואָלט אָבער געוואָלט זיין זיכער...

— ווייסט איר, וואָס עס האָט די רעשט אויף מיר גע־ווירקט? — האָט איבערגעריסן האַסטיק פּאָלאַניעצקי — יענער פריערדיקער בריוו! אין קושעמיען איז זי מיר געפעלן. איך האָב אָנגעהויבן טראַכטן וועגן איר, איך האָב געזאָגט צו זיך: זי וואָלט געווען ליבער און בעסער, ווי אַלע אַנדערע. זי איז אַזאַ, וואָס איך האָב טאַקע געזוכט! אָבער וואָס קומט אַרויס! איך האָב לאַנג צו זיך געזאָגט: כ'וועל נישט זיין קיין ווייכער מענטש און וועל מיינס נישט שענקען. איר פאַרשטייט, אַז מען מאַכט זיך פון עפּעס אַ פּרינציפּ, האַלט מען זיך שוין דערביי לשם אַמביציע, אַ חוץ דעם, זיצן אין יעדן איינעם פון אונדז צוויי מענטשן, וואָס איינער פון זיי קריטיקירט דעם צווייטנס מעשים, דער צווייטער האָט מיר אָנגעהויבן זאָגן: „לאָז צורו, וועסט מיטן טאָטן נישט אויסקומען! ער איז טאַקע אַן אומדערטרעגלעכער פאַרשוין! האָב איך באַ־שלאָסן עס צורו לאָזן, און דעריבער געפטרט דעם חוב. אָט, ווי

אַזוי עס איז פֿאָרגעקומען. ערשט שפּעטער האָב איך זיך געכאַפּט, אַז איך קען זיך נישט אָפּזאָגן פֿון געדאַנק וועגן פֿריילין מאַריאַ און אַז כ׳האָב כּסדר דאָסזעלבע געפֿיל: „זי איז אַזאַ, ווי דו האָסט געזוכט״, און כ׳האָב דערקענט, אַז כ׳האָב געטון אַ שטות, און עס איז מיר אַ שאָד געווען. דערנאָך, ווען דער בריוו איז אָנגעקומען, ווען איך האָב זיך איבערצייגט, אַז פֿון איר זייט איז אויך עפּעס געווען, אַז זי האָט געקענט מיך ליב קריגן און זיין מיין, האָב איך זי אויך ליב געקריגן. און כ׳גיב אייך מיין וואָרט, אַז אָדער איך פֿאַרליר דעם קאָפּ, אָדער דאָס איז אמת! כּל־זמן אַ מענטש חלומט זיך עפּעס, איז גאָרנישט. בשעת מען דערזעט אָבער, אַז דאָרט זענען אויך געווען אָפֿענע אָרעמס, איז וואָס פֿאַר אַ חילוק עס ווערט! דער בריוו האָט די רעשט אויף מיר געווירקט און כ׳קען זיך קיין עצה נישט געבן!

— כ׳וועל אייך ליבערשט נישט אַלץ לייענען — האָט געענטפֿערט אין אַ ווײַלע אַרום פֿרוי עמיליאַ. — פֿאַרשטייט זיך, זי שרייבט, אַז דער קורצער שלאָף האָט זיך געענדיקט מיט אַ גיכן אויפֿוואַכן, ווי זי האָט זיך אַליין גערעכט. וועגן הער מאָשקאָן, זאָגט זי, אַז ער איז זייער איידל און געלט־ענינים, הגם ער וויל, אַז זיי זאָלן אויסקומען אויף זיין זייט.

— זי וועט מיט אים חתונה האָבן, ווי מיר האָבן אַ גאָט אין הימל!

— איר קענט זי נישט. און וועגן קזשעמיען שרייבט זי אָט וואָס: „דער טאַטע האָט חשק פּטור צו ווערן פֿונם גיט און זיך באַזעצן אין וואַרשע. דו ווייסט, ווי ליב איך האָב קזשעמיען, אָבער נאָך דעם, וואָס עס איז געשען, האָב איך אַליין אָנגעהויבן צו צווייפֿלען, צי מיין אַרבעט קען עפּעס ברענגען איך וועל נאָך פֿרווון פֿאַרטיידיקן דאָס ליבע שטיק ערד! דער טאַטע זאָגט אָבער, אַז דאָס געוויסן לאָזט אים נישט מיך צו האַלטן אַרעסטירט אין דאָרף, און דאָס איז דאָס ערגסטע, וואָס עס האַנדלט זיך כּלומרשט אין מיר. דאָס לעבן שמעקט צייטנווייז טאַקע מיט איראָניע. הער מאשקאָ גיט דעם טאַטן דריי טויזנט לעבנס־רענטע און דאָס גאַנצע געלט פֿונם פֿאַרצעלירן מאַגערוווקע. ס׳איז מיר

קיין חידוש נישט, וואָס ער זוכט אייגנווצן, אָבער באַ אַזא אָפּ־מאַך וואָלט ער כמעט בחנם באַקומען דאָס גיט. דער טאַטע אַליין האָט אים געזאָגט: „אויף אַזאַ אופן, אויב כ׳וועל צופּלעבן אַ יאָר, וועל איך האָבן געגומען פאַר קושעמיען דריי טויזנט, ווייל מאַגערוווקע איז דאָך סיי ווי סיי מיין". נאָר מאשקאַ האָט געענטפערט, אַז באַם הייגטיקן מצב וועלן דאָס געלט צונעמען די בעלי־דברס, און אַז דער טאַטע וועט שוין אייגגיין אויפן אָפּמאַך, וואָס ער לייגט פאָר, וועט ער געמען די מזומנים אין דער האַנט אַריין און קען נאָך לעבן דערצו אַ יאָר דרייסיק אָדער מער. דאָס איז אויך אמת, כ׳ווייס, אַז דעם טאַטן געפעלט אפילו דער פּראָיעקט, עס גייט אים בלויז אין דעם, אַז ער זאָל מער אויסדינגען. די אַנדערע נחמה איז דאָס, אַז מיר וועלן וווינען אין וואַרשע, וועל איך אָפט דיך זען, מיין טייערע עמילקאַ, און ליטקאַן. איך האָב אמתדיק און מיט דער גאַנצער נשמה ליב אייך ביידע און ווייס, אַז אויף אייערע הערצער לפּחות קען איך תמיד רעכענען".

מען איז אויף אַ ווײַלע אַנטשוויגן געוואָרן, דערנאָך האָט פּאָלאַניעצקי אַ זאָג געטון:

— אַזוי הייסט עס! כ׳האָב באַ איר צוגענומען קושעמיען, פאַר דעם האָב איך איר צוגעשיקט אַ בעלן

זאָגנדיק דאָס, האָט ער נישט געטראָפן, אַז כמעט דיזעלבע ווערטער האָט מאַריניאַ געשריבן אין איר בריוו, נאָר פרוי עמיליאַ האָט זיי בכיון דורכגעלאָזט, נישט ווילנדיק אים וויי טון. מאַשקאַ האָט, בשעת דער פּלאַוויצקאַס לעצטן באַזוך אין וואַרשע, שוין באַמיט זיך אַ ביסל צו געווינען פריילין מאַריניאַס האַנט, האָט זי דעריבער איצט נישט געדאַרפט זיין קיין גרויסע חכמה, כדי צו פאַרשטיין, וואָס עס הייסט עס אָפּקויפן דעם חוב באַ פּאָלאַניעצקין און זיין קומען אין דאָרף אַריין. דאָ האָט טאַקע געשטעקט איר גאַנץ עגמת־נפש, וואָס האָט פאַרגאָסן איר האַרץ און איר טיפן פאַראיבל, וואָס זי האָט געהאַט אויף פּאָלאַניעצקין.

— מען דאַרף דאָס אַלץ אומבאַדינגט אויפקלערן — האָט געזאָגט פרוי עמיליאַ.

— כ׳האָב איר געשיקט אַ בעלן! — האָט איבערגעחזרט

פּאָלאָניעצקי — איך קען זיך אפילו נישט פאַרענטפערן, אַז כ'האָב נישט געוווּסט וועגן מאַשקאַס כוונות.

פרוי עמיליאַ האָט אַ צייט עפּעס געדרייט אין אירע איידע-לע פינגער מאַריניאַס בריוו, דערנאָך האָט זי פּלוצלינג אַ זאָג געטון:

— אַזוי קען עס נישט בלייבן. איך האָב געוואָלט אייך פאַרייניקן דורך מיין פרייגטשאַפט צו אייך ביידע, איצט אָבער איז דאָ מיט נאָך אַ סיבה מער, דאָס איז אייער עגמת-נפש. דאָס וואָלט געווען פאַר איר אַ פאַרוואורף און איך קען אייך אַזוי נישט לאָזן, פאַרלירט נישט די האָפענונג... פאַרהאַן אַ פיין פראַנצויזיש ווערטל און זייער אַ מיאוס אַ פּויליש וועגן דער קראַפט און ווילן פון אַ פרוי. איך וויל באמת זייער העלפן!

פּאָלאָניעצקי האָט אָנגעכאַפּט איר האַנט און זי צוגעטראָגן צו די ליפּן.

— איר זענט דאָס בעסטע און ערלעכסטע באַשעפעניש פון אַלע, וואָס איך האָב באַגעגנט אויף דער וועלט.

— איך בין געווען זייער גליקלעך — האָט געענטפערט פרוי עמיליאַ — היות אָבער איך מיין, אַז ס'איז דאָ בלויז אויפן וועג דערצו, וואָלט איך וועלן, אַז מיינע באַנטע זאָלן אויף אים גיין.

— איר זענט גערעכט. דער וועג, אָדער קיין וועג! קוים לעב איך, וויל איך, אַז דאָס לעבן זאָל עמעצן מיט מיר עפּעס ברענגען.

— און איך, קוים האָב איך דאָס ערשטע מאָל אין לעבן זיך אונטערגענומען די ראָל פון אַ שדכנטע — האָט אַ זאָג געטון לאַכנדיק פרוי עמיליאַ — וויל איך אויך, אַז עס זאָל אייך עפּעס ברענגען. מען דאַרף בלויז אַ טראַכט טון, וואָס מען דאַרף איצט טון.

זאָגנדיק דאָס, האָט זי אויפגעהויבן די אויגן אינדערהייך. דער שיין פון לאָמפּ איז בשפע געפאַלן אויף איר דראַבנע, נאָך זייער יונג געזיכט, אויף אירע בלאָנדע האָר, וואָס זענען געווען אַ ביסל צעפּאַטלט איבערן שטערן, און זי האָט געהאַט אין זיך

עפּעס אַזאַ צויבערדיקס און גלייכצייטיק אַזאַ מיידלדיקס, אַז פּאָ־לאָניעצקי, הגם זיין קאָפּ איז געווען פאַרנומען מיט עפּעס אַנ־דערש, איז אים אויפן זינען געקומען דער צונאָמען, וואָס בוקאָצ־קי האָט איר געגעבן: מיידל־אַלמנה.

— מאַריניאַ האָט אין זיך אַ סך פּשטות — האָט זי אַ זאָג געטון נאָך אַ ווײַלע טראַכטן — און זי וועט מיך צום בעסטן פאַרשטיין, ווען כ'וועל איר אָנשרייבן דעם ריינעם אמת, כ'וועל איר דאָס זאָגן, וואָס איר האָט מיר געזאָגט: אַז איר זענט אַוועק־געפאָרן פון איר שטאַרק פאַראינטערעסירט, אַז דאָס, וואָס איר האָט געטון, איז געווען אומבאַרעכנט, אונטער דער השפּעה בלויז פון דעם געדאַנק, אַז איר וואָלט מיטן טאַטען נישט געקענט דורכקומען; אַז איצט האָט איר אָבער שטאַרק חרטה אויף דעם, בעט איר, אַז זי זאָל אייך עס נישט נעמען פאַר אומגוט און נישט אָפּנעמען די האָפענונג, אַז איר וועט זי קענען איבערבעטן.

— און איך וועל שרייבן צו מאַשקאָן, אַז כ'וועל באַ אים אָפּ־קויפן דעם חוב מיט אַזאַ ריווח, וויפיל ער אַליין וועט נאָר פאַר־לאַנגען.

פרוי עמיליאַ האָט אָנגעהויבן לאַכן.

— אָט איז דער ניכטערער, באַרעכנטער הער פּאָלאָניעצקי, וואָס רימט זיך, אַז ער איז פּטור געוואָרן פונעם פּוילישן און פון דער פּוילישער לייכטזיניקייט.

— אוודאי, אוודאי! — האָט פּאָלאָניעצקי אויסגעשריגן מיט אַ פרייליכער שטים. — די אויסרעכענונג באַשטייט אין דעם, אַז מען זאָל נישט חרטה האָבן אויף דעם, וואָס ס'איז כּדאַי.

אין דער זעלבע רגע איז אויף אים אָבער אָנגעפאַלן אַ מרה־שחורה.

— און אויב זי וועט ענטפערן, אַז זי איז מאַשקאָס כּלה?

— כ'רעכן נישט. הער מאשקאָ מעג זיך זיין דער אָרנטלעכסטער מענטש, אָבער ער איז נישט פאַר איר. זי וועט נישט חתונה האָבן אָן צוגעבונדנקייט, און איך ווייס, אַז הער מאשקאָ איז איר לחלוטין נישט געפעלן. דאָס וועט קיינמאָל נישט געשען.

איר קענט נישט מאַריניאַן, טוט נאָר פון אייער זייט, וואָס איר קענט, אָבער אין מאשקאָן מעגט איר זיין גאַנץ זיכער.

— אַלזאָ, אָנשטאָט שרייבן, וועל איך היינט צו אים דעפע־שירן. ער קען נישט זיין כסדר לאַנג אין קזשעמיען און מוז אין וואַרשע אָפּנעמען מיין דעפעשע.

VIII.

מאשקאס תשובה, וואָס פּאָלאָניעצקי האָט באַקומען אין צוויי טעג אַרום, האָט געקלונגען אַזוי: „געכטן האָב איך געקויפט קזשעמיען״. — הגם פון מאַריניאַס בריוו האָט מען געקענט פאַרויסזען, אַז די זאַך וועט אָננעמען אַזאַ און נישט אַן אַנדער ווענדונג, און דער יינגערמאַן האָט באַדאַרפט זיין צו דעם פאַרגעברייט, האָט דאָך די ידיעה אים געטראָפן, ווי אַ דונער. ס׳האָט זיך אים געדאַכט, אַז ס׳איז געשען אַן אומגעריכט און אומפאַרהיילעך אומגליק, און די אחריות פאַלט לחלוטין אויף אים. פרוי עמיליאַ האָט, קענענדיק בעסער, ווי ווער עס איז, מאַריניאַס צוגעבונדנקייט צו קזשעמיען, אויך געהאַט אַ פאַרגעפיל, וואָס זי איז נישט בכוח געווען צו פאַרבאָרגן, אַז דורכן דאָזיקן פאַרקויפן איז דער ענין פון דערנעענטערן צו זיך די צוויי יונגע מענטשן אַ סך שווערער געוואָרן.

— מאשקאַ, אויב ער וועט נישט חתונה האָבן מיט מאַריניאַן — האָט אַ זאָג געטאָן פּאָלאָניעצקי — וועט ער דעם אַלטן פּלאַוויצקי אַזוי אַרומשינדן, אַז ער וועט זיין רעפּוטאַציע מציל

זיין און יענעם לאָזן אָן אַ גראָשן באַ דער נשמה. ווען כ׳זאָל גע-
ווען פאַרקויפן דעם חוב אַ ליאַדע וואָכערער, וואָלט דער אַלטער
זיך ווי עס איז געווען אַרויסגעדרייט, אַ ביסל געצאָלט, אַ ביסל
צוגעזאָגט, — און דער חשבון קושעמיען וואָלט זיך געשלעפּט
יאָרנלאַנג, אינם משך פון וועלכן ס׳וואָלט זיך געקענט טרעפן
עפּעס רעכטס, לפּחות וואָלט צייט געווען צו פאַרקויפן קושעמיען
פאַר גוטע באַדינגונגען. איצט, אויב זיי וועלן בלייבן אָן אַ גראָשן,
וועט עס זיין מיין שולד.

פרוי עמיליאַ האָט אָבער געקוקט אויפן ענין אויך פון אַן
אַנדערער זייט.

— די צרה שטעקט נישט אין דעם — האָט זי געזאָגט —
וואָס קושעמיען איז פאַרקויפט געוואָרן. ווען עמעץ אַנדערש,
נישט איר, זאָלט געווען האָבן אַ יד דעריבער און דערצו נאָך תיכף
נאָכן זיין באַ מאַריניאַן, וואָלט די גאַנצע זאַך נישט געהאַט אַזאַ
באַדייטונג; ערגער איז אָבער, וואָס מאַריניאַ האָט זיך אַזעלכעס
נישט געריכט אויף אייך.

פּאָלאַניעצקי האָט דאָס זייער גוט געפילט, און היות ער
איז געוווינט געווען זיך אָפּצוגעבן אַ קלאָרן חשבון פון יעדער לאַ-
גע, האָט ער אויך פאַרשטאַנען, אַז מאַריניאַ איז פאַר אים כמעט
ווי פאַרפאַלן. ס׳איז דעריבער געבליבן איינס: אָנערקענען, אַז
אַזוי איז עס, פאַרגעסן אָן איר און זיך באַמיִען וועגן אַן אַנדערער
פרוי. פּאָלאַניעצקיס גאַנצע נשמה האָט זיך אָבער געבונטעוועט
קעגן דעם. קודם-כל זיין געפיל צו פריילין מאַריאַ, הגם אַ פּלוצ-
לינגס און נישט קיין איינגעפעסטיקטס, נישט דורך דער צייט,
נישט דורך נענטערער באַקאַנטשאַפט, וואָס איז געווען באַגרינדעט
בלויז אויפן רושם פון פיזישער שיינקייט, וואָס זי האָט אויף אים
געמאַכט, איז אין די לעצטע וואָכן שטאַרק אויסגעוואַקסן. דאָס
האָט אויך גורם געווען איר בריוו און די איבערצייגונג, וואָס האָט
זיך געוועקט אין פּאָלאַניעצקין, אַז ער האָט איר געטון אַן
עוולה. ס׳האָט אים איצט אָנגעכאַפּט אַ רחמנות אויף איר און ער
האָט איצט אָן אויפרעגונג נישט געקענט טראַכטן וועגן איר, צוליב
דעם גופא האָט זיך דאָס געפיל אויך פאַרגרעסערט מיט צוויי עלע-

מענטן, וואָס שפּילן זייער אַ גרויסע ראָל אינם מענטשלעכן האַרץ. אַחוץ דעם האָט דער געזונטער, מוסקולערער מענטש קיינמאָל נישט געקענט זיך אונטערגעבן פּאַסיוו דעם לויף פון די געשעענישן, דאָס אָנזעען פון שווערקייטן האָט אים געדרייצט צו מעשים. לסוף זיך האָט אויך אָקעגנגעשטעלט דעם מיאוס זיין זיך פון מאַריִיאַן זיין אייגנליבע. דער געדאַנק, אַז ער מוז אַמאָל זיך אַליין מודה זיין, אַז ער איז געווען בלויז אַ ספּרוזשינע אין אַזאַ מאשקאָס הענט, און איינס פון די מיטלען צו זיין ציל, אַז ער האָט זיך געלאָזט אויסנוצן, לכל הפחות אָפּנוצן, האָט אים ממש אַריינגעבראַנגט אין אַ ווילד משוגעת. ווען מאשקאָ זאָל אַפילו נישט באַקומען מאַריניאָס האַנט, נאָר ס'זאָל זיך ענדיקן בלויז מיט קושעמיען, איז עס פאַר פּאָלאַניעצקין שוין געווען מער, ווי ער איז געווען בכוח אויסצוהאַלטן. איצט האָט אים אָנגענומען אַן אומגעהייערער חשק אַרויסצוטרעטן קעגן מאשקאָ, וואַרפן אים שטיינער אונטער די פיס, לכל הפחות צעדרייען אים זיינע ווייטע־דיקע פּלענער און ווייזן אים, אַז זיין אַדוואָקאַטישע פליגקייט, ווען זי שלאָגט זיך אָן אויף אמת מענערישער ענערגיע, האַלט נישט אויס.

די אַלע, הן איידעלע, הן נישט גאָר איידעלע סיבות האָבן געשטויסן פּאָלאַניעצקין מיט אַן אומגעהייערער קראַפט עפּעס פאָרצונעמען, עפּעס צו טון. דערווייל איז די לאַגע געווען אַזעלכע, אַז ס'איז אים גאָרנישט מער געבליבן צו טון. אין דער סתירה טאַקע האָט געשטעקט די גאַנצע דראַמע. זיצן אין רייכנהאָל, דערלויבן מאשקאָן דורכצופירן זיינע פּלענער, פאַרשפּרייטן זיינע בעצן, זיך באַמיען וועגן פריילין פּלאַוויצקאָס האַנט — ניין! פאַר קיין פּרייז נישט! און אויף דער לעצטער שאלה איז קיין תשובה נישט געווען. דאָס ערשטע מאָל אין לעבן איז ער געוויר געוואָרן, וואָס עס הייסט שלאַפּלאָזיקייט און נערוון-איפּערו דערונג. צוליב דעם, וואָס ליטקאַ האָט זיך די לעצטע טעג געפילט ווידער ערגער, איז איבער דער גאַנצער געזעלשאַפט געבליבן הענגען אַ שווערע, ווי בליי, אַטמאָספערע פון אומרו. אין וועלכער דאָס לעבן איז געוואָרן אומדערטרעגלעך.

אין אַ וואָך אַרום איז ווידער אָנגעקומען אַ בריוו פון מאַרי־

ניאַן... דאָס מאָל איז אין אים נישט געווען קיין וואָרט, נישט וועגן פּאָלאָניעצקין, נישט וועגן מאַשקאָן. מאַריניאַ האָט מודיע געווען אָן שום דערקלערונגען, ווי דער ענין איז פאָרגעקומען. פון דעם אָבער האָט מען געקאָנט דרינגען, ווי טיף דאָס פאַרקויפן האָט זי אָנגעריירט.

פּאָלאָניעצקי וואָלט ליבערשט גערן געווען מען זאָל אים דערינען באַשולדיקן. ער האָט דערביי פאַרשטאַנען, אַז דאָס פאַרשווייגן אים אין דעם בריוו באַווייזט, ווי ווייט ער איז אויסגעמעקט געוואָרן פונעם מיידלס האַרץ, בשעת דאָס פאַרשווייגן וועגן מאַשקאָן קען באַדייטן פונקט דעם היפוך. סוף-כל-סוף, אויב עס איז איר אַזוי געגאַנגען וועגן קזשעמיען, האָט זי דאָך געקענט זיך אַהין אומקערן, אָפּגעבנדיק די האַנט דעם היינטיקן באַלעבאָס, אפשר האָט זי זיך טאַקע געפּאָרעט מיטן דאָזיקן געדאַנק. דער אַלטער פּלאַוויצקי האָט אייגנטלעך געהאַט זיינע שלאַכעצקע פאָראורטיילן, און פּאָלאָניעצקי האָט אויף זיי גערעכנט. האַלטנדיק אים אָבער קודם-כל פאַר אַן עגאָיסט, האָט ער זיך משער געווען, אַז אין דעם פאַל וועט ער צוליב זיין באַקוועמלעכקייט וועגן מקריב זיין די טאָכטער און די פאָראורטיילן.

הכלל, דאָס זיצן אין רייכנהאַל מיט פאַרלייגטע הענט און דאָס וואַרטן אויף אַ ידיעה, צי הער מאַשקאָן געפעלט פאָרצולייגן זיין האַנט פריילין פּלאַוויצקאַן, איז פאַר פּאָלאָניעצקין געוואָרן פּשוט אוממעגלעך. ליטקאַ האָט אויך פון צייט-צו-צייט איבערגע־חזרט איר בקשה פאַר דער מוטער, אַז מען זאָל זיך אומקערן קיין וואַרשע, האָט פּאָלאָניעצקי באַשלאָסן דעריבער זיך אומצוקערן, בפרט נאָך, אַז דער טערמין, וואָס ער האָט בשותפות מיט ביגעלן באַדאַרפט אָנהייבן דאָס נייע געשעפט האָט זיך דערנעענטערט.

דערדאָזיקער באַשלוס האָט אים בשעת-מעשה לייכטער געמאַכט אויפן האַרץ. ער וועט זיך אומקערן, אַריינקוקן דער לאַגע גענויער אין פּנים אַריין, און אפשר וועט ער עפּעס אונטערנעמען. דאָס איז דאָך פונדעסטוועגן געווען עפּעס מער, ווי זיצן אין רייכנהאַל. הן פרוי עמיליאַ, הן ליטקאַ האָבן די ידיעה וועגן זיין אָפּפאָר אויפגענומען אָן פאַרוווּנדערונג. זיי האָבן געוווּסט, אַז ער

איז געקומען בלויז אויף עטלעכע וואָכן און האָבן געהאַפּט איינ׳יכן אים צו זען אין וואַרשע, פרוי עמיליאַ האָט אויך געזאָלט אַוועקפאָרן האַלב־אויגוסט. דעם רעשט חודש האָט זי באַשלאָסן צו בלייבן צוזאַמען מיט וואַסקאָווסקין אין זאַלצבורג, און שפּעטער ערשט זיך אומקערן קיין וואַרשע. דערווייל האָט זי צוגעזאָגט פּאַלאַניעצקין, אַז זי וועט אים עטלעכע מאָל מודיע זיין וועגן ליטקאַס געזונטצושטאַנד. אַ חוץ דעם, וועט זי שרייבן צו מאַריניאַן, כדי זיך צו דערוויסן, וואָס זי טראַכט באמת מכּוח מאַשקאָן.

אינעם טאָג פונעם אָפּפאָרן האָבן ביידע פרויען צוזאַמען מיט וואַסקאָווסקין אים באַגלייט צו דער באַן. בשעת ער איז שוין געווען אין וואַגאָן, איז אים אַ ביסל אַ שאָד געוואָרן אַוועקצופאָרן. ווי די מעשה זאָל נישט זיין, האָט ער נישט געוווּסט, וואָס פאַר אַ ווענדונג אַלץ וועט צונעמען אין וואַרשע, דאָ ווידער האָבן אים אַרומגעריננגלט די פריינטלעכסטע וועזנס, וואָס ער האָט באַר געהאַט אין דער וועלט. אַרויסגעבויגן זיך דורכן פענסטער, האָט ער געקוקט אויף ליטקאַס טרויעריקע אייגעלעך, וואָס זענען געווען צו אים געווענדט, און אויף פרוי עמיליאַס פריינטלעך געזיכט, מיט אַזאַ געפיל, ווי דאָס וואָלט זיין זיין משפחה. און ווידער האָט זיך אים אַ וואָרף געטון אין די אויגן די אומגעווייטלעכע שיינקייט פון דער יינגער אַלמנה, אירע שוין צופיל איידעלע שטריכן, דער מלאכישער אויסדרוק פון איר געזיכט און איר לגמרי מיידלישע פיגור, וואָס איז געווען אַרומגעפּאַסט מיט אַ שוואַרץ קלייד.

— זייט געזונט — האָט אַ זאָג געטון פרוי עמיליאַ — און שרייבט צו אונדז פון וואַרשע, אַן ערך אין דריי וואָכן אַרום וועלן מיר זיך זען.

— אין דריי וואָכן אַרום — האָט איבערגעחזרט פּאַלאַניעצקי — כ׳וועל זיכער שרייבן. צום ווידערזען, ליטקאַ!

— צום ווידערזען! גריסט עווקאַן און יאַאַשיאַן!

— גוט!

און ער האָט נאָכאַמאָל דערלאַנגט די האַנט דורכן פענסטער.

— צום ווידערזען! געדענקט אַן אייער פריינט.

— מיר װעלן נישט פֿאַרגעסן, נישט פֿאַרגעסן! װילט איר מיר זאָלן אָפּריכטן אַ תּפֿילה פֿאַר אײערטװעגן? — האָט אַ פֿרעג געטון מיט אַ שמײכל פֿרוי עמיליאַ.

— אַ דאַנק אײך פֿאַר דעם. גוט! צום װידערזען, פּראָפֿעסאָר!

דער צוג האָט באותו רגע גערירט. די דאַמען האָבן אָנגעהױבן נאָכמאַכן מיט די שירעמלעך, ביז דער װאָס אַמאָל שנעלערער אָטעם פֿונם לאָקאָמאָטיװ האָט נישט פֿאַרשטעלט מיט קנױלן רויך און דאַמף דאָס פֿענסטער, דורך װעלכן פּאָלאָניעצקי האָט אַרױסגעקוקט.

— מאַמע — האָט אַ פֿרעג געטון ליטקאַ — מען דאַרף טאַקע אָפּריכטן אַ תּפֿילה פֿאַר הער סטאַכן?

— מען דאַרף, ליטוש. ער איז פֿאַר אונדז אַזאַ גוטער. מען דאַרף בעטן גאָט ער זאָל זײן גליקלעך.

— ער איז דען אומגליקלעך?

— נײן... דאָס נישט... פֿאַרשטײסטו מיך, יעדער האָט זיך זײן עגמת־נפֿש, ער האָט זיך אױך זײנס.

— איך װײס, איך האָב געהערט אין טומזע — האָט געענטפֿערט דאָס מײדעלע.

און אין אַ װײַלע אַרום האָט זי שטילערהײט צוגעגעבן:

— איך װעל אָפּריכטן אַ תּפֿילה...

פּראָפֿעסאָר װאָסקאָװסקי, װאָס האָט בײַ זײַן גאַנצער ערלעכקײט נישט געקענט אײַנהאַלטן די צונג, האָט אין אַ װײַלע אַרום אַ זאָג געטון צו פֿרוי עמיליאַ, װען ליטקאַ איז אַװעק פֿאָרױס:

— אַ גאָלדן האַרץ, און האָט ליב בײדע דאַמען, װי אַ ברודער. איצט, װען דער ספּעציאַליסט האָט אונדז געזאָגט, אַז ס׳איז לחלוטין נישטאָ, װאָס צו שרעקן זיך, מעג איך אַלץ אױסזאָגן. דאָס האָט אים פּאָלאָניעצקי אומישנע אָראָפּגעבראַנגט, װײל ער האָט זיך געשראָקן פֿאַר דער קלײנער אין טומזע.

— ער? — האָט אַ פרעג געטון פרוי עמיליאַ. — נו, זעט איר סאַראַ מענטש דאָס איז!

און טרערן פון דאַנקבאַרקייט האָבן זיך איר באַוויזן אין די אויגן. אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי צוגעגעבן:

— איך וועל אים אָבער פאַר דעם אָפדינען, ווייל כ'וועל אים געבן מאַריניאַן.

פּאָלאָניעצקי איז אויך אַוועקגעפאָרן מיט אַ האַרץ פול פריינט־לעכקייט און דאַנקבאַרקייט צו פרוי עמיליאַ, מחמת אַ מענטש, ווען עס געלינגט אים עפעס נישט און ער האָט דעריבער עגמת־נפש, פילט לעבעדיקער די מענטשלעכע פריינטשאַפט. זיצנדיק איצט אינם עק וואַגאָן און האָבנדיק פריש אינם געדאַנק פרוי עמיליאַס בילד, האָט ער צו זיך געזאָגט:

— אָך, ווען איך וואָלט געווען זיך אין איר פאַרליבט! סאַראַ רו, סאַראַ זיכער גליק! כ'וואָלט שוין געהאַט אין לעבן געפונען אַ ציל; כ'וואָלט געוווסט, פאַר וועמען איך אַרבעט, כ'וואָלט געוווסט, אַז איך בין עפעס, אַז מיין זיין האָט אַ זין. זי זאָגט אַפילו, אַז זי וועט נישט חתונה האָבן, מיט מיר אָבער, ווער ווייסט! יענע מעג זיך זיין אַ פולקאָמענהייט, זי קען אָבער אויך האָבן זייער אַ טרוקן האַרץ.

דאָ האָט ער פלוצלינג דערפילט, אַז וועגן דער טראַכט ער דאָך רויִקער, בשעת בײַ יעדן מאָל דערמאָנען זיך אָן יענער, נעמט אים אַרום עפעס אַן אומרו, אַן אומאָנגענעמער, אָבער אויך אַן אָנגענעמער. ער האָט געפילט, אַז עס ציט אים עפעס צו יע־נער. ער האָט נאָר־וואָס געדריקט פרוי עמיליאַס האַנט און דער האַנט־דרוק האָט נישט איבערגעלאָזט אים קיין שום איינדרוק, בשעת ער געדענקט נאָך היינט די וואַרעמקייט פון פריילין מאַרי־ניאַס האַנט, און ער האָט געפילט עפעס אַ מין שוידער בלויז בײַם דערמאָנען זיך וועגן איר.

און ער האָט אַזש ביז זאַלצבורג נאָר געטראַכט וועגן „יע־נער“. דאַסמאָל האָבן זיינע געדאַנקען אָנגעהויבן אַפילו אויסזען, אויב נישט ווי קיין באַשלוסן, איז ווי פראַגן, ווי ער דאַרף זיך

מיט איר נוהג זיין און וואָס עס איז בײַ דעם צוזאַמענפֿאַל פֿון די זאַכן זיין חוב?

— ס׳לאָזט זיך נישט אָפּלייקענען, אַז די סיבה פֿונם פֿאַרקויפֿן קזשעמיען, בין איך — האָט ער געזאָגט צו זיך. — קזשעמיען האָט פֿאַר איר געהאַט נישט בלויז דעם געלט־ווערט, וואָס עס וואָלט זיך אפֿשר געלאָזט פֿון אים אַרויסציִען, ווען נישט דאָס שנעלע פֿאַרקויפֿן, נאָר אויך דעם ווערט, וואָס האָט צוגעבונדן צו אים איר האַרץ. כ׳האָב אַלזאָ בײַ איר אָפּגענומען איינס מיטן צווייטן; קורץ גערעדט: איך האָב זי בײַעוולט! כ׳האָב געהאַנדלט יורידיש, אָבער דאָס איז נישט גענוג פֿאַרן געוויסן, וואָס באַשטייט פֿון עפּעס מער, ווי פּאַראַגראַפֿן — כ׳האָב געזינדיקט און כ׳בין מיך דערינען מודה, און אויב אַזוי, מוז איך עס, ווי עס איז פֿאַריכטן.

אָבער ווי אַזוי?

אויף אָפּצוקויפֿן קזשעמיען פֿון מאַשקאָן בין איך נישט גענוג רײַך. כ׳וואָלט עס אפֿשר געקענט טון, ווען כ׳זאָל מאַכן אויס שותּפֿות מיט ביגעלן און אַרויסציִען מײַן גאַנץ געלט. דאָס איז אָבער אַ מאַטעריעלע אוממעגלעכקייט. ביגעל וואָלט געקענט דערפֿון פֿאַלן, וועל איך עס נישט טון, בלײַבט מיר אַלזאָ איינס: בלײַבן מיט די פּלאַוויצקיס אויף וועלכן ס׳איז אופֿן אין באַציונגען, דערנאָך איינגיכן בעטן פֿרײַלין פּלאַוויצקאַס האַנט. אויב זי וועט מיר אָפּזאָגן, וועל איך לכל־הפּחות טון, וואָס עס געהער צו מיר.

אָבער דאָ האָט דער צווייטער, דער אינערלעכער מענטש, אָן וועלכן פּאָלאַניעצקי האָט געהאַט דערמאָנט, גענומען אַ וואָרט און אָנגעהויבן רעדן:

— פֿאַרשטעל זיך נישט מיט דער פֿראַזע פֿון געוויסן. ווען פֿרײַלין פּלאַוויצקאַ וואָלט געווען מיט אַ יאָר צען עלטער און דערצו אַ מיאוסע, וואָלסטו פּונקט אַזוי געקענט האָבן אַ יד אינם דאָזיקן פֿאַרקויפֿן קזשעמיען, צונעמען בײַ איר אַלץ, וואָס האָסט צוגענומען, און ס׳וואָלט דיר אפֿילו אויפֿן רעיון נישט געקומען צו בעטן איר האַנט. זאָג־זשע זיך בעסער, אַז פֿרײַלין פּלאַוויצקאַ ציט

דיך ווי מיט צוואַנגען, מיט איר געזיכט, אירע אויגן, איר מויל, הענט גאַנצע פיגור — און נאָר זיך נישט אָפּ.

פּאָלאָניעצקי האָט אָבער בכלל שטרענג געהאַלטן דעם אי־בערלעכן צווייטן מענטש און זיך צייטנווייז מיט אים באַגאַנגען נישט העפלעך, בהסכם מיט דעם מעמאָד האָט ער אים אַלזאָ אַ אַ זאָג געטאָן:

— קודם־כל ווייסטו נישט, שוטה, צי איך וואָלט אין דעם פּאַל נישט באַמיט זיך די עוולה צו פּאַרגיטיקן. אויב אָבער איך וויל אין דעם פּאַל עס פּאַרגיטיקן דורכן בעטן דעם מיידלס האַנט, איז עס דווקא באַטירלעך. מאַנסלייט דערקלערן זיך תּמיד אין ליבע צו פרויען, וואָס געפעלן זיי, און נישט צו אַזעלכע, צו וועלכע זיי פילן אַן אַפּשיי. אויב דו האָסט דעריבער נישט קיין בעסערס צו רעדן, טאָ שווייג.

דער אינערלעכער מענטש האָט געפּרוווט מאַכן נאָך עטלע־כע נישט־דרייסטע באַמערקונגען, ווי למשל, אַז הער פּלאַוויצקי קען הייסן הער פּאָלאָניעצקין אַראָפּשליידערן פון אַלע טרעפּ, אַז זיי קענען אים צום בעסטן פּאַל אויף דער שוועל נישט לאָזן; פּאָלאָניעצקי האָט אָבער דערפאַר זיך עפּעס נישט געשראָקן. מענטשן, האָט ער געטראַכט, באַנוצן זיך שוין היינט נישט מיט אַזעלכע מיטלען. אויב די פּלאַוויצקיס וועלן מיך נישט אָננעמען, איז עס ערגער פאַר זיי!

ער האָט דאָך געהאַלטן, אַז אויב זיי פאַרמאָגן כאָטש אַ ביסל טאַקט וועלן זיי אים צונעמען. איבעריקנס, האָט ער געוווּסט, אַז מאַריב אַן וועט ער זען באַ פרוי עמיליאַ.

טראַכטנדיק אַזוי, איז ער אָנגעקומען קיין זאַלצבורג. ס'איז געווען אַ שעה צייט ביז דער צוג, מיט וועלכן ער האָט געזאָלט פאָרן קיין ווין, קומט אָן פון מינכען, האָט ער אַלזאָ באַשלאָסן איבערצוגיין זיך איבער דער שטאָט. דערווייל האָט ער אין רעס־טאָראַן־זאַל פּלוצלינג דערזען בוקאַצקיס העלע מאַרינאַרקע אין קרעטן, זיין מאַנאָקל און זיין קליינעם קאָפּ, וואָס איז געווען צו־געדעקט מיט אַ נאָך קלענערן הוט.

— בוקאַצקי, צי זיין גייסט? — האָט ער אויסגעשריגן.

— באַרויק זיך, פּאַלאַניעצקי — האָט בוקאָצקי פלעגמאַטיש געענטפערט, באַגריסנדיק אים אַזוי, ווי זיי וואָלטן זיך צעשיידט ערשט מיט אַ שעה צוריק — וואָס מאַכסטו?

— וואָס טוסטו דאָ?

— איך עס אַ קאָטלעט אויף מאַרגאַרין.

— קיין רייכנהאַל?

— יאָ. און דו אַהייב?

— יאָ.

— האָסט זיך דערקלערט פרוי עמיליאַן אין ליבע?

— ניין.

— בין איך דיר מוחל. קאָנסט פאָרן!

— באַהאַלט די חכמות אויף אַן אַנדערט מאָל. ליטקאַ איז געפּערלעך.

בוקאָצקי איז געוואָרן ערנסט, און אויפהייבנדיק די ווייעס, האָט ער אָנגעהויבן רעדן:

— איי, איי! איז עס אינגאַנצן זיכער?

פּאַלאַניעצקי האָט אים בקיצור דערציילט, וואָס די דאָקטוירים זאָגן.

בוקאָצקי האָט געשוויגן אַ ווײַלע, דערנאָך האָט ער אַ זאָג געטון:

— און ווי זאָל אַ מענטש נישט זיין קיין פּעסימיסט! אָרים קינד געבעך און אָרימע מוטער. איך פאַל פון אַן אומגליק, שטעל איך זיך גאָרנישט פאָר, ווי זי וועט עס איבערהאַלטן.

— זי איז געוואַלטיק רעליגיעז, ס'איז אָבער שרעקלעך וועגן דעם צו טראַכטן.

— לאָמיר זיך אַ ביסל איבערגיין הינטער דער שטאָט — האָט אַ זאָג געטון בוקאָצקי — דאָ קען מען דערשטיקט ווערן...

און זיי זענען אַוועק. אויפן וועג האָט בוקאָצקי אָנגעהויבן חזרן:

— און ווי זאָל אַ מענטש נישט זיין קיין פּעסימיסט. איר ווייסט דען, וואָס די ליטקאַ איז? ממש אַ טויב. יעדער אייגער

וואָלט אויף איר רחמנות געהאַט, נאָר דער טויט וועט נישט קיין רחמנות האָבן.

פּאָלאָניעצקי האָט געשוויגן.

— כ׳ווייס איצט אַליין נישט — האָט געזאָגט ב׳קאָצקי — צי איך זאָל פאָרן קיין רייכנהאַל. אין וואַרשע, אַז פרוי עמיליאַ איז דאָ, קען איך אויך איבערהאַלטן. איינמאָל אין חודש דער־קלער איך מיך איר אין ליבע, איינמאָל אין חודש קריג איך אַן אָפּזאָג און אַזוי לעב איך זיך פון איין ערשטן ביז צום אַנדערן. איצט איז דער ערשטער אַוועק, האָב איך זיך פאַרבענקט נאָך מיין שכירות... די מוטער גיט זיך אָפּ אַ חשבון פון דער קליינערס צושטאַנד?

— ניין. דאָס קינד איז געפערלעך, ס׳קען אָבער זיין, אַז עס בלייבט אַזוי נאָך עטלעכע יאָר.

— האַ! ס׳קען זיין, אַז קיינעם פון אונדז בלייבט נישט עפּעס מער איבער. זאָג מיר, דו פאַרטראַכסט זיך אָפּט איבערן טויט.

— ניין. וואָס וועט עס מיר דען העלפן? איך ווייס, אַז איך מוז דעם פּראָצעס פאַרשפּילן, ברעך איך זיך איבער דעם נישט דעם קאָפּ, בפרט נאָך פאַר דער צייט.

— אין דעם גייט עס טאַקע, וואָס מיר מוזן פאַרשפּילן, דאָך פּראָצעסירן מיר זיך ביזן סוף. דאָס איז דער גאַנצער זין פונם לעבן, אַזיסטן וואָלט עס נאָר געווען אַ לאַנגווייליקער פאַרס, אַזוי אָבער איז עס אַ נאַרישע דראַמע. וואָס שייך מיר, האָב איך איצט דריי זאַכן אויסצוּווילן: אָדער זיך אויפצוּהענגען, אָדער פאָרן קיין רייכנהאַל, אָדער קיין מינכען נאָכאַמאָל באַקוקן די בעק־לינס. ווען איך זאָל זיין לאָגיש, וואָלט איך אויסגעקליבן דאָס ער־שטע, היות אָבער לאָגיש בין איך נישט, וועל איך אויסקלויבן רייכנהאַל. פרוי עמיליאַ איז ווערט די בעקלינס, הן אַלס צייכנונג, הן אַלס קאָליר.

— וואָס הערט מען אין וואַרשע? — האָט פּלוצלינג אַ פרעג געטון פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט די פראַגע געהאַט אויף

די ליפן שוין פון אָנהייב שמועס אָן. — האָסט געזען מאַש-קאָן?

— געזען. ער האָט געקויפט קזשעמיען און איז אַ גרויסער גוט-באַזיצער, היות אָבער ער האָט שכל, באַמיט ער זיך מיט כל אמצי כוחות, נישט אויסצוזען צופיל גרויס. ער איז ליב, איז מוחל, איינזעעוודיק, צוט־יטלעך, דאָס הייסט, ער האָט זיך געביטן לטובה, אמת נישט פאַר מיין טובה וועגן, ווייל וואָס קען ער מיך אָנגיין! מסתמא האָט ער אָבער זיינע כוונות.

— ער האָט נישט חתונה מיט פריילין פלאַוויצקאַ?

— כ'האָב געהערט, אַז ער האָט חשק צו דעם. דיין שותף ביגעל האָט עפעס דערמאַנט וועגן דעמדאָזיקן, ווי אויך וועגן דעם, אַז קזשעמיען האָט מאַשקאַ געקויפט פאַר צו גוטע באַדינגונגען. אויפן אָרט וועסטו זיך וועגן דעם דערוויסן בעסער.

— וווּ זענען איצט די פלאַוויצקיס?

— אין וואַרשע. זיי וווינען אין האָטעל זשימסקי. די קליי-נע איז גאָרנישט קיין מיאוסע. כ'בין געווען באַ זיי, ווי אַ קוזינדל, און גערעדט וועגן דיר.

— האָסט געקענט אויסזוכן פאַר זיי אַ בעסערן אָביעקט פון שמועסן.

— פלאַוויצקי, וואָס פרייט זיך דערפון, וואָס עס איז גע-שען, האָט געזאָגט, אַז דו האָסט אים געטון אַ טובה — מסתמא נישט ווילנדיק, — אָבער געטון... כ'האָב געפרעגט דאָס מיידל, צי אַזוי זי האָט דיך ערשט דערקענט אין קזשעמיען. זי האָט מיר געענטפערט, אַז בשעת איר זיין אין וואַרשע, האָסטו געמוזט זיין אין אויסלאַנד.

— אמת, טאַקע, כ'בין דעמאָלס געהאַט אָפּגעפאָרן קיין בערלין און דאָרט לאַנג געווילט!

— קיין פאַרדרוס אויף דיר האָב איך אין זיי נישט באַ-מערקט, כ'האָב זיך, אָבער אַזוי פיל אָנגעהערט וועגן דעם מיידלס ליבע צו דאָרפס-עניגים, אַז כ'בין מיך משער, אַז זי מוז אַ ביסל זיין אין כעס, וואָס מען האָט עס באַ איר צוגענומען, אַלנפאַלס ווייזט זי עס נישט אַרויס.

— ס׳קען זיין, אַז זי וועט עס ערשט מיר אַרויסווייזן, און קיין געלעגנהייט וועט איר נישט פעלן, מחמת תיכף נאָך מיין קומען, וועל איך בײַ זיי זיין.

— אויב אַזוי, טו מיר אַ קליינע טובה, האָב חתונה מיטן מיידל, ווייל פון צוויי בייזע, וויל איך ליבערשט בלייבן דיין קוזין, איידער מאשקאָס.

— גוט. — האָט קורץ געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

IX.

נאָכן צוריקקומען קיין וואַרשע, איז פּאַלאַניעצקי קודם־כּל אַוועק צו ביגעלן, וואָס האָט אים גענוי דערציילט באַ וואָס פּאַר אַ באַדינגונגען קזשעמיען איז פֿאַרקויפֿט געוואָרן. די באַדינגונגען זענען פֿאַר מאשקאָן געווען זייער גוטע. ער האָט זיך מתחייב געווען אויסצוצאָלן אין אַ יאָר אַרום פֿינף און דרייסיק טויזנט רובל, וואָס האָבן געזאָלט אַרייַנפֿליסן פֿונם פֿאַרצעלירן מאַגערוווקע, אַ חוץ דעם צאָלן צו דריי טויזנט רובל יערלעך אַזש ביז דער פּלאַוויצקיס טויט. פּאַלאַניעצקין האָט זיך תּחילת נישט אויסגעוויזן דאָס פֿאַר אַ שלעכטן געמאַך, ביגעל אָבער האָט געהאַט אַן אַנדער מיינונג.

— איך משפּט נישט צו שנעל מענטשן — האָט ער אַ זאָג געטון — אָבער פּלאַוויצקי איז דאָך סוף־כּל־סוף אַן אַלטער עגאָיסט, וואָס האָט לשם זיין אייגענער באַקוועמלעכקייט מקריב געווען דעם קינדס צוקונפֿט, אַ חוץ דעם, איז ער אַ לייכטזיניקער מענטש. אין דעם פֿאַל איז די רענטע כּלומרשט געשטיצט אויף קזשעמיען, אָבער קזשעמיען, אַלס אַ חרוב גיט, אין וועלכן מען דאַרף אַרייַנלייגן געלט, האָט אַ פֿיקטיוון ווערט. אויב מאשקאָ וועט

עס ברענגען אין אָרדנונג, איז גוט, אויב נישט, וועט ער צום בעסטן פאַל אָפּשלעפּן מיטן צאָלן, און פלאַוויצקי קען גאַנצע יאָרן נישט אָנזען קיין גראָשן געלט. וואָס וועט ער דאַמאָלס טון? ער וועט צוריק אָפּנעמען קוזשעמיען? מאשקאָ וועט אָבער ביז דער צייט מאַכן נייע חובות, שוין כּדי בלויז אָפּצוצאָלן די אַלטע חובות אַליין, און אינם פאַל פון באַנקראָט — איז ווער ווייסט, וויפיל בעלי־דבֿרים עס וועלן אויסציִען די הענט נאָך קוזשעמיען. סוף כּל־סוף איז דאָך אַלץ געווענדט אין מישקאָס ערלעכקייט, וואָס קען זיך זיין אַן אָרנטלעכער מענטש, אָבער ער פירט די געשעפטן שאַרף, און איין פאַלשער שריט קען פון אים מאַכן אַ תּל. ווער ווייסט, צי דאָס קויפן קוזשעמיען איז אַליין נישט שוין אַזאַ שריט, ווייל וועלנדיק אין אָרדנונג ברענגען זיין פאַרמעגן, מוז ער אויסנוצן ביזן לעצט זיין קרעדיט. איך האָב געקענט אַ סך, וואָס דאָס האָט זיך זיי אַ לאַנגע צייט איינגעגעבן, ביז זיי האָבן זיך נישט געוואָרפן צו קיינע גרויסע גיטער.

די פלאַוויצקיס וועט תּמיד בלייבן מזומן־געלט פאַר מאַגע־ראַווקע — האָט אַ זאָג געטאָן פּאַלאַניעצקי, ווי ער וואָלט וועלן באַרויִקן זיין אייגענע שרעק פאַר דער צוקונפט.

— אויב דער אַלטער פלאַוויצקי וועט עס נישט אויפעסן, נישט פאַרשפּילן און נישט אויסברענגען.

— איך מוז עפּעס אַ זאַך באַטראַכטן. איך האָב צוגעלייגט אַ יד צום פאַרקויפן, מוז איך עפּעס אַן עצה געבן.

— דו? — האָט ביגעל אַ פאַרחידושטער אַ פרעג געטון. — כ'האָב געמיינט, אַז אייערע באַציונגען זענען איבערגעריסן.

— כ'וועל זיך באַמיִען זיי צו באַנייען. מאָרגן וועל איך זיין בײַ זיי.

— כ'ווייס נישט, צי זיי וועלן דיך אויפנעמען מיט פאַרגעניגן.

— איך ווייס אויך נישט.

— ווילסט, איך זאָל גיין מיט דיר? ווייל עס גייט אינם ברעכן דאָס אייז. דיך אַליין קענען זיי נישט צונעמען... אַ שאָד,

וואָס מיין ווייב איז נישטאָ... גאַנצע אָוונטן זיץ איך איצט אַליין און שפּיל אויפן וויאָלענטשעל, אָבער באַטאָג האָב איך אַ סך צייט, און קען גיין, וווּ דו ווילסט.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט, און צומאָרגנס איז ער, אָנגעטון זייער זאָרגפעלטיק, אַוועק אייגער אַליין. ער האָט געוווּסט, אַז ער איז אַ שיינער מענטש, און הגם ער האָט בכלל וועגן דעם קיין סך נישט געטראַכט, האָט ער איצט באַשלאָסן נישט צו פאַרנאַכלעסיקן קיין שום זאַך, וואָס וואָלט געקענט אים ברענגען נוצן. גייענדיק, האָט ער געהאַט אַ פולן קאָפּ מיט איינ־פאַלן: וואָס ער וועט זאָגן, וואָס ער וועט טון אין דעם צי יענעם פאַל, און ער האָט פאָרויס זיך באַמיט פאָרצוזען, ווי אַזוי מען וועט אים אויפנעמען.

— איך וועל זיין ווי צום פשוטסטן און צום אָפנהאַרציקסטן — האָט ער געזאָגט צו זיך — סוף־כל־סוף איז עס דאָס בעסטע מיטל.

און ער האָט אַליין נישט געוווּסט, ווען ער האָט זיך גע־פונען פאַרן האָטעל זשימסקי. דאַמאָלס האָט דאָס האַרץ זיינס אָנ־געהויבן שנעלער קלאַפּן.

— ס'וואָלט פיינדעסטוועגן נישט שלעכט געווען — האָט ער אַ טראַכט געטון — ווען איך זאָל זיי נישט טרעפן. כ'וואָלט אי־בערגעלאָזט אַ וויזיט־קאַרט און שפּעטער וואָלט איך געזען, צי פּלאַוויצקי וואָלט מיר אָפּגעגעבן צוריק אַ וויזיט.

תיכף אָבער האָט ער צו זיך אַ זאָג געטון: „זיי נישט קיין פּחדן" — און איז אַריין. דערוויסנדיק זיך פונם פּאָרטיער, אַז הער פּלאַוויצקי איז דאָ אינדערהיים, האָט ער אַרויפגעשיקט זיין וויזיט־קאַרט און אין אַ ווײַלע אַרום האָט מען אים אַרויפגעבעטן אין דער הייך.

הער פּלאַוויצקי איז געזעסן באַם טיש און געשריבן אַ בריוו, ציִענדיק פון צייט צו צייט רויך פון דער ליולקע־ציבעק, וואָס איז געווען פאַרענדיקט מיט אַ גרויסן בורשטין. דערזעענדיק פּאָלאָניעצקין, האָט ער אויפגעהויבן דעם קאָפּ און אַ קוק

טועגדיק אויף אים דורך די גאָלדענע ברילן, האָט ער אַ זאָג געטון:

— ביטע, ביטע!

— כ'האָב זיך דערוווּסט פון ביגעלן, אַז איר זייט אין וואַרשע — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי — קום איך אייך באַגריסן.

— ס'איז זייער שיין פון דיין זייט — האָט געענטפערט פלאַוויצקי — וואָס אַן אמת איז, אַז כ'האָב מיך דערויף נישט גערעכט. מיר האָבן זיך צעשיידט אויף זייער אַן אומאָנגענעמען אופן און דערצו צוליב דיין שולד. היות אָבער, דו האָסט געפילט דעם חוב מיך צו באַזוכן, עפן איך דיר, אַלס עלטערער, צוריק די אָרעמס.

דאָך איז דאָס עפענען די אָרעמס דאָס מאָל באַשטאַנען אין אויסשטרעקן די האַנט איבערן טיש, וועלכע פּאָלאָניעצקי האָט אַ דריק געטון, זאָגנדיק צו זיך אין האַרצן:

— זאָל מיך דער רוח נעמען, צי איך בין צו דעם אַהער געקומען און צי כ'האָב בנוגע צו דיר דערפילט עפּעס אַ חוב.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער אַ פרעג געטון:

— איר ציט אייך איבער קיין וואַרשע?

— יאָ, איך בין אַן אַלטער דאָרפסמאַן, וואָס איז געווען גוט אויפצוהייבן זיך מיט דער זון צוגלייך צו מיינע לאַנדווירטשאַפטלעכע אַרבעטן... ס'וועט מיר שווער זיין אין אייער וואַרשע. מען האָט אָבער נישט געטאָרט האַלטן דאָס קינד אין תּפיסה, האָב איך איר געבראַכט נאָך דעם קרבן.

פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט צוויי נעכט פאַרבראַכט אין קושעמיען, האָט זיך דערמאַנט, אַז הער פלאַוויצקי פלעגט זיך אויפהייבן אַ זייגער עלף און איז אייגנטלעך פאַרנומען געווען מיט די געשעפטן פון קושעמיען און נישט מיט דער לאַנדווירטשאַפט; ער האָט עס אָבער אויסגעמיטן מיט שווייגן, מחמת דער קאָפּ זיינער איז אין דער רגע געווען פאַרנומען מיט עפּעס אַנדערש. פונם נומער, וואָס פלאַוויצקי האָט פאַרנומען, האָט אַן אָפענע טיר געפירט

אין אַ צווייט צימער אַריין, אין וועלכן ס׳האָט מסתּמא געוווינט פריילין מאַריניאַ. פּאַלאַניעצקין, וואָס האָט געוואָרפן אַן אויג אויף דער טיר פון דער ערשטער רגע אָן, איז געקומען אויפן רעיון, אַז זי וויל אפשר צו אים נישט אַרויסגיין, האָט ער דעריבער אַ פרעג געטון:

— און פריילין מאַריאַ וועל איך נישט האָבן דאָס פאַרגעניגן צו זען?

— מאַריניאַ איז אַוועק באַקוקן אַ דירה, וואָס כ׳האָב היינט אינדערפרי אויסגעפונען, זי וועט תּיכּף קומען, ווייל ס׳איז עטלעכע טריט פונדאַנען, שטעל דיר פאָר, נישט קיין דירה, נאָר אַ צאַצע! איך וועל האָבן אַ קאַבינעט און אַ שלאָפצימער, מאַריניאַ אויך זייער אַ שיין צימערל... דאָס עסצימער איז אפילו אַ ביסל אַ פינסטערס, אָבער אַ כּאַלאַנדל, ווי אַ באַנבאָניערע...

דאָ איז הער פּלאַוויצקי אַריבער צו דערציילן וועגן דער דירה מיט דער שפּע פון ווערטער פון אַ קינד, ווען ס׳ווילט שפּעס, אָדער פון אַ קאַלטן ליבהאָבער פון באַקוועמלעכקייטן, וועלכן עס שמייכלט די ענדערונג אויף בעסער. לסוף האָט ער אַ זאָג געטון:

— איידער כ׳האָב זיך אַרומגעקוקט, האָב איך שוין אויסגעפינען. דאָס וואָרשעלע איז מיינס אַן אַלטע פריינדין און איך קען זי גוט.

די אותו רגע איז אָבער עמעצער אַריין אינעם שכנותדיקן צימער.

— דאָס איז מסתּמא מאַריניאַ — האָט אַ זאָג געטון פּלאַוויצקי.

און ער האָט אָנגעהויבן רופן:

— מאַריניאַ, דאָס ביסטו?

— איך — האָט זיך אָנגערופן אַ יינגע שטים.

— קום אַהער; מיר האָבן אַ גאַסט.

פריילין מאַריניאַ האָט זיך באַוויזן אין דער טיר. דערזעענדיק פּאַלאָניעצקין, האָט איר אין די אויגן אַ שיין געטון פאַרוווּנדערונג.

פּאָלאָניעצקי האָט, אויפשטייענדיק, זיך אַ נייג געטין, און ווען זיי האָבן זיך דערנענטערט צום טיש, האָט ער אויסגעצויגן צו איר די האַנט זי צו באַגריסן. זי האָט אים דערלאַנגט אירע פינגער אַזוי קאַלט, ווי העפלעך. דערנאָך האָט זי זיך געווענדט צום פאָטער, ווי עס וואָלט מער קיינער נישט זיין אין צימער.

— כ'האָב געזוען די דירה — האָט זי געזאָגט — אַ שיינע און אַ באַקוועמע; כ'ווייס אָבער נישט, צי די גאַס איז נישט צו אַ רוישיקע.

— אַלע גאַסן זענען רוישיק — האָט באַמערקט פּלאַוויצקי — ס'איז נישט דאָס דאַרף.

— אַנטשולדיקט, כ'וועל גיין אויסטון דעם הוט — האָט געענטפערט פריילין מאַריניאַ.

און אַריינגייענדיק צו זיך אין צימער, האָט זי זיך אַ גאַנץ לאַנגע ווײַלע נישט געוויזן.

— זי וועט זיך מער נישט ווייזן — האָט אַ טראַכט געטון פּאָלאָניעצקי.

זי אָבער האָט משמעות זיך פאַריכט די האָר באַם שפּיגל, נאָכן אַראָפּנעמען דעם הוט, דערנאָך איז זי ווידער אַריין און האָט אַ פרעג געטון:

— איך שטער נישט ?

— ניין — האָט פּלאַוויצקי געענטפערט — מיר האָבן שוין נישט צווישן זיך קיין שום עסקים, פון וואָס איך בין, צווישן אונדז גערעדט, שטאַרק צופרידן. הער פּאָלאָניעצקי איז געקומען בלויז אויס העפלעכקייט.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך אַ ביסל פאַרייטלט און וועלנדיק איבערבייטן די טעמע, האָט ער אַ זאָג געטון:

— איך קום פון רייכנהאַל, איך ברענג אייך אַ גרוס פון פרוי כוואַסטאָווסקאַ און פון ליטקאַן, און דאָס איז אויך איינע פון די סיבות, צוליב וועלכע כ'האָב די העזה געהאַט צו קומען.

די קאַלטע רויִקייט, וואָס איז געווען אויף פריילין מאַריניאַס געזיכט, איז אויף אַ ווײַלע פאַרשוווּנדן.

— עמילקאַ האָט מיר געשריבן וועגן ליטקאָס האַרץ-אָנ-פאַל — האָט זי אַ זאָג געטון. — וואָס-זשע מאַכט זי איצט?

— קיין צווייטער איז נישט געווען.

— איך ריכט זיך איצט ווידער אויף אַ בריוו, און ס'קען זיין, אַז ער איז שוין אָנגעקומען, אָבער איך האָב אים נישט אָפּ-גענומען, ווייל עמילקאַ האָט אים מסתמא אַדרעסירט קיין קזשע-מיען.

— וועט מען אים דיר אָפּשיקן — האָט אַ זאָג געטון פּלאַ-וויצקי — כ'האָב אַרויסגעגעבן אַ פאַראָרדנונג, אַז אַלץ, וואָס וועט אָנקומען, זאָל מען אַהערשיקן.

— איר וועט זיך שוין נישט אומקערן אין דאָרף אַריין? — האָט אַ פרעג געטון פּאָלאָניעצקי.

— ניין, מיר וועלן זיך נישט אומקערן — האָט געענטפערט פריילין מאַריניאַ, וואָס די אויגן אירע האָבן ווידער באַקומען דעם אויסדרוק פון קאַלטער רויִקייט.

ס'איז אַנטשטאַנען אַ מינוט פון שווייגן. פּאָלאָניעצקי האָט געקוקט אויפן ייִנגן מיידל און ס'האָט זיך געדאַכט, אַז ער קעמפט מיט זיך אַליין. איר געזיכט האָט אים געצויגן מיט אַן אומבאַ-קאַנטער ביז איצט קראַפט. ער האָט וואָס אַמאָל קלאָרער געפילט, אַז טאַקע אַזעלכע וואָלט אים צומייסטן געפעלן, אַז אַזעלכע וואָלט ער געקענט ליב קריגן, אַז דאָס איז דער טיפּ פון אַ פרוי, וואָס ער האָט זיך אויסדערוויילט — איז דעריבער איר קאַלטקייט נאָכ-מער געוואָרן אים אומדערטרעגלעך. ער וואָלט איצט געגעבן ווי-פיל, אַבי אין די שטריכן ווידער צו געפינען דעם אויסדרוק, וואָס ער האָט געזען אין קזשעמיען, דעם אינטערעס צו זיינע ווערטער און דאָס פאַרכאַפּטקייט, די פאַראינטערעסירטע דורכזיכטיקייט פון אויגן פול מיט שמייכל; ער וואָלט געגעבן, גאָט ווייסט וויפיל, אַז דאָס אַלץ זאָל זיך אומקערן, ער האָט אָבער נישט געוווּסט, מיט וואָס פאַר אַ וועג ער זאָל צו גיין צו דעם, מיט אַ פאַמעלעכן, צי שנעלן, האָט ער זיך דעריבער געוואַקלט. ענדלעך האָט ער אויסגעקליבן דעם, וואָס איז געווען נענטער זיין נאַטור.

— כ'האָב געוווּסט — האָט ער פּלוצלינג אַ זאָג געטון —

ווי איר האָט ליב געהאַט קושעמיען און נישט קוקנדיק אויף דעם, אפשר, האָב איך צוגעלייגט אַ האַנט צום פאַרקויפן עס. אויב אַזוי, זאָג איך אייך אָפן, אַז דאָס איז מיר צום מיינסט אַ שאָד און כ'וועל עס שטענדיק באַדויערן. כ'קען אפילו נישט צום פאַרטיידיקן זיך זאָגן, אַז כ'האָב עס געטון אויפגערעגטערהייט און נישט באַקלערט, אדרבה, כ'האָב זיך באַקלערט, אָבער דאָס באַקלערן זיך איז געווען אַ שלעכטס און אָן שכל. דעריבער איז מיין שולד נאָך גרעסער און כ'בעט אייך נאָך שטאַרקער, איר זאָלט מיר מוחל זיין.

זאָגנדיק דאָס, האָט ער זיך אויפגעהויבן. די באַקן האָבן אים אָנגעהויבן פלאַמען, פון די אויגן האָט געשלאָגן דער אמת און אָפנהאַרציקייט, אָבער די ווערטער זיינע זענען געבליבן אָן איינדרוק. פּאַלאָניעצקי איז געגאַנגען מיט אַ פאַלשן וועג, ער האָט בכלל געקענט צו ווייניק פרויען, אַז ער זאָל זיך קענען אָפגעבן אַ דין וחשבון, ווי ווייט זייער מיינונג, בפרט נאָך וועגן מאַנסלייט, איז אָפהענגיק פון זייערע געפילן, הן מינוטלעכע, הן שטענדיקע. אַלץ קען אויפן סמך פון די געפילן אָנגענומען ווערן פאַר אַ גוטע אָדער שלעכטע מטבע. אַלץ קען ווערן אויסגעטייטשט גוט, צי שלעכט, פאַר ריכטיק אָדער פאַלש; טפשות קען ווערן פאַררעכנט אַלס חכמה, חכמה אַלס נאַרישקייט, עגאָיזם אַלס קרבן, אַ קרבן אַלס אייגנליבע, גראָב-יונגישקייט אַלס אָפנהאַרציקייט, אָפנהאַרציקייט אַלס נישט-איידלקייט. אַ מאַנסביל, וואָס רופט אַרויס אין דער מינוט אַ ווידערווילן, קען בא קיין שום פרוי נישט זיין גערעכט, קען נישט זיין אויפריכטיק, קען נישט זיין יושרדיק, קען נישט זיין דערצויגן. מאַריניאַ, פילנדיק צו פּאַלאָניעצקין, זינט מאַשקאָ איז געקומען קיין קושעמיען, אַ טיפן ווידערווילן און פאַרדרוס, האָט אים איצט גענומען פּשוט פאַר אומגוט זיין אָפנהאַרציקייט. דער ערשטער געדאַנק אירער איז געווען: „וואָס איז עס פאַר אַ מענטש, וואָס האַלט פאַר נישט שכלדיק און שלעכט דאָס, וואָס ער האָט מיט אויסרעכענונג געטון מיט עטלעכע טעג צוריק?... היינט-זשע קושעמיען, דאָס פאַרקויפן עס, מאַשקאָס קומען צו פאָרן, און די באַדייטונג פון זיין קומען, וואָס זי האָט פאַרשטאַ-

נען, איז געווען עפּעס אַ מין ווונד אירס, וועלכע איז וואָס אַמאָל מער צערייצט געוואָרן. און איצט האָט זיך איר אויסגעוויזן, אַז פּאָלאָניעצקי בלוטיקט איר ווונד מיט דער גאַנצער אכזריות פון אַ מענטש מיט אַ האַרטער נאַטור און גראָבע נערוון.

ער האָט זיך אויפגעהויבן און מיט די אויגן געזוכט און געוואַרט, צי עס וועט זיך נישט אויסשטרעקן צו אים אַ פריינטלעכע און מוחל־זייענדיקע האַנט, אַז איינמאָל אויסשטרעקן די האַנט קאָן אַנטשיידן זיין גורל; אירע אויגן זענען אָבער אויף אַ ווײַלע פינסטער געוואָרן, ווי פון יסורים און כּעס, דאָס פּנים ווידער איז געוואָרן נאָך קעלטער.

— דאגהט נישט וועגן דעם — האָט זי אַ זאָג געטון מיט איין־קאַלטער העפלעכקייט. — דער טאַטע איז זייער, זייער צופרידן פונם אָפּמאַך און פון דאָזיקן ענין מיטן הער מאשקאָ.

זאָגנדיק עס, האָט זי זיך אויך אויפגעשטעלט, ווי זי וואָלט פאַר־שטיין, אַז פּאָלאָניעצקי וויל זיך געזעגענען. ער האָט זיך נאָך אַ ווײַלע פאַרהאַלטן, אַ דערשראָקענער, פאַרפ'רטגר, אַ שטאַרק דער־שלאָגענער, ווי אַ מענטש, וואָס מען האָט אים אָפּגעשטויסן, און לסוף פון פאַרדרוס און איינגעהאַלטענעם כּעס.

— אויב אַזוי — האָט ער אָפּגעענטפערט — האָב איך אויך מער נישט געוואָלט.

— אַוודאי! אַוודאי! — כ'האָב געמאַכט אַ גוט געשעפט — האָט פאַרענדיקט הער פּלאַוויצקי.

פּאָלאָניעצקי איז אַוועק — און אַראָפּגייענדיק צו עטלעכע טרעפּ מיט אַמאָל, מיט אַן אַראָפּגערוקטן הוט אויפן קאָפּ, האָט ער אין האַרצן באַ זיך געחזרט:

— מיין פוס וועט מער אייער שוועל נישט איבערטרעטן.

ער האָט אָבער געפילט, אַז ווען ער וועט אַהיימקומען, וועט אים דער כּעס דערשטיקן; איז ער אַוועק פּאָרויס, נישט טראַכטנ־דיק, ווי די פיס וועלן אים טראָגן. אים האָט זיך די רגע אויס־געדאַכט, אַז ער האָט מאַריניאַן נישט ליב, אַז ער האָט זי אפילו פיינט, דאָך האָט ער וועגן איר געטראַכט, און ווען ער זאָל גע־ווען טראַכטן רויִקער, וואָלט ער זיך געווען אָפּגעגעבן אַ חשבון,

אַז בלויז דאָס זעען זי האָט אים שטאַרק אויפגעטרייסלט. ער האָט זי ווידער געזען, געקוקט אויף איר, פאַרגלײַכט מיט דער ווירקלעכקייט איר בילד, וואָס ער האָט געטראָגן בײַ זיך אין זכּרון — און דאָס בילד, ווערנדיק דורכדעם וואָס אַמאָל רעאַל-צוזעענדיקער, האָט אויף אים אַלץ שטאַרקער געווירקט. ס'האָבן איצט עקזיסטירט פאַר אים צוויי מאַריניאַס: איינע אַ צוגעלאָזענע, אַ פרײַנטלעכע, אַ פאַרכאַפּנדיקע און גרייטע ליב צו האָבן, מאַריניאַ פון קזשעמיען; די צווייטע, דאָס אײַז-קאַלטע מיידל, וואָס האָט אים אָפּגעשטויסן.

די פרוי ווערט אָפט אַזוי פאַרטאָפּלט אינעם מאַנספּערשוינס האַרץ, וואָס איז דעמאָלס אָפטער פאַר אַלץ גרייט מוחל צו זײַן דער אומפרײַנטלעכער צוליב דער געליבטער. פּאָלאַניעצקין האָט זיך אפילו נישט געחלומט, אַז מאַריניאַ קען זײַן אַזעלכע, ווי זי האָט זיך הײַנט פאַר אים אַרויסגעוויזן. צוליב דעם איז אין זײַן כּעס געווען עפּעס אַ מין פאַרוווּנדערונג. קענענדיק באמת איר זיכערן ווערט און זייענדיק גענוג בעל-גאווה, האָט ער געהאַט אין זיך די איבערצײַגונג, אין וועלכן ער וואָלט קיינמאָל זיך נישט מודה געווען, אַז עס איז גענוג ער זאָל אויסציִען די האַנט, מען זאָל זי כאַפּן.

דערווײַל האָט זיך אַרויסגעוויזן עפּעס אַנדערש.

דאָס צוגעלאָזטע פריילין מאַריניאַ איז פּלוצלינג אַרויסגעטרעטן אין דער ראָל פון אַ שופט, וואָס גיט אַרויס אַ פּסק-דין און איז בכּוח אָפּצושטויסן, אָבער גלײַכצײַטיק אין דער ראָל פון אַ קעניגין, בײַ וועלכע מען קען געפינען חסד, אָדער אומחסד. פּאָלאַניעצקי האָט זיך נישט געקענט צוגעוווינען צו דעם געדאַנק און האָט זיך מיט אים געאַמפּערט, אָבער ס'איז שוין אַזוי די טבע פון מענטשן, אַז ווען ער דערקענט, אַז פאַרן מיידל איז עס נישט אַזוי געוווּנטשן, ווי ער האָט געמיינט, אַז זי שעצט אים נישט אַזוי הויך, גאָר נידעריקער פאַר זיך אַליין, אַז נישט-קוקנדיק אויפן אומווילן, אויפן פאַרדרוס און כּעס, ווערט זי אויסגעוואַקסן בײַ אים אין די אויגן. זײַן אייגנליבע איז געוואָרן פאַרוווּנדעט, פון דער צווייטער זייט ווידער איז זײַן ווילן, באמת אַ

שטאַרקער, גרייט געהען זיך צו שטעלן אין קאַמף מיט די שווערי קייטן און זיי צעשמעטערן. די אַלע רעיונות האָבן איצט אָן אַ סדר זיך געדרייט בײַ אים אין קאָפּ, אָבער דאָס זענען גיכער געווען געפילן, ווי געדאַנקען, צעריסענע און אַליין רייסנדיקע. הונדערט מאָל האָט ער בײַ זיך נעחזרט, אַז ער וועט אויף אַלץ מיט דער האַנט אַ מאַך טון, ער איז אָבער געווען צו דעם צו שוואַך און קליין, אַז ער האָט אין דערזעלבער רגע, ערגעץ אין אַ פאַרבאָרגן ווינקעלע פון דער נשמה, גערעכנט אויף פרוי עמיליאַס קומען און אויף דער הילף, וואָס דאָס קומען וואָלט אים געקענט ברענגען.

פאַרזונקען אין דעם גייסטיקן צער זיינעם, האָט ער זיך ערשט אויפגעוואַכט נאָכן האַלבן זיגזאַד, דאַמאָלס האָט ער זיך געשטעלט די פראַגע: „וואָס גיי איך צו אַלדי רוחות קיין פראַגע?״ — און ער האָט זיך פאַרהאַלטן. דער טאָג איז געווען אַ שייבער, און זיך געבייגט צו אָוונט. די ווייסל איז פון אונטן געשווומען אין גלאַנץ, און הינטער איר, הינטער די באָנטסטע אַקאָפּן מיט גרינס, האָט מען אָנגעזען אַ ברייטן פליין, וואָס איז געווען באַדעקט אויפן האָרייזאָנט מיט אַ ראָזן און בלוילעכן נעפּל, דאָרט, הינטער די נעפּלען, איז געווען קזשעמיען, וואָס מאַרינאַ האָט ליב געהאַט און וואָס זי האָט פאַרלוירן. פּלאַניעצקי האָט פאַרזינקענדיק דעם בליק אין נעפּל, אַ זאָג געטון צו זיך.

— כ׳בין נייגעריק צו וויסן, וואָס זי וואָלט געטון, ווען מ׳זאָל עס איר צוריקגעבן?

ער האָט אָבער נישט געקענט זיך עס קלאָר פאָרשטעלן, פאַרקערט אָבער האָט ער זיך פאָרגעשטעלט, אַז דאָס פאַרלירן אָט דאָס שטיקל ערד איז געווען פאַר איר באמת אַ גרויס אומאָנגענעמלעכקייט און ער האָט געקריגן מיטלייד צו איר. אין דעמדאָזיקן מיטלייד איז צערינען געוואָרן זיין פאַריבל און אַזוי ווי פאַרשטעלט געוואָרן מיט אַ נעפּל. דאָס געוויסן האָט אים אָנגעהויבן שעפּטשען, אַז ער האָט געהאַט דאָס, וואָס ער האָט פאַרדינט.

אומקערנדיק זיך, האָט ער געזאָגט צו זיך:

— דאָך קלער איך כסדר וועגן דעם אַלעם.

און ס׳איז באמת אַזוי געווען. קיינמאָל, אין די וויכטיקסטע געלט-ענינים, האָט ער נישט געפילט קיין העלפט אפילו פון דער אומרויקייט, ער האָט קיינמאָל נישט אַריינגעטון זיך אין זיי אַזוי ווייט. און ס׳איז אים ווידער געקומען אויפן רעיון דאָס, וואָס וואָסקאָווסקי האָט געזאָגט, אַז זיין נאַטור אַלס אַ פּאָלאָניעצקי איז נישט מסוגל אַריינצולייגן דאָס גאַנצע לייב און לעבן אין מאַכן געלט. ער האָט קיינמאָל נישט איבערגעלעבט אַזאַ קלאָר געפיל, אַז עס קענען זיין וויכטיקערע ענינים פאַר דעם און פשוט מער פּאָזיטיווע. דאָס צווייטע מאָל האָט אים באַהערשט אַ מין פאַרוווּנדערונג.

ס׳איז שוין געווען באַלד ניין אַ זייגער, ווען ער איז אַריין צו ביגעלן. ביגעל, אייגער אַליין אין זיין ג׳ויסער פוסטער דירה, איז געזעסן אין דער טיר, וואָס איז געווען אָפן אַרויס אויף דער גאָרטן-וואַרענדע און געשפּילט אויף דער וויאָלאָנטשעל, אַזוי, אַז אַלץ אין שטוב האָט אַזש געציטערט. דערזעענדיק פּאָלאַניעצקין, האָט ער איבערגעריסן עפּעס אַ טרימאָלאָ און אַ פרעג געטון:

— ביסט געווען היינט באַ די פּלאַוויצקיס?

— געווען.

— וואָס מאַכט דאָס מיידל?

— ווי אַ גראַפין „געקילט וואַסער". און אין אַזאַ הייסן טאָג איז עס אַ פאַרגעניגן. בכלל זענען זיי הערלעכע מענטשן.

— כ׳האָב עס פאָרויסגעזען.

— שפּיל ווייטער.

ביגעל האָט אָנגעהויבן שפּילן „טרוימעריי" און שפּילנדיק, פאַרמאַכט די אויגן, אָדער אויפגעהויבן זיי צו דער לבנה. אין דער שטילקייט האָט זיך געדאַכט, אַז די מוזיק פילט אָן דאָס הויז, דעם גאָרטן און די נאַכט גופא מיט מתיקות.

בשעת ער האָט געענדיקט, איז ער אַ ווײַלע אַנטשוויגן געווען, אין דערנאָך אַ זאָג געטון:

— ווייסטו וואָס? אַז פרוי עמיליאַ וועט צוריקקומען, וועט מיין ווייב זי פאַרבעטן צו זיך אין דאָרף אַריין און צוזאַמען מיט

איר אויך פריילין פלאַזיצקאַ. אפשר וועט דאָרט דאָס אייז צווישן איין צעגיין.

— שפּיל נאָכאמאָל אויף „טרוימערײ“.

די קלאַנגען האָבן זיך נאָכאַמאָל פאַרשפּרייט, רויקע און פאַרטרוימטע. פּאָלאַניעצקי איז געווען צו יונג, אַז ער זאָל נישט זיין כאָטש אַ ביסל אַ טרוימער. האָט ער זיך פאָרגעשטעלט, אַז מאַריניאַ הערט צוזאַמען מיט אים „טרוימערײ“, מיט אירע הענט אין זיינע, מיט איר קאָפּ אויף זיין ברוסט, אַ שטאַרק ליבנדיקע און מער פון אַלץ אין דער וועלט אַ געליבטע.

X.

הער פלאָיצקי איז דאָך געװען אַ גיט־דערצױגענער מענטש, מחמת אויפן דריטן טאָג האָט ער אָפּגעגעבן פּאָלאָניעצקין אַ װיזיט. ער האָט זי נישט אָפּגעגעבן צום צװײטן, מחמת אַזאַ פּינקטלעכקייט װאָלט געהייסן װעלן בלייבן באַ נאָענטע באַציִונגען און נישט אויפן פּירטן, אָדער פינפטן, װייל דאָס װאָלט געהייסן נישט קענען די װעלטלעכע מנהגים, נאָר אין ריכטיקסטן טערמין און לויטן געבאָט פון „פיינעם טאָן”. הער פלאַװיצקי האָט דאָס גאַנצע לעבן זיך באַרימט מיט זיין קענען די געבאָטן מיט אַלע זייערע שאַטירונגען, און האָט דאָס אָפּהיטן זיי געהאַלטן פאַר דער העכסטער מענטשלעכער חכמה. אַלס אַ מענטש מיט חסד, האָט ער דערלויבט אפילו צו עקזיסטירן אַנדערע צװייגן פון װיסן אויך, בתנאי אָבער, אַז זיי זאָלן זיך נישט איבערשאַצן, און דער עיקר, אַז זיי זאָלן נישט האָבן קיין פּניות זיך אָנצוװאַרפן גוט־דערצױגענע מענטשן.

פּאָלאָניעצקי, פאַר װעלכן אַלץ איז געװען געװוּנטשן, װאָס האָט נאָר, אויף װעלכן נישט איז אופן, פאַרבונדן דעם פאָדעם פון

ווייטערדיקע באַציִונגען מיט מאַריניאַן, איז קוים בכוח געווען צו פאַרבאַרגן די שמחה, וואָס פלאַוויצקיס קומען האָט בײַ אים אַרויס־גערופן. די שמחה האָט זיך אויך אויסגעדריקט אין זיין העפלעכן און גוט־געשטימטן אויפנעמען. ער האָט אגב געמוזט זיך חידושן אויף פלאַוויצקין און אויף די השפעה, וואָס די שטאָט האָט אויף אים געהאַט. זיין טשופּרינע האָט געגלאַנצט, ווי ראָבן־פליגל, די קליינע וואָנסעלעך האָבן געסטאַרטשעט אין דער הייך אַרויף, קאָנ־קורירנדיק מיט דער טשופּרינע אין קאָליר, דאָס ווייסע וועסטל האָט באַדעקט די שטאָלטנע ברוסט, דאָס פונצעגע באָגל־בלימל אין דעם שוואַרצן זשאַקעט האָט צוגעגעבן עפּעס אַ יומטובדיקן חן זיין גאַנצע פיגור.

— אויף מיין וואָרט, כ׳האָב דעם פּעטער די ערשטע רגע נישט דערקענט — האָט אויסגעשריגן פאַלאַניעצקי — כ׳האָב געמיינט, אַז עפּעס אַ יינגערמאַן גייט אַריין.

— באָן־זשור, באָן־זשור! — האָט געענטפערט הער פלאַוויצקי

— אַ כמורנע טאָג היינט, אַ ביסל פינסטער, און דעריבער האָסטו מיך אוודאי אָנגענומען פאַר אַ יינגנמאַן.

— כמורנע, צי שיין — סאַראַ פיגור! — האָט געענטפערט פאַלאַניעצקי.

און אָנכאַפּנדיק אָן לאַנגע שהיות הער פלאַוויצקין בײַ די לענדן, האָט ער אים אָנגעהויבן דרייען און זאָגן:

— די טאַליע איז אינגאַנצן ווי בײַ אַ מיידל. כ׳וואָלט אַליין געוואָלט האָבן אַזעלכע.

הער פלאַוויצקי האָט, שטאַרק אין כעס פון דעם אומצער־מאָניאַלן קבלת־פנים, אָבער נאָך שטאַרקער דערפרייט פון דער באַוווּנדערונג, וואָס זיין פיגור האָט אַרויסגערופן, אַ זאָג געטון זיך פאַרטיידיקנדיק:

— ביסט אַ משוגענער. כ׳האָב געקענט ברוגז ווערן! ביסט אַ משוגענער.

— דער פּעטער קען דרייען קעפּ, וויפיל ס׳גליסט זיך אים נאָר.

— איך זאָג דעם פּעטער, אַז ער איז אַהערגעקומען פאַנ-גען הערצער.

— וואָס רעדסטו? — האָט זיך אַ פרעג געטון הער פלאַ-וויצקי, זעצנדיק זיך אינם פאָטערשטול.

— איך זאָג, אַז דער פּעטער איז אַהערגעקומען פאַנגען הערצער...

— איך טראַכט אפילו נישט וועגן דעם, ביסט אַ משוגע-נער.

— און פרוי יאַמוש? כ'האָב עס דען נישט געזען מיט מיי-נע אייגענע אויגן...

— וואָס?...

דאָ האָט הער פלאַוויצקי פאַרמאַכט אַן אויג און אַרויסגע-שטעקט די שפּיץ-צונג, אָבער דאָס האָט געדויערט בלויז אַ ווײַלע, דערנאָך האָט ער אויפגעהויבן די ווײַעס און אַ זאָג געטון:

— זעסטו די יאַמוש?... דאָס איז גוט. איך קושעמיען... צווישן אונדז גערעדט, האָב איך פּיענטאָפּענטאַציע, עס שמעקט מיט פראָווינץ, זאָל יאַמושן דער אייבערשטער מוחל זיין, וואָס זי האָט מיך מיט דער אַפעקטאַציע געמאַטערט; אַ פרוי דאַרף האָבן דרייסטקייט אַלט צו ווערן — דאַמאָלס ענדיקן זיך די באַ-ציונגען מיט פרייַנטשאַפט, אַזיסטן ווערן זיי אַ געפּענגעביש.

— דער פּעטער האָט זיך אויך געפילט ווי אַ געבונדן זו-מער-פייגעלע?

— רעד נאָר נישט אַזוי — האָט מיט ווירדע געענטפערט הער פלאַוויצקי — און שטעל זיך נישט פאַר, אַז צווישן אונדז זאָל האָבן עפּעס געווען. ווען ס'זאָל אפילו האָבן געווען, וואָלסטו פון מיר קיין וואָרט נישט געהערט. גלייב מיר, ס'איז אַ גרויסער חילוק צווישן אונדז און די מענטשן פון פריערדיקן דור. מיר זע-נען אפשר נישט גאָר קיין צדיקים, אָבער מיר האָבן געקענט שווייגן, און דאָס איז אַ גרויסע, גוטע מידה, אַן וועלכער ס איז נישטאָ קיין איידלקייט.

— פונדאַנען דרינג איך, אַז דער פּעטער וועט מיר נישט

מו׳ה ז״ן, וווהין ער גייט איצט מיט דעם רויטן נאָגל-בלימל באַם לאַץ.

— אדרבה, וא רבה... מאשקאָ האָט היינט פאַרבעטן אויף פרישטיק מיך און נאָך עטלעכע מענטשן. תחילת האָב איך זיך געהאַט אָפּגעזאָגט, נישטווילנדיק לאָזן מאַריניאַן אַליין. כ׳בין זיך אָבער אָנגעזעסן פאַר איר אַזוי פיל אינם דאָרף, אַז עס קומט מיר שוין באמת אַ ביסל פאַרווײַלונג. דו ביסט נישט פאַרבעטן?

— ניין.

— אַ חידוש. דו ביסט, ווי דו זאָגסט אַליין, אַן „אַפּעריסט״, אָבער דו טראָגסט אַ גוטן נאָמען. מאשקאָ איז אַליין איבעריקנס אַן אַדוואָקאַט... בכלל, וועל איך דיר אָבער זאָגן, אַז כ׳האָב נישט גערעכנט, ער זאָל זיך קענען אַזוי אָוועקשטעלן.

— מאשקאָ איז מסוגל זיך צו שטעלן אויפן קאָפּ...

— ער קומט אומעטום, אַלע נעמען אים אויף... און איך האָב אַמאָל געהאַט צו אים אַנטיפּאַטיע.

— און איצט האָט איר נישט צו אים קיין אַנטיפּאַטיע?

— כ׳מוז מודה זיין, אַז מיט מיר איז ער זיך אינגאַנצן עגין קושעמיען באַגאַנגען, ווי אַ דזשענטלמאַן.

— פריילין מאַריניאַס מיינונג איז אויך דיזעלבע?

— מסתמא... הגם איך מיין, אַז דאָס קושעמיען ליגט איר אויפן האַרץ... כ׳האָב עס געטון פאַר איר, וואָס כ׳בין דערפון פטור געוואָרן, אָבער יוגנט איז נישט אַלץ מסוגל צו פאַרשטיין. איבעריקנס, האָב איך דערפון געוווסט און בין גרייט יעדער אומאָנגענעמלעכקייט איבערצוטראָגן רויק. וואָס שייך מאשקאָן... איז מסתמא!... זי האָט אים גאָרנישט פאָרצוואַרפן. ער האָט געקויפט קושעמיען, דאָס איז אמת, אָבער...

— אָבער ער איז גרייט עס אָפּצוגעבן.

— דו געהערסט צו אונדזער משפחה, מילא, איז צווישן אונדז גערעדט, מיין איך, אַז אַזוי איז עס... אים האָט מאַריניאַ שטאַרק פאַרינטערעסירט נאָך בשעת אונדזער פריערדיקן באַזוך. ס׳איז אָבער עפּעס נישט געגאַנגען. דאָס מיידל איז געווען צו יונג — ער איז נישט אַזוי שטאַרק געפעלן, איך אַליין, האָב זיך אַ ביסל

געקרימט, ווייל מען האָט מיר עפּעס אַ מורמל געטון אויף זיין משפּחה. בוקאַצקי האָט זיך געשאַרפט אויף אים די ציין — נו, האָט זיך געענדיקט מיט גאָרנישט. . .

— ס׳האָט זיך נישט געענדיקט, קוים הייבט עס זיך אויפ־דאָסניי אָן.

— ווייל כ׳האָב מיך איבערצייגט, אַז ער שטאַמט פון זייער אַ גוטער משפּחה, וואָס איז אַמאָל געווען אַן איטאַליענישע. . . זיי האָבן אַמאָל געהייסן מאסקאַ — און זענען אַהערגעקומען מיט באָנאַן, דערנאָך האָבן זיי זיך באַזעצט אין רייסן. ער, אויב דו האָסט באַמערקט, האָט אפילו אַ ביסל אַן איטאַליעניש גע־זיכט.

— ניין, אַ פּאָרטוגעזיש.

— דאָס איז שוין אַלץ איינס. . . סוף־כל־סוף, גיב נאָר אַ טראַכט: פּאַרקויפן קזשעמיען, און דאָך עס האָבן — דאָס וועט קיין פּשוטער מוח נישט אויסקלערן. . . וואָס שייך מאשקאָן — יאָ! איך מיין, אַז דאָס איז זיין כּוונה, אָבער מאַריניאַ איז אַ מאָדנע מיידל. ס׳איז אומאַנגענעם דאָס צו זאָגן, אָבער אַ מענטש איז גיכער מסוגל צו פאַרשטיין אַ פּרעמדן, איידער אַן אייגן קינד: אַז זי וועט זיך אָבער אַ זאָג טון: „Pairs vaut la mejse“ ווי ס׳האָט געזאָגט טאַלייראַן. . .

— אַ? איך האָב געמיינט, אַז דאָס האָט געזאָגט היינריך דער פירטער?

— ווייל דו ביסט אַן „אַפּעריסט“, אַ מענטש פון דער נייער צייט. איך, ייִנגע, שמעקט נישט די געשיכטע און די אַלטע היס־טאָריע, איר ווילט ליבערשט מאַכן געלט. . . אַלץ איז אָפּהענגיק פון מאַריניאַן און איך וועל נישט צוויילן; איך וועל נישט, ווייל סוף־כל־סוף, באַ אונדזערע פאַרבינדונגען, קען זיך מאַכן נאָך אַ בעסערער שידוך. מען וועט דאַרפן אַ ביסל קומען צווישן מענטשן און אָפּזוכן אַלטע באַקאַנטע. ס׳איז נאָר אַן אַרבעט און אַ מאַטערניש, אָבער וואָס מען דאַרף, דאַרף מען. דו מיינסט, איך גיי מיט פאַר־געניגן אויף דעם פרישטיק. ניין! איך מוז אָבער אַ ביסל אויפ־

בעמען יינגעלייט אויך. איך האָף, אַז דו וועסט אָן אונדז נישט פאַרגעסן...

— ניין, נישט פאַרגעסן...

— ווייסט, וואָס מען האָט מיר געזאָגט וועגן דיר? אַז דו מאַכסט געלט פאַר אַלדי רוחות. נו, נו! כ׳ווייס נישט אין וועמען דו ביסט געראָטן — אינם טאַטען נישט! אַלנפאַלס, וועל נישט איך אויף דיר דערפאַר פאַראיבל האָבן, ניין, ניין!... דו האָסט מיך געדריקט אָן רחמנות, ביסט זיך באַגאַנגען מיט מיר, ווי אַ וואָלף מיט אַ שעפעלע, ס׳איז אָבער דאָ אין דעם עפּעס אַזוינס, וואָס געפעלט מיר, כ׳האָב צו דיר עפּעס אַ שוואַכקייט.

— קעגנזייטיק! — האָט געענטפערט פּאַלאַניעצקי.

און באמת, הער פּלאַוויצקי האָט נישט געזאָגט קיין ליגן. ער האָט געהאַט אַן אינסטינקטיוון יראת־הכבוד פאַר עשירות, און דער יינגערמאַן, וואָס האָט עס געמאַכט, האָט אַרויסגערופן אין אים פאַ־ווונדערונג, וואָס האָט געגרענעצט מיט סימפּאַטיע. דאָס איז נישט געווען גלאַט אַזוי זיך, אַן אָרימער קרוב, וואָס האָט זיך געבייטיקט אין הילף, דעריבער האָט הער פּלאַוויצקי, וואָס האָט דערווייל נישט געהאַט דערביי קיין שום פּניות, באַשלאָסן צו בלייבן מיט אים אין באַציִונגען.

צום סוף פונם וויזיט האָט ער זיך נאָך גענומען אַרומקוקן אין דער דירה.

— דו וווינסט שיין! — האָט ער אַ זאָג געטון.

דאָס איז אויך אמת געווען. פּאַלאַניעצקי האָט געהאַט אַזאַ פאַרטיקע דירה, ווי ער וואָלט זיך געקליבן חתונה האָבן. דאָס איינאָרדנען זיך אַליין אויף אַזאַ אופן, האָט אים פאַרשאַפט פאַרגעניגן, ווייל ס׳האָט עפּעס געמאַכט דעם איינדרוק פון דער פאַרווירקלעכונג פון זיינע שטרעבונגען.

פּלאַוויצקי, אומקוקנדיק זיך איבערן זאַל, הינטער וועלכן מען האָט אָנגעזען דעם צווייטן, קלענערן, הערלעך אייגעאָרדנטן, האָט אַ פרעג געטון:

— פאַרוואָס האָסטו נישט חתונה?

—כ׳וועל עס טון, ווען כ׳וועל עס נאָר קענען, חי צום גיכסטן.

הער פלאַחיצקי האָט אַ שמייכל געטון פון זיין השערה און קלאַפּנדיק פּאָלאָניעצקין איבער דער קני, האָט ער אָנגעהויבן חזרן:

— און כ׳וייס מיט וועמען, כ׳וייס מיט וועמען!..

— דאָס הייסט אַ קאָפּ! — האָט אויסגעשריגן פּאָלאָניעצקי — גיי באַהאַלט עפּעס פון אַזא דיפּלאָמאַט.

— אַהאַ! וואָס... מיט אַן אַלמנה? אַן אַלמנה — האַ?

— ליבער פּעטער!...

— וואָס! זאָל דיך גאָט בענטשן, ווי איך בענטש דיך. און איצט לאָז איך זיך אין וועג אַריין, ווייל ס׳איז שוין צייט צו גיין אויפן פּרישטיק, און אין אָוונט האָב איך אַ קאָנצערט אין דער דאָלינע.

— צוזאַמען מיט מאַשקאָן?

— ניין, מיט מאַריניאַן — אָבער מאַשקאָ וועט אויך זיין.

— איך מיט ביגעלן קלויבן זיך אויך.

— וועלן מיר זיך זען. אַ באַרג מיט אַ באַרג קומט זיך נישט צונויף, אָבער אַ מענטש מיט אַ מענטש תמיד.

— ווי ס׳האָט געזאָגט טאַלייראַן...

— אַלזאָ צום ווידערזען.

פּאָלאָניעצקי האָט צייטנווייז ליב געהאַט מוזיק, אָבער ער האָט זיך אויפן קאָנצערט לחלוטין נישט געקליבן גיין, בשעת פלאַוויצקי האָט אים אָבער דערמאַנט, האָט אים אָנגענומען אַ חשק צו זען מאַריניאַן. נאָך פלאַוויצקיס אַוועקגיין האָט ער זיך נאָך עפּעס אַ ווייל מישב געווען מיט זיך, צי זאָל ער גיין, צי נישט, אָבער קען מען זאָגן לשם פּאָרם, ווייל ער האָט פּאָרויס געוווּסט, אַז ער וועט נישט איבערהאַלטן און גיין. ביגעל, וואָס איז געקומען צו אים נאָכמיטאָג זיך שואל-עצה צו זיין אין מסחר-ענינים, האָט זיך לייכט געלאָזט אָנרעדן און אַ קעגן פיר האָבן זיי זיך געפונען אין דער דאָלינע. דער טאָג, הגם אַ סעפּטעמבערדיקער,

איז געווען אַ וואַרעמער און אַ שיינער, אַז מענטשן האָבן זיך צונויפגעזאַלט אַ סך און די גאַנצע פֿאַרזאַמלונג האָט געמאַכט אַן איינדרוק פֿון אַ זומערדיקע. אומעטום איז געווען אַ שלל העלע קליידער, העלע שירעמס און יונגע פּרויען, וואָס האָבן אַרויסגעוויזן, ווי קאָלירטע זומערפֿייגעלעך, וואָס זענען דערוואָרעמט פֿון דער זון. אין דעם געווימל, וואָס איז באַשטימט אויף ליבע, אָדער אפשר געליבטן און ליבנדיקן, וואָס איז אַהערגעקומען הן צוליב מוזיק, הן זוכן ליבע, האָט זיך אויך באַדאַרפֿט געפֿינען מאַריניאַ. פּאָלאַניעצקי האָט זיך דערמאָנט אָן די סטודענטישע יאָרן, ווען ער האָט זיך געפּלעגט ליבן אין אומבאַקאַנטע און האָט זיי געזוכט צווישן עולם, זייענדיק זיך יעדער רגע טועה, צוליב דער ענלעכקייט פֿון די היטן, האָר און גאַנצע פֿיגור. איצט איז אים אויסגעקומען אַנצונעמען פֿונדערווייטנס פֿאַר פֿריילין מאַריניאַ עטלעכע פּערזאָן, וואָס זענען מער אָדער ווייניקער געווען ענלעך צו זיך. און איצט, ווי אַמאָליקע צייטן, נאָך יעדעס מאָל, וואָס ער פֿלעגט צו זיך זאָגן: „דאָס איז זי!” האָט ער געפֿילט אַ מאָדנע צאַפּלעניש אין האַרצן, ענלעך צום אומרו, וואָס ער האָט געפֿילט אַ מאָל. היינט אָבער האָט אים אַ כּעס אַרומגעכאַפּט, ווייל דאָס האָט זיך אים אויסגעוויזן לעכערלעך, און ער האָט דערביי געפֿילט, אַז אַזוי זוכן באַגעגענישן און זוכגען פֿאַרשליוגען דעם מענטש, און קאָנצענטרירנדיק דעם געדאַנק אויף איין וועזן, פֿאַרגרעסערן זיי דעם אינטערעס, וואָס זיי וועקן אין אים און שמידן אים נאָך מער צו.

דערווייל האָט דער אָרקעסטער אָנגעהויבן שפּילן, איידער ער האָט נאָך באַוויזן אָפּצוזוכן די, וואָס ער האָט צווישן עולם געזוכט. מען האָט באַדאַרפֿט זיך אַוועקזעצן און הערן, וואָס ער האָט אויך בעל־כּרחו געטון, און ער איז אין האַרצן געווען אויפֿגערעגט אויף ביגעלן, וואָס האָט אָן באַוועגונג זיך צוגעהערט מיט פֿאַרמאַכטע אויגן. באַכן ענדיקן דעם נומער, האָט ער ענדלעך באַמערקט הער פּלאַוויצקיס גלאַנציקן צילינדער און זיינע שוואַרצע וואָנסעלעך און הינטער זיי מאַריניאַס פּראָפֿיל. דער דריטער איז געזעסן מאַשקאָ, אַ רויקער, פֿול עלעגאַנץ, מיט אַ מינע פֿון אַן ענגלישן לאָרד. פֿון צייט־צו־

צייט פלעגט ער רעדן צו מאַריניאַן, און זי האָט זיך צו אים אויס־געדרייט, צושאָקלענדיק לייכט מיטן קאָפּ.

— די פלאַוויצקיס זענען דאָ — האָט אַ זאָג געטון פּאַלאַ־ניעצקי — מען דאַרף צוגיין זיך באַגריסן מיט זיי.

— ווו זעסטו זי.

— אָט דאָרט מיט מאשקאָן.

— אַ, אמת, קום צו.

און זיי זענען צוגעגאַנגען. פרײַלין מאַריניאַ, וואָס האָט ליב געהאַט פרוי ביגעל, האָט ביגעלן זייער האַרציק באַגריסט, צו פּאַלאַניעצקין ווידער האָט זי זיך פאַרנייגט נישט אַזוי קאַלט, אַז דאָס זאָל קענען אַרויסרופן עמעצנס אויפמערקזאַמקייט, אָבער זי האָט אָנגעהויבן רעדן מיט ביגעלן, אויסרעגנדיק זיך אויפן ווייב און קינדער. ער האָט, אַלס ענטפער, אָנגעהויבן זייער הייס פאַרבעטן זי און דעם פאָטער, זיי זאָלן קומען דעם קומענדיקן זונ־טיק אויף זומערוווינונג.

— מיין ווייב וועט זיין גליקלעך, זייער גליקלעך ! — האָט ער געחזרט — אפשר וועט אייך פרוי עמיליאַ צוליב דעם קו־מען. . .

מאַריניאַ האָט זיך געפרוווט אָפּזאָגן, אָבער הער פּלאַוויצקי, וואָס האָט געוואָלט זיך ווײַלן און וואָס האָט פון זיין פריִערדיקן באַזוך אין וואַרשע געוווּסט, אַז די ביגעלס לעבן גאַנץ שיין — האָט עס אָנגענומען. ס'האָט זיך געענדיקט דערמיט, אַז זיי וועלן קומען אויף מיטאָג און צוריקקומען אין אָוונט. ס'איז געווען אַ לייכטער אויספלוג, ווייל די ביגעלס ווילע האָט זיך געפונען איין סטאַציע פון וואַרשע.

— דערווייל זעצט אייך לעבן אונדז — האָט אַ זאָג געטון הער פלאַוויצקי — טאָקע לעבן אונדז געפינען זיך עטלעכע פרייע ערטער.

פריִער אָבער האָט זיך פּאַלאַניעצקי געווענדעט צו מאַרי־ניאַן :

— איר האָט נישט געהאַט עפּעס קיין ידיעות פון פרוי בוואַסטאַווסקאַן ?

— כ'האָב זיך געוואָלט טאַקע אייך פרעגן, צי איר האָט נישט געהאַט — האָט זי געענטפערט.

— ניין, מאָרגן אָבער וועל איך זיך טעלעגראַפיש אָנפרעגן וועגן ליטקאָן.

און דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן. ביגעל האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן הער פלאַוויצקין און פּאָלאָניעצקי אין עק. מאַריניאַ ווידער האָט זיך אויסגעדרייט צו מאשקאָן אַזוי, אַז פּאָלאָניעצקי האָט געקענט זען בלויז איר פּראָפיל און דאָס אויך נישט דעם גאַנצן. ס'האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זי איז אַ ביסל דאַרער געוואָרן, אַלנפאַלס איז די הויט אויף איר פּנים געוואָרן, נאָך די פיר וואָכן זיין אין שטאָט, אַ ביסל בלאַסער און איידעלער, צוליב וואָס אירע לאַנגע ווימפּע״ן האָבן אויסגעוויזן שאָטנדיקער און בולטער. איר גאַנצע פיגור איז עפּעס געווען מער עלעגאַנט. אין וואָס עס איז שולדיק געווען איר זאָרגפעליק אָנטון זיך און איר פריזור, וואָס איז געווען אַן אַנדערע ווי אַמאָל. אַמאָל האָט זי געטראָגן האָר אויגטן פאַרבונדן, איצט זענען זיי געווען צונויפגענומען מאָדנער, דאָס הייסט, הויך און אין הוט. פּאָלאָניעצקי האָט מיטן בליק אַרומגענומען איר שטאַלטנע פיגור, באַוואונדערנדיק מיט דער גאַנצער נשמה איר חן, וואָס איז אין אַלעם געווען צו באַמערקן, אפילו אין דעם האַלטן די הענט אויף די קני. זי האָט זיך אים אויסגעוויזן פאַר זייער אַ שיינע. ער האָט מיט גרויס קראַפט ווידער דערפילט, אַז אויב יעדער מאַנסביל טראָגט אין זיך זיין טיפ פון פרויען־שיינקייט, וועלכע איז די מאָס פון איינדרוק, וואָס אַ פרוי מאַכט אויף אים — איז זי אַזוי גאַנץ צו דעם טיפּ, אַז זי איז כמעט איינגאַנצן ער. און קוקנדיק אויף איר, האָט ער אין האַרץ באַ זיך געטראַכט:

— אָך, האָבן אַזאַ ווייב, האָבן אַזאַ ווייב!

זי האָט זיך אָבער געווענדט צו מאשקאָן, אפשר זיך געווענדט אפילו שוין צופיל, און ווען פּאַלאָניעצקי זאָל געווען בלייבן אינגאַנצן קאַלטבלוטיק, וואָלט ער געזען, אַז זי טוט עס בכיוון, כדי אים להכעיס צו טון. און מסתמא איז עס אַזוי געווען. דער

שמועס האָט געמוזט זײן אַ לעבעדיקער, װײל איבער איר פּנים זעבען פון צײט-צו-צײט דורכגעלאָפן לײכטע פאַרבן.

— זי פּוצט זיך דאָך פּשוט צו צו אים! — האָט געטראַכט פּאָלאָניעצקי, פאַרבײסנדיק די צײן.

און ער האָט אומבאַדינגט געוואָלט הערן, װאָס זײ רעדן. דאָס איז אָבער געװען שװער. דער עולם האָט, בשעת דער צװײ־טער פּויזע, זיך פאַרהאַלטן גאַנץ טומלדיק, מאַריניאַן האָט פּאָלאָ־ניעצקי, װאָס איז געװען אָפּגעטײלט פון איר מיט צװײ מענטשן, נישט געקענט הערן, פאַרקירצט װידער, פאַרן צװײטן נײעם נומער האָט ער דערהערט אָפּגעהאַקטע װערטער פון מאשקאָס זאַצן, װאָס האָט געהאַט אַ טבע צו רעדן מיט אַקצענט, װעלנדיק דערמיט מאַכן װאָגיקער יעדעס װאָרט זײנס.

— איך האָב אים ליב — האָט געזאָגט מאשקאָ — יעדער האָט זיך זײנע שװאַכקײטן — זײן שװאַכקײט איז געלט... כ'בין אים דאַנקבאַר, װײל ער האָט אים צוגערעדט... צו קזשעמיען... איך מײן, אַז ער איז אײך אַן אמתדיקער פרײנט, װײל ער האָט נישט געשפּאָרט... — און כ'בין זיך מודה, אַז ער האָט געװעקט אין מיר נײַגעריקײט...

מאַריניאַ האָט דערויף געענטפערט זײער לעבהאַפטיק עפּעס. דערנאָך האָט פּאָלאָניעצקי װידער דערהערט דעם סוף פון מאש־קאָס ענטפער:

— אַ כאַראַקטער האָט ער נאָך נישט קײן אויסגעאַרבעטן און די אינטעליגענץ איז אפשר קלענער, װי די ענערגיע, אָבער בטבע איז ער גיכער אַ גוטער...

פּאָלאָניעצקי האָט אויסגעצײכנט תּופס געװען, אַז דאָס רעדט מען פון אים און האָט זיך אויך אָפּגעגעבן גוט אַ חשבון פון מאשקאָס טאַקטיק. משפּטן מיט אײנזען און אָן פניות, גיכער לויבן אָדער לכל-הפחות מודה זײן זיך אין פאַרשידענע אײגנ־שאַפטן, אָבער גלײכצײטיק אַרומשענדן יעדן חן, דאָס איז געװען דער באַװוסטער אופן פונם יונגן אַדװאָקאַט. דערמיט האָט ער זיך אַלײן דערהויבן אויף דער מדרגה פון אַ שופט, אַן אויסנאַמעסיקן און העכערן. פּאָלאָניעצקי האָט אויך געװוסט, אַז מאשקאָ האָט עס

נישט אַזוי ווייט געזאָגט, כּדי אים אַראָפּצופּלאַטשן, ווי זיך גרויס צו שטעלן און אַז ער וואָלט דאָס מסתּמא געזאָגט וועגן יעדן איינעם יונגנמאַן, אין וועלכן ער וואָלט איינגעזען זיינס אַ קאָנקורענט.

סוף-כּל-סוף איז דאָס געווען די טאַקטיק, מיט וועלכער פּאָלאָניעצקי אַליין וואָלט זיך געהט באַנוצט אין דעם פּאַל, וואָס ער האָט אָבער נישט געשאַדט, ער זאָל עס אין דער רגע האַלטן פאַר אַן עוולה פון מאשקאַס זייט, און האָט באַשלאָסן אים אָפּצוצאָלן בּאַ דער ערשטער געלעגנהייט.

צום סוף פון קאָנצערט האָט ער נאָך געקענט באַמערקן, ווי ווייט מאשקאַ גייט אַריין אין דער ראָל פון איינעם, וואָס קאָוזירט זי. ווען מאַריניאַ, ווילנדיק פאַרבינדן דעם וואָאַל, האָט אַראָפּגענומען די הענטשקעס און זיי זענען אַראָפּגעפאַלן פון אירע קני, האָט מאשקאַ זיי אויפגעהויבן און פאַרהאַלטן זיי צוזאַמען מיטן שירעם, דערביי האָט ער אַראָפּגענומען פונם אַנלען פון דער שטול איר פּעלערין און אָנגעהאָנגען זיך אויף דער האַנט, כּדי איר צו דערלאַנגען, בשעת זי וועט אַרויסגיין פון גאָרטן — מיט איין וואָרט, ער איז געווען אינגאַנצן מיט איר פאַראינטערעסירט, הגם ער איז בּאַ דעם אויך געבליבן קאַלטבלוטיק און מיט טאַקט פון אַן אמת וועלטלעכן מענטש.

ער האָט דערביי אויסגעזען צופרידן פון זיך און גליקלעך. עפּעס האָט מאַריניאַ, אַ חוץ דעם קורצן שמועס, וואָס זי האָט געווידמעט ביגעלן, די גאַנצע צייט, אויב זי האָט זיך נישט צוגעהערט צו דער מוזיק, גערעדט בּלויז מיט מאשקאַן. בשעת זיי האָבן אָנגעהויבן אַרויסגיין, איז זי געגאַנגען פאָרויס דעם פאָטער און ווידער צוזאַמען מיט אים. און פּאָלאָניעצקי האָט נאָכאַמאָל דערזען איר שמייכלענדיקן פּראָפיל, וואָס איז געווען געווענדט צו מאשקאַן. שמועסנדיק, האָבן זיי געקוקט זיך אין די אויגן. איר פּנים איז געווען לעבעדיק, די אויפמערקזאַמקייט אָנגעשטעלט אויסשליסלעך אויף דעם, וואָס ער האָט גערעדט. זי האָט באַמת זיך צוגעפּוצט צו מאשקאַן, ער האָט עס אַליין געזען, אָבער נישט געטראַכט אפילו, נישט קוקנדיק אויף זיין פליבקייט,

אַ רגע אויך, אַז זי האָט דאָס געקענט טון, כּדי צו רייצן פּאָלאָ-ניעצקין.

פֿאַרן אַריינגאַנג האָט געוואַרט אַ קאַטש, אין וועלכער מאַש-קאַ האָט זי אַריינגעזעצט מיטן אַלטן פּלאַוויצקי, אַליין ווידער האָט ער זיך אָנגעהויבן געזעגענען. אָבער מאַריניאַ האָט, אַריבערבייגנדיק זיך צו אים, אַ זאָג געטון:

— ווי הייסט? דער טאַטע האָט דאָך אייך געבעטן? אמת טאַטע?

— מיר האָבן זיך דאָך אַזוי אָפּגעשמועסט — האָט אַ זאָג געטון הער פּלאַוויצקי.

מאַשקאַ האָט זיך אַריינגעזעצט — און זיי זענען אָפּגעפאָרן, פאַרבייגנדיק זיך פאַר ביגעלן און פּאָלאָניעצקין. ביידע פריינט זע-גען אַ לאַנגע צייט געגאַנגען און געשוויגן. לסוף האָט פּאָלאָניעצקי אַ זאָג געטון, מאַכנדיק אָן אָנשטעל, אַז די שטים זיינע איז רויק:

— כ'בין נייגעריק, צי זענען זיי שוין חתן-כּלה.

— כ'ווייס, אַז נישט — האָט אַ זאָג געטון ביגעל — אָבער עס שניידט זיך דערויף.

— איך זע אויך דאָס אייגענע.

— כ'האָב געמיינט, אַז מאַשקאַ וועט זוכן געלט, ער איז אָבער פאַרליבט. דאָס קען זיך טרעפן אפילו מיט אַזעלכן, וואָס טראַכט בלויז וועגן אַ קאַריערע... מאַשקאַ איז פאַרליבט. דערביי וועט ער, געמענדיק זי, באַפרייען זיך פון די צאָלונגען פאַר קזשעמיען. ניין! דאָס איז גאָרנישט אַזאַ שלעכט געשעפט, ווי עס דאַכט זיך... דאָס מיידל איז זייער אַ שיינס, וואָס אמת, איז אמת...

און זיי זענען ווידער אַנטשוויגן געוואָרן. פּאָלאָניעצקין אָבער איז געווען אַזוי שווער, אַז ער האָט נישט געקענט אויס-האַלטן.

— כ'וועל דיר זאָגן אָפן — האָט ער זיך אָנגערופן — דאָס איז פאַר מיר פּשוט אַ פּיין, דער געדאַנק, אַז זי וועט מיט אים חתונה האָבן... הייבט-זשע די הילפלאָזיקייט! אַלץ איז מיר

ליבער פאַר דער הילפלאָזיקייט; סאַראַ נאַרישע און לעכערלעכע ראָל איך האָב אינם גאַנצן ענין געשפּילט.

— האָסט זיך אַ ביסל פאַרגאַלאָפּירט, און דאָס קען זיך טרעפן מיט יעדן איינעם. דאָס איז גיכער די שולד פונם מאָדנעם צוזאַמענפאַל פון אומשטענדן, וואָס דו ביסט געווען איר פּאַטערס בעל־דבר. דו האָסט גאַר אַן אַנדערע השגה וועגן אַזעלכע זאַכן, חי ער... איר זייט מענטשן פון צוויי באַזונדערע פּלאַנעטן — איז דעריבער דאָס מיספאַרשטענדניש געווען גרייט. דו האָסט אפשר די זאַך צו שאַרף אַוועקגעשטעלט, אָבער ווען איך באַטראַכט אַלץ, האָסטו ווייך נישט געקענט זיין, אפילו צוליב פרייליין פּלאַ־וויצקאַ, מאַכנדיק צו גרויסע הנחות, וואָלסטו זיי געמאַכט פאַר איר — נישט אמת? וואָס־זשע וואָלט דערפון אַרויסגעקומען? אַז זי העלפט דעם פאָטער דיך אויסנוצן. ניין, צו דעם האָט מען באַדאַרפט מאַכן אַ סוף.

דאָ האָט דער מיושבדיקער ביגעל זיך אַ ווײַלע אָפּגעשטעלט, זיך באַטראַכט און אַ זאָג געטון:

— וואָס שייך דיין ראָל, איז דאָ איין אויסוועג! זיך איב־גאַנצן צו דערווייטערן, לאָזן די זאַכן ווי זיי זענען און זאָגן צו זיך, אַז אַלץ גייט כשורה.

— וואָס וועט עס מיר העלפן — האָט ראַש אויסגעשריגן פּאָלאָניעצקי — אַז כ'וועל שוין זאָגן, ווען עס גייט פאַרט נישט! עס גייט נישט! עס גייט פּונקט פאַרקערט... אי, כ'בין אין אַ נאַרישער לאַגע, מילא, איז דערויף קיין עצה נישטאָ. ווי הייסט? פריער האָב איך עס אַלץ אַליין געמאַכט, וואָלט איך וועלן עס פאַריכטן! כ'האָב דאָס גאַנצע לעבן מיינס געוווסט, וואָס איך האָב געוואָלט און אין דעם פאַל האָב איך עפּעס נישט באַ־גריפן.

— דאָס זענען איבערלעבענישן, וואָס מען פאַרגעסט אין זיי.

— גוט, מיין ליבער, אָבער דערווייל פאַרלירט מען דעם אינטערעס צום לעבן, דו מיינסט, עס גייט מיך הייגט אָן, ווי אַמאָל, צי כ'וועל זיין געזונט, צי קראַנק, רייך, צי הויל? ס'ווערט

מיר איבלדיק באַם בלויזן געדאַנק וועגן דער צוקונפט, — דו ביסט איינגעשטעלט און פאַרבונדן מיטן לעבן, אָבער איך וואָס? אָט איז געווען אַן אויסזיכט, און נישטאָ זי. דאָס מאַכט דאָך געוואַלטיק אַפּאַטיש.

— סוף-כּל-סוף איז דאָך דאָ נישט איין פריילין פּלאַוויצקאַ אויף דער וועלט.

— וואָס איז דאָ אַ סך צו רעדן! איצט איז זי איינע, ווייל ווען ס'זאָל זיין אַן אַנדערע אזא, וואָלט איך געטראַכט וועגן יע-נער. וואָס איז דאָ אַ סך צו רעדן! די גאַנצע מעשה און די גאַנ-צע צרה איז טאַקע דאָס, וואָס זי איז איינע. אין אַ יאָר אַרום קען מיר אַ דאַכלקע אויפן קאָפּ אפשר אַראָפּפאַלן, אָדער אפשר וועל איך געפינען אַן אַנדערע — אָבער דאָס, וואָס עס וועט זיין מאָרגן . . ווייס איך נישט, און אַז היינט נעמט מיך דער רוח, ווייס איך אויך. דאָס בינדט זיך באַ מיר מיט נאָך אַנדערע זאַכן, וועגן וועלכע כ'וועל היינט נישט רעדן. אין אויסערלעכן לעבן דאַרף מען האָבן רויק ברויט — אמת? אין אינערלעכן לעבן אויך דאָס אייגענע, און דאָס איז אַ נייטיקער ענין, אָבער זעסטו איך לייג אים אָפּ ביז צו דער חתונה, ווייל כ'פאַרשטיי, אַז נייע באַ-דינגונגען אַרבעטן אויס אַ נייעם אופן פון דענקן, און כ'וויל ענ-דיקן פריער מיט איינעם, איידער איך הייב אָן אַ צווייטס, און דאָ פּלאָנטערט זיך אַלץ אַזוי צונויף! — און נישט בלויז עס פּלאָנטערט זיך, נאָר עס ווערט גרעלם! איידער עפּעס באַווייזט זיך, ווערט עס שוין גרעלם, אַזוי איז עס אויך איצט. מען לעבט אין אומזיכערקייט. אָט, כ'וואָלט ליבערשט וועלן זיי זאָלן שוין זיין חתן-כּלה, ווייל אין דעם פאַל וואָלט צו אַלעם שוין געקומען אַ סוף.

— איך וועל דיר זאָגן נאָך איינס — האָט זיך אָפּגערופן ביגעל — בשעת כ'בין געווען אַ קינד און ס'האָט זיך מיר געמאַכט, אַז כ'האָב זיך אַ-יינגענומען אַ שטיקל האָלץ, האָט מיר ווייניקער ווי געטון, ווען איך האָב עס אַליין אַרויסגעצויגן, ווי ווען עמעץ אַנדערש פלעגט עס מיר טון.

— דאָס ביסטו גערעכט! — האָט געענטפערט פּאָלאַ-ניעצקי.

אָבער אין אַ רגע אַרום האָט ער צוגעגעבן:

— זעסטו אָבער, אַ שטיקל האָלץ קען מען אַרויסצ?ען, אויב ס׳איז נישט צו טיף אַריין און אויב עס לאָזט זיך נאָך אָנבעמען, איבעריקנס, סאַראַ פאַרגלייך! בּאַ אַן אַרויסגעצויגן שטיקל האָלץ האָסטו גאָר קיין היזק נישט, אָבער דאָ ווערט אַ תּל פון מיינע אויסזיכטן אויף להבא.

— דאָס איז א. ת, אָבער אַז ס׳איז נישטאָ קיין אַנדערע עצה. . .

— ווער ס׳איז נישט קיין שלימזל, אים איז טאַקע שווער איינצוגיין דערויף.

דער שמועס האָט זיך פאַרענדיקט. ערשט, ווען זיי האָבן זיך גענומען געזעגענען, האָט פּאָלאָניעצקי אַ זאָג געטון:

— ווייסטו וואָס? איך וועל ליבערשט באַ אייך זונטיק נישט זיין.

— אפשר וועכטו טאַקע גוט טון — האָט געענטפערט ביגעל.

XI.

אינדעו־היים האָט אויף פּאָלאָניעצקין געוואַרט אַ סיורפּריז, מחמת ער האָט דערהאַלטן פון פרוי כוואַסטאָווסקאַן אַ דעפּעשע, וואָס האָט אַנטהאַלטן אין זיך אָט די ווערטער: „כ'קום מאָרגן פרי, ליטקאַן איז גוט!“. דאָס צוריקקומען איז געווען אַ סיורפּריז, לפּחות אומגעוויינטלעך צוגעיאָגט, היות אָבער די דעפּעשע האָט אַנטהאַלטן אין זיך אַ פאַרזיכערונג בנוגע ליטקאַס געזונט, האָט פּאָלאָניעצקי פאַרשטאַנען, אַז פרוי עמיליאַ קומט צוריק בלויז דערפאַר, כדי זיך אַ נעם צו טון צו זיין ענין. און בײַ דעם געדאַנק איז אים דאָס האַרץ איבערגעגאַנגען אַש פון דאַנקבאַרקייט. „אָט דאָס איז אַן ערלעך וועזן — האָט ער געזאָגט צו זיך — דאָס איז אַ פריינדין!...“ און צוזאַמען מיט דאַנקבאַרקייט איז אין האַרץ בײַ אים אויפגעגאַנגען אַזאַ האָפנונג, ווי פרוי עמיליאַ וואָלט געהאַט אַ רינג פון אַ כּישוף, אָדער אַ מין צויבערשטעקעלע, מיט וועלכן זי האָט געקענט אין איין רגע איבערבייטן פריילין מאַריניאַס האַרץ.

פּאָלאָניעצקי האָט קלאָר נישט געזען, ווי דאָס וועט זיך

מאַכן, ער האָט אָבער געוווסט, אַז עמעץ, לכל־הפחות, זייער אַ גוטער פריינט, וועט זיין דער מליץ־יושר זיינער, וואָס וועט אים פאַרענטפערן, אָפּהיטן זיין האַרץ און כאַראַקטער פון פאַרקלענערן די פאָראורטיילן בנוגע צו אים, וואָס האָבן זיך אָנגעזאַמלט, בשעתן גאַנג פון די געשעענישן.

ער האָט גערעכנט, אַז פרוי עמיליאַ וועט זיין דערין אויס־געהאַלטן און אַז דאָס וועט זיין באַ איר אַ חוב. אַ מענטש, וואָס עס טוט אים עפּעס וויי, איז צופרידן, ווען ער געפינט עמעצן, אויף וועמען ער וואָלט געקענט אַרויפלייגן די אחריות. אַזוי האָט אויך פּאָלאָניעצקין, דערהויפּט בשעת דאָס האַרץ פלעגט אים איבערגיין פון עגמת־נפש, זיך אויסגעדאַכט, אַז פרוי עמיליאַ איז אויך פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זיין באַציונג צו פריילין מאַריניאַ, מחמת, ווען זי זאָל אים נישט געווען ווייזן דעם בריוו, פון וועלכן ס'איז קלאָר געווען פריילין מאַריניאַס גרייטקייט אים ליב צו באַקומען — וואָלט ער נאָך בכוח געווען אָפּצופירן פון איר דאָס האַרץ און געדאַנק. אפשר איז עס אויך טיילווייז אַזוי געווען, מחמת אין דער געשיכטע פון זיין געפיל האָט דער בריוו באמת אָפּגעשפּילט אַ גרויסע ראָל. ער האָט אים געוויזן, ווי נאָנט דאָס גליק איז געווען און כמעט שוין רעאַל, ווי ווייט זי האָט אים שוין במחשבה אָפּגעגעבן איר האַרץ און נשמה.

דאָס שווערסטע איז אַוועקצוואַרפן גליק, וואָס איז נישט בלויז באַשטרעבט, נאָר אויך שוין אָנגעהויבן.

און ווען נישט דער בריוו, וואָלט פּאָלאָניעצקי באמת אפשר ווייניקער באַדויערט דעם עבר, גיכער פאַרגעסן און לייכטער שלום געמאַכט מיט דער לאַגע. איצט האָט ער נישט געדענקט, אַז דאָס האָט ער אַליין געבעטן פרוי כוואַסטאָווסקאַן, זי זאָל אים ווייזן דעם בריוו, ער האָט בלויז נעהאַלטן, נישט קוקנדיק אויף זיין גאַנצער פריינטשאַפט און דאַנקבאַרקייט צו איר, אַז זי דאַרף אים אַרויסהעלפן פון אַלע רוחות. איבעריקנס, האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דאָס וועט שוין גע־שען פון זיך אַליין; ער האָט זיך געריכט אָפּט צו זען פריילין מאַריניאַ און דאָס באַ די בעסטע באַדינגונגען, מחמת אין אַ הויז, וווּ ער ווערט געליבט, געשעצט און וווּ אַזעלכע געפילן באַדאַרף

האָבן יעדער איינער פֿון די געסט. דאָס אַלץ האָט פֿאַרשטאַרקט פּאָלאַניעצקיס ב חן, צוגעגעבן נייע רינגען צו די, וואָס האָבן זיך געקייטלט מיטן געדאַנק וועגן מאַריניאַן. פֿריִער וואָלט ער געווען צוגעזאָגט זיך, אַז ער וועט זיין בײַ די ביגעלס, איצט האָט ער געביטן זיין באַשלוס, האַלטנדיק, אַז אויב דאָס געזונט וועט נאָר דערלויבן, וועט עמיליאַ אויך נעמען אַן אָנטייל אין דעם אויספֿלוג. פֿון דער צווייטער זייט איז ער, אַ חוץ די אַלע טעמים, וואָס זענען נוגע פֿריילין מאַריניאַ, געווען מלא־שמחה, וואָס ער וועט זען די געליבטע פּנימער סײַ פֿון פֿרוי עמיליאַן, סײַ אויך פֿון ליטקאַן, וואָס איז ביז איצט געווען דער אָביעקט זיינער פֿון דער גרעסטער צוגעבונדנקייט צום לעבן.

דעמזעלבן אָוונט נאָך האָט ער אָנגעשריבן עטלעכע ווערטער וועגן איר קומען צו הער פּלאַוויצקין, האַלטנדיק, אַז פֿריילין מאַריניאַ וועט אים זיין דאַנקבאַר פֿאַר דער אומדירעקטער ידיעה. ער האָט געגעבן צו וויסן אין פֿרוי עמיליאַס וווינונג, אַז מען זאָל אינדערפֿרי וואַרטן מיט טיי און באַשטעלט אַ באַקוועמע קאַטש, כּדי אָפּצופֿירן די דאַמען אַהיים. אויפֿצומאָרגנס פֿינף אינדערפֿרי איז ער שוין געווען אויפֿן וואָקזאַל.

וואַרטנדיק אויפֿן צוג, האָט ער אָנגעהויבן מיט שנעלע טריט אַרומלויפֿן לענגאויס דעם פּעראָן, כּדי זיך אַ ביסל צו דערוואַרעמען, מחמת ס׳איז געווען אַ קילער פֿרימאָרגן. די ווײַטקייט, די באַן־געביידעס און די וואַגאָנען, וואָס זענען געשטאַנען אויף די נאָענטסטע ליניעס זענען געזונקען אין נעפּל, וואָס איז, זייער אַ געדיכטער איבער דער ערד, אין דער הייך געווען ראָז און גלאַנציק, אָנווייזנדיק, אַז דער טאָג וועט זיין אַ שיינער. אויפֿן פּעראָן איז, אַ חוץ די באַאַמטע און דינערשאַפֿט, צוליב דער פֿרימאָרגן־שעה, קיינער נישט געווען; ביסלעכווײַז אָבער האָבן אָנגעהויבן אָנצוקומען מענטשן. פּלוצלינג האָבן זיך פֿאַר פּאָלאַניעצקין אַרויסגערוקט פֿון נעפּל צוויי פֿיגורן, פֿון וועלכע ער האָט אין איינער דערקענט מיט האַרצקלאַפּעניש מאַריניאַן, וועלכע איז מיטן דינסטמיידל געקומען באַגעגענען פֿרוי עמיליאַן. נישט רעכטנדיק זיך אויף אַזאַ מין באַגעגעניש, האָט ער די ערשטע רגע זיך שטאַרק צעטומלט.

זי האָט זיך אויך פֿאַרהאַלטן עפּעס ווי פֿאַרחידושט אָדער פֿאַר־דאגהט. אין אַ ווײַלע אַרום צוּבער איז ער צוגעגאַנגען און דער־לאַנגט איר די האַנט.

— גוט מאָרגן אײַך! — האָט ער אַ זאָג געטון — ער וועט באמת זײַן פֿאַר אונדז אַ גוטער, אויב אונדזערע רײַזנדערינס וועלן קומען.

— איז עס, הייסט עס, נאָך נישט זיכער? — האָט אַ פֿרעג געטון מאַריניאַ.

— ווי הייסט? כיידן ס'איז פֿאָרגעקומען עפּעס געפּערלעכס. כ'האָב נעכטן דערהאַלטן אַ דעפּעשע און געשיקט פֿרײַלין פּלאַוויצקאַן די ידיעה, מיט דעם געדאַנק, אַז איר וועט אײַך דערפֿרייען מיטן נײַעס.

— אַ דאַנק. אַזאַ ווילער סיורפּריז.

— דער בעסטער סימן, אַז איר האָט זיך אַזוי פֿרי אויפֿגעהויבן.

— כ'האָב זיך נאָך נישט צעפּגעווייגט.

— מיר זענען ביידע צו פֿרי געקומען. דער צוג וועט קומען ערשט אין אַ האַלבער שעה אַרום, דערווײַל ראָט איך אײַך נישט צו שטיין, נאָר צו אַרומגיין, ווײַל ס'איז אַ קילער פֿרימאָרגן, הגם דער טאָג ווײַזט זיך אַ שיינער.

— דער נעפּל פֿאַלט אָפּ — האָט אַ זאָג געטון מאַריניאַ, אויפֿהייבנדיק אין דער הייך אירע בלויע אויגן, וואָס האָבן באַם פֿרימאָרגן־שײַן זיך אויסגעוויזן פּאַלאַניעצקין פֿאַר פּיאַלעט.

— איר ווילט אײַך איבערגיין איבערן פּעראָן?

— אַ דאַנק. כ'וויל בעסער וואַרטן אין זאַל.

און אַ נייג טוענדיק דעם קאָפּ איז זי אַוועק. פּאַלאַניעצקי האָט ווידער אָנגעהויבן שנעל צו שפּרייזן איבערן פּעראָן. ס'איז אים געווען אַ ביסל אומאַנגענעם, וואָס זי האָט נישט געוואָלט מיט אים בלייבן, ער האָט זיך אָבער דאָס אויסגעטײַטשט, אַז אפשר האָט עס נישט געפּאַסט, און נאָכמער הנאה האָט אים געטון דאָס, אויף וויפֿיל פֿרוי עמיליאַס קומען גופא וועט זיי דערנענטערן איינס צום אַנדערן און וויפֿיל באַגעגענישן עס וועט גורם זײַן.

עפעס אַ מאָדנער מוט און גוטער הומאָר זענען פון מינוט צו מי־ נוט אין אים געוואַקסן. ער האָט געטראַכט וועגן מאַריביאַס פּיאַ־ לעטע אויגן, וועגן איר געזיכט, וואָס איז פּאַראַזט געווען פונם פרימאָרגן-פרעסטל און דורכלויפנדיק פאַרביי די פענסטער פון זאַל, ווו זי איז געזעסן, האָט ער געזאָגט צו זיך, כמעט פריי־ לעך:

אַהאַ! זיץ דאָרטן, באַהאַלט זיך! כ׳וועל דיך שוין געפי־ נען!

און ער האָט מיט אַ גרעסערער קראַפט, ווי אַלעמאָל, גע־ פילט, ווי טייער זי וואָלט אים געקענט זיין, ווען זי זאָל וועלן זיין כאָטש אַ ביסל גוט.

בינו לבינו האָט מען אַ קלונג געטון, און אין עטלעכע מי־ נוט אַרום האָבן פון בעפל, וואָס איז איבער דער ערד געווען געגן געדיכט, כאָטש באַם הימל איז ער שוין געווען בלוי, זיך אַרויס־ באַוויזן מוטנע שטריכן פונם צוג, וואָס איז בשעתן דערנענטערן זיך געוואָרן וואָס אַמאָל בולטער. דער לאָקאָמאָטיוו, האָט סאָפּענדיק מיט איבערגעריסענע קנוילן רויך, זיך אַריינגעקייקלט וואָס אַמאָל מיט אַ פּאַמעלעכערער באַוועגונג אויף דער סטאַציע און שטעלנדיק זיך, אָנגעהויבן מיט געריש און געזידעריי אַרויסצוואַרפן דאָס לעצטע ביסל פּאַרע אונטער די פעדערשטע רעדער אַרונטער.

פּאַלאַניעצקי איז צוגעשפּרונגען צום שלאָף-וואַגאָן — מחמת דאָס ערשטע געזיכט, וואָס האָט אים אַ פינקל געטון אין דער שויב, איז געווען ליטקאַס, וואָס האָט, דערזעענדיק אים, אויפגע־ שיינט, ווי ס׳וואָלט געפאַלן דערויף אַ זון-שטראַל. די הענטלעך פונם מיידעלע האָבן זיך פריילעך אָנגעהויבן באַוועגן, באַגריסנדיק פּאַ־ לאַניעצקין, וואָס איז אין איין רגע אַרום שוין געווען אין וואַ־ גאָן.

— מיין טייער קעצעלע! — האָט ער אויסגעשריגן, אָנ־ כאַפּנדיק ליטקאַן פאַר די הענטלעך — אויסגעשלאָפן? גע־ זונט?

— געזונט! מיר זענען געקומען! און מיר וועלן זיין צו־ זאַמען — גוט מאָרגן, הער סטאַך!

דערווייל האָט הינטער זיי זיך אָוועקגעשטעלט פרוי עמיליאַ, וועלכער הער סטאַך האָט אַ קוש געטון אין דער האַנט וייער האַרציק און אָנגעהויבן רעדן אַזוי שנעל, ווי געוויינטלעך מען זאָגט אין באַגריסונגס-מינוטן.

— גוט מאָרגן, ליבע מאַדאַם. כ'האָב גרייט אַ קאָטש. איר קענט תיכף אָפּפאָרן, מיין דינער וועט אָפּנעמען די זאַכן, גיט נאָר דעם קוויט, אינדערהיים וואַרט מען מיט טיי. ביטע דעם קוויט. פריילין פלאַוויצקאַ איז אויך דאָ.

פריילין פלאַוויצקאַ האָט טאַקע געוואַרט לעבן וואַגאָן און זי מיט פרוי עמיליאַ האָבן אָנגעהויבן זיך דריקן די הענט מיט פנימער פול מיט שמייכלען. ליטקאַ האָט אַ רגע געקוקט אויף פריילין מאַריניאַ, ווי זי וואָלט זיך וואַקלען, דערנאָך אָבער האָט זי זיך אויך אַ וואָרף געטון אויף איר האַלדז מיט דער אַמאָליקער געוויינטלעכער האַרציקייט.

— מאַריניאַ, וועסט פאָרן מיט אונדז אויף טיי — האָט אַ זאָג געטון פרוי עמיליאַ — אויף אונדז וואַרט מען, און דו מוזסט דאָך נאָך זיין ניכטער. גוט ? יאָ ?

— איר זעט אוודאי מיד, אַ גאַנצע נאַכט געפאָרן.

— מיר זענען פון גרענעץ אָן נעשלאָפן, ווי דערהרגעטע. אויפכאַפּנדיק זיך, האָבן מיר געהאַט צייט אָנצוטון זיך און אָפּצוּוואַשן, אָבּער מוזן מיר טרינקען טיי, וועסטו אונדז נישט שטערן.

— אַלזאָ, גוט, מיטן גרעסטן פאַרגעניגן.

ליטקאַ אָבער האָט אָנגעהויבן שלעפּן די מוטער פאַרן קלייד :

— מאַמעשי, און הער סטאַך ?

— פאַרשטייט זיך, אַז הער סטאַך אויך. ער האָט וועגן אַלץ געטראַכט, אַ דאַנק אים וועלן מיר געפינען אַלץ צוגעגרייט, מוז ער מיט אונדז פאָרן.

— ער מוז ! ער מוז ! — האָט אויסגעשריגן ליטקאַ, ווענדנ-דיק זיך צו אים.

און ער האָט זיך אָנגעהויבן רייצן :

— ניט ער מוז, נאָר ער וויל.

אין אַ ווײַלע אַרום זענען אַלע פֿיר געזעסן אין קאָטש. פּאָלאָניעצקי איז געווען אין בעסטן הומאָר, האָבנדיק אַקעגן זיך מאַריניאַן, און לעבן זיך די קליינע ליטקאַ. אים האָט זיך געדאַכט, אַז די העלקייט פֿונם פֿרימאָרגן גייט אין אים אַרײַן און אַז פֿאַר אים הייבן זיך אָן בעסערע טעג. ער האָט געפֿילט, אַז מהיום והלאה וועט ער געהערן צו דעם קליינעם קרייז וועזנס, וואָס זענען צווישן זיך פֿאַרבונדן דורך געזעלשאַפֿטלעכע ליבע און פֿרײַנטשאַפֿט, און אין דעם קרייז וועט זיך אויך געפֿינען מאַריניאַ. איצט איז זי שוין געזעסן קעגנאיבער אים, נאָענט צו זײַנע אויגן און נאָענט מיט פֿרײַנטשאַפֿט, וואָס זיי האָבן ביידע געפֿילט צו פֿרוי עמיליאַן און צו ליטקאַן.

דערווײַל האָבן אַלע פֿיר פֿריילעך געשמועסט.

— וואָס איז געשען עמילקאַ — האָט אַ פֿרעג געטאָן מאַריניאַ — וואָס דו ביסט געקומען פֿאַר דער צײַט?

— ליטקאַ האָט אַזוי געבעטן זיך יעדן טאָג, מיר זאָלן צוריקפֿאָרן!

— האָסט ניט ליב אויסלאַנד? — האָט אַ פֿרעג געטון פּאָלאָניעצקי.

— ניין.

— האָסט געבענקט קיין וואַרשע?

— יאָ.

— און נאָך מיר? וואָס? זאָג שוין, וואָרים אויב ניט, וועט זײַן שלעכט!

ליטקאַ האָט אַ קוק געטון אויף דער מוטער, אויף מאַריניאַן, אויף פּאָלאַניעצקין און לסוף אַ זאָג געטון:

— און נאָכן הער סטאַך אויך.

— אָט האָסטו דערפֿאַר! — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאַניעצקי.

און אַ כאַפּ טוענדיק איר הענטל, האָט ער זיך באַמיט עס אַ קוש צו טון, זי האָט זיך צעבער, ווי ווײַט מעגלעך, פּאַרטיידיקט

לסוף האָט זי באַהאַלטן די הענטלעך, ער ווידער האָט וועגנדיק זיך צו מאַריניאַן און אַנטפּלעקנדיק זײַנע געזונטע, ווײַסע צײַן, אַ זאָג געטון:

— מיר, פאַרשטייט איר מיך, רייסן זיך כסדר אַרום, אָבער מיר האָבן זיך ליב.

— ס׳איז ומיד אַזוי — האָט געענטפערט פרײַלין מאַריניאַ.

ער האָט איר פשוט און ערלעך אַ קוק געטון אין די אויגן אַרײַן:

— ע, ווען ס׳זאָל תמיד אַזוי זײַן!

פרײַלין מאַריניאַ האָט זיך לײַכט פאַרויטלט און געוואָרן ערנסט. זי האָט אָבער גאָרנישט געענטפערט און אָנגעהויבן רעדן מיט פרוי עמיליאַ.

פּאָלאָניעצקי ווידער האָט זיך געווענדט צו ליטקאָן!

— און ווו איז פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי? געפאָרן קיין איטאַליע?

— ניין. ער איז איבערגעבליבן אין טשענסטאָכאָוו און איבערמאָרגן קומט ער צוריק.

— געזונט?

— געזונט.

דאָ האָט דאָס מיידעלע אַ קוק געטון אויף איר פרײַנט און אַ זאָג געטון:

— הער סטאַך איז אָפּגעפאַלן, נישט אמת, מאַמע?

— אמת טאַקע, איר זענט דאַרער געוואָרן — האָט געענטפערט פרוי עמיליאַ.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך אַ ביסל געענדערט, ווײַל ער איז שלעכט געשלאָפן און די סיבה פון זײַן שלאָפלאָזיקייט איז געווען קעגנאיבער אים אין קאָטש. ער האָט אָבער אָנגעהויבן זיך פאַרענטפערן מיט דאגות און אַרבעט אין ביוראָ, בינו לבינו זעצן זיי צוגעפאָרן צו פרוי עמיליאַס דירה.

אקעגן אַ ווײַלע, בשעת פרוי עמיליאַ איז אַרײַנגעגאַנגען זיך באַגריסן מיט דער דינערשאַפט און ליטקאַ איז באַן איר באַכ-

געלאָפן, זענען פּאָלאָניעצקי און פרײלין מאַריניאַ געבליבן ביחידות אין עסצימער.

— איר האָט דאָ אוודאי נישט קײן נענטערע באַקאַנטשאַפט, װי פרוי עמיליאַ.

— נישט קײן נענטערע, נישט קײן ליבערע.

— אין לעבן דאַרף מען אָבער גוטסקײט, און זי איז זײער גוט און פרײנטלעך. איך, למשל, װאָס האָב נישט קײן פאַמיליע, האַלט דאָס הױז פאַר הײמיש. װאַרשע זעט בײַ מיר גאָר אַנדערש אױס, װען אָט די דאַמען זענען הי...

דערנאָך האָט ער שױן מיט אַ װײניקער זיכערער שטים צוגעגעבן:

— דאָס מאָל פרײ איך זיך אױך מיט זײער קומען צוליב אײך און אױך צוליב דעם, װאָס עס װעט צװישן אונדז סוף כל־סוף זײַן עפּעס געמײנזאַמס און קעגנזײטיקס.

דערבײַ האָט ער גענומען אױף איר קוקן מיט בקשה אין די אױגן, װי ער װאָלט איר װעלן זאָגן: „איך קען אַזױ נישט לעבן! דערלאַנג מיר די האַנט אױף שלום, זײַ אַ גוטע אױך פאַר מיר, קוים איז אױסגעפאַלן פאַר אונדז אַזאַ ליבער טאָג".

זי אָבער, טאַקע דערפאַר, װאָס זי האָט נישט געקענט זײַן צו אים אײַנגאַנצן גלײַכגילטיק, איז אַלעמאָל װײטער געגאַנגען אין דער ריכטונג פונעם אומװילן. װאָס מער ער האָט אַרױסגעװיזן גוטסקײט פון האַרצן, װאָס סימפּאַטישער ער איז געװען, אַלץ מער האָט זיך איר אױסגעװיזן זײַן באַגײן זיך מיט איר פאַר אומדערהערט און אַלץ מער איז אין איר האַרץ געװאַקסן דער פאַראיבל צו אים.

זײענדיק בטבע סובטעל, אָדער גיכער שרעקיק, און פילנדיק טאַקע, אַז די אומגערנע תשובה װאָלט אים קאַליע געמאַכט די האַרמאָניע פון טאָג, האָט זי ליבערשט געשװיגן. ער האָט אָבער נישט געדאַרפט קײן אָפּשנײַט אין װערטער, מחמת ער האָט אין די אױגן אירע געלײענט אָט װאָס:

— װאָס װײניקער דו װעסט זיך באַמיִען צו פאַריכטן אונ-

דזשע־ע באַציִונגען, אַלץ בעסער װעלן זײ זײן, און צומבעסטן װעלן זײ זײן דאַמאָלס, װאָס װײטער זײ װעלן זײן.

אין זײן פרײד איז אין אײן רגע אױסגעלאָשן געװאָרן, זי פאַרביטן האָט בלױז אַ כעס און אַ צער, װאָס איז נאָך שטאַרקער געװען פאַרן כעס, מחמת ער האָט געשטראָמט גלײכצײטיק פונם חן, װאָס קײן זאַך איז אים נישט בכוח געװען גובר צו זײן, און װעלכן פּאָלאַניעצקי האָט זיך װאָס אַמאָל שטאַרקער אונטערגעגעבן, אין דער איבערצײגונג, אַז דער תהום צװישן זײ װערט פון טאָג צו טאָג גרעסער.

און אָט, קוקנדיק איצט אַזױ אױף איר זיס און גוט פּנים, האָט ער געפילט, אַז זי װערט אים פּונקט אַזױ טײער, װי זי איז פאַר אים פאַרלױרן.

ליטקאַס אָנקומען האָט געמאַכט אַ סוף צו דער רגע, װאָס איז פאַר אים געװען אומגעװײנטלעך שװער. דאָס מײדעלע איז מיט גרױס פרײד אַרײַנגעלאָפן, מיט דער טשופּרינע אין אומאָרד־נונג, מיט אַ שמײכל אױף די ליפּן, באַמערקנדיק אָבער זײ, האָט זי פּלוצלינג זיך אָנידערגעשטעלט און אָנגעהױבן קוקן דאָ אױף אײנעם, דאָ אױפן צװײטן מיט אירע טונקעלע אױגן — און ענד־לעך זיך שטיל אַנידערגעזעצט באַם טיש מיט טײ. איר פרײלעכ־קײט איז פאַרשװוּנדן, הגם פּאָלאַניעצקי האָט, פאַרשליסנדיק די װײטיק אין האַרץ, זיך באַמיט צו זײן באַם פרישטיק רירעװדיק און פרײלעך.

ער האָט אָבער זיך שױן כמעט נישט געװענדט צו מאַריניאַן. ער האָט אױסשליסלעך זיך פאַרנומען מיט פרױ עמיליאַן און מיט ליטקאַן — און אַ מאָדנע זאַך: מאַריניאַ האָט דאָס דאָך דערפילט, װי אַן אומאָנגענעמלעכקײט. צו דער רײ פון תרעומות איז צוגע־קומען נאָך אַ נײע.

אױף צומאָרגנס זענען פרױ עמיליאַ און ליטקאַ געװען אין אָװנט אױף טײ באַ די פּלאַװיצקיס. הער פּלאַװיצקי האָט פאַרבעטן הער פּאָלאַניעצקין אױך, װעלכער איז נישט געקומען. דאָס איז שױן די טבע אַזױ פון מענטשן, אַז דאָס האָט װידעראַמאָל באַ־לײדיקט מאַריניאַן. װידערװילן פּונקט װי ליבע דאַרף האָבן נאָענט

אַ מענטש אַקעגן וועלכן ער איז געווענדט. מאַריניאַ האָט נישט־ווילנדיק דעם גאַנצן אָוונט געקוקט אויף דער טיר. ווען אָבער עס איז געקומען די צייט, בשעת ס׳איז שוין געוואָרן זיכער, אַז פּאָלאָניעצקי וועט נישט קומען, האָט זי זיך אָנגעהויבן צופּוצן צו מאַשקאָן, אַז זי האָט אַזש פאַרחידושט פרוי עמיליאַן.

XII.

מאשקאַ איז געווען זייער אַ געשיקטער מענטש, אָבער דערביי פול מיט אייגנליבע, איבעריקנס האָט ער נישט געהאַט קיין שום סיבה, נישט אָנצונעמען פאַר אַ גוטער מטבע מאַריניאַס ליבנסווירדיקייט בנוגע צו אים. דעם נישט אַלעמאָל גלייכן גראַד דערפון, האָט ער צוגעשריבן קאָקעטישקייט, דער אַ ביסל בייטנדיקער נאַטור פונם מיידל, און הגם דאָס האָט אים אַ ביסל באַאומרויקט, איז אָבער נישט אויף אַזוי פיל, אַז דאָס זאָל אים אָפּהאַלטן פון אַ באַשטימטן שריט.

ביגעל האָט תופס געווען דעם אמתן מצב־העניינים, האַלטנדיק, אַז מאשקאַ איז פאַרליבט — און ער איז עס טאַקע געווען. שוין מיט אַ צייט צוריק איז אים פריילין פלאַוויצקאַ געוואַלטיק געפעלן: שפעטער־צו, נאָך אַ שקלא וטריא פון אַלע פ אַ ר און ק ע ג נ ס, איז ער געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז די קאַטעגאָריע פ אַ ר וועגט איבער. דער יונגער אַדוואָקאַט האָט לעולם געהאַלטן פון געלט, אָבער זייענדיק דערביי באַשאָנקען מיט אַ געוואַלטיק ניכטערן שכל און קענענדיק אויסגעצייכנט די קרייז,

אין וועלכע ער האָט זיך געדרייט, איז ער געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז זייער קיין פאַרמעגלעך מיידל וועט ער נישט געפינען און נישט קריגן. גאָר פאַרמעגלעכע מיידלעך — האָבן זיך געפונען אָדער צווישן דער אַריסטאָקראַטיע, און דאָס זענען געווען פאַר אים צו הויכע שוועלן, אָדער אין דער וועלט פון פינאַנצן, וואָס האָט פון איר זייט געזוכט פאַרבינדונגען מיט משפחות, וואָס טראָגן מער אָדער ווייניקער באַוווסטע פאַמיליע־נעמען. מאשקאָ האָט אויסגעצייכנט געוווּסט, אַז זיינע געמאָלטע ביסקופן אין פאַנצער־לייט, פון וועלכע בוקאָצקי פלעגט חוזק מאַכן, וועלן נישט בכוח זיין צו עפענען פאַר אים די אייזערנע קאַסעס פון די באַנקירן. ער האָט פערשטאַנען, אַז ווען זיי זאָלן געווען אפילו זיין ווייניקער פאַנטאַסטיש, וואָלט זיין פראָפעסיע אַלס אַדוואָקאַט שוין געווען אַ מין „Capitij demorntio“ אין די אויגן פון די פינאַנציעלע קאַרפן־קעפ. פון דער צווייטער זייט ווידער האָט ער באמת געפילט עפעס אַ ראַסן־עקל צו דעם מין שידוכים, בשעת גוט לעגיטימירטע מיידלעך האָבן געהאַט בײַ דעם אומגעוויינטלעכן חן, וואָס זיי האָבן אַלעמאָל בײַ פאַרוועניער.

פריילין פלאַוויצקאַ האָט קיין נדן נישט געהאַט — אַלנפאַלס, זייער אַ נישטיקן — דאָס איז אמת. נעמענדיק אָבער זי, האָט זיך מאשקאָ מיט דעם געווען באַפרייט פון אַלע התחייבותן, וואָס ער האָט אויף זיך גענומען לגבי די פלאַוויצקיס, ווען ער האָט געקויפט קזשעמיע. שנית וואַלט ער, אָנשליסנדיק זיך אָן אַ גוטער שלאַכטנער משפחה, באַמיט זיך צו פאַרכאַפן די גאַנצע שלאַכטנע קליענטור — און דאָס אַליין וואָלט שוין געווען פאַר אים אַ גענוג רעאַלער נוצן. לסוף וואָלט ער דורך מאַריניאַס משפחה־פאַרבינדונגען געקענט מיט דער צייט איבערנעמען די געשעפטן פון עטלעכע אָדער אַן ערך פון אַ צענדליק באמת פאַרמעגלעכע משפחות — וואָס דאָס איז פון לאַנג־אָן געווען דער ציל פון זיינע באַמיונגען.

די פלאַוויצקיס, ווי בכלל עפעס מער, ווי מיטעלע דאָרף־משפחות, האָבן אפילו געהאַט אַזעלכע קרובים, וועלכע זיי האָבן פאַרשוויגן, ס׳זענען אָבער געווען אויך אַזעלכע, וואָס האָבן זי…

פאַרשווייגן און דאָס נישט אַזוי אויס גאווה, ווי פון זיך אַליין, צוליב אַ געוויסן געזעלשאַפט-צוקלויב, וואָס יעדער איינער זוכט זיך זיינסגלייכן באַ די זעלבע לעבנס-באַדינגונגען. גרעסערע משפחה-פייערלעכקייטן בינדן אָבער צונויף אויף אַ צייט אַזעלכע דערווייטערטע משפחות, און מאשקאָן איז נישט בלויז אָנגענעם געווען צו טראַכטן וועגן דעם. אַז אויף זיין חתונה וואָלטן געווען מענטשן פון פיין-קליינגעגדיקע פאַמיליעס, נאָר ער האָט געזען דערין פאַרשידענע מעגלעכע נוצן אויף להבא. עס וואָלט געווען בלויז אַ געשיקטקייט צו געבן די מענטשן דעם געדאַנק, אַז עס וועט זיין שיין פון זייער זייט און פאַר זיי אַליין גוט און פאַרזיכערט, ווען זיי וועלן די געשעפטן זייערע איבערגעבן אַ מענטש, וואָס איז באַקאַנט מיט זיין ענערגיע און וואָס איז דעריבער עפעס מער, ווי אַן אייגענער, מחמת אַ קרוב. דאָס וואָלט אָבער געווען אַ נדן, וואָס זיי וואָלטן געקענט געבן נישט קיין רייכער קוזינע. מאשקאָ האָט, אָפּמעסטנדיק די כוחות זיינע, געגלייבט, אַז ער וואָלט געקענט זיי אָנוואַרפן זיך און מיט דער צייט אויך באַהערשן. ער האָט געווּסט, אַז דער און יענער וועט פריִער קומען זיך אַן עצה האַלטן, אַזעלכע, וואָס מען קען פרעגן אין אַ שמועס מיט אַ באַקאַנטן, אָדער מיט אַ ווייטן קרוב, וואָס קען זיך צופעליק אויף די זאַכן; שפּעטער, ווען די עצות וועלן זיך אויסווייזן פאַר גוטע, וועט ער קומען אָפטמאָל, ביז ער וועט לסוף זיך אינגאַנצן אָפּגעבן אין זיינע הענט. אַזוי אַרום האָט ער, צוהעלפנדיק אַנדערע, געקענט אַרויסשווימען אויף ברייטע וואַסערן, מיט דער צייט אָפּרייניקן קזשעמיען, קומען צו אַ באַדייטנד פאַרמעגן, אַוועקוואַרפן ענדלעך די אַדוואָקאַטור, וואָס ער האָט נישט ליב געהאַט און וואָס ער האָט געהאַלטן בלויז פאַר אַ מיטל צום ציל און ענדלעך זיך איינשטעלן אין די הויכע געזעלשאַפטלעכע קרייזן, אַלס אַן אומאָפּהענגיקער מענטש און דערביי אַלס פאַרשטייער פון גרעסערן פעסטן גיטבאַזיצערישן שטאַנד.

דאָס אַלץ האָט ער פאַרויסגעזען, אויסגערעכנט און באַחשבונט, איידער ער האָט באַשלאָסן זיך צו באַמיען וועגן פריילין פלאַוויצקאַס האַנט.

ער האָט אָבער נישט פאַרגעזען איין זאַך, אַז ער וועט זיך אַזוי שטאַרק פאַרליבן, ווי ער האָט זיך פאַרליבט.

אַ ביסל האָט אים דאָס פאַרדראָסן, מחמת ער האָט געהאַלטן, אַז אַ צו שטאַרק געפיל האָט אין זיך עפּעס קעגנזעצלעכס צו דעם גלייכגעוויכט, וואָס אַ מענטש פון דער העכערער געזעלשאַפט דאַרף תמיד אָפּהיטן. דערדאָזיקער גלייכגעוויכט איז געווען איינס פון זיינע פאַלשע אילוזיעס. ווען ער זאָל אין דערדאָזיקער וועלט אַריין נישט דאַרפן זיך אַ־ייַנרייסן מיט כּוח, נאָר ווען ער זאָל געזען אין איר געבוירן ווערן, וואָלט ער זיך געווען דער־לויבט ליב האָבן, וויפיל זיין האַרץ גלוסט. נישט קוקנדיק אויף זיין גאַנצער געשיקטקייט, האָט ער נישט פאַרשטאַנען, אַז איינס פון די גרעסטע פּריווילעגיעס אויף דער וועלט, וואָס האַלט זיך פאַר פּריווילעגירט, איז פרייהייט. צוליב דעם איז ער נישט אינ־גאַנצן געווען צופרידן, ווען דאָס האַרץ פלעגט אים אין פריילין מאַריניאַס אָנוועזנהייט צעגיין. פון דער צווייטער זייט אָבער האָט דער ציל אַליין, צו וועלכן ער האָט געשטרעבט, זיך וואָס אַמאָל מער אידענטיפיצירט מיט דעם פּערזענלעכן גליק, וואָס האָט כּמעט געגרענעצט מיט פאַרשיכּורטקייט.

דאָס זענען געווען פאַר אים נייע זאַכן, אויף אַזוי פיל נייע, אַז די קלאָרקייט פון דידאָזיקע אומבאַוווסטע האָריזאָנטן האָט אים פאַרבלענדט. מאשקאָ האָט ביז דרייסיק יאָר נישט געוווּסט, וואָס עס הייסט אַנטציקונג, איצט האָט ער פאַרשטאַנען, וויפיל רייך און גליק עס אַנטהאַלט אין זיך דאָס וואָרט, מחמת ער האָט מיט פריילין מאַריניאַן זיך אַנטציקט מיט דער גאַנצער נשמה. ווען עס פלעגט זיך מאַכן, אַז הער פלאַוויצקי האָט אים אויפגענומען בײַ זיך אין צימער און זי איז געווען אינם שכנותדיקן, איז מאַש־קאָ במחשבה געווען לעבן איר פונקט אַזוי, אַז ער האָט קוים פאַרשטאַנען, וואָס הער פלאַוויצקי רעדט. ווען זי פלעגט אַרייַנגיין, האָבן זיך אין זיין האַרץ געעפנט אַזעלכע געפילן, וואָס ער האָט ביז אַהער נישט געקענט, אַזעלכע האַרציקע און ווייכע, וועלכע האָבן אים געמאַכט בעסער, ווי ער איז געווען ביז אַהער. זיינע בלויע אויגן האָבן געביטן דאַמאָלס זייער געווייַנטלעכן שטאָלער־

נעם אין קאַלטן גלאַנץ אויף אַן אויסדרוק פֿון זיסקייט און צויבער, די פֿלעקן אויפֿן פּנים, וואָס האָבן דערמאָנט מיט זיך פּראָפֿעסאָר וואַסקאָווסקין, זענען געוואָרן נאָך שטאַרקער, די גאַנצע פֿיגור האָט פֿאַרלוירן דאָס אויסזען פֿון שטײַפֿקייט, און ער האָט מיט די פֿינגער געפּלעגט זײַנע טונקעלע באַקנבערד, נישט ווי אַן ענגלישער לאָרד, נאָר ווי אַ געוויינטלעכער פֿאַרליבטער בשר־ודם. ער האָט ענדלעך אויף אַזוי פֿיל זיך דערהויבן, אַז ער האָט נישט בלויז געהאַלט זײַן טובה, נאָר אויך אירע, נישט פֿאַרשטייענדיק עס אַנדערש, ווי דורך זיך און אין זיך.

ער איז געווען אַזוי ווײַט פֿאַרליבט, אַז אַן אָפּגעשטויסענער, וואָלט ער געקענט ווערן געפֿערלעך, בפֿרט נאָך זײַן נישט אויסגעאיידלטע מאָראַל, באמת גרויסע ענערגיע און אַכזריות. ער האָט ביז אַהער קיינמאָל אַזוי נישט ליב געהאַט, און מאַריניאַ האָט די ערשטע דערוועקט אין אים אַלץ, וואָס איז מסוגל געווען ליב צו האָבן. זי איז נישט געווען קיין בילד־שיינהייט, זי האָט אָבער געהאַט אין זיך דעם גרעסטן פֿרויען־חן און אָט אָ די ווײַבלעכקייט האָט גורם געווען, וואָס זי האָט דער עיקר צוגעצויגן צו זיך ענערגישע נאַטורן. אין אירע איידעלע ברוסטן איז געווען עפּעס פֿון אַ בליִענדיק געוויקס; אַ פּנים האָט זי געהאַט אַ רויִקס, אויגן דורכזיכטיקע און אַ ביסל תּאוהדיקע ליפּן — דאָס אַלץ צוזאַמען האָט אין דער ערשטער רגע נישט געמאַכט קיין גרויסן רושם, אָבער אין אַ ווײַלע אַרום האָט יעדער איינער, אַפֿילו דער גלײַכגילטיקסטער מענטש, באַמערקט, אַז ס'איז דאָ אין איר עפּעס אַזוינס, וואָס הייסט געדענקען, אַז דו האָסט פֿאַר זיך אַ פֿרוי, וועלכע וואָלט געקענט זײַן געליבט.

איבעריקנס, אויב מאַשקאָ האָט זיך געפֿילט און איז באמת געווען בעסער ווי אַלעמאָל אין דעם פּעריאָד פֿון זײַן לעבן, איז מאַריניאַס גײַסטיקער ניוואָ געוואָרן נידעריקער זינט די פּלאַוויצקיס האָבן זיך באַזעצט אין וואַרשע. דאָס פֿאַרקויפֿן קזשעמיען — האָט בײַ איר צוגענומען איר אַרבעט און דעם מאָראַלישן יסוד פֿונעם לעבן. עס האָט איר אויסגעפֿעלט אַ העכערער ציל. דערבײַ האָט דער גאַנג פֿון די געשעענישן אָנגעזאַמלט אין איר אַ סך עגמת־

נפש און ווידערווילן, וואָס וועלן תמיד זיצן אין הארץ. פריילין מאַריניאַ האָט עס אַליין אויסגעצייכנט געשפּילט און אין עטלעכע טעג אַרום, נאָך דעם אָוונט, וואָס פּאָלאַניעצקי איז נישט געקומען, האָט זי די ערשטע אָנגעהויבן רעדן פון דעם מיט עמיליאַן, בשעת זיי זענען אין בין־השמשות־צייט געבליבן אויג אויף אויג אין זאַלעכל, וואָס האָט זיך געפונען אין שכנות מיט ליטקאַס צימער.

— איך זע דאָס — האָט זי געזאָגט — אַז מיר זענען נישט צווישן זיך אַזוי אויפריכטיק, ווי אַמאָל. כ׳האָב געוואָלט מיט דיר רעדן אָפן, כ׳האָב אָבער נישט געקענט זיך אַנטשליסן, ווייל עס האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך בין נישט ווערט דיין פריינטשאַפט.

פרוי עמיליאַ האָט אָבער צוגעלייגט איר זיס פּנים צו פריילין מאַריניאַס קאָפּ און אָנגעהויבן זי קושן אין שטערן:

— אַך, דו, מאַריניאַ, מאַריניאַ! וואָס רעדסטו? דו, וואָס ביסט אַזאַ באַרעכנטע און רויִקע?

— ווייל אין קזשעמיען בין איך מער ווערט געווען, ווי אַצינד. ווייסט גאָרנישט, ווי צוגעבונדן איך בין געווען צו דעם ווינקל. איך בין גאַנצע טעג געווען פאַרנומען און געהאַט אין זיך עפּעס אַ מאָדנע האָפענונג, אַז מיט דער צייט וועט קומען עפּעס זייער אַ גליקלעכער. היינט איז דאָס אַלץ אַוועק, און כ׳קען זיך אַליין אין דעם וואַרשע נישט געפינען, און וואָס ערגער נאָך — מיין אַמאָליקע ערלעכקייט. כ׳האָב געזען, ווי דו האָסט זיך געחלשט, בשעת כ׳האָב זיך צוגעפּוצט צו הער מאשקאָן. זאָג נישט, אַז דו האָסט עס נישט באַמערקט. מיינסט, אַז איך אַליין ווייס יאָ, פאַרוואָס כ׳האָב עס געטון? אפשר דערפאַר, וואָס כ׳בין ערגער, אפשר אויס כעס אויף זיך, אויף אים, אויף דער גאַנצער וועלט. כ׳האָב אים נישט ליב, כ׳וועל מיט אים נישט חתונה האָבן; כ׳טו עס דערפאַר נישט ערלעך און כ׳בין מיך מיט בושה מודה דעריגען, עס קומען אָבער מינוטן, ווען כ׳וואָלט עמעצן וועלן טון בכיוון אַן עוולה. דו דאַרפסט איבעררייסן מיט מיר די אַמאָליקע

פריינטשאַפט, ווייל איך בין באמת אַן אַנדערע, ווי איך בין גע־וועז.

דאָ האָבן איבער מאַריניאַס פּנים זיך אָנגעהויבן קייקלען טרערן, צוליב וואָס פרוי עמיליאַ האָט זי נאָכמער גענומען שטאַרקן און באַרויקן; לסוף האָט זי אַ זאָג געטון:

— ס'איז קלאָר, אַז הער מאשקאָ גיט זיך מי דיך צו האָבן און כ'מוז זיך מודה זיין, אַז כ'האָב געמיינט, דו האָסט בדעה אים אָנצונעמען. דיר וועל איך איצט זאָגן דעם אמת, אַז דאָס האָט מיר פאַרשאפט עגמת־נפש, ווייל ער איז נישט פאַר דיר; וויסנדיק אָבער, ווי ליב דו האָסט געהאַט קזשעמיען, האָב איך געמיינט, אַז דו ווילסט זיך אויף אַזאַ אופן אומקערן אַהין...

— אמת, תחילת יאָ! האָב איך געהאַט אַזאַ געדאַנק... כ'האָב זיך געוואָלט איינרעדן, אַז הער מאשקאָ געפעלט מיר; איך האָב אים נישט געוואָלט אָפּשטויסן... ג־גאַנגען איז מיר אין עפעס אַנדערש, אָבער אויך אין קזשעמיען איז מיר געגאַנגען. דאָך האָב איך מיך נישט געקענט איבערצייגן. פאַר אַזאַ פּרייז וויל איך אפילו קזשעמיען אויך נישט, אָבער אין דעם טאָקע שטעקט די גאַנצע צרה. ווייל אויב אַזוי, וואָס־זשע פיר איך אַריין הער מאשקאָן אין אַ טעות, וואָס נאַר איך אים? אויס פשוטער אומ־ערלעכקייט...

— ס'איז נישט גוט, וואָס דו נאַרסט אים, אָבער דאַכט זיך, אַז איך ווייס פּונוואַנען דאָס נעמט זיך. פון אומווילן און פאַרדרוס אויף עמעצן אַנדערש — נישט אַזוי? טרייסט דיך אָבער מיט דעם, וואָס די צרה קען מען נאָך צוריקכאַפּן, מחמת דיין באַגיין זיך מיט מאשקאָן קענסטו דאָך ענדערן פון מאָרגן אָן... מען דאַרף, מאַריניאַ, עס ענדערן, כּל־זמן ס'איז נאָך צייט, כּל־זמן ס'איז נאָך גאָרנישט צוגעזאָגט.

— איך ווייס, עמילקאַ, איך פאַרשטיי עס; זעסטו אָבער, ווען איך בין לעבן דיר און פיל, ווי פריער, ווי אַן ערלעך אָרן אויפריכטיק מיידל, פאַרשטיי איך, אַז נישט בלויז אַ וואָרט, נאָר אויך אַ הענדלונג איז מחייב...

— ווסטו אים זאָגן, אַז דו האָסט געוואָלט זיך אין אים

איבערצייגן און נישט געקענט, אלנפאלס איז דאס דער איינציקער וועג...

ס'איז אנטשטאנען א ווײלע פון שווייגן. מאריניא אבער און פרוי עמיליא האבן געפילט, אז זיי האבן נאך נישט אנגעהויבן רעדן, וועגן דעם אין וועלכן, אויב נישט ביידע, איז עס לפחות פרוי עמיליאן געגאנגען געוואלטיק. געמענדיק עפעס מאריניאן פאר דער האנט, האט זי א זאג געטון:

— איז, זײ זיך מודה, מאריניא, אז דו האסט דיך צוגעפוצט צו מאשקאן אויך אויס פארדרוס אויף הער סטאניסלאוון?

— אזוי איז עס.

— הייסט עס דען נישט, אז דער רושם פון זיין ערשטן מאל קומען קיין קזשעמיען און פון אייערע ערשטע שמועסן זענען נאך נישט אפגעמעקט געווארן?

— ס'וואלט בעסער געווען, ווען ס'זאל געווען זיך פארמעקן.

פרוי עמיליא האט אנגעהויבן איר גלעטן די טונקעלע האר.

— וועסט נישט גלייבן, סארא גוטער, טיכטיקער און איידעלער מענטש דאס איז. ער איז אונדזערס א שטיקל ידיד. ער האט פון תמיד אן ליב געהאט ליטקאן, פארוואס איך בין אים פון גאנצן הארץ דאנקבאר, ווייסט אבער נישט, וואסער הייס און ווארעם געפיל אפילו בלויז אזא לייבלעכע פריינטשאפט איז, אבער אויך אין דעם פרט איז ער אן אויסנאם. וועסט גלייבן, אז ווען ליטקא איז אין רייכנהאל קראנק געווארן, האט ער ארפגעבערענגט פון מינכן א בארימטן דאקטאר, און נישט וועלנדיק אונדז אנמאכן קיין שרעק, האט ער געזאגט, אז דער דאקטאר איז געקומען צו אן אנדערן קראנקן און אז מען דארף בלויז אויסנוצן די געלעגנהייט. דערמאן זיך נאר, סארא זארגעוודיקייט און גוטסקייט. דאס איז זייער א זיכערער מענטש, אויף וועלכן מען קען זיך שטיצן, אי אן ענערגישער, אי אן ערלעכער, ס'זענען פאראן אינטעליגענטע מענטשן, אבער אן ענערגיע; אנדערע ווידער זענען ענערגיש, האבן אבער נישט קיין איידל הארץ. ער פארמאגט אין זיך אי דאס ערשטע, אי דאס צווייטע. כ'האב דיר פארגעסן

צו זאָגן, אַז ווען מיט ליטקאַס פאַרמעגן האָט געהאַלטן שמאָל און מיין מאַנס ברודער האָט זיך פאַרנומען עס מציל צו זיין, האָט ער די גרעסטע מיטהילף געפונען אין הער פּאָלאָניעצקין. ווען ליטקאַ זאָל זיין אַ דערוואַקסענע, וואָלט איך זי קיינעם אין דער וועלט מיט אַזאַ צוטרוי נישט אָפּגעגעבן, ווי אים. כ'קען דיר ממש נישט אויסרעכענען, וויפיל גוטס ער האָט אונדז געטון.

— אויב אַזוי פיל, וויפיל מיר שלעכטס, איז עס זייער אַ סך.

— מאַריניאַ, ער האָט עס נישט געוואָלט. דו זאָלסט וויסן, וואָס ער ליידט צוליב זיין אומפאַרזיכטיקייט און ווי אויפריכטיק ער איז זיך מודה אין זיינע חטאים.

— ער האָט עס מיר אַליין געזאָגט — האָט געענטפערט מאַריניאַ — איך, עמילקאַ מיינע, האָב לאַנג וועגן דעם געטראַכט; דעם אמת גערעדט, האָב איך וועגן עפּעס אַנדערש נישט געטראַכט און כ'האַלט, אַז ער האָט בנוגע מיר געזינדיקט. אין קושעמיען איז ער געווען צו מיר גוט, אַזוי ווייט גוט, אַז ס'האָט זיך מיר געדאַכט... דיר אייבער וועל איך עס זאָגן, ווייל כ'האָב עס דיר איבעריקנס שוין געשריבן, אַז דעם זונטיק אין אָוונט, וואָס ער האָט באַ אונדז פאַרברענגט, האָב איך זיך געלייגט שלאָפן מיט אַן איבערפולטן קאָפּ און האַרץ, אַז ס'איז מיר אַזש אַ בושה היינט צו רעדן פון דעם. און כ'האָב געפילט, אַז נאָך אַ טאָג, נאָך אַ פריינטלעך וואָרט. און איך וועל אים ליב קריגן אויפן גאַנצן לעבן... ס'האָט זיך מיר געדאַכט, אַז ער האָט אויך... אויפצומאָרגנס איז ער אַוועקגעפאָרן אין כעס... שולדיק געווען איז אין דעם דער טאַטע, איך אויך, כ'האָב עס פאַרשטאַנען, געדענקסט, וואָס פאַר אַ בריוו כ'האָב דיר געשריבן קיין רייכנהאַל? זעסטו, דעמזעלבן צוטרוי, וואָס דו האָסט צו אים, האָב איך אויך... ער איז אַוועקגעפאָרן. כ'ווייס אַליין נישט, פאַרוואָס כ'האָב געמיינט, אַז ער וועט צוריקקומען אָדער שרייבן. נישט ער איז געקומען, נישט ער האָט געשריבן. עפּעס האָט מיר געזאָגט, אַז ער וועט קושעמיען נישט צונעמען באַ מיר — נישט צונעמען... און דערנאָך... איך ווייס, אַז מאשקאַ האָט מיט אים גערעדט אָפן,

און ער האָט אים צוגעגעבן חשק און מבטיח געווען, אַז ער אַליין טראַכט וועגן גאָרנישט. . . אוי, מיין עמילקאַ. . . אויב דו ווילסט, האָט ער נישט געזינדיקט, אָבער וויפיל שלעכטס האָט ער מיר געטון! דורך אים האָב איך פאַרלוירן נישט בלויז דאָס באַליבטע ווינקל, ווו איך האָב געאַרבעט, נאָר נאָך עפּעס אויך: די אמונה אין לעבן, אין מענטשן. . . אין דעם, אַז גוטע און איידעלע זאַכן געפינען זיך אין לעבן די אויבערהאַנט איבער שלעכטע און פּלאַכע. . . און איך אַליין בין געוואָרן ערגער. איך זאָג דיר דעם אמת, אַז איך קען זיך נישט געפינען. ער האָט געהאַט רעכט אַזוי צו האַנדלען, ווי ער האָט געהאַנדלט? — גוט, איך זאָג עס אַליין און איך אָנערקען נישט די שולד. ער האָט אָבער, פאַרשטייסטו מיך, צעבראָכן אין מיר עפּעס אַ לעבנס־פּרוזשינע. און צו דעם איז קיין עצה נישטאָ, דאָס לאָזט זיך נישט פאַריכטן. וואָרים, ווי אַזוי דען? וואָס קומט מיר אַרויס פון דעם, וואָס שפּעטער איז אין אים פאָרגעקומען אַ שינוי, אַז ער באַדויערט דאָס, וואָס ער האָט אָפּגעטון. און אַז ער וואָלט אפילו גרייט געווען מיט מיר חתונה צו האָבן? וואָס קומט מיר אַרויס פון דעם, אַז איך, וואָס האָב אים כמעט ליב געהאַט, האָב איצט נישט נאָר אים נישט ליב, נאָר כ'מוז זיך פשוט צופּיאָגן דעם עקל. דאָס איז ערגער, ווי כ'וואָלט געווען צו אים גלייכגילטיק. . . איך ווייס אין וואָס דיר גייט, אָבער דאָס לעבן קען מען דאָך בויען נאָר אויף ליבע, נישט אויף ווידערווילן. ווי קען איך אים געבן די האַנט מיט דעם פאַרדרוס אין דער נשמה און מיט דעם פאַריבל, וואָס דורך אים — יאָ שולדיק, נישט שולדיק — איז אַזוי פיל אַ תל געוואָרן? דו מיינסט, אַז איך זע נישט זיינע מעלות, אָבער וואָס קען איך צו דעם טון, אַז וואָס מער איך זע, אַלץ מער שטויסט עס מיך אָפּ פון אים, און ווען כ'וואָלט באַדאַרפט קלייבן, וואָלט איך אויסגעקליבן הער מאַשקאָן, כאָטש ער איז ווייניקער ווערט, ווי אַלץ, וואָס דו קענסט מיר וועגן אים זאָגן גוטס, בין איך מסכים, אויף אַלצדינג קען איך דיר אָבער ענטפערן: כ'האָב אים נישט ליב און וועל אים שוין קיינמאָל נישט ליב קריגן. . .

איצט זענען פרוי עמיליאַס אויגן פאַרלאָפן געוואָרן מיט טרערן.

— אָרימער הער סטאַך! — האָט זי אַ זאָג געטון, ווי צו זיך אַליין.

און אין אַ ווײַלע אַרום, האָט זי אַ פרעג געטון:

— און ער איז דיר גאָר קיין שאָד נישט?

— ער איז מיר אַ שאָד, בשעת איך טראַכט וועגן אַזעלכן, ווי ער איז געווען אין קזשעמיען, ער איז מיר אַ שאָד, בשעת איך זע אים נישט, אָבער מיט דער מינוט, וואָס איך דערזע אים, פיל איך צו אים בלויז... אַ מין אַנטיפּאַטיע.

— ווײַל דו ווייסט נישט, ווי אומגליקלעך ער איז שוין געווען אין רייכנהאַל, און איצט איז ער נאָך אומגליקלעכער. ער האָט נישט קיינעם אין דער וועלט...

— ער האָט דײַן פרײַנטשאַפט און דאָס, וואָס ער האָט ליב ליטקאַן...

— מײַן מאַריניאַ, דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש. איך בין אים מיט דער גאַנצער נשמה דאַנקבאַר פאַר דער צוגעבונדנקייט צו ליטקאַן, אָבער דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש, דו פאַרשטייסט עס אַליין אויך, אַז ער האָט דיך ליב אַנדערש און הונדערט מאָל מערער פאַר ליטקאַן...

אין שטוב איז שוין געווען אינגאַנצן פינסטער, אָבער אין אַ ווײַלע אַרום האָט דער דינער אַרײַנגעבראַכט דעם לאָמפּ און אַוועקגעשטעלט אים אויפן טיש, איז ער אַרויס. באַם דאָזיקן שײַן האָט פרוי עמיליאַ פּלוצלינג באַמערקט עפּעס אַ ווייסלעך געשטאַלט, וואָס איז געווען צונויפגעקנוילט אויף דער קושעטקע באַ דער טיר, וואָס האָט געפירט אין קינדער-צימער אַרײַן.

— ווער איז עס דאָ? דו, ליטקאָ?

— איך, מאַמעשי.

אין איר שטים איז געווען עפּעס אומגעוויינטלעכס. פרוי עמיליאַ האָט זיך אויפגעהויבן און שנעל צוגעגאַנגען צו איר.

— ווען ביסטו אַרײַן אַהער? וואָס איז מיט דיר?

— עפּעס איז מיר טרויעריק און נישט גוט.

פרוי עמיליאַ האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף דער קושעטקע

און צוטולנדיק צו זיך דאָס מיידעלע, האָט זי באַמערקט טרערן אין אירע אויגן.

— ליטוש, וואָס ווייסטו עפּעס ? וואָס איז דיר אַזוינס ?

— עפּעס אַזוי טרויעריק, אַזוי טרויעריק !

און צוטוליענדיק דעם קאָפּ צו דער מוטערס אָרעם, האָט זי אָנגעהויבן וויינען. איר איז באמת געווען טרויעריק, מחמת זי האָט זיך דערוווּסט, אַז „הער סטאַך” איז נאָך אומגליקלעכער, ווי אין רייכנהאַל און אַז ער האָט מאַריניאַן הונדערט מאָל ליבער פאַר איר.

דעמזעלבן אָוונט, ליגנדיק זיך שלאָפן, האָט זי זיך, שוין אינם בלויזן העמדל, אַרויפגעכאַפּט צו דער מוטערס אויער און אָנגעהויבן שעפּטשען :

— ווייל, מאַמעשי, איך האָב זייער אַ גרויסע עבירה אויפן געוויסן. . .

— מיין אָרימס געבע״, וואָס קוועלט דיך אַזוי ?

און זי האָט נאָך שטילער אַ שעפּטשע געטון :

— ווייל כ'האָב נישט ליב פריילין מאַריניאַן. . .

XIII.

פרוי עמיליא מיט ליטקאן, מאַריניאַ און צוזאַמען מיט זיי הער פלאַוויצקי, זענען געפאָרן צו די ביגעלס אויף מיטאָג אינם זומער-וווינונג, וואָס האָט זיך געפונען אין וואַלד, דריטהאַלבן שעה רייזע פון שטאָט. דער טאָג איז געווען אַ סעפּטעמבערדיקער, אַ לויטערער, פול מיט גלאַנציקע שפּינוועבסן אין דער לופט און אויף די תבואה-פעלדער. אויף דיביימער האָט זיך נאָך געהאַלטן אַ געוויג פריש גרינס, ווי נישט ווי אָבער, צווישן די בלעטערדיקע יינג-וועלדלעך, האָט זיך אַרויסגעזען עפּעס אַ מין פאַנטאַן אָדער געלע און רויטע בוקעטן. פריילין מאַריניאַ האָט דער בלאַסער און גאָלדענער האַרבסט דערמאָנט אָן די דאָרפס-אַרבעטן, אָן דעם ריח פון דער תבואה אויף די פליינעו, אָן די פעלדער מיט שפּע און דורכזעעוודיקע שטחים לאָנקע, וואָס זענען ערגעץ-ווייט פאַרענדיקט אויפן האָריזאָנט מיט פאַסן אָלכע. איר איז באַנגלעך געוואָרן נאָך דעם לעבן און רו, לגבי וועלכע די שטאָט, נישטיקקנדיק אויף דער אַרבעט, וואָס זידט אין איר טאָג-טעגלעכן זיין,

אָבער וואָס מאַריניאַ איז נישט מסוגל געווען צו פֿילן, האָט זיך איר אויסגעוויזן פֿאַר אייטל און נישטיק.

זי האָט איצט געפֿילט, אַז דאָס לעבן, אין וועלכן זי האָט געפֿונען איר ווערט און איר פֿאַרדינסט, איז פֿאַר איר אויף אייביק פֿאַרלוירן, און ס'איז קיין שום אויסזיכט נישט געווען, וואָס זאָל עס קענען פֿאַרבייטן און דעקן דעם היזק. זי האָט אייגנטלעך זיך געקענט אומקערן, ווען זי זאָל ווערן פֿרוי מאַשקאָ, אָבער שוין בײַ דעם געדאַנק אַליין האָט זיך דאָס האַרץ אירס פֿאַרגאָסן מיט עגמת-נפֿש און מאַשקאָ מיט זײַן גאַנצער וואַרשעווער זיכערקייט, מיט זײַנע גלעקן און באַקנבערד, מיט זײַן מאַלפּעווען אַן ענגלישן לאָרד, האָט בײַ איר אין די אויגן אויסגעזען עקלהאַפֿט. זי האָט קיינמאָל נישט געפֿילט קיין גרעסערע אַנטיפּאַטיע צו פּאָלאָניעצקין, וועלכער האָט בײַ איר צוגענומען קושעמיען און איר אָנשטאָט דעם נאָך אונטערגערוקט מאַשקאָן. מיט דעם האָט זי זיך אין דער רגע געמיאוסט — יענעם, האָט זיך איר געדאַכט, האָט זי פֿײַנט.

זי האָט פֿאַר אירע אויגן געזען דאָס לעבן מיטן פֿאָטער צוזאַמען אין וואַרשע, אָן אַ ציל, אָן אַרבעט, אָן אַן אידעאַל — מיט באַדויערן פֿאַרן עבר און מיט אַ פּוסטקייט אין דער צוקונפֿט. צוליב דעם טאַקע, האָט דער לויטערער האַרבסטיקער טאָג, אָנשטאָט זי צו באַרויִקן, דורכגעדרונגען מיט טרויער און עגמת-נפֿש איר נשמה.

דער וועג איז בכלל נישט געווען קיין פֿריילעכער, ליטקאַ איז געזעסן אָנגעכמורעט, ווײַל „הער סטאַך” איז נישט געווען אין קאַטש. פֿרוי עמיליאַ ווידער האָט די גאַנצע אויפֿמערקזאַמקייט געווענדט אויף איר אויס מורא, צי איר מרה-שחורהדיקע שטימונג געפֿינט זיך נישט אין צוזאַמענהאַנג מיט איר געזונט-צושטאַנד. בלויז איין הער פּלאַוויצקי איז געווען אין אַ גוטער לוינע, דערהויפּט אָנהייב וועג. פֿריִער, אין זײַן פֿאַרקנעפּלטן סורדוט מיטן רויטן נאָגל-בלימל אין לעכל, אין זײַן העלן פּאַלטאָ און מיט אָנגעשפּיצטע ווי באַדלען וואָנסעלעך, האָט ער זיך געפֿילט פּרעכטיק,

הִיות אָבער דער רעוומאַטיזם, וואָס פּלעגט אים אַמאָל ווײ טוּן-
האָט אים איצט געלאָזט צוררו צוליבן גוטן וועטער, איז ער אויך
געווען מונטער; שנית, איז אַנטקעגן איבער אים געזעסן אײנע פון
די שענסטע וואַרשעווער פרויען, וועלכע ער האָט געהאַלטן, אַז
זי וועט נישט בלייבן גלייכגילטיק צו אַזוי פיל שײנקייטן, לכל-
הפחות אויף אַזוי פיל, אַז זי וועט זײ באַמערקן און אָפּשאַצן. זי
זאָל ווייניקסטנס געווען זאָגן צו זיך: „אַ, סאַראַ באַרײדעוודי-
קער מאַנספּערשוין דאָס האָט אַמאָל געמוזט זיין!״ — וואָלט זיך
הער פּלאַוויצקי געווען באַנוגנט, אויפן ערגסטן פאַל, מיט אַזאַ
אָנערקענונג, וואָס איז חל אויפן עבר.

אין דער האָפענונג, איז ער באמת געווען לויבנסווערט, מחמת
אײנס נאָכן אַנדערן, איז ער געווען דאָ פּאַטעטיש און פּאָעטעלעך,
דאָ ווידער לצנותדיק; אַרויסגײענדיק פונם שטאַנדפּונקט, אַז די
הײנטיקע יונגעלײט קענען נישט זיין העפלעך בנוגע פרויען,
איז ער אין דער העפלעכקייט, וואָס ער האָט אָנגעווענדט לגבי
פרוי עמיליאַן, אַזש פאַרקראָכן צו מיטאָלאָגיע. וואָס איז אפילו אין
אַ געוויסער מאָס געווען באַרעכטיקט, מחמת ער האָט געקוקט אויף
איר, ווי אַ סאַטיר.

אָבער דאָס אַלץ איז אויפגענומען געוואָרן מיט אַ בלאַסן
שמייכל און מיט אַ צו קלײנער אויפמערקזאַמקייט, האָט ער זיך
לסוף דערשראָקן און אָנגעהויבן רעדן וועגן עפּעס אַנדערש, דהיינו,
אַז, אַ דאַנק דער טאָכטערס פאַרבינדונגען, וועט ער זיך באַקענען
מיט דער „בורזשואַזיע״, פון וואָס ער איז איבעריקנס געווען צו-
פרידן, מחמת ביז איצט האָט ער דעמדאָזיקן מין געזעלשאַפט גע-
זען בלויז אויף דער בינע, און אין לעבן מוז מען זיך דאָך צו-
וויפּטרעפן מיט כל-המינים מענטשן, מחמת מען קען דאָך פון אַלע-
מען זיך עפּעס אָפּלערנען. ער האָט לסוף צוגעגעבן, אַז ס'איז דער
חוב פון אַ טייל קרייזן נישט אָפּצושטויסן פון זיך מענטשן, נאָר
פאַרקערט, צוטוליען זיי, כדי אויף אַזאַ אופן איינצופּלאַנצן אין זיי
געזונטע פּרינציפּן, דעריבער וועט ער אויך, ווי ער האָט זיך תמיד
באַמיט צו דערפילן געזעלשאַפטלעכע חובות, נישט אָפּהאַלטן זיך
פונם דאָזיקן שליחות. דאָ האָט דער אײדעלער אויסדרוק פון זיין

געזיכט באַקומען אַן אויסזען פון אַ מין מרה-שחורה, און אַזוי איז מען צוגעפאָרן צו די ביגעלס ווילע.

זי איז געשטאַנען אין אַן אמתן סאָסנאָווע וואַלד, בשכנות מיט אַנדערע, צווישן אַלטע סאָסנעס, וואָס זענען ערטערווייז גע-ווען אויסגעהאַקט, ערטערווייז געבליבן שטיין אין קופּקעלעך צו עטלעכע אָדער צענדליקער. ס׳האָט אויסגעזען, ווי זיי וואָלטן זיך חידושן, וואָס עס טוט צווישן זיי, צווישן דער אַמאָליקער וואַלד-שטילקייט, אַזאַ פרישע הויז. זיי האָבן עס אָבער גאָסטפריינטלעך פאַרשטעלט פאַרן ווינט, אין די שיינע טעג אָבער, האָבן זיי עס אַרומגעריגלט מיט באַלזאַם-לופט, וואָס איז דורכגעזאַפּט מיטן ריח פון נאָדלען און זשיווויצע.

די ביגעלס, צוזאַמען מיט דער טשערעדע קינדער, זענען אַרויס באַגעגענען די געסט. די פרוי ביגעל, וואָס האָט מאַריניאַן זייער ליב געהאַט, האָט זי באַגריסט מיט גרויס האַרציקייט, ווע לב-דיק זי אַ חוץ דעם מיט דעם איינגעמען פאַר פּאַלאַניעצקיס וועגן. מחמת זי האָט די זאַך אויסגעטייטשט אַזוי, אַז וואָס מער פריילין מאַריניאַ וועט זען, ווי גוט עס וואָלט איר געקענט זיין צווישן זיי, אַלץ ווייניקער שווערקייטן וועט זי מאַכן. הער פּלאַוויצקי, וואָס האָט, בשעת דעם ערשטן מאָל זיין מיט מאַריניאַן אין וואַרשע, באַקענענדיק זיך מיט די ביגעלס בײַ פרוי עמיליאַ, זיך באַנוגנט בלויז מיט איבערלאָזן בײַ זיי וויזיטקאַרטן, האָט זיך איצט אַרויס-געוויזן פאַר אַ גנבדיקן פירשט, ווי עס האָט זיך געקענט אויסווייזן, נאָר זייער אַן עלעגאַנטן מאַן, וואָס דערפילט דאָס שליחות פון צוטוליען די „בורזשואַזיע". די פרוי ביגעל האָט ער אַ קוש געטון אין דער האַנט, ביגעלן ווידער האָט ער געזאָגט מיט גרויס מוטי-קער גוטסקייט:

— הייַנטיקע צייטן איז יעדן אייבעם אָנגענעם זיך צו גע-פינען אונטערן דאַך פון אַ מענטש, ווי איר זענט, און נאָכמער מיר, קוים איז מיין קוזין פּאַלאַניעצקי אַוועק אויפן וועג פון מסחר און איז אייער שותף.

— פּאַלאַניעצקי איז אַ וויכטיקער מענטש — האָט מיט

בשטות אַ זאַג געטון ב׳געל, ווייקנדיק הער פּאַוויצקיס האַנט אין דער הענטשקע.

די דאַמען זענען אויף אַ ווײַלע אַרײַן אין הויז אַראָפּ־נעמען די הוטן, און דערנאָך, הײַנט ס׳איז געווען אײַנגאַנצן וואַרעם, זענען זיי צוריק אַרויס אויף דער וואַרענדע.

— און הער פּאָלאַניעצקי איז נאָך נישטאָ? — האָט אַ פרעג געטון פרוי עמיליאַ.

— הער סטאַניסלאַוו איז דאָ פון דער פרי אָן. — האָט געענט־פערט די פרוי ביגעל — אָבער ער איז אַוועק באַזוכן פרוי קרעס־לאָווסקאַ, ס׳איז דאָ געלד דערלעבן — האָט זי צוגעגעבן, ווענדנדיק זיך צו מאַריניאַן — ס׳איז אַפילו קיין האַלבע וויאָרסט נישט... דאָ איז אומעטום פול מיט זומערוווינונגען, און די דאַמען זענען אַ נדזערע אינטימסטע שכנים.

— איך געדענק פילין טערקאַ קרעסלאָווסקאַ פון קאַר־נאַוואַל — האָט געענטפערט מאַריניאַ — זי איז שטענדיק גע־ווען זייער אַ בלאַסע.

— אָ, זי איז זייער אַנעמיש. דעם פאַריקן ווינטער האָט זי פאַרבראַכט אין פאַי.

בנו־לבינו האָבן די קלײַנע ביגעלעך, וואָס האָבן ליטקאַן ליב געהאַט דאָס לעבן, אַרויסגעשלעפּט זי פאַרן הויז זיך שפּילן. די מיידלעך האָבן איר געוויזן זייערע גערטלעך, וואָס זיי האָבן זיך געמאַכט אויפן זאַמד צווישן די סאָסנעס, און וועלכע ס׳האָט אָבער גאָרנישט געוואָלט וואַקסן, דאָס באַקוקן איז אַלע רגע אײַ־בערגעריסן געוואָרן מצד די מיידלעך דורך שטעלן זיך אויף די פינגער און קושן ליטקאַס בעקלעך, וועלכע האָט, אײַנבייגנ־דיק איר בלאָנד־שיין קעפּל, מיט גרויס הארציקייט זיי צוריק־געקושט.

די ייִנגלעך האָבן אָבער אויך געוואָלט האָבן אַ חלק, האָבן זיי קודם־כּל אַ תּל געמאַכט פון די גערטנעס, וואָס זענען גע־וואַקסן אונטערן הויז, אויסגעקליבן פאַר ליטקאַן די שענסטע, דערנאָך האָבן זיי זיך געקריגט וועגן דעם, און וואָס ליטקאַ האָט צוליבסטן זיך צו שפּילן און זענען אַוועק זיך לאָדן צו פרוי

עמיליאַן. עדושיאַ, וואָס האָט געהאַט אַ טבע צו רעדן זייער הויך, אין דערביי פֿאַרמאַכן די אויגן, האָט אָנגעהויבן שרייען:

— איך זאָג, מאַדאַם, אַז זי האָט צומייסטן ליב סערסאָ, מיר ווייסן אָבער נישט, צי איר וועט דערלויבן סערסאָ.

— אַבי זי זאָל נישט לויפֿן, ווייל דאָס שאַדט איר.

— ניין, מאַדאַם. מיר וועלן אַזוי וואַרפֿן, אַז אַלע רעדעלעך זאָלן גלייך קומען צו איר, וועט זי דאַמאָלס גאָרנישט לויפֿן, און אויב יוזשאָ קען נישט, זאָל ער וואַרפֿן צו עמעצן אַנדערש.

— איך וויל צו איר — האָט יאָמערדיק געענטפֿערט יוזשאָ.

און באַ דעם געדאַנק, אַז מען וויל בײַ אים אָפּנעמען זיין פֿאַרגעניגן, האָבן זיינע ליפּן באַקומען דאָס אויסזען פֿון פֿאָדקעווועלעך און אָנגעהויבן ציטערן. ליטקאַ אָבער איז פֿאַרלאָפֿן פֿאָרויס דעם אויסברוך פֿון באַקלאָגן זיך, זאָגנדיק:

— און איך, יוזשאָ, וועל וואַרפֿן צו דיר, איך וועל זייער אָפֿט צו דיר וואַרפֿן.

און יוזשאָס פּייכטע אויגן האָבן תיכף אָנגעהויבן צו שמייכלען.

— זיי וועלן איר נישט טון קיין עוולה — האָט אַ זאָג געטון ביגעל צו פֿרוי עמיליאַ. — אַ מאָדנע זאַך: די יינגען זענען לאָבוזעס, אַז ס'איז אַ שרעק, און מיט איר זענען זיי געוואַלטיק פֿאָרזיכטיק! דאָס האָט פֿאָלאָניעצקי אין זיי איינגעפֿלאַנצט דעם קולט צו איר.

— אַזעלכע ליבע קינדער, אַז ס'איז צו זוכן! — האָט געענטפֿערט פֿרוי עמיליאַ.

די קינדער האָבן זיך צונויפֿגעזאַמלט אין אַ קופּקעלע, כּדי פֿונאַנדערצוטיילן צווישן זיך די רעדלעך און שטעקעלעך. אינדערמיט קופּקעלע איז געשטאַנען ליטקאַ, די עלטסטע און די העכסטע פֿון אַלע, און הגם די ביגעלעך זענען לעולם געווען שיין, האָט זי אָבער מיט איר זיס און פּאָטעטיש פּנימל, מיט כּמעט צו איידעלע שטריכן, אויסגעזען צווישן די אָנגעבלאָזענע און האַרטע

פנימלעך, ווי עפעס אַ וועזן פון גאָר אַן אַנדערן פּלאַנעט. די ערשטע האָט פרוי ביגעל געמאַכט דערויף אויפמערקזאַם.

— זעט נאָר — האָט זי אַ זאָג געטון — איז עס נישט אַן אמתע פּרינצעסין? באמת, כ'קען מיך קיינמאָל נישט זאַט אָנקוקן זי.

— ס'איז עפעס אַזאַ איידלס — האָט צוגעגעבן ביגעל.

און פרוי עמיליאַ האָט געקוקט אויף איר בת־יחידהלע מיט אַ בליק, אין וועלכן ס'איז געווען מער ווי ליבע. די קינדער זענען זיך איצט צעלאָפן און צעשטעלט זיך אין אַ גרויס ראָד׳ מאַכנדיק אויפן גרויען פאָן פון די נאָדלען פלערליי קאָלירן־פלעקן און האָבן אונטער די ריזיקע סאָסנעס אויסגעזען אַזוי קליין, ווי קאָלירטע שוואָמען.

פריילין מאַריניאַ איז אַראָפּגעגאַנגען פון דער וואַרענדע און זיך אַנידערגעשטעלט לעבן ליטקאַן, כדי איר צוצוהעלפן כאַפּן די רעדעלעך, אונטער וועלכע מען האָט געמוזט אַרונטערלויפן, און אַזוי אַרום זי אָפּהיטן פון פאַרמאַטערן זיך.

די אותו־רגע האָט אויפןברייטן וואַלד־וועג, וואָס פירט צו דער ווילע, זיך באַוויזן פּאָלאַניעצקי. די קינדער האָבן אים בשעת־מעשה נישט באַמערקט, ער האָט אָבער אַרומגעכאַפּט מיט אַ בליק די וואַרענדע, דעם הויף, און דערזעענדיק מאַריניאַ׳ס העל קלייד אונטער דער סאָסנע, האָט ער אָנגעהויבן גיין שנעלער. ליטקאַ, וואָס האָט געוווּסט, אַז די מוטער באַאומרויִקט זיך וועגן איר יעדער באַוועגונג, האָט, נישט וועלנדיק פאַר קיין זאַך אין דער וועלט אָנטון דער מוטער קיין עגמת־נפש, זיך געשטעלט מיט די קני באַזאַמען, נישט רירנדיק זיך כמעט פון אָרט און כאַפּנדיק אויפן שטעקעלע בלויז די רעדעלעך, וואָס זענען גלייך אַרויפגעפאַלן אויף איר. פריילין מאַריניאַ ווידער איז געלאָפן כאַפּן אַלע איבעריקע. צוליב דעם לויפן האָבן די האָר איר פון מינוט צו מינוט אַלץ מער זיך צעלאָזן, אַז זי האָט געמוזט זיי פאַריכטן כסדר, און בשעת פּאָלאַניעצקי איז אַריין אין טויער, איז זי גראָד געשטאַנען אַ ביסל אַרונטערגעבויגן אויף צוריק, מיט אויפגעהויבענע הענט צום קאָפּ.

ער האָט נישט פֿון איר אַראָפּגעלאָזט קיין אויג און האָט בלויז זי איינע געזען: זי האָט אויף דער ברייטער טעראַסע אויסגעוויזן אים יינגער און קלענער ווי אַלעמאָל, און דערביי אַזוי מיידליש, אַזוי אומגעהײַער צוציִענדיק, אַזוי באַשאַפֿן צו דעם, מען זאָל זי אַרומנעמען מיט די הענט און צודריקן צו דער ברוסט, ווי אַ פֿרוי און ווי דאָס טײַערסטע באַשעפֿעניש אין דער וועלט, אַז ער האָט קיינמאָל נאָך ביז אַהער נישט געפֿילט אַזוי שטאַרק, ווי ליב ער האָט זי שוין.

דערזעענדיק אים, האָבן די קינדער אַוועקגעוואָרפֿן די רע־דעלעך און די שטעקעלעך און זיך אַ לאָז געטאָן מיט קולות אים אַנטקעגן. דאָס שפּיל האָט זיך איבערגעריסן. ליזקאַ איז די ערשטע רגע אַפֿילו צו אים צוגעשפּרונגען, אָבער פּלוצלינג זיך אָפּ־געהאַלטן און מיט גרויסע אויגן אָנגעהויבן קוקן דאָ אויף פּאָלאָ־ניעצקין, דאָ אויף מאַריניאַן.

— און דו לויפֿסט נישט באַגריסן הער פּאָלאָניעצקי? — האָט אַ פֿרעג געטאָן פֿריילין מאַריניאַ.

— ניין...

— פֿאַרוואָס, ליטוש?

— ווײַל...

און אירע בעקלעך זענען אַ ביסל רויט געוואָרן, הגם דאָס קינד, נעבעך, האָט נישט געקענט, אָדער נישט געוואַגט אַרויסצו־זאָגן דעם געדאַנק, וואָס עס וואָלט געקענט זיך אויסדריקן אין אָט די ווערטער:

— ווײַל ער האָט נישט מיך צומײַנסטן ליב, נאָר דיך, און קוקט נאָר אויף דיר.

ער ווידער האָט זיך דערנענטערט, אָפּיאָגנדיק זיך פֿון די קינדער און חוזרנדיק פֿאַר זיי:

— הענגט אײַך נישט אָן, שנעקעס, ווײַל כ'וועל אײַך אומ־וואַרפֿן!

און ער האָט אויסגעצויגן זײַן האַנט צו מאַריניאַן, קוקנדיק איר אין די אויגן אַרײַן מיט בקשה, זי זאָל טון אַ פֿרײַנטלעכן שמייכל, זי זאָל כאָטש אַ האָר ווייניקער גלײַכגילטיק ווי אַלעמאָל

אים באַגריסן — דערנאָך ערשט האָט ער זיך געווענדט צו ליט־קאַן:

— איז דאָס טייערע קעצעלע געזונט?

זי ווידער, פאַרגעסנדיק אין זיין אַנוועזנהייט און אונטער דער ווירקונג פון זיין שטים וועגן די אַלע יסורים פון איר קליין הערצעלע, האָט אים דערלאַנגט ביידע הענט און אַ זאָג גע־טאָן:

— יאָ, געזונט, נעכטן איז הער סטאַך נישט געקומען צו אינדז, איז געווען אומעטיק, איצט וועל איך אייך אַריינפירן צו דער מאַמען אויף אַ משפּט.

און אין אַ ווײַלע אַרום האָבן זיך אַלע שוין געפונען אויף דער וואַרענדע.

— וואָס מאַכן די קרעסלאָווסקיס? — האָט אַ פרעג געטון פּ״וי עמיליאַ.

— זיי זענען געזונט און קלויבן זיך נאָכמיטאָג אַהערצו־קומען — האָט געענטפערט פּאַלאַניעצקי.

הארט פאַרן מיטאָג איז געקומען צו פאַרן פּראָפעסאָר וואָס־קאָווסקי און מיטגעבראַכט מיט זיך בוקאַצקין, וואָס איז אַ טאָג פריִער געהאַט געקומען פון וואַרשע. זיינע גאַנצע באַציִונגען מיט די ביגעלס האָבן אים דערלויבט צוריקצוקומען נישט פאַרבעטענער־הייט און פרוי עמיליאַס אַנוועזנהייט דערצו איז פאַר אים געווען אַ צו גרויסער נסיון, אַז ער זאָל אים קענען ביישטיין. איבעריקנס, האָט ער זיך באַגריסט מיט איר אָן אַ שפּור פון סענטימענט, אויף אַ שפּאַסיקן אופן, ווי תמיד; זי ווידער האָט אים גערן געזען, ווײַל ער פלעגט זי ווײַלן מיטן אָריגינעלן און מאָדנעם אופן פון אויס־דריקן זיינע געדאַנקען.

— איר האָט געוואָלט פאַרן קיין מינכן און קיין איטאַ־ליע? — האָט זי אים אַ פרעג געטון, ווען זיי האָבן זיך געזעצט צום טיש.

— יאָ, מאַדאַם — האָט ער געענטפערט — איך האָב אָבער פאַרגעסן אין וואַרשע דאָס מעסערל, כדי צו שניידן בלעטלעך אין וועג, בין איך גאָכדעם צוריקגעקומען.

— אָ, דאָס איז זייער אַ וויכטיקער טעם.

— ס׳האָט מיך אַלעמאָל געאַרט, וואָס מענטשן טון אַלץ אויס וויכטיקע טעמים. וואָס פּאַר אַ פּריווילעגיע האָבן עס וויכ־טיקע טעמים דען, אַז יעדער איינער זאָל זיך מוזן צו זיי צו־פּאַסן? איבעריקנס, האָב איך נישטווילנדיק אָפּגעטון מיט איינעם, אַ פּריינט מיינעם, אַ חסד־של־אמת, מחמת כ׳בין נעכטן ת׳יכף געווען אויף ליסאָוויטשעס לוויה.

— דאָס איז דער, אַזאַ קליינער, דאַרער ספּאָרטמאַן? — האָט אַ פרעג געטון ביגעל.

— דער — האָט געענטפערט בוקאָצקי — שמעלט אייך פּאָר, אַז כ׳קען ביז איצט זיך נישט אָנחידושן, ווי אַ מענטש, וואָס האָט אַ גאַנץ לעבן געטריבן לצנות, האָט געקענט זיך פאַרגינען אַזאַ זאַך, ווי שטאַרבן. כ׳דערקען ממש נישט מיין ליסאָוויטשן! אויף טריט און שריט אַנטוישט זיך אַ מענטש.

— אָבער — האָט אַ זאָג געטון פּאַלאַניעצקי — די קרעס־לאָווסקיס האָבן מיר דערציילט, אַז פּלאָשאָווסקי, דער, אין וועלכן אַלע פרויען אין וואַרשע האָבן זיך איינגעליבט, האָט זיך געשאָסן אין סיים.

— ס׳איז מיינס אַ קרוב — האָט געענטפערט הער פּלאָ־וויצקי.

די ידיעה האָט אָבער דער עיקר אויפגערעגט פרוי עמי־ליאַן. פּלאָשאָווסקין אַליין האָט זי כמעט נישט געקענט, זי האָט אָבער עטלעכע מאָל אין לעבן געזען איר מומען, וואָס איר מאַנס עלטערער ברודער איז, נאָכן פאַרלירן זיין גאַנץ גרויס אייגנס, גע־וואָרן בײַ איר פּלעניפּאָטענט. זי האָט אויך געוווסט וועגן דער בלינדער צוגעבונדנקייט פון דער מומען צו איר ברודערס זון.

— מיין גאָט, סאַר אַן אומגליק! — האָט זי אַ זאָג געטון — צי איז עס גאָר אמת? אַ יונגער מענטש, אַזאַ פעיקער, אַזאַ רייַ־כער... אָרימע פריילין פּלאָשאָווסקאַ נעבעך.

— און סאַראַ גרויס פאַרמעגן עס פאַרבלייבט אָן אַ יורש — האָט געענטפערט ביגעל, — איך קען דאָרט די ענינים, ווייל ס׳איז

לעבן וואַרשע. די אַלטע פרײלין פּלאָשאָווסקאַ האָט געהאַט צוויי קרובים: פרוי קראַמיצקאַן — כאָטש זי איז געווען אַ ווײַטערע — און לעאָן פּלאָשאָווסקין, וואָס איז געווען דער נאָנטסטער. איצט זענען זיי שוין ביידע טויט.

דידאָזיקע ווערטער האָבן ווידער גערירט הער פּלאַוויצקין. ער איז טאַקע געווען פרײלין פּלאָשאָווסקאַס עפּעס אַ ווײַטער קרוב און האָט זי אַפילו געהאַט געזען אַמאָל צוויי, צי דריי אין לעבן, ס'איז אים אָבער פאַרבליבן נאָך איר בלויז אַ געפיל עפּעס פון פּחד, מחמת זי האָט יעדער מאָל אַרויסגעזאָגט אים דעם גאַנצן ביטערן אמת, אָדער פּשוט גערעדט, יעדעס מאָל אים אויסגעזידלט, וויפיל ס'איז אין אים נאָר אַרײַן, צוליב דעם האָט ער אין זײַן ווײַטערדיק לעבן אויסגעמיטן זי אַלעמאָל, ווי ווײַט מעגלעך, און אַלע באַציִונגען צווישן זיי זענען איבערגעריסן געוואָרן, הגם ער האָט ליב געהאַט פאַר דער וועלט באַ אַ געלעגנהייט אַרײַנצוּוואַרפן אַ וואָרט וועגן זײַן קרובהשאַפט מיט אַזאַ באַוווסטער און רײַכער משפּחה. ער האָט אָנגעקערט צו דער גרויסער צאָל באַ אונדז קאַטעגאָריע מענטשן, וועלכע זענען איבערצײַגט, אַז דער אייבער־שטער האָט פאַר זיי בכּיוון געשאַפן דעם לײַכטן וועג, צו דערגרײַכן אַ פאַרמעגן דורך ירושה, און וועלכע האַלטן יעדע האָפענונג אין דעם פּרט פאַר אַ זיכערע זאַך. ער האָט דעריבער פײַערלעך אַ קוק געטון אויף דער פאַרזאַמלונג און אַ זאָג געטון:

— אפשר איז טאַקע פון הימל באַשערט, אַז דאָס פאַרמעגן זאָל אַריבערגיין צו אַנדערע, וואָס וועלן עס בעסער קענען פאַר־ווענדן.

און פּאָלאָניעצקי האָט אַ זאָג געטון:

— איך האָב פּלאָשאָווסקין דאָס ערשטע מאָל געטראָפן אין אויסלאַנד און ער האָט געמאַכט אויף מיר אַן אײַנדרוק פון גאָר־נישט קיין פּשוטן מענטש, איך דערמאָן זיך אָן אים אויסגע־צייכנט.

— ער זאָל האָבן געווען אַזאַ ווױלער און סימפּאַטישער — האָט צוגעגעבן פרוי ביגעל.

— זאָל דער אייבערשטער טון מיט אים חסד — האָט אַ

זאָג געטון פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי — איך האָב אים אויך נישט געקענט; דאָס איז געווען אַן אמתער אַריער!

— אַן אָזאָריער — האָט זיך אָפּגערופן הער פּלאַוויצקי.

— אַן אַריער — האָט איבערגעחזרט דער פּראָפעסאָר.

— אַן אָזאָריער... — האָט אים פאַריכט און מיט ווירדע אונטערגעשטראָכן הער פּלאַוויצקי.

ביידע עלטערע לייט האָבן אָנגעהויבן קוקן אויף זיך מיט פאַרווונדערונג, נישט וויסנדיק, וואָס זיי ווילן איינער פונעם אַנדערן, צו בוקאָצקיס גרויס פרייד, וואָס האָט אָנגעטון דעם מאַנאָקל זיינעם און אַ זאָג געטון:

— ווי אַזוי־זשע: אַן אַריער, צי אַן אָזאָריער?

אַ סוף צו דעם מיספאַרשטענדניש האָט געמאַכט פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט דערקלערט, אַז אָזאָריע איז דער נאָמען פון דער משפחה פּלאַשאָווסקיס הערב און מען קען דעריבער זיין גלייכצייטיק אַן אַריער און אַן אָזאָריער, מיט וואָס הער פּלאַוויצקי האָט נישט געוואָלט מסכים זיין, מאַכנדיק דורך־אַגב אַ באַמערקונג, אַז ווער עס האָט אַ פיינע פאַמיליע, דער דאַרף זיך נישט שעמען מיט איר, אָדער זי איבערדרייען.

בוקאָצקי ווידער האָט, זיך ווענדנדיק צו פרוי עמיליאַן, אָנגעהויבן רעדן מיט זיין געוויינלעכן קאַלטן טאָן:

— אַן אייבאַונאַיינציקן זעלבסטמאָרד האַלט איך פאַר באַרעכטיקט, דאָס איז אַ זעלבסטמאָרד אויס ליבע, און זיך רעדט זיך אָן צו דעם שווין פון עטלעכע יאָר אָן — אָבער אַלץ אומזיסט.

— מען זאָגט, אַז זעלבסטמאָרד, דאָס איז פחדנות — האָט אַריינגעוואָרפן מאַריניאַ.

— נעם איך זיך טאַקע נישט דעריבער דאָס לעבן אויס צופיל דרייסטקייט.

ביגעל אָבער האָט זיך אָפּגערופן:

— לאָמיר רעדן בעסער וועגן לעבן, נישט וועגן טויט און

הענן דעם, וואָס עס איז דאָס בעסטע דערינען, כ'מיין דאָס געזונט. פאַר כרוי עמיליאַס געזונט!

— און ליטקאַס! — האָט צוגעגעבן פּאָלאָניעצקי.

דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צו פרייל'ן מאַריניאַ:

— פאַרן געזונט פון אַלע אַנדערע געמיינזאַמע פריינדינס!

— מיטן גרעסטן פאַרגעניגן. — האָט געענטפערט פריילין מאַריניאַ.

ער ווידער האָט נידעריקער געמאַכט די שטים און ווייטער גערעדט:

— זעט איר, איך האַלט זיי נישט נאָר פאַר מיינע פריינדינס, נאָר אויך... ווי זאָל איך עס זאָגן? פאַר די קעמפעריגס. ליטקאַ איז נאָך אַ קינד, אָבער פרוי עמיליאַ ווייסט דאָך, וועמען צו שענקען איר פריינטשאַפט. ווען עמעץ זאָל האָבן דעריבער צו מיר אַ פאָראורטייל, מעג עס זיין אַ גערעכטער, ווען כ'זאָל זיך מיט אים באַניין, נישט ווי כ'האָב באַדאַרפט, נאָר פשוט שלעכט — און ווען יעבער זאָל זען, אַז איך פייניק זיך דערוועגן, וואָלט מען זיך באַדאַרפט אַ טראַכט טון, אַז איך בין פאָרט נישט דאָס פּסולת פון אַלע מענטשן, קוים איז פרוי עמיליאַ צו מיר אַזוי ווויל געניגט.

פריילין מאַריניאַ האָט זיך צעמישט, אָבער ער איז איר תיכף אַ שאָד געוואָרן; ער ווידער האָט נאָך שטילער געענטפערט:

— און איך פייניק זיך טאַקע באמת! מיר גייט דערינען זייער, זייער שטאַרק.

איידער זי האָט געענטפערט, האָט הער פּלאַוויצקי אַ געשריי געטון „פאַר פרוי ביגעלס געזונט" און געהאַלטן דערביי אַ גאַנצע דרשה, וואָס דער אינהאַלט איר איז געווען, אַז די קעניגין פון אַלע באַשעפענישן איז אייגנטלעך די פרוי, דעריבער דאַרפן פאַר דער פרוי אַלס קעניגין זיך בייגן אַלע קעפּ, און צוליב דעם האָט ער דער ערשטער זיין גאַנץ לעבן געבויגן דעם

קאָפּ פאַר אַלע פרויען בכלל, און איצט בייגט ער אים פאַר פרוי ביגעל בפרט.

פּאָלאָניעצקי האָט אים אין האַרצן געווּנטשן, ער זאָל זיך דערוועגן, מחמת ער האָט געפילט, אַז ער וואָלט געווען געקענט האָבן עפּעס אַ גוט וואָרט פון פריילין מאַריניאַ, דיזאָזיקע מינוט איז אָבער פאַרביי, גראָד איז מאַריניאַ צוגעגאַנגען אַרומצונעמען פרוי ביגעל און צוריקקומענדיק, האָט זי מער נישט אָנגעהויבן דעם פריערדיקן שמועס, ער ווידער האָט נישט געוואַגט זי צו פרעגן גלייך אַ תשובה.

תיכּף נאָכן פאַרענדיקן דאָס מיטאָג זענען געקומען צו פאָרן די קרעסלאָווסקיס: די מוטער, אַ פרוי פון אַ יאָר פופציק, אַ לעבעדיקע, האָפערדיקע, רעדעוודיקע, און אַ מיידל, דער היפּך פון די מוטער, אַ שטייפע, טרוקענע, קאַלטע, וואָס האָט אַרויסגערעדט „יע" אָנשטאָט „יאָ" אָבער דערביי מיט אַ גאַנץ שיין געזיכט, הגם אַ בלאַס, וואָס האָט דערמאָנט אַ ביסל די פנימער פון די האָלבייבישע מאַדאָנעס.

פּאָלאָניעצקי האָט פול מיט כעס זי אָנגעהויבן צו ווייזן. קוקנדיק אָבער פון צייט-צו-צייט אויף מאַריניאַס פרישן געזיכט און בלויע אויגן, האָט ער זיך אין האַרץ געזאָגט: „זאָלסט עס כאָטש איין גוט וואָרט געבן! דו... דו אומברחמנותדיקע"...

און ער איז וואָס אַמאָל מער אין כעס געוואָרן. און ווען פריילין קרעסלאָווסקאַ האָט אַרויסגעזאָגט איינמאָל: „מעמע" אָנשטאָט „מאַמע" האָט ער זי שאַרף אַ פרעג געטון:

— ווער אַזוינס?

„מעמע" אָבער האָט אָנגעהויבן אַרויסצולייגן דאָס גאַנצע פּינקל ידיעות, אָדער ריכטיקער, השערות, וואָס זי האָט פאַרמאָגט וועגן פּלאַשאָווסקיס זעלבסטמאָרד.

— מאָלט אייך — האָט זי געזאָגט מיט היץ — אַז מיר איז איצט געקומען אין קאָפּ אַריין, אַז ער האָט זיך דערשאָסן, צוליב דער קראַמיצקאַס טויט. רבונו של עולם, איז דאָס געווען, אַ שטילן גן-עדן זאָל זי האָבן, אַ קאָקעטקע — כ'האָב זי קיינמאָל נישט איבעריקנס ליב געהאַט. זי האָט מיט אים אַזוי קאָקעטירט,

אַז כ׳האָב מורא געהאַט טירקאַן צו פירן אַהין, ווו זיי פלעגן ביי־דע זיין, ווייל פאַר אַזאַ יונג מיידל איז עס פשוט אַ שלעכטער ביישפיל. וואָס אמת, איז אמת! . . . רבונו של עולם, אַ ליכטיקן גן־עדן זאָל זי האָבן. . . טירקאַ האָט זי אויך נישט זייער ליב געהאַט.

— אַך, מאַדאַם — האָט זיך אָפּגערופן פרוי עמיליאַ — איך האָב תמיד געהערט, אַז זי איז געווען אַ מלאך.

און בוקאַצקי, וואָס האָט קיינמאָל נישט אין לעבן אפילו געזען די פרוי קראַמיצקאַ, האָט זיך געווענדט צו פרוי קרעס־לאָווסקאַ און פלעגמאַטיש אַ זאָג געטון:

— מאַדאַם, זשע ווו דאָן מאַ פּאַראָל דהאָנער, אַז דאָס איז ממש געווען אַ כרוב.

פרוי קרעסלאָווסקאַ איז אַ ווײַלע אַנטשוויגן געוואָרן, נישט וויסנדיק, וואָס צו ענטפערן, דערנאָך וואָלט זי, אָנברוגזנדיק זיך, געוועזן אפשר געענטפערט עפּעס אַ שאַרף וואָרט, ווען נישט דאָס, וואָס בוקאַצקי, אַלס אַ מענטש אַ תקיף, האָט געקענט זיין אַ גוטער שידוך פאַר פריילין טירקאָס וועגן. דאָסזעלבע חשיבות האָט באַ איר אין די אויגן געהאַט אויך פּאָלאָניעצקי — און בלויז צוליב זיי האָט זי זומער־צייט זיך גוט פאַרהאַלטן מיט די ביגעלס, וועל־כע זי האָט איבעריקנס, ווען ס׳האָט זיך איר נאָר געלוינט נישט געפלעגט אין גאַס דערקענען.

— באַ אייך מאָנסלייט — האָט זי אַ זאָג געטון — איז יעדע שיינע פרוי תיכף אַ מלאך אָדער אַ כרוב. איך האָב עס אפילו דאַמאָלס נישט ליב, ווען מען זאָגט עס מיר וועגן טירקאַן. כרוי קראַמיצקאַ האָט זיך געקענט זיין אַ גוט מענטש, זי האָט אָבער נישט געהאַט אין זיך קיין גענוג טאַקט, און פטור!

אַזוי אַרום האָט זיך דער שמועס וועגן פלאַשאָווסקין אָי־בערגעריסן, בפרט נאָך, אַז פרוי קרעסלאָווסקאַ באַמערקונג איז געווענדט געווען אויסשליסלעך צו פּאָלאָניעצקין, וואָס האָט גע־וויילט פריילין טירקאַן. געווײַלט האָט ער זי אַ ביסל זיך צו־להכעיס, אַ ביסל פריילין מאַריניאַן צולהכעיס, און האָט זיך באַ־מיט זיך אַליין אײַנצורעדן, אַז ס׳איז אים גוט לעבן איר. ער האָט

זיך באַמט אפילו צו געפינען חן אין איר און אַנטדעקט, אַז זי האָט אַ צו דינעם האַלדז און אויגן, ווי אויסגעלאָשענע. וואָס ווערן לעבעדיק און ווענדן זיך צו אים מיט אַ פּראַגע דאַמאָלס נאָר, ווען עס קען גאָרנישט זיין קיין רייד וועגן עפּעס אַ שאלה... ער האָט אויך באַמערקט, אַז זי האָט אויך געקענט זיין אַ קליינע דעספּאָטין, מחמת ווען די מוטער האָט אָנגעהויבן רעדן צו הויך, האָט פריילין טירקאַ צוגעלייגט די לאָרנעטע צו די אויגן און אויפמערקזאַם געקוקט אויף איר. די מוטער ווידער האָט, אונטער דער ווירקונג פונם בליק, נידעריקער געמאַכט די שטים אָדער איז אינגאַנצן אַנטשוויגן געוואָרן. בכלל האָט פריילין טירקאַ זיך געוואַלטיק געלאַנגווײַליקט און אויב ער האָט מיט איר זיך מער אינטערעסירט, ווי ווען עס איז, האָט ער עס געטון נאָר אַלס פּרעפּאַראַט, כדי צו דערוועקן אין פריילין מאַריניאַן כאָטש אַ שאָטן פון אייפערזוכט. מענטשן, אפילו אינגאַנצן מיט שכל, כאַפּן זיך צו אַזעלכע שלעכטע מיטלען, ווען זייער געפיל-צרה דריקט זיי שוין צו שטאַרק. איבעריקנס רופן זיי אַרויס פּונקט אַ פאַרקערטן רעזולטאַט, מחמת פון איין זייט מאַכן זיי שווער שפּעטער די דערנענטערונג און דאָס אויפוויקלען פון די מיספאַרשטענדענישן, פון דער צווייטער זייט פאַרשטאַרקן זיי דאָס געפיל אינם האַרץ פון דעם, וואָס באַנוצט זיך מיט זיי. פּאָלאַניעצקי איז לסוף געווען אַזוי פאַרבענקט נאָך מאַריניאַן, אַז ער וואָלט מסכּים געווען צו הערן פון איר מויל אַ נישט אָנגענעם וואָרט אפילו, אַבי נענטער צו ווערן מיט איר אין שמועס. דערווייל האָט זיך עס אים איצט אויסגעוויזן שווערער, ווי מיט אַ שעה צוריק.

ער האָט טיף אָפּגעאָטעמט, ווען דער אָוונט האָט זיך געענדיקט און די געסט האָבן זיך גענומען קלייבן אין וועג אַריין. פאַר דעם אָבער איז ליטקאַ צוגעגאַנגען צו דער מוטער און, אַרומגענומען זיך מיט די הענט אַרום איר האַלדז, אָנגעהויבן איינרעדן עפּעס. פרוי עמיליאַ האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, דערנאָך זיך דערנענטערט צו אים און אַ זאָג געטון:

— הער סטאַניסלאַוו, אויב איר האָט נישט בדעה צו בלייבן

נעכטיקן, פאָרט מיט אונדז. איך מיט מאַריניאַן װעלן זי נעמען אינמיטן אַריין, וועט זיין געגוג אָרט.

— גוט, איך קען נישט נעכטיקן און כ׳דאַנק אייך זייער — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

און זייענדיק זיך לייכט משער, ווער עס איז געווען דער מחבר פונם פּראָיעקט, האָט ער זיך געווענדט צו ליטקאַן און אַזוי געזאָגט:

— דו, טייערסט קעצל מיינס, דו! . . .

זי ווידער, האַלטנדיק זיך פאַר דער מוטערס קליידל, האָט איפגעהויבן צו אים אירע אויגן, האַלב טרויעריקע, האַלב דערפרייטע, פרעגנדיק שטילערהייט:

— גוט, הער סטאַך?

אין עטלעכע מינוט אַרום האָט מען זיך געלאָזט אין וועג אַריין. נאָך דעם שיינעם טאָג איז אָנגעקומען נאָך אַ שענערע נאַכט, אַ ביסל אַ קילע, אָבער איבגאַנצן אַ צעשטראַלטע און זילבערנע פון דער לבנה. פּאָלאָניעצקי, וואָס דער טאָג איז אים דורך שלעכט און שווער, האָט איצט מיט דער פולער ברוסט אָפּגעאָטעמט און זיך געפילט כמעט גליקלעך, האָבנדיק פאַר זיך צוויי ווענזס, וואָס ער האָט זייער שטאַרק ליב געהאַט, און איינס, וואָס ער האָט ליב געהאַט מער פון אַלץ אין דער וועלט. באַם שיין פון דער לבנה, האָט ער איצט געזען איר געזיכט, וואָס האָט זיך אים אויסגעוויזן רויק און מילד. ער האָט אַ טראַכט געטון, אַז מאַריניאַס געפילן מוזן זיין אין דער רגע אויך די זעלבע און אַז איר ווידערווילן צו אים פאַרבאָרגט זי צווישן דער אַלגעמיינער רו.

ליטקאַ האָט זיך אַריינגערוקט אין דער טיף פונם געזעס און ס׳האָט זיך געדאַכט, אַז זי שלאָפט. פּאָלאָניעצקי האָט פאַרוואָרפן דעם שאַל, וואָס ער האָט גענומען באַ פרוי עמיליאַ אויף אירע פּיסלעך, און זיי זענען אַ צייט געפאָרן און געשוויגן.

דערנאָך האָט פרוי עמיליאַ אָנגעהויבן רעדן וועגן פּלאָשאָווסקין, מחמת די ידיעה וועגן זיין טויט האָט געמאַכט אויף איר אַ שטאַרקן איינדרוק.

— עס שטעקט באמת אין דעם אַלעם עפּעס זייער אַ טרויעריקע דראַמע — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי — און פרוי קרעסלאָווסקאַ קען זיין אַ ביסל גערעכט, האַלטנדיק, אַז צווייטויטן האָבן צווישן זיך עפּעס אַ שייכות.

אויף דעם האָט פריילין מאַריניאַ געענטפערט:

— אינם זעלבסטמאָרד איז דאָס שרעקלעך, וואָס מען מוז אים פאַראורטיילן, און פאַרמשפּטנדיק, דאַכט זיך, ווי מען וואָלט נישט געהאַט קיין שום מיטלייד מיטן אומגליקלעכן.

פּאָלאָניעצקי ווידער האָט זיך אָפּגערופן.

— מיטלייד דאַרף מען האָבן מיט די, וואָס פילן נאָך, און אַזוי אַרום נאָר מיט לעבעדיקע.

דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן, און זיי זענען אַ צייט ווידער געפאָרן און געשוויגן. אין אַ ווײַלע אַרום האָט פּאָלאָניעצקי אָנגעוויזן אויף די באַלייכטע פענסטער פונם הויז, וואָס איז געשטאַנען אין דער טיף פונם וואַלד-פּאַרק, און אַ זאָג געטון:

— דאָס איז פרוי קרעסלאָווסקאַס ווילע.

— איך קען איר דאָס נישט שענקען — האָט אַ זאָג געטון פרוי עמיליאַ — וואָס זי האָט געזאָגט וועגן דער אומגליקלעכער פרוי קראַמיצקאַ.

— דאָס איז ממש אַן אַכזריותדיקע פרוי— האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי — ווייסט איר, צוליב וואָס? צוליב איר טאָכטער. די גאַנצע וועלט האַלט זי פאַר אַ פּאָן, וואָס זי וואָלט וועלן מאַכן ווי צום שוואַרצסטן, כדי פריילין טירקאַ זאָל אויף אים אויסזען וואָס העלער. ס׳קען זיין, אַז די מוטער האָט געצילט אַמאָל אויף פּלאַשאָווסקין — ס׳קען זיין, אַז זי האָט געהאַלטן די פרוי קראַמיצקאַ פאַר אַ שטערונג, און פון דאַנען נעמט זיך צו איר די שנאה.

— זי איז אַ שיין מיידל — האָט אַ זאָג געטון מאַריניאַ.

— פאַראַן ברואים, וואָס פאַר זיי איז, אַ חוץ דער וועלט פון געזעלשאַפטלעכע פאָרמען, נאָך פאַראַן אַנדערע, אַ סך ברייטערע — פאַר איר הייבט עס זיך גאָרנישט אָן, — אָדער ריכטיקער, עס ענדיקט זיך אַלץ. דאָס איז אינגאַנצן אַן אויטאָמאַט, אין

וועלכן דאָס האַרץ הייבט דאַמאָלס ערשט אָן צו קלאַפּן, ווען די מוטער דרייט עס אָן מיטן שליסל. איבעריקנס, איז פאַראַן אַ סך אַזעלכע מיגים מיידלעך אויף דער וועלט, און די אפילו, וואָס אין פלוג דאַכט זיך, אַז זיי זענען אַנדערש, זענען דווקא באַר אַזעלכע... ס'איז די אייביקע מעשה מיט גאַלאַטעען... איר וועט גלייבן, אַז אין דער ליאַלקע, אין דעם פאַרלאָשענעם ליכטל, האָט זיך מיט עטלעכע יאָר צוריק פאַרליבט, ביז פאַרגעסן זיך, איינער אַ יונגער דאָקטאָר, מיינס אַ באַקאַנטער. ער האָט זיך צוויי־מאָל איר דערקלערט אין ליבע און צוויי מאָל באַקומען אַן אָפּזאָג, ווייל די דאַמען האָבן געקוקט העכער. ער איז שפּעטער אַריין אין דער האָלענדישער אַרמיי: — און איז מסתמא געשטאָרבן ערגעץ־דאָרט פון קדחת, ווייל תחילת האָט ער צו מיר געשריבן, באַקלאָגנדיק זיך אויף זיין אויטאָמאַט, און שפּעטער האָבן די בריוו אויפגעהערט אָנצוקומען.

— ווייסט זי דערפון?

— זי ווייסט, ווייל וויפיל מאָל איך זע זיי, אַזוי פיל מאָל רעדן מיר פון אים. כאַראַקטעריסטיש איז דאָס, וואָס זיין געדע־כעניש רירט נישט אויף קיין רגע איר רויקייט. זי רעדט וועגן אים, ווי וועגן יעדן אייגעם. אויב ער האָט זיך געריכט פון איר כאָטש באַדויערט צו ווערן נאָכן טויט, האָט ער אין דעם אויך אַ טעות געהאַט... איך מוז אייך אַמאָל ווייזן זיינס אַ בריוו. איך האָב אים געפּרוווט דערקלערן דאָס געפיל, ער האָט מיר אָבער געענטפערט: „איך משפּט וועגן איר ניכטערן, כ'קען אָבער די נשמה פון איר נישט אָפּרייסן"... איבעריקנס, איז דאָס געווען אַ סקעפּטישער, אַ פּאָזיטיווער מענטש — אַ קינד פון דער לעצטער צייט... עס ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז דאָס געפיל לאַכט זיך אויס פון אַלע פילאָזאָפיעס, פון אַלע שטרעמונגען... אַלץ גייט פאַרביי, אָבער דאָס איז געווען, איז און וועט זיין... דערביי האָט יענער מיר געזאָגט אַמאָל אַזוי: „כ'וואָלט ליבער געוואָלט זיין אומגליק־לעך מיט איר, ווי גליקלעך מיט אַן אַנדערע"... וואָס איז דאָ לאַנג צו רעדן: אַ מענטש קוקט ניכטערן, און קען די נשמה נישט אָפּרייסן — און פטור!

דער שמועס האָט זיך געענדיקט. זיי זענען אַריינגעפאָרן אויפֿן וועג, וואָס איז געווען פֿאַרזעצט מיט קאַשטן-ביימער, וואָס זייערע צווייגן האָבן ראַז געפּינקלט אינם שיין פֿון די לאַמטערן בײַ די עק פּאַזשן.

— אַז ס'איז עמעצן שלעכט, מוז ער ליידן! — האָט צום סוף אַריינגעוואָרפֿן פּאָלאָניעצקי, באַכגייענדיק משמעות זײַנע אייגענע רעיונות.

דערווײַל האָט פֿרוי עמיליאַ זיך איינגעבויגן איבער ליטקאַן:

— דו שלאָפֿסט, קינדלעבן? — האָט זי אַ פֿרעג געטון.

— ניין, מאַמעשי — האָט געענטפֿערט ליטקאַ.

XIV.

— נאָך קיין עשירות האָב איך מיך קיינמאָל נישט געיאָגט — האָט אַ זאָג געטון הער פּלאַוויצקי — אויב אָבער פון הימל האָט מען, אין די פאַרבאָרגענע גזר-דינים געפּסקנט, אַז אַ טייל כאָטש פון דעם גרויסן פאַרמעגן זאָל אָנקומען אויף אונדזער חלק אויך, מילא, ווײַל איך דעם וועג נישט פאַרשטעלן... מיר וועט שוין אַ סך פון דעם נישט אָנקומען, איך וועל אינגיכן שוין דאַרפן האָבן פיר ברעטער און אַ שטיקל טרער פונם קינד, פאַר וועלכן איך האָב געלעבט, אָבער אָט גייט וועגן מאַריניאַן.

— איך מאַך אייך אויפמערקזאַם — האָט אַ זאָג געטון קאָלט מאשקאָ — אַז ראשית, זענען די אויסזיכטן זייער נישט קיין זיכערע...

— פּאַסט דען זיי נישט צו נעמען אין אַכט?

— שנית, לעבט נאָך פרוי פּלאַשאָווסקאַ?

— פון דער אַלטער שיטן זיך אָבער שוין די טראָטשינעס... אַלט, ווי אַ שוואָם....

— שלישית, קען זי אַפשרייבן דאָס פאַרמעגן אויף צדקה-זאַכן...

— קען מען נישט קעגן דעם אַרויסטרעטן?

— רביעית, איז אייער קרובהשאַפט זייער אַ ווייטע. אויף אַזאַ אופן זענען אין פוילן אַלע מענטשן צווישן זיך קרובים.

— ס'איז דאָך אָבער קיין נענטערע קרובים נישטאָ.

— פּאָלאָניעצקי איז דאָך אויך אייערס אַ קרוב?

— קיין קרוב נישט! בנאמנות, קיין קרוב נישט! ער איז מיין ערשט ווייבס אַ קרוב, נישט מיינס!

— און בוקאַצקי?

— לאָזט שוין צורו. בוקאַצקי איז מיין שוואָגערס ווייבס אַ קוזין.

— קיין אַנדערע קרובים האָט איר נישט?

— ס'האָבן זיך מיט אונדז געיחוסט די גאַנטאָווסקיס פון יאַבלאָנסקאָוו. איר ווייסט דאָך... מענטשן רעדן, וואָס זיי בעפעלט... איבעריקנס, מיט גאַנטאָווסקין דאַרף איך זיך נישט רעכענען.

מאשקאָ האָט בכיוון פאַרגעשטעלט שווערקייטן, כדי צו ווייזן דערנאָך אַ ברעקל האָפנונג. ער האָט אַ זאָג געטון:

— בא אונדז זענען מענטשן גייציק נאָך ירושות — און זאָל זיך נאָר באַווייזן עפּעס אַ ירושה — קומען זיי פון אַלע זייטן אָנצופליען, ווי שפּערלען אויפן ווייץ... דער עיקר איז אין אַזעלכע פאַלן, ווער עס קומט פריער, מיט וואָס ער קומט און לסוף דורך וועמען ער קומט... געדענקט, אַז אַ רעדעוודיקער מענטש, וואָס קען זיך אויף די זאַכן, קען מאַכן אַ יש מאין, פאַרקערט ווידער, אַ מענטש אָן ענערגיע און וואָס קען זיך נישט אויף די זאַכן, אויב ער האָט אפילו אַ זיכערן יסוד, קען קיין שום זאַך נישט אויפטון...

— דאָס ווייס איך פון פּראַקטיק. כ'האָב דאָס גאַנצע לעבן געהאַט אַזעלכע עסקים.

דאָ האָט הער פּלאַוויצקי אַ פיר געטון מיט דער האַנט איבערן האַלדז, מאשקאָ ווידער האָט צוגעגעבן:

— אַ חוץ דעם קענט איר ווערן אַ שפּילעכל אין די הענט פון די אַדוואָקאַטן און אויסגענוצט ווערן אָן אַ גבול.
— כ׳וואָלט דאַמאָלס גצהאַפּט אויף אייער פּערזענלעכע פּריוואַט-שאַפט מ׳ט זיי...
— און איר וואָלט קיין טעות נישט געהאַט — האָט מיט ווירדע געענטפערט מאשקאָ — איך בין אייך און פריילין מאַריניאַ אַזאַ גוטער פריינט, ווי איר וואָלט אָנגעקערט צו מיין משפחה.
— אין נאָמען פון דער יתומה דאַנק איך אייך — האָט געענטפערט הער פלאַוויצקי.
און זיין געריכטקייט האָט אים נישט דערלויבט מער צו רעדן.
מאשקאָ ווידער איז געוואָרן ערנסט און האָט אַ זאָג גע-טון:
— אויב איר ווילט זיכער, אַז איך זאָל פאַרטיידיקן אייערע רעכט אויך אין דעם פאַל, וואָס קען זיך אויסווייזן, ווי כ׳האָב שוין געזאָגט, פאַר אַן אילוזיע — און אויב אַנדערש — גיט-זשע מיר די-דאָזיקע רעכט...
דאָ האָט דער יונגער אַדוואָקאַט אָנגעכאַפּט הער פלאַוויצקין פאַר דער האַנט.
— געערטער הער — האָט ער געזאָגט — איר זענט אייך אוודאי משער וועגן וואָס איך וויל רעדן, זייט-זשע מוחל און הערט מיך אויס ביזן סוף.
דער-נאָך האָט ער נידעריקער געמאַכט זיין שטים און, הגם קיינער איז אין צימער נישט געווען, האָט ער כמעט שטיל אָנגע-הויבן רעדן. ער האָט גערעדט מיט קראַפט, מיט ווירדע, און דעריבער מיט גרויס טאַקט, ווי עס פאַסט פאַר אַ מענטש, וואָס פאַרגעסט קיינמאָל נישט ווער ער איז און וואָס ער שטעלט מיט זיך פאָר. הער פלאַוויצקי האָט מינוטנווייז פאַרמאַכט די אויגן, מינוטנווייז געדריקט מאשקאָס האַנט, לסוף האָט ער נאָך דער פאַרענדיקטער באַראַטונג אַ זאָג געטון:
— גייט אַרויס אין זאַל, איך וועל אַהין צושיקן מאַרי-

גיאָן. כ׳ווייס נישט, וואָס זי וועט אייך אויף דעם ענטפערן, אַלנ־פאַלס, זאָל געשען דאָס, וואָס דער אייבערשטער וויל... איך האָב אייך אַלעמאָל געקענט שעצן, איצט שעץ איך אייך נאָך מער — און פּטור!

הער פלאַוויצקיס אָרעמס האָבן זיך ברייט געעפנט — און מאשקאַ האָט זיך צו זיי איינגעבויגן, איבערחזרנדיק נישט אָן אויפרעגונג, הגם אַלעמאָל מיט גרויס ווירדע:

— אַ דאַנק, אַ דאַנק!

און אין אַ ווײַלע אַרום האָבן זיי זיך געפונען אין זאַל.

פרײַלין מאַריניאַ איז אַרויס מיט אַ שטאַרק בלאַס געוואָרן פּנים, אָבער אַ רויִקע. מאשקאַ האָט איר צוגערוקט אַ שטול, אַליין זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ צווייטע און אָנגעהויבן רעדן:

— איך בין דאָ לויטן כוח־הרשאה פונעם טאַטן. מײַנע ווער־טער וועלן אייך שוין נישט זאָגן מער פון דעם, וואָס עס האָט פריִער נישט אַרויסגעזאָגט דאָס שווײַגן, וואָס איר האָט אויך פאַר־שטאַנען. היות אָבער ס׳איז געקומען די ערשטע רגע, ווען כ׳דאַרף צ׳ברופן מײַנע געפילן מיטן רעכטן נאָמען, טו איך עס מיטן גאַנצן צוטרוי צו אייער האַרץ און כאַראַקטער. איך בין דער מענטש, וואָס האָב אייך ליב, אויף וואָס מען קען זיך שיצן, גיב איך דע־ריבער אין אייער האַנט מײַן לעבן — און בעט פון טיפקייט פונעם האַרץ, אַז איר זאָלט מסכים זײַן מיט מיר צו גיין צוזאַ־מען.

פרײַלין מאַריניאַ האָט אַ רגע געשוויגן, ווי זי וואָלט זוכן ווערטער, דערנאָך האָט זי אַ זאָג געטון:

— כ׳מוז אייך קלאָר און אויפריכטיק ענטפערן; מײַן ווידוי וועט זײַן פאַר מיר אַ שווערע, זייער אַ שווערע, אָבער כ׳וויל נישט, אַז אַזאַ מענטש ווי איר, זאָל זיך נאַרן! כ׳האָב אייך נישט ליב געהאַט, כ׳האָב נישט ליב און וועל קיינמאָל אייער ווײַב נישט זײַן, עס זאָל מיר אפילו אויסקומען נישט צו זײַן שוין קיי־נעמס.

דאָ האָט אָנגעהויבן הערשן נאָך אַ לענגער שווײַגן. די פלעקן

אויף מאשקאָס פּנים האָבן נאָך שטאַרקער אָנגעהויבן פלאַמען, און זיינע אויגן האָבן אָנגעהויבן וואַרפן קאַלטע שטאָלערנע אָפּ־שייבען.

— די תּשובה איז פּונקט אַזוי פעסט — האָט ער אַ זאָג געטאָן — ווי זי איז פאַר מיר ווייטיקלעך און אומגעריכט. וואָלט איר אָבער נישט געוואָלט, אַנשטאָט מיך צעפּצושטויסן אין דער מינוט, זיך בעטן עטלעכע טעג אויף אַ ישוב הדעת?

— איר אַליין האָט געזאָגט, אַז איך האָב פאַרשטאַנען אייער ציל, האָב איך געהאַט גענוג צייט זיך מישב צו זיין, און דערי־בער גיב איך די תּשובה מיינע שוין נאָך אַ פולקאָמען ישוב־הדעת.

מאשקאָס שטים איז געוואָרן איצט טרוקן און שאַרף:

— האַלט איר באַ דעם, אַז אויפן גרונט פון אייער אויפ־פירן זיך מיט מיר, האָב איך נישט געהאַט דאָס רעכט זיך צו ווענדן מיט דער בקשה, מיט וועלכער איך האָב זיך געווענדט?

ער איז זיכער געווען אין דער מינוט, אַז פרייליין מאַריניאַ וועט אים ענטפערן, אַז ער האָט דאָס אויפפירן זיך שלעכט פאַר־שטאַנען, אַז ס'איז גאָרנישט געווען דעריבער אַזוינס, וואָס זאָל אים האָבן געקענט געבן אַ כּוח־הרשאה צו האָבן וועלכע ס'איז האָפנונג, מיט איין וואָרט, אַז זי וועט זיך אַריינלאָזן אין דריידלעך, ווי עס טוען געוויינטלעך קאָקעטקעס, וואָס מוזן זייער קאָקעטישקייט אויסלייזן מיט ליגנס. — זי האָט אָבער אויפגעהויבן צו אים די אויגן און געזאָגט:

— מיין באַגיין זיך מיט אייך איז צייטנווייז נישט געווען אַזוי, ווי עס באַדאַרף צו זיין; איך בין זיך מודה אין מיין חטא און אַנטשולדיק זיך פון גאַנצן האַרצן.

מאשקאָ איז אַנטשוויגן געוואָרן. אַ פרוי, וואָס דרייט זיך אַרויס, וועקט צו זיך פאַראַכטונג; אַ פרוי, וואָס איז זיך מודה אין אירע חטאים, שלאָגט אַרויס באַ יעדן קעגנער דאָס כּלי־זיין פון דער האַנט, אויב אין זיין נאַטור אָדער לכל הפּחות אין זיין דערציאונג, איז פאַראַן אַ פונק ריטערלעכע געפילן. אַ חוץ דעם, איז דאָס אייניציקע לעצטע מיטל צו רירן דאָס האַרץ פון אַ פרוי

אין דעם פאַל: גרויסמוטיק נישט אָנערקענען איר עבירה. מאַשקאָ, הגם ער האָט געזען פאַר זיך אַן אָפּגרונט, האָט דאָס פאַרשטאַנען — און באַשלאָסן אַלץ צו שטעלן אין קאָן.

יעדער נערוו האָט אין אים געציטערט פון בּאָסט און באַליידיקטער אייגנליבע, דאָך האָט ער זיך באַהערשט, גענומען דעם הוט, און דערנעבטערנדיק זיך צו פריילין מאַריניאַ, — אויפגעהויבן איר האַנט צו די ליפּן.

— כ'האָב געוווסט, אַז איר האָט ליב קושעמיען — האָט ער זיך אָנגערופן — האָב איך עס געקויפט נאָר צוליב דעם, כּדי עס אַנידערצולייגן פאַר אייערע פיס. איך זע, אַז כ'בין געגאַנגען מיט אַ פאַלשן וועג און צי זיך צוריק, הגם איך טו דאָס מיט האַרץ־קלעמעניש אָן אַ גבול. כ'בעט בּאַ אייך אַנטשולדיקונג. אויף אייער זייט איז קיין שולד נישט געווען און איז נישטאָ לחלוטין, אייער רו איז מיר טייערער פון מיין אייגן גליק, דעריבער בעט איך אייך איין טובה, איר זאָלט אייך קיין פאָרוואורף נישט מאַכן און איצט געזעגן איך זיך.

און ער איז אַוועק.

זי ווידער איז אַ לאַנגע צייט געזעסן אַ פאַרשטיינערטע מיט אַ בלאַס געזיכט און מיט אַ געפיל פון מידעקייט אין דער נשמה. זי האָט זיך נישט געריכט צו געפינען אין אים אַזוי פיל איידעלע געפילן. דערביי איז איר געקומען אין קאָפּ אַריין אָט דער געדאַנק: „יענער האָט מיר צוגענומען קושעמיען, כּדי מציל צו זיין זיינס — דער האָט עס געקויפט, כּדי עס מיר צוריקצוגעבן!“ און פּאַלאַניעצקי איז קיינמאָל נישט געווען אַזוי פאַרלוירן אין אירע געדאַנקען, ווי איצט. זי האָט די מינוט נישט געדענקט, אַז מאַשקאָ האָט אָפּגעקויפט קושעמיען נישט בּאַ פּאַלאַניעצקין, נאָר בּאַ איר פאָטער, שנית, אַז ער האָט עס אָפּגעקויפט פאַר גוטע באַדינגונגען, שלישית, אַז ער האָט עס טאַקע געוואָלט איר אָפּגעבן, אָבער פאַר דעם עס באַקומען צוריק צוזאַמען מיט איר האַנט, באַפרייענדיק זיך דערביי פון די צאָלונגען, וואָס ער האָט געהאַט אויף זיך, און לסוף, אַז לעולם, האָט קושעמיען בּאַ איר נישט אַרויסגעריסן נישט פּאַלאַניעצקי און נישט עמעץ אַנדערש, נאָר הער

פּלאַוויצקי האָט עס מיטן גוטן ווילן פאַרקויפט, מחמת ער האָט גע־פונען אַ קונה. זי אָבער האָט געקוקט אין דער רגע אויף דעם ענין ווי אַ פּרוי און האָט אַקעגנגעשטעלט מאשקאַן אַקעגן פּאָלאָניעצקין, אויפהייבנדיק איבער דער מאָס דעם לעצטן און אַראָפּזעצנדיק ני־דעריקער פון זיין שוועל דעם ערשטן. מאשקאָס האַנדלונג האָט זי אַזוי ווייט געריירט, אַז ווען זי זאָל נישט געווען פילן צו אים פשוט קיין אַפשיי, וואָלט זי אים געוועזן צוריקגערופן. ס'האָט זיך איר אַ ווײַלע אפילו אויסגעוויזן, אַז זי איז עס מחויב צו טון — ס'האָט איר אָבער אויסגעפעלט כוח.

זי האָט אויך נישט געוווסט, אַז מאשקאָ איז אַראָפּ פון די טרעפּ מלא־כעס און מיט פאַרצווייפלונג אין דער נשמה. ס'האָט זיך באמת פאַר אים געעפנט אַ תהום.

ער האָט געהאַט אַ טעות אין אַלע זיינע חשבונות: די פרוי, וואָס ער האָט באמת ליב געהאַט, האָט אים נישט געוואָלט און אָפּגעשטויסן — און הגם זי האָט זיך באַמיט אים צו שוינען מיט ווערטער, האָט ער זיך דאָך געפילט דערנידעריקט, ווי נאָך קיינ־מאָל נישט אין לעבן. וואָס ער האָט ביז אַהער נישט געטון אין לעבן, האָט ער עס שטענדיק געטון מיט אַ געפיל פון אייגענער קראַפט און אייגענעם שכל, מיט פולער זיכערקייט, אַז דאָס וועט זיך אים איינגעבן. מאַריניאַס אָפּזאָג האָט באַ אים אָפּגענומען די דאָזיקע זיכערקייט. דאָס ערשטע מאָל האָט ער אָנגעהויבן צו צווייפלען אין זיך, דאָס ערשטע מאָל האָט ער געפילט, אַז זיין שטערן הייבט אָן בלאַס צו ווערן און אַז עס קען זיך אָנהייבן פאַר אים אַ פעריאָד פון מפּלות אויף אַלע געביטן, אויף וועלכע ער האָט ביז איצט געאַרבעט. דערדאָזיקער פעריאָד האָט זיך שוין אָנגעהויבן אפילו. מאשקאָ האָט געקויפט קזשעמיען פאַר זייער גוטע באַדינגונגען, ס'איז אָבער לגבי זיינע מיטלען געווען אַ צו גרויס גיט. ווען מאַריניאַ זאָל אים נישט געווען אָפּשטויסן, וואָלט ער זיך געווען אַן עצה געגעבן, מחמת אין דעם פאַל וואָלט ער נישט באַדאַרפט טראַכטן נישט וועגן דער לעבנס־רענטע פאַר הער פּלאַוויצקין, נישט וועגן אָפּצאָלן די סומע, וואָס עס קומט לויטן אָפּמאַך מאַריניאַן פאַר מאַגערוועק. איצט האָט ער געהאַט אָפּצו־

צאָלן מאַריניאַן, פּאַלאַניעצקין און די חובות אויף קזשעמיען, וואָס מען האָט באַדאַרפט וואָס גיכער דעקן, מחמת זיי זײַנען, צוליב די ליכוויאַזש-פּראָצענטער, געוואַקסן פון טאָג צו טאָג און געדראָט אײַנגאַנצן אַ תל צו מאַכן פון אים. אויף דעם אַלעם איז געווען בלויז דער קרעדיט, — וואָס האָט טאַקע ביז אַהער זיך נישט געוואַקלט, איז אָבער געווען אָנגעצויגן ווי אַ סטרונע. מאַשקאָ ווידער האָט געפילט, אַז ווען די סטרונע זאָל געווען ווען עס איז פּלאַצן, וואָלט ער אויף אייביק געווען פאַר-לוירן.

דעריבער האָט, מינוטווײַז, צוזאַמען מיט האַרצקלעמעניש וועגן מאַריניאַן, צוזאַמען מיטן ווייטיק, וואָס עס פילט אַ מענטש, ווען ער פאַרלירט דאָס גליק, אים אַ ריס געטון כמעט אַ ווילדער כעס אָן אַ גבול — און אַ נישט אײַנגעהאַלטענער חשק זיך נוקם צו זײַן. דאָס איז געווען אַ מענטש מיט אַן ענערגישער נשמה, וואָס אין זײַן נאַטור איז געלעגן דער ווילן צו באַצאָלן מיט אַ רעה פאַר אַן עוולה. דעריבער האָט ער, אַרײַנגייענדיק צו זיך, געמורמלט דורך די פאַרהאַקטע ציין:

— אויב דו וועסט נישט ווערן מײַן ווײַב, וועל איך דיר נישט שענקען דאָס, וואָס דו האָסט מיר געטון; אויב דו וועסט יאָ ווערן — וועל איך דיר דאָס אויך נישט מוחל זײַן.

דערווײַל איז פּלאַוויצקי אַרײַן אין צימער, אין וועלכן ס'איז געזעסן מאַריניאַ, און האָט אַ זאָג געטון:

— האָסט אים צוגעזאָגט, אַ נישט וואָלט ער דאָך, אוועק-גייענדיק, געווען אַרײַן צו מיר.

— יאָ, טאַטע.

— האָסט אים נישט געגעבן קיין שום האָפענונג אויף להבא?

— ניין, טאַטע... כ'שעץ אים, ווי קיינעם נישט אין דער וועלט, אָבער קיין האָפענונג האָב איך אים נישט געגעבן.

— וואָס האָט ער דיר געענטפערט?

— אַלץ וואָס עס האָט געקענט ענטפערן אַזאַ איידעלער מענטש.

— אַ ניי אומגליק — האָט ער אַ זאָג געטון — און ווער ווייסט, צי האָסטו באַ מיר נישט אָפּגענומען אויף דער עלטער דאָס שטיקל ברויט... כ'האָב אָבער געוווסט, אַז דו וועסט זיך מיט דעם נישט רעכענען...

— כ'האָב נישט געקענט, נישט געקענט זיך אַנדערש באַגיין.

— כ'וויל דיך נישט בייטן, און מיין עגמת-נפש גיי איך ברענגען פאַר אַ קרבן דאָרט, וו יעדער טרער פונם אַלטן וועט גענומען ווערן אין חשבון.

און ער איז אַוועק צו לירסן, צוקוקן ווי מען שפּילט אין ביליאַרד. ער וואָלט מכּים געווען אויף מאשקאָן, אָבער אין תּוך גענומען האָט ער עס נישט געהאַלטן פאַר קיין איבעריק גלענצענדן שידוך, און האַלטנדיק, אַז מאַריניאַן האָט זיך געקענט טרעפן אַ בעסערער, האָט ער קיין צופיל עגמת-נפש זיך נישט געמאַכט פון דעם.

מאַריניאַ ווידער איז אין אַ האַלבע שעה אַרום אַריינגעפאַלן צו פרוי עמיליאַ:

— איין משא איז מיר כאָטש אַראָפּ פון האַרץ — האָט זי אָנגעהויבן — כ'האָב היינט קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט הער מאשקאָן.

פרוי עמיליאַ האָט זי שווייגנדיק צו זיך צוגעדריקט.

מאַריניאַ ווידער האָט ווייטער גערעדט:

— ער איז מיר אַ שאָד... ער איז זיך מיט מיר באַגאַנגען אַזוי איידל און דעליקאַט, ווי עס קען זיך נאָר באַגיין אַזאַ מענטש, און ווען כ'זאָל פילן צו אים כאָטש אַ פונק ליבע, וואָלט איך נאָך היינט אים אומגעקערט.

דאָ האָט זי איבערגעחזרט פאַר פרוי עמיליאַן דעם גאַנצן שמועס אירן מיט מאשקאָן. מען האָט באמת איר גאָרנישט געקענט פאָרוואַרפן, און פרוי עמיליאַ האָט נישט געקענט זיך אַ ביסל נישט חידושן, מחמת זי האָט געהאַלטן מאשקאָן פאַר אַ ברוינזנדיקן כאַראַקטער און האָט זיך נישט געריכט, אַז ער זאָל אין אַזאַ שווערער מינוט מסוגל זיין זיך צו האַלטן אַזוי אין דער מאָס

אין זיין אַזוי איידל. פריילין מאַריאַ ווידער האָט אַ זאָג געטון:

— מיין עמילקאַ, איך קען דיין פריינטשאַפט צו הער פּאָלאַניעצקין, משפּט אָבער דיביידע מענטשן לויט זייערע מעשים, נישט לויט די ווערטער, און פאַרגלייך זיי אייבעם צום אַנדערן.

— איך וועל זיי קיינמאָל נישט פאַרגלייכן — האָט געענטפערט פרוי עמיליאַ. — דאָ קען מען נישט מאַכן קיין שום פאַרגלייכן. הער סטאַניסלאַוו איז פאַר מיר אַ הונדערט מאָל העכערע באַטור פאַר מאַשקאָן, דו ווידער משפּטסט אים נישט גערעכט, מאַריניאַ, האָסט נישט קיין רעכט צו זאָגן: „איינער האָט באַ מיר צוגענומען קושעמיען, און דער צווייטער האָט עס מיר געוואָלט צוריקגעבן". ס'איז אַזוי נישט געווען. הער פּאָלאַניעצקי האָט עס באַ דיר נישט צוגענומען, און איצט, ווען ער זאָל קענען, וואָלט ער עס דיר צוריקגעגעבן פון גאַנצן האַרץ. דאָס רעדט פון דיר בלויז דער פאָראורטייל.

— נישט קיין פאָראורטייל, נאָר די ווירקלעכקייט, וואָס קיין שום זאַך קען זי שוין נישט ענדערן.

און פרוי עמיליאַ האָט זי אַוועקגעזעצט קעגנאיבער זיך און אַ זאָג געטון:

— יאָ, מאַריניאַ: דער פאָראורטייל, און כ'וועל דיר זאָגן פאַרוואָס. דו ביסט ביז איצט צו אים נישט גלייכגילטיק.

פריילין מאַריניאַ האָט אַ ציטער געטון, ווי עמעץ וואָלט איר אָנגערירט אַ קראַנקע וווּנד, און האָט אין אַ רגע אַרום אין אָפּגעענטפערט מיט אַ געענדערטער שטים:

— איך בין צו הער פּאָלאַניעצקין נישט גלייכגילטיק...

ביסט גערעכט... אַלץ, וואָס האָט געקענט זיין באַ מיר סימפּאַטיע פאַר זייַנעטוועגן, האָט זיך געביטן אויף אומווילן — און הער, עמילקאַ, וואָס איך וועל דיר זאָגן: ווען איך זאָל האָבן אַן אויסוואַל צווישן די ביידע מענטשן, וואָלט איך, נישט פאַרטראַכטנדיק זיך, אויסדערוויילט מאַשקאָן.

פרוי עמיליאַ האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ — אין אַ ווייי-

לע צרום האָבן פריילין מאַריניאַס הענט אַרומגעכלאָכטן איר האַלדז.

— וואָס פאַר אַן עגמת־נפש איך האָב פון דעם, וואָס איך פאַרשאַף דיר אומאַנגענעמלעכקייטן, כ'מוז אָבער זאָגן דעם אמת, איך ווייס, אַז סוף־כל־סוף וועסטו מיך אויך אויפהערן ליב צו האָבן און כ'וועל בלייבן עלנט אויף דער גאַנצער וועלט.

און ס'האָט באמת אָנגעהויבן ווערן עפּעס אַזוינס. ביידע יונגע פרויען האָבן זיך צעשיידט מיט קושן און האַלדזן און דאָך, ווען זיי האָבן זיך געפונען איינע לעבן דער אַנדערער, האָבן זיי גלייכצייטיק דערפילט, אַז עפּעס האָט זיך צווישן זיי אָפּגעריסן און אַז די ביז איצטיקע באַציִונג צווישן זיי וועט שוין נישט זיין מער אַזוי האַרציק, ווי ביז אַהער.

פרוי עמיליאַ האָט אין משך פון עטלעכע טעג זיך געוואַקלט, צי זי זאָל פּאָלאָניעצקין איבערגעבן מאַריניאַס רייד. ער אָבער האָט געבעטן באַ איר, זי זאָל אים זאָגן דעם גאַנצן אמת, אַז זי האָט לסוף אַ טראַכט געטון, אַז מען דאַרף און בעסער איז אויסצוזאָגן. ער ווידער האָט, אויסהערנדיק אַלץ, אַ זאָג געטון:

— אַ דאַנק אייך. אויב פריילין פּלאַוויצקאַ פאַראַכט מיך, מוז איך מיט דעם שלום ווערן, איך קען אָבער נישט מסכים זיין, אַז איך זאָל זיך אַליין פאַראַכטן. כ'בין שוין אַזוי אויך צו ווייט פאַרפאָרן. איר ווייסט, מיין טייערע, אַז אויב כ'האָב קעגן איר געזינדיקט, האָב איך זיך באַמיט עס צו פאַריכטן, און זי איבערצובעטן. קיין ווייטערדיקע פליכטן פיל איך נישט. איך וועל האָבן שווערע מינוטן, דאָס פאַרבאָרג איך נישט, כ'בין אָבער קיין שלימזל נישט געווען, און בין נישט, און וועל נישט מסוגל זיין אַלץ, וואָס איך פיל צו פריילין פּלאַוויצקאַ, אַרויסצווואַרפן דורכן פענסטער, ווי אַן אומנוצלעכע זאַך פון שטוב. דאָס זאָג איך אייך הייליק צו!

— איך גלייב אייך, מען ליידט אָבער באַ דעם שטאַרק.

ער האָט איבער כמעט פריילעך געענטפערט:

— ווייס איך וואָס ! אַז עס וועט מיר שטאַרק ווי טון דער ברי, וועל איך אייך בעטן מיר מאַכן אַ באַנדאַזש, און איך ווייס, אַז ווען אַזעלכע ערלעכע הענט וועלן עס מאַכן, וועט עס מיר זיין צו רפואה. ליטוש וועט אייך העלפן, און כ'וועל אפילו נישט קיין פּיפּס טון.

דערנאָך איז ער אַוועק צו זיך, פול מיט אינערלעכן גע־פיל פון ווילן און ענערגיע. ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער וועט מסוגל זיין דאָס געפיל צו נעמען און צעברעכן, ווי מען צעברעכט אַ ברעט אויף דער קני, מיטן דאָזיקן אימפּעט האָט ער געלעבט עטלעכע טעג נאָכאַנאַנד. ער האָט זיך אין משך פון דער צייט אין ערגעץ נישט געוויזן, אַ חוץ אין ביוראָ, ווו ער האָט גערעדט מיט ביגעלן אויסשליסלעך וועגן געשעפט. ער האָט געאַרבעט פון דער פרי ביז אין אָוונט און האָט באַטאָג זיך אפילו נישט דער־לויבט צו טראַכטן וועגן מאַריניאַן.

ער האָט אָבער נישט געקענט זיך אָפּזאָגן פון דעם, בשעת די שלאָפלאָזע נעכט. דאַמאָלס האָט אים באַהערשט אַ געפיל, אַז מאַריניאַ וואָלט אים געקענט ליב האָבן, וואָלט געקענט זיין דאָס בעסטע ווייב זיינס, אַז ער וואָלט געקענט זיין גליקלעך מיט איר, ווי מיט קיינעם שוין נישט מער, און אַז ער וואָלט זי ליב געהאַט, ווי זיין העכסט אייגנס.

דער צער, וואָס איז געבוירן געוואָרן פון די רעיונות, אין אַריינגעדרונגען אין זיין גאַנץ וועזן אין האָט אים מער נישט פאַרלאָזט, היות אָבער דער צער פרעסט אויף די נשמה מיטן גע־זונט, ווי זשאַווער — אייזן, האָט פון פאַלאַניעצקיס אויסזען אָנגע־הויבן אַ תל ווערן. ער האָט באַמערקט, אַז ברעכן אַ געפיל פירט צום רעזולטאַט: צעברעכן דאָס גליק. ער האָט קיינמאָל נישט געפילט עס מיט אַזאַ קראַפט, אַז קיין שום אַנדערע זאַך וועט אים שוין נישט אָנפילן. ער האָט אויך באַמערקט, אַז מען קען אַ פרוי ליב האָבן נישט אַזוי, ווי זי איז, נאָר אַזוי, ווי זי וואָלט געקענט זיין. ענדלעך האָט ער געבעבעקט אָן אַ שיעור.

האָבנדיק אָבער איבער זיך גרויס מאַכט, האָט ער אויסגע־מיטן מאַריניאַן. ער האָט תמיד געוווסט, ווען זי דאַרף זיין בא

פרוי עמיליאַן און פלעגט דאַמאָלס זיך אָפּשליסן באַ זיך אינדער־היים.

ערשט, ווען ליטקאַ איז קראַנק געוואָרן, האָט ער אָנגעהויבן קומען צו פרוי עמיליאַן טאָג־טעגלעך, אָפּזיצן באַ איר גאַנצע טעג און פאַרברענגען לעבן קראַנקן קינד צוזאַמען מיט מאַריניאַן גאַנצע שעהן.

XV.

ליטקאַ נעבעך האָט נאָכן פרישן אָנפאַל, וואָס איז געווען געפערלעכער ווי פריער, נישט געקענט שוין מער קומען צו זיך. זי האָט איצט פאַרברענגט די טעג, ליגנדיק אויף דער סאָפע אין זאַלעכל, מחמת די דאָקטוירים און פרוי עמיליאַ האָבן איר צוליב געטון און מסכים געווען, זי נישט צו האַלטן אַ גאַנצן טאָג אין בעט. זי האָט אויך ליב געהאַט, אַז פּאָלאָניעצקי זאָל זיצן לעבן איר און זי זאָל רעדן מיט אים און מיט דער מוטער וועגן אַלץ, וואָס ס'איז איר נאָר געקומען אין קאָפּ אַריין. מיט מאַריניאַן האָט זי געווייטלעך געשוויגן. צייטנווייז פלעגט זי אָבער לאַנג זיך איינקוקן אין איר, דערנאָך אויפהייבן די אויגן צום סופיט, ווי זי וואָלט עפּעס באַטראַכטן, ווי זי וואָלט וועלן עפּעס פאַרשטיין און זיך אָפּגעבן וועגן עפּעס אַ דין-וחשבון. טיילמאָל האָבן זיך מיט איר דידאָזיקע פאַרטראַכטונגען אויך געטראָפן דאַמאָלס, ווען זי פלעגט בלייבן מיט די מוטער אויג אויף אויג, און איינמאָל נאָכמיטאָג האָט זי זיך ווי פון שלאָף אויפגעכאַפּט, און ווענדנדיק זיך צו דער מוטער, האָט זי אַ זאָג געטון:

— מאַמעשי, זאָל די מאַמעשי זיך זעצן לעבן מיר, דאָ, אויף דער סאָפע.

פרוי עמיליאַ האָט זיך אַנידערגעזעצט; דאָס קינד האָט אַרומגענומען מיט דער האַנט איר האַלדז, און אָנלענענדיק דעם קאָפּ אויף איר אָרעם, האָט עס אָנגעהויבן רעדן מיט אַ צעפּיעפּ-טשעטער אָפּגעשוואַכטער שטים:

— ווייל כ'האָב געוואָלט די מאַמעשי פרעגן איין זאַך, כ'ווייס אָבער נישט, ווי אַזוי עס צו זאָגן.

— אין וואָס גייט דיר, קינדלעבן?

ליטקאַ האָט אַ ווײַלע געשוויגן, צונויפנעמענדיק די געדאַנ-קען, דערנאָך האָט זי אַ פרעג געטון:

— אַז מען האָט, מאַמעשי, עמעצן ליב, איז וואָס?

— אויב מען האָט עמעצן ליב, ליטוש?

פרוי עמיליאַ האָט איבערגעחזרט די פראַגע, נישט פאַר-שטייענדיק בשעת-מעשה, וועגן וואָס דאָס מיידעלע פרעגט זי. יע-נע ווידער האָט פינקטלעכער נישט געקענט פרעגן.

— איז וואָס, מאַמעשי?

— וואָלט מען וועלן, אַז דער עמעצער זאָל זיין געזונט, פונקט ווי איך וויל, אַז דו זאָלסט זיין געזונט.

— און וואָס נאָך?

— און עס וואָלט זיך וועלן, אַז ער זאָל זיין גליקלעך, אַז עס זאָל אים גוט זיין אויף דער וועלט, און אויב עס וועט זיך מיט אים טרעפן עפּעס שלעכטס, וואָלט זיך וועלן בעסער אַליין ליידן פאַר יענעם.

— און וואָס נאָך?

— און עס וואָלט זיך וועלן אים האָבן תמיד לעבן זיך — און עס וואָלט זיך וועלן, אַז ער זאָל אַזוי ליב האָבן, ווי דו האָסט מיך ליב.

— איצט פאַרשטיי איך — האָט אַ זאָג געטון ליטקאַ נאָך אַ רגע טראַכטן — איך האָב אַליין אויך געמיינט, אַז עס איז אַזוי.

— יאָ, קעצעלע.

— ווייל, זעט די מאַמעשי, נאָך אין רייכנהאַל, געדענקט די מאַמעשי? אין טומזע האָב איך געהערט, אַז הער סטאַך האָט ליב פרײלין מאַריניאַ. און איצט ווייס איך, אַז ער מוז זיין אומגליקלעך, כאָטש ער רעדט וועגן דעם קיינמאָל נישט.

פרוי עמיליאַ, מורא האָבנדיק ליטקאַ זאָל זיך נישט אויפרעגן, האָט זי אַ זאָג געטון:

— דער שמועס פאַרמאַטערט דיך נישט, קעצל?

— אָ, אויף קיין האָר נישט! איצט פאַרשטיי איך שוין. ער וואָלט וועלן, אַז זי זאָל אים ליב האָבן, און זי האָט אים נישט ליב, און ער וואָלט תמיד וועלן זיין מיט איר, און זי וויגט מיטן פאָטער און וויל נישט פאַר אים ווערן קיין ווייב.

— מיט אים חתונה האָבן...

— מיט אים חתונה האָבן. ער האָט פון דעם עגמת-נפש, מאַמעשי? אמת?

— אַוודאי, קינד מיינס.

— ווייל איך ווייס עס אַלץ. און ווען זי זאָל מיט אים חתונה האָבן, וואָלט זי אים ליב געהאַט?

— אַוודאי, קעצעלע, ער איז אַזאַ גוטער מענטש.

— איצט ווייס איך שוין.

דאָס מיידעלע האָט פאַרמאַכט די אויגן און פרוי עמיליאַ האָט אַ ווײלע געמיינט, אַז זי שלאָפט איין, אָבער אין אַ קורצע צייט אַרום האָט זי ווידער אָנגעהויבן זיך פרעגן:

— און ווען ער זאָל נעמען מאַריניאַן פאַר אַ ווייב, וואָלט ער אונדז אויפגעהערט ליב האָבן?

— ניין, ליטוש. ער וואָלט אונדז שטענדיק דאָס זעלבע ליב געהאַט.

— אָבער מאַריניאַן מער?

— מאַריניאַ וואָלט אים דאַמאָלס געווען נענטער, ווי מיר. צו וואָס פרעגסטו זיך, קעצעלע, וועגן דעם באַך?

— דאָס איז נישט גוט?

— ניין: קיין שלעכטס איז אין דעם נישטאָ, קיין האָר

ניט אפילו! כ'האָב אָבער מורא, אַז דו וועסט זיך פאַרמאַ־טערן.

— אָ, ניין! איך טראַכט אַזוי אויך כסדר וועגן דער סטאַך. אָבער זאָל די מאַמעשי ניט זאָגן דערפון מאַרי־ביאַן.

מיט דעם האָט זיך געענדיקט דער שמועס, נאָך וועלכן ליטקאַ איז אין משך פון עטלעכע טעג געווען שווייגעוודיק, אָבער נאָכמער פאַרעקשנט ווי פריער זיך איינגעקוקט אין מאַריביאַן. צייטנווייז פלעגט זי זי צונעמען פאַר דער האַנט און קוקן אויף איר, ווי זי וואָלט וועלן זי עפּעס פרעגן, צייטנווייז, ווען זי איז געווען צוזאַמען מיט פּאָלאָניעצקין לעבן איר, האָט זי כסדר אי־בערגעטראָגן דעם בליק פון איינעם אויפן אַנדערן און דערנאָך פאַרמאַכט די וויעס. זיי ווידער זענען אָפט געקומען, טאָג־טעג־לעך, צייטנווייז אויך עטלעכע מאָל אין טאָג, וועלנדיק מיט דעם לייכטער מאַכן פרוי עמיליאַן, וואָס האָט ניט דערלויבט קיינעם צו פאַרבייטן זי באַנאַכט לעבן ליטקאַן און פאַרבראַכט שוין אַ וואָך צייט שלאָפלאָז, כאַפּנדיק בלויז אַ דרימל באַטאָג, בשעת ליט־קאָ אַליין פלעגט דאָס אויסבעטן. פרוי עמיליאַ האָט זיך דאָך ניט אָפּגעגעבן קיין חשבון פון דער גאַנצער סכנה, וואָס האָט דער קליינער געדראָט. מחמת דער דאָקטער, ניט וויסנדיק וואָסער ווענדונג דער פּעריאָד פון דער קראַנקהייט וועט אָננעמען, צי עס וועט זיין אַ שריט פאָרויס, צי דער סוף, האָט באַרויקט די מוטער נאָכמער קאַטעגאָריש דערפאַר, ווייל פּאָלאָניעצקי האָט אים שטאַרק דערוועגן געבעטן.

זי האָט אָבער געהאַט אַ פאַרגעפיל, אַז דער מצב פונם קינד איז ניט קיין גוטער, און ניט קוקנדיק אויף די באַרויקונ־גען פונם דאָקטאָר, איז אין איר דאָס האַרץ אָפּגעשטאָרבן פון פחד. ליטקאַ פלעגט אפילו צַלעמאָל מאַכן אַ פריילעך און שמייכ־לענדיק פנים, דאָסזעלבע אויך פּאָלאָניעצקי און פריילין מאַריביאַ, אָבער דאָס מיידעלע האָט זיך אויסגעלערנט אַלץ אויפנעמען אַזוי, און אָפט, אַז ווי גוט די מוטער האָט ניט באַהאַלטן איר אומ־רויקייט, האָט זי עס געפּלעגט באַמערקן.

דעריבער, איינמאָל אינדערפרי, ווען פּאָלאָניעצקי איז פאַר־בליבן מיט איר איינער אַליין און איז פאַרנומען געווען מיטן אָנבלאָזן פאַר איר אַ גרויסן גלאָבוס פון זיידענעם טאַפט, וואָס ער האָט איר געבראַכט אַ מתנה, האָט דאָס מיידעלע אַ זאָג געטון:

— הער סטאַך, איך זע צייטנווייז, אַז די מאַמעשי האָט גרויס עגמת־נפש, וואָס איך בין קראַנק.

פּאָלאָניעצקי האָט אויפגעהערט אָנצובלאָזן דעם באַלאָן און האָט געענטפערט:

— עס חלומט זיך איר אפילו נישט! וואָס אונטער דער טשופּריגע פאַלט דאָרט איין! איבעריקנס, פאַרשטייט זיך, אַז זי האָט עגמת־נפש, ווייל זי וואָלט ליבערשט וועלן, זאָלסט זיין גע־זונט...

— פאַרוואָס זענען עס דען אַלע אַנדערע קינדער געזונט, נאָר איך איינע בין כסדר קראַנק?

— שיין געזונט! און די ביגעלעך זענען נישט קראַנק גע־ווען, איינס באַ איינס אויף קאָקלוש? אין משך פון עטלעכע חדשים איז דאָס גאַנצע הויז געווען, ווי אַ שעפּסן־שטאַל. און יוזשאָ האָט נישט געהאַט קיין מאָזלען? אַלע קינדער זענען תמיד קראַנק און דאָס איז דער גאַנצער נחת פון זיי.

— דאָס רעדט איר נאָר אַזוי, ווייל זיי זענען קראַנק און דערנאָך ווערן זיי געזונט...

דאָ האָט זי אָנגעהויבן שאָקלען מיטן קעפּל.

— ניין, דאָס איז עפּעס אַנדערש, און איצט מוז איך כסדר ליגן, ווייל תיכּף הייבט מיר אָן דאָס האַרץ צו קלאַפּן, און אַזוי ווי אייערנעכטן האָט מען אָנגעהויבן זינגען אויף דער גאַס, און די מאַמעשי איז נישט געווען אין שטוב, בין איך צוגעגאַנגען אַ ביסל צום פענסטער און האָב געזען אַ לוויה — האָב איך אַ טראַכט געטון, אַז איך וועל אויך מסתמא שטאַרבן.

— ליטקאַ רעדט נאַרישקייטן! — האָט אויסגעשריגן פּאָ־לאָניעצקי.

און האָט ווידער אָנגעהויבן אָנבלאָזן דעם גלאָבוס, כּדי צו

פאַרדעקן די אויפרעגונג און אגב צו באַווייזן דעם מיידעלע, ווי ווייט אירע ווערטער האָבן קיין ווערט נישט.

דאָס קינד אָבער איז זיך ווייטער נאָכגעגאַנגען איר געדאַנק.

— ס׳איז מיר צייטנווייז אַזוי דושנע און דאָס האַרץ קלאַפּט מיר אַזוי עפּעס... די מאַמעשי האָט מיר געזאָגט, אַז איך זאָל דאַמאָלס זאָגן: „אונטער דיין שוץ״ — און איך זאָג עס, ווייל כ׳האָב שרעקלעך מורא צו שטאַרבן! איך ווייס, אַז אין הימל איז גוט, אָבער איך וואָלט נישט געווען מער צוזאַמען מיט דער מאַמעשי, נאָר אַליין אויפן בית־עולם... יאָ, און באַנאַכט...

פּאָלאַניעצקי האָט פּלוצלינג אַוועקגעלייגט דעם גלאָבוס, זיך אַוועקגעזעצט לעבן דער סאָפע, און נעמענדיק ליטקאַן פאַר דער האַנט, האָט ער אַ זאָג געטון:

— מיין ליטוש, אויב דו האָסט ליב די מאַמען, אויב דו האָסט ליב מיך, קלער נישט וועגן אַזעלכע זאַכן. דיר וועט גאָר־נישט זיין, אָבער די מאַמעשי וואָלט ערשט דאַמאָלס געהאַט עגמת־נפש, ווען זי זאָל וויסן, אַז דאָס קינד פאַרדרייט זיך דעם קאָפּ! ווייל געדענק, אַז דו ברענגסט זיך מיט דעם שאָדן...

און ליטקאַ האָט פאַרלייגט די הענטלעך:

— מיין הער סטאַך, נאָך איינס וועל איך פרעגן, נאָך איינס בלויז — נישט מער!

ער האָט צוגעבויגן צו איר דעם קאָפּ.

— נו, פרעג, קאַץ, אַבי נאָר עפּעס קלוגס.

— הער סטאַך וועט מיך שטאַרק באַדויערן?

— זעסטו, ווי נישט ערלעך דו ביסט!

— מיין הער סטאַך!.. זאָגן!..

— איך? סאַראַ שלעכט קינד! ליטוש, ווייסט, ווי איך האָב ליב... געוואַלטיק ליב! זאָל גאָט היטן... איך וואָלט קיינעם אויף דער וועלט אַזוי נישט באַדויערט... וועסט מיר שטיל זיין אַמאָל, דו, פאַרטרויערטע פליג איינע! דו... מיין ליבסטע, טייער ראַשעפּעניש.

און דאָס מיידעלע האָט געווענדט צו אים אירע צע־שטראַלטע בליקן.

— איך וועל שוין זיין שטיל... אָ, גוטער הער סטאַך!

און אין דער מינוט, וואָס פרוי עמיליאַ איז אַריין, און ער האָט זיך געקליבן אַוועקצוגיין, האָט זי נאָך אַ פרעג געטון:

— אָבער הער סטאַך איז אויף מיר נישט אין כעס?

— ניין, ליטוש! — האָט געענטפערט פאַלאַניעצקי.

אַרויסגייענדיק אין פאָדערצימער, האָט ער דערהערט אַ לייכט קלאַפּן אין דער טיר, מחמת פרוי עמיליאַ האָט געהייסן אַראָפּנעמען די גלעקלעך, ער האָט געעפנט און באַמערקט מאַרי-ניאַן, וואָס איז געווינט געווען צו קומען אינאָוונט. באַגריסנדיק זיך מיט אים, האָט זי אַ פרעג געטון:

— ווי איז היינט ליטקאַ?

— ווי אַלעמאָל.

— דער דאָקטאָר איז געווען?

— געווען. קיין נייעס נישט געפונען, איר וועט דערלויבן אייך העלפן?

זאָגנדיק דאָס, האָט ער געוואָלט אַראָפּנעמען איר דעם פּאַל-טאָ, זי האָט אָבער אָפּגעזאָגט, נישט וועלנדיק צונעמען זיינע דינסטן. דאַמאָלס, איז ער, האָבנדיק אַ פול האַרץ פון זיין פריער-דיקן שמועס מיט ליטקאַן, אויף איר אומגעריכט אַ פאַל אַרויף געטון:

— דאָס איז אַ פשוטע העפלעכקייט און נישט מער, און ווען אפילו עס זאָל זיין עפּעס מער, וואָלט איר געמעגט איבער-לאָזן אייער ווידערווילן צו מיר אונטער דער שוועל, ווייל דאָרט איז דאָ אַ קראַנק קינד, וואָס נישט בלויז איך, נאָר איר האָט אויך ליב, אין דעם איז פשוט נישטאָ נישט בלויז קיין גוטס, נאָר אפילו קיין טאַקט. איך וואָלט דאָך פונקט אַזוי אַראָפּגע-נומען דעם פּאַלטאָ בײַ יעדער אַנדערער פרוי און נישט וויסן, אַז איך טראַכט איצט וועגן ליטקאַן און מער וועגן קיין זאַך נישט.

ער האָט עס געזאָגט מיט גרויס היץ, אַזוי, אַז פריילין מאַ-ריניאַ, אויף וועלכער ס'איז געקומען פּלוצלינג, האָט זיך באמת אַביסל איבערגעשראָקן, אַביסל פאַרלוירן דעם קאָפּ, אַזוי, אַז זי האָט מיט הכנעה דערלויבט אַראָפּצונעמען פון זיך דעם פּאַלטאָ

און נישט בלויז נישט געפונען אין זיך קיין קראַפט זיך צו באַ־ליידיקן, נאָר דערפילט, אַז אַזוי קען רעדן אַ מענטש, וואָס איז אמתדיק און טיף געריהרט פון דער אומרויקייט און עגמת־נפש, אַל־זאָ אַ מענטש, וואָס פילט אמתדיק און איז בעצם אַ גוטער.

אפשר ענדלעך האָט זיין אומגעריכטע ענערגיע אַ רעד געטון צו איר ווייבערישער נאַטור, ס'איז גענוג, אַז פּאָלאַניעצקי האָט זי איצט, אין דער מינוט, מער גענומען, ווי ווען עס איז, זינט זיי האָבן זיך געזען אין קזשעמיען, און ער האָט ביז איצט קיינמאָל נישט דערמאָנט אַזוי שטאַרק דעם טיכטיקן יינגנמאַן, וואָס האָט זי אַרומגעפירט אַמאָל איבערן קזשעמיעניצער גאָרטן, ס'איז באמת געווען אַ פאַרבייגייענדיקער איינדרוק, וואָס האָט נישט געקענט באַשליסן וועגן זייערע קעגנזייטיקע באַציונגען, זי האָט אָבער דער־וויל אויפגעהויבן אויף אים אַ ביסל פאַרחידושטע אויגן, אָבער נישט קיין בייזע, און האָט אַ זאָג געטון:

— איך בעט אייך איבער...

ער ווידער האָט אין משך פון דער צייט זיך געכאַפּט און זיך פאַרשעמט.

— דאָס בעט איך אייך איבער, ליטקאַ האָט היינט גערעדט פון איר טויט, בין איך אַזוי צעדודערט, אַז איך קען זיך קיין עצה נישט געבן!... איר דאַרפט דאָס פאַרשטיין און מיר מוחל זיין.

זאָגנדיק דאָס, האָט ער איר שטאַרק אַ דריק געטון די האַנט און איז אַוועק.

XVI.

אויפצומאָרגנס האָט מאַריניאַ פאָרגעלייגט פרוי עמיליאַן צו בלייבן וווינען בײַ איר, ביז ליטקאַ וועט אינגאַנצן געזונט ווערן. ליטקאַ ווידער האָט אונטערגעשטיצט איר בקשה, אויף וואָס פרוי עמיליאַ האָט נאָך אַ קורצן ווידערשטאַנד געמוזט מסכים זיין. זי איז באמת געפאַלן פון די פיס פאַר מידעקייט. די קראַנקהייט האָט געפאָדערט אַן אומאויפהערלעכע און אומגעווייטלעכע וואַכזאַמקייט, מחמת אַ נייער אָנפאַל האָט געקענט קומען אַ ליאַדע רגע. שווער איז געווען זיך צו פאַרלאָזן, אַז די געטרייסטע דינסט אפילו זאָל נישט איינדרימלען גראָד אין אַזאַ מינוט, ווען גיכע הילף האָט געקענט באַשליסן וועגן קינדס לעבן — דעריבער איז מאַריניאַס אָנוועזנהייט געווען אַן אמתע הילף און באַרויִקונג פאַר דער פאַרדאגהטער מוטער.

וואָס שייך הער פלאַוויצקין, האָט ער ליבערשט געגעסן אין רעסטאָראַן, ווי אינדערהיים, און האָט דעריבער קיין שוועריקייטן נישט געמאַכט. איבעריקנס, איז מאַריניאַ יעדן טאָג אַרײַנגעפאַלן זיך דערוויסן, וואָס ער מאַכט, און ברענגען אין אָרדנונג די שטוב-

חשבונות, דערנאָך זיך אומגעקערט צו פרוי עמיליאַן, כדי אָפּצוזיצן אַ האַלבע נאַכט לעבן דער קליינער.

אַזוי אַרום האָט פּאָלאָניעצקי, וואָס האָט אַלע זיינע פרייע מינוטן פאַרבראַכט באַ פרוי עמיליאַ און אויפגענומען, אָדער ריכטיקער, אָפּגעשאַפּט מיט אַ דאַנק די אַלע, וואָס פלעגן קומען זיך דערוויסן וועגן דעם מיידלס געזונט, יעדן טאָג געזען מאַריניאַן.

און ער האָט זי באמת באַוואונדערט. פרוי עמיליאַ אַליין האָט נישט אַרויסגעוויזן קיין גרעסערע זאָרגעוודיקייט פאַר דער קראַנקער און האָט בעסער נישט געקענט אַרום איר אומגיין. אין אַ וואָך אַרום איז מאַריניאַס געזיכט געוואָרן בלאַסער פון נישט אויסרוען זיך און שרעק, די אויגן האָבן באַקומען טונקעלע רעדער, אָבער די קראַפט און ענערגיע אירע, האָט זיך געדאַכט, וואַקסט פון מינוט צו מינוט. זי האָט דערביי געהאַט אין זיך אַזוי פיל זיסקייט און גוטסקייט, עפּעס אַזאַ שטילס און איידלס איז געווען אין די מינוטן, וואָס זי האָט אָפּגעגעבן ליטקאַן, אַז דעם מיידעלע, נישט קוקנדיק אויף איר פאַרדרוס, וואָס זי האָט געפילט צו מאַריניאַן אין איר קליין נשמהלע, האָט אָנגעהויבן ווערן גוט מיט איר, און ווען זי פלעגט אַוועקגיין אויף עטלעכע שעה צום פאָטער, האָט די חולנית געפלעגט זי אויסקוקן מיט בענקשאַפט.

בכלל האָט דער קליינערס געזונט די לעצטע צייט זיך אַ ביסל פאַריכט. דער דאָקטאָר האָט דערלויבט איר זיך אויפצוהייבן, זיך איבערצוגיין איבערן צימער און זיך זעצן אין פאָטעל, וואָס מען האָט אין זוניקע טעג צוגערוקט צו דער טיר פון באַלקאָן, כדי זי זאָל קענען קוקן אין גאַס אַריין און זיך ווײַלן מיט דער באַוועגונג פון מענטשן און עקיפּאַזשן.

פּאָלאָניעצקי, פרוי עמיליאַ און פריילין מאַריניאַ האָבן זי דאַמאָלס געפלעגט אָפּט אַרומרינגלען און דער אָביעקט פון זייערע שמועסן איז געווען דאָס, וואָס עס טוט זיך אויף דער גאַס. צייטנווייז פלעגט דאָס קינד מיד און פאַרטראַכט ווערן, צייטנווייז האָט אָבער געקומען די אויבערהאַנט איר קינדישע נאַטור און ס'האָט זי אַלץ געפלעגט ווײַלן, אפילו די אָקטאָבער-זון, וואָס האָט פאַרגאָסן די דעכער, ווענט און שויבן פון די געוועלבער

מיט בלאָס גאָלד, די טואַלעטן פון די פאַרבייגייער און די אויס־געשרייען פון די פאַרקויפער. ס'האָט זיך געדאַכט, אַז די מעכטי־קע עלעמענטן פון לעבן, וואָס קלאַפּן אינם געווירבל פון דער שטאָט, ג״יען אַריין אין קינד און לעבן עס אויף. צייטנווייז פלעגן איר אויך קומען אין קאָפּ אַריין מאָדנע געדאַנקען, און איינמאָל, ווען עס האָט זיך לעבן דעם באַלקאָן דורכגערוקט אַ שווערער וואָגן, וואָס האָט געפּירט ציפּ״יסן-ביימער און דאָני־צעס, וועלכע האָבן זיך באַ״געשאָקלט נאָכן וואָגן, כאָטש זיי זענען געווען צוגעבונדן מיט קייטן, האָט די קליינע אַ זאָג גע־טון:

— עס קלאַפּט אין זיי דאָס האַרץ.

דערנאָך האָט זי אויפגעהויבן די אויגן אויף פּאַלאַניעצקין און אַ פרעג געטון:

— הער סטאַך, ביימער לעבן לאַנג?

— זייער לאַנג, אַ טייל לעבן טויזנטער יאָרן.

— אָ, כ'וואָלט וועלן זיין אַ בוים. וואָסערע האָט די מאַמע־שי מער פון אַלץ ליב?

— בעריאָזעס.

— וואָלט איך וועלן זיין אַ קליין בעריאָזקעלע, די מאַמע־שי וואָלט געווען אַ גרויסע און מיר וואָלטן צוזאַמען געוואַקסן. און הער סטאַך וואָלט אויך וועלן זיין אַ בעריאָזע?

— אַבי כ'זאָל ערגעץ וואַקסן, נישט ווייט פון דעם קליינעם בעריאָזעלע.

ליטקאַ ווידער האָט אויף אים אַ קוק געטון, און שאָקלענדיק אַ ביסל טרויעריק מיטן קעפּל, האָט זי אַ זאָג געטון:

— אָ, ניין! איך ווייס איצט אַלץ. איך ווייס לעבן ווע‌מען הער סטאַך וואָלט וועלן וואַקסן.

פריילין מאַריניאַ האָט זיך צעטומלט און אַראָפּגעלאָזט די אויגן אויף דער אַרבעט, פּאַלאַניעצקי ווידער האָט אָנגעהויבן לייכט גלעטן מיט דער האַנט איר בלאָנד קעפּל און געחזרט:

— מיין ליב קעצעלע, מיין טייערס! מיין, מיין!...

ליטקאַ איז אַנטשוויגן געוואָרן; דערנאָך האָבן פון אונטער

ירע לאַנגע ווײַעס אַראָפּגעטריפּט צוויי טרערן און זיך אַראָפּגע־
קייקלט שטיל איבער אירע בעקלעך.

און אַ ווײַלע אַרום האָט זי אָבער אויפגעהויבן איר זיס פּנימל, וואָס האָט געשיינט מיט אַ שמייכל.

— איך האָב זייער ליב די מאַמעשי — האָט זי אַ זאָג גע־
טון — כ׳האָב ליב הער סטאַכן און כ׳האָב ליב מאַריניאַן.

XVII.

פראָפעסאָר וואַסקאָווסקי האָט יעדן טאָג זיך געפלעגט נאָכ־פרעגן, וואָס די קליינע מאַכט. און הגם מען האָט אים על־פי־רוב נישט אויפגעגעבן מען, האָט ער איר געשיקט בלומען. פּאָלאָניעצקי האָט איינמאָל, באַגעגנדיק אים אויף מיטאָג, אָנגעהויבן דאַנקען אין פרוי עמיליאַס נאָמען.

— אסטרעס, נאָר אסטרעס! — האָט געענטפערט דער פראָפעסאָר — וואָס מאַכט זי עפּעס היינט?

— היינט, נישקשה. בכלל אָבער, נישט גוט. ערגער, ווי אין רייכנהאָל, עס שרעקט תמיד דער מאָרגן, אָך, ווען מען דער־מאַנט זיך, אַז דאָס קינד קען הלילה פעלן!...

דאָ האָט פּאָלאָניעצקי אָפּגעריסן, מחמת ס'האָט אים אויס־געפעלט ווערטער אין האַלדז; ענדלעך, וועלנדיק זיך אליין אי־בערשלאָגן, האָט ער גענומען שעלטן.

— וואָס האָט מען דאָ צו קוקן אויף עפּעס אַ חסד. ס'איז דאָ בלויז לאָגיק, וואָס זאָגט, אַז עמעץ האָט אַ קראַנק האַרץ, מוז ער שטאַרבן — זאָל דער רוח נעמען אַזאַ לעבן!

באותו-הרגע איז אָנגעקומען בוקאַצקי, וועלכער איז, דער־וויסנדיק זיך אין וואָס עס גייט, אויך אָנגעפאַלן אויפן פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי, מחמת ער האָט אויך שטאַרק ליב געהאַט ליטקאָן און אין האַרצן בײַ זיך דעריבער זיך געבענטשעוועט באַם געדאַנק, אַז עס דראָט זי דער טויט.

— ווי קען מען עס זיך אַליין וועלן נאָ־ן יאָרן לאַנג און אַרויסזאָגן געדאַנקען, פון וואָס דער בלינדער גורל מאַכט אַש און רויך.

דער אַלטער מאַן האָט אָבער מילד געענטפערט:

— ווי קענט איר, מײַנע ליבע, מעסטן מיט אײַער אייגענע מאָס גאָטס חכמה און חסד? דעם, וואָס איז אַראָפּ אונטער דער ערד, רינגלט אַרום דאָס חשכות, אָבער ער האָט נאָך נישט קיין רעכט צו לייקענען, אַז איבערן געוועלב איז פאַראַן אַ הימל און אַ זון און וואַרעמקייט...

— אַ שיין נחת — האָט פּאָלאָניעצקי איבערגעריסן — אַ פליג קען בײַ דער פילאָזאָפיע נישט בלייבן לעבן, בפרט נאָך אַ מוטער, בײַ וועלכער עס שטאַרבט אָפּ דאָס איינציקע און געליבטע קינד.

אָבער דעם פּראָפעסאָרס קליינע אויגן זענען שוין כמעט געווען אויף יענער זייט וועלט; ער האָט אַ רגע עקשנותדיק געקוקט פאַר זיך, דערנאָך האָט ער זיך צוגערופן, ווי אַ מענטש, וועלכער זעט עפּעס און איז אָבער נישט זיכער, צי ער זעט גוט.

— און מיר דאַכט זיך, אַז דאָס קינד האָט זיך שוין צופיל איינגעפרעסט אין מענטשלעכן האַרץ, אַז מען זאָל סתם אַזוי קענען פאַרבייגיין און עס איבערלאָזן אָן שום שפור. ס'איז עפּעס פאַראַן אין דעם, עס איז מיר געווען באַשערט עפּעס, זי מוז פאַרן טויט עפּעס מתקן זיין.

— דאָס איז מיסטיציזם. — האָט אַ זאָג געטון בוקאַצקי.

פּאָלאָניעצקי האָט אים אָבער איבערגעשלאָגן:

— הלוואי ס'זאָל אַזוי זיין: יאָ מיסטיציזם, נישט מיסטיציזם, הלוואי וואָלט עס אָבער אַזוי געווען! אַ מענטש כאַפּט זיך אָן אין

אַן עת-צרה אפילו אָן אַ שאָטן פון האָפנונג. מיר איז אויך קיינמאָל אויפן רעיון נישט געקומען, אַז זי זאָל שטאַרבן.

און דער פּראָפעסאָר האָט צוגעגעבן:

— ווער ווייסט, אפשר וועט זי אונדז נאָך אַלע איבערלעבן!

פּאָלאָניעצקי האָט זיך געפונען אין דער פּאָזע פון סקעפּטיציזם, ווען אַ מענטש איז אין קיין זאַך נישט זיכער, ער האַלט אָבער אַלץ פאַר מעגלעך, בפרט נאָך דאָס אַלץ, וואָס זיין האַרץ פאַרלאַנגט אין דעם פאַל. ער האָט דעריבער אַביסל לייכטער אָפּגעאָטעמט און זיך אָנגענומען מיט האָפנונג.

— זאָל דער אייבערשטער רחמנות האָבן אויף איר און אויף פרוי עמיליאַ — האָט ער אַ זאָג געטון — כ'וואָלט געגעבן אויף הונדערט תפילות אָפּצוריכטן, ווען כ'זאָל וויסן, אַז דאָס וועט איר העלפן.

— גיב אויף איינער, אַבי מיט אַן ערלעכער כוונה.

— כ'וועל געבן! כ'וועל געבן! וואָס שייך דער ערלעכקייט פון דער כוונה, וואָלט איך ערלעכער נישט געווען, ווען עס זאָל גיין אין מיין פעל.

וואָסקאָווסקי האָט אַ שמייכל געטון און געזאָגט:

— דו ביסט אויף אַ גוטן וועג, ווייל דו קענסט ליב האָבן.

און אַלעמען איז עפעס לייכטער געוואָרן. בוקאַצקי, אויב ער האָט באַ זיך אין האַרץ געמיינט עפעס אַנדערש, ווי דאָס, וואָס ער האָט געזאָגט וואָסקאָווסקין, האָט נישט געוואַגט דערפון זיך אָפּצורופן, מחמת דער סקעפּטיציזם זיינער, אפילו אַן איינגעוואָרצלטער, טוט אָן אַ שלייער אויפן קאָפּ נישט בלויז פחדנים, נאָר אויך אַנדערע, וואָס זוכן זיך מציל צו זיין פון אמתן אומגליק דורך גלייבן, אָבער באַ זיך אַליין זעט ער אויס נישטיק און קליין.

ביגעל, וואָס איז גראָד די רגע אָנגעקומען, האָט דערזען פריילעכע פנימער און האָט אַ זאָג געטון:

— כ'זע נאָך איין זאַך, — אַז דער קליינער איז נישט ערגער.

— ניין, ניין! — האָט אַ זאָג געטון פּאָלאָניעצקי — דער פּראָפעסאָר האָט אונדז געזאָגט אַזעלכע תמימותדיקע זאַכן, אַז גאָר צו אַ מכּה אים צוצולייגן.

— געלויבט צו גאָט. מיין ווייב האָט היינט מנדר געווען אויף אַ תּפילה, און נאָכדעם אַוועק צו פרוי עמיליאַן. היינט וועל איך עסן מיט אייך, ווייל כ'האָב אורלויב, און אויב ליטקאָן איז בעסער, וועל איך אייך זאָגן אַ צווייטע גוטע בשורה.

— וואָס אַזוינס?

— כ'האָב אָקאָרשט געטראָפן מאשקאָן, וואָס וועט אגב באַלד אַהערקומען, און אַז ער וועט קומען, זאָלט איר אים אָפּגעבן מזל-טוב, ווייל ער האָט חתונה.

— מיט וועמען? האָט אַ פרעג געטון פּאָלאָניעצקי.

— מיט מיין שכנה.

— מיט פריילין קרעסלאָווסקאַ?

— יאָ.

— כ'פאַרשטיי, — האָט אַ זאָג געטון בוקאַצקי — ער האָט די דאַמען אויף שטויב צעריבן מיט זיין גדלות, מיט זיין שטאַם און עשירות און פון דעם שטויב האָט ער זיך צונויפגעקלעבט אַ ווייב מיט אַ שוויגער.

— גיט מיר צו פאַרשטיין איין זאַך — האָט אַ זאָג געטון פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי — מאשקאָ איז אַ רעליגיעזער מענטש...

— אַלס קאָנסערוואַטיסט — האָט איבערגעריסן בוקאַצקי — לשם פיינקייט.

— און די דאַמען אויך — האָט ווייטער גערעדט וואַסקאָווסקי.

— אויס רגילות...

— פאַרוואָס-זשע פאַרטראַכטן זיי זיך קיינמאָל נישט וועגן קומענדיקן לעבן?

— מאשקאָ! פאַרוואָס פאַרטראַכסטו זיך נישט וועגן קומענ-

דיקן לעבן קיינמאָל! — האָט אויסגעשריגן בוקאָצקי, ווענדנדיק זיך צום אדוואָקאט, וואָס איז באותו-הרגע אַריינגעקומען.

מאשקאָ האָט זיך דערנענטערט צו זיי און האָט אַ פרעג געטון:

— וואָס זאָגסטו?

— איך זאָג: מאשקאָ, גיבע!

דאַמאָלס האָבן אים אַלע אָנגעהויבן ווינטשן, ער ווידער האָט עס אָנגענומען מיט גרויס ווירדע, און לסוף האָט ער אַזוי געזאָגט:

— מיינע טייערע, איך דאַנק אייך פון גאַנצן האַרץ, היות איר קענט אַלע מיין כלה, בין איך נישט מסופק אין דער אויפריכטיקייט פון אייערע ווונטשן.

— דערלויבט זיך עס נישט! — האָט אַ זאָג געטון בוקאָצקי.

און פּאַלאַניעצקי האָט צוגעגעבן:

— קזשעמיען איז דיר געקומען צו דער רעכטער צייט.

קזשעמיען איז אים באמת געהאַט געקומען צו דער רעכטער צייט, מחמת אָן דעם וואָלט ער אפשר נישט געוואָרן אָנגענומען. אָבער דווקא פאַר דעם איז דידאָזיקע באַמערקונג אים נישט געווען אָנגענעם, דעריבער האָט ער זיך אַ קרום געטון און געזאָגט:

— האָסט מיר לייכט געמאַכט די קניה און כ׳בין דיר צייטנווייז דאַנקבאַר פאַר דעם, צייטנווייז אָבער פאַרשעלט איך דיך.

— פאַרוואָס?

— ווייל דיין פעטער פּלאַוויצקי איז דאָס לאַנגווייליקסטע און אומדערטרעגלעכסטע נפש אויף דער וועלט, כ׳רעד שוין נישט פון דיין קרובה, וועלכע איז זייער אַ ליב מיידל, אָבער זי בייגט אויף אַלע זיבן בייגפאַלן פון דער פּרי ביז אין אָוונט איר אומפאַרגעסלעך קזשעמיען און גיט באַ יעדן מאָל צו אַ טרער. צו קומען זעלטן וועט אַהין, אָבער גלייב מיר, אַז דאָס איז אויך גאַנץ לאַנגווייליק.

און פּאָלאָניעצקי האָט אים אָנגעהויבן קוקן אין די אויגן אַריין און האָט געענטפערט:

— הער, מאַשקאָ. איך האָב אויסגערעדט אויף מיין פּעטער אסור-לדבר, אָבער דאָס הייסט נישט, אַז איך דאַרף געדולדיק אויסהערן, ווי עמעץ רעדט אויף אים אויס, בפרט נאָך אַזאַ איינער, וואָס האָט געמאַכט אים בּאַ אַ גוט געשעפט. וואָס שייך פרײלין מאַריאַ, ווייס איך, אַז קושעמיען איז איר אַ שאָד, אָבער דאָס דערווייזט בלויז, אַז זי איז נישט קיין פּוסטע ליאַלקע, נישט קיין מאַנעקין, נאָר אַ פרוי מיט האַרץ, פאַרשטייסט!

ס'איז אַנטשטאַנען אַ מינוט פון שווייגן. מאַשקאָ האָט אויסגעצייכנט פאַרשטאַנען, וועמען פּאָלאָניעצקי האָט אין זין, בשעת ער האָט גערעדט וועגן אַ פּוסטער ליאַלקע און מאַנעקין, דעריבער האָבן זיינע פלעקן אויף די באַקן באַקומען אַ ציגל-קאָליר און די ליפּן האָבן אָנגעהויבן ציטערן. ער האָט זיך אָבער איינגעהאַלטן. ער איז נישט געווען גאָר קיין פּחדן, אָבער דער דרייסטסטער מענטש אפילו האָט געוויינטלעך עמעצן, מיט וועמען ער וואָלט ליבערשט וועלן נישט איינרייסן, און פאַר מאַשקאָן גראָד איז דערדאָזיקער עמעץ געווען פּאָלאָניעצקי.

אַ ציק טוענדיק מיט די אַקסלען, האָט ער אַ זאָג געטון:

— וואָס ביסטו אַזוי אין כּעס? אויב דאָס פאַרשאַפט דיר עגמת-נפש...

פּאָלאָניעצקי אָבער האָט אים איבערגעשלאָגן די רייד:

— איך בין נישט אין כּעס, איך ראָט דיר בלויז צו געדענקען מיינע ווערטער.

און ער האָט אים ווייטער געקוקט אין די אויגן אַריין, מאַשקאָ ווידער האָט אַ טראַכט געטון: „אויב דו ווילסט דווקא אַ סקאַנדאַל, קענסטו עס האָבן".

— דיינע ווערטער — האָט ער געענטפערט — קען איך געדענקען, אָבער נעם דו אויך אָן מיין עצה: דערלויב זיך נישט צו רעדן מיט מיר אין אַזאַ טאָן, אַז איך זאָל אים אויך קענען מיר נעמען אין זין אַריין און רופן דיך זיך רעכענען.

— וואָס איז דאָס, צו אַלדי רוחות! — האָט אָנגעהויבן בו־קאָצקי — וואָס איז עס מיט אייך!

פּאָלאָניעצקי אָבער, וואָס האָט אויף מאַשקאָן געהאַט שוין אַ האַרץ פון לאַנג אָן, וואָלט זיכער געוועהן די זאַך אַ רוק געטון ביזן לעצטן גבול, ווען ניט דאָס, וואָס אין דער מינוט איז אין קאַבינעט אַריינגעפאַלן פרוי עמיליאַס דינער.

— הער! — האָט ער אַ זאָג געטון אַ פאַרסאַפּעטער — דאָס פריילין שטאַרבט!

פּאָלאָניעצקי איז בלאַס געוואָרן, און אַ כאַפּ־טועגדיק דעם הוט, איז ער אַ שפרונג צו געטון צו דער טיר. ס'איז אַנטשטאַנען אַ טויב, לאַנג שווייגן, וואָס מאַשקאָ האָט ענדלעך איבערגעריסן:

— כ'האָב פאַרגעסן — האָט ער געזאָגט — אַז אים מוז מען איצט אַלץ מוחל זיין.

און וואָסקאָווסקי האָט, פאַרדעקנדיק די אויגן מיט די הענט, אָנגעהויבן מתפּלל זיין.

ענדלעך האָט ער אויפגעהויבן דעם קאָפּ און זיך אָנגע־רופן:

— איין גאָט האָט איינגעצוימט דעם טויט און ער איז בכּוח אים איינצוהאַלטן.

אין אַ פערטל שעה אַרום האָט ביגעל טאַקע באַקומען פון זוייב אַ בריוול מיט די ווערטער:

„דער אָנפאַל איז אַריבער".

XVIII.

פּאָלאָניעצקי האָט זיך געאײלט צו פרוי עמיליאַן אײן שרעק, צי ער וועט נאָך דערווישן ליטקאַן, מחמת דער באַדינער האָט אים אויפן וועג געזאָגט, אַז דאָס מיידעלע האָט אויפן וועג געקריגן קאָנוווּלסיעס און האָט געגוססט. בשעת אָבער ער איז אָנגעקומען אויפן אָרט, איז פרוי עמיליאַ אים אַנטקעגן געלאָפן און מיט איין אָטעם, פון דער טיפער ברוסט, אַ וואָרף געטון אים די ווערטער:

— בעסער! בעסער!

— דער דאָקטאָר איז דאָ? — האָט אַ פרעג געטון פּאָלאָניעצקי.

— דאָ.

— און די קליינע?

— שלאָפט.

אויף פרוי עמיליאַס געזיכט האָט דאָס רעשט ביסל שרעק געקעמפט מיט דער האָפנונג און פרייד. פּאָלאָניעצקי האָט באַ-

מערקט, אַז די ליפּן אירע זענען געווען כמעט ווייס, די אויגן טרוקן און פאַרויטלט און דאָס פּנים מיט פלעקן. זי איז געווען טויט־מיד, ווייל זי איז אַ מעת לעת נישט געהאַט געשלאָפן.

דער דאָקטאָר אָבער, אַ יונגער און ענערגישער מענטש האָט געהאַלטן, אַז די סכנה איז דערווייל פאַרביי. פרוי עמיליאַן האָט דער עיקר געשטאַרקט דאָס, וואָס ער האָט איר געזאָגט אין פּאָלאַניעצקיס געגנוואַרט:

— מיר טאָרן נישט דערלאָזן צו קיין צווייטן אָנפאַל און מיר וועלן נישט דערלאָזן.

אין די ווערטער איז טאַקע געווען האָפנונג משמעות, אַז דער דאָקטאָר האָט געהאַלטן דאָס נישט דערלאָזן צו אַ צווייטן אָנפאַל פאַר אַ מעגלעכע זאַך, ס'איז אָבער אויך געווען אַ התראה, אַז דער צווייטער וואָלט געקענט זיין אַ שטערבלעכער. פרוי עמיליאַ האָט אָבער איצט זיך אָנגעכאַפּט אָן יעדער האָפנונג, ווי אַ מענטש, וואָס פאַלט אין אַן אָפּגרונט, כאַפּט זיך אָן אָן צווייגן פון ביימער, וואָס וואַקסן איבערן ראַנד זייַנעם.

— מיר וועלן נישט דערלאַזן! מיר וועלן נישט דערלאָזן! — האָט זי איבערגעחזרט, דריקנדיק פיבערדיק דעם דאָקטאָרס האַנט.

פּאָלאַניעצקי האָט אים קוים אַ קוק געטון אין די אויגן אריין, ווי ער וואָלט וועלן אין זיי אויסלייענען, צי ער זאָגט עס לשם באַרויקונג פאַר דער מוטער, אָדער אויפן גרונט פון זיין דאָקטאָרשער איבערצייגונג, דערנאָך האָט ער אויף אַ פּרווו אַ פרעג געטון:

— איר וועט היינט פון איר נישט אָפּטרעטן?

— כ'זע נישט די קלענסטע באַדערפעניש אין דעם — האָט געענפערט דער דאָקטאָר — דאָס קינד איז אויסגעשעפּט און וועט מכתּמא לאַנג און שטאַרק שלאָפן. מאָרגן וועל איך קומען, אָבער היינט קען איך מיר גאַנץ רויק אַהיימגיין.

באַלכדעם האָט ער זיך געווענדט צו פרוי עמיליאַן.

— איר דאַרפט זיך אויסרוען. יעדע סכנה איז פאַרביי, מען דאַרף אָבער, אַז די קראַנקע זאָל נישט באַמערקן אויף אייער

פנים נישט קיין אומרו, נישט קיין מידקייט, מחמת זי קען פון דעם אליין ווערן אומרו־ק, און אויף דעם איז זי צו שוואך.

— איך וואלט נישט געקענט איינשלאפן — האט געענט־פערט פרוי עמיליא.

דער דאקטאר אבער האט אויף איר א קוק געטון מיט זיי־נע בלויע־בלויע אויגן און איינקוקנדיק זיך אין איר ווי מיט א געוויסער אנשטרענגונג, האט ער פאמעלעך א זאג געטון:

— אין א שעה ארום וועט איר אייך לייגן און וועט תיכף אנטשלאפן ווערן. זעקס־אכט שעה וועט איר כסדר שלאפן... מארגן וועט איר זיך פילן שטארק און אויסגערוט. און איצט, א גוטע נאכט.

— און טראפנס, אויב די קליינע וועט זיך וועקן?

— טראפנס וועט עמעץ אנדערש איר איינגעבן. איר וועט שלאפן, א גוטע נאכט.

און ער האט זיך גענומען געזעגענען. פאלאניעצקי, האט אים געוואלט נאכגיין, כדי צווישן פיר אויגן אים אויסצופרעגן וועגן ליטקאן, ער האט אבער א טראכט געטון, אז אזא מין לעב־געדיקער שמועס וואלט געקענט באאומרו־קן פרוי עמיליאן, האט ער ליבערשט זיך מיאש געווען פון דעם, אפמאכנדיק מיט זיך, אויפ־צומארגנס צוצוגיין צום דאקטאר א היים און דארט זיך מיט אים דורכשמועסן.

אין א ווײַלע ארום, ווען ער איז געבליבן אויג אויף אויג מיט פרוי עמיליאן, האט ער א זאג געטון:

— טוט, ווי דער דאקטאר הייסט. מען דארף זיך אויסרוען. איך זאג אייך פארויס, אז איך גיי איצט צו ליטקאן אין צימער אריין און כ'וועל זיך פון דארט א גאנצע נאכט נישט אוועק־רירן.

אירע אלע רעיונות אבער זענען געווען לעבן דער קליינער, דעריבער האט זי אנשטאט צו ענטפערן פשוט, א זאג גע־טון:

— ווייסט איר, אז נאכן אנפאל, איידער זי איז איינגע־שלאפן געווארן, האט זי עטלעכע מאל אויף אייך געפרעגט...

און אויף מאַריניאַן אויך... זי איז איינגעשלאָפן מיט דער פראַגע: „ווו איז הער סטאָך?"

— מיין טייערס, נעבעך. איך וואָלט סיי ווי סיי געוועז געקומען תיכּף נאָכמיטאָג. כ'בין אַהערגעלאָפן קוים אַ לעבעדיקער. ווען האָט זיך דער אָנפאַל אָנגעהויבן?

— פאַרמיטאָג־צייט. פונדערפרי אָן איז זי געווען טרויעריק, ווי זי וואָלט עפּעס פאַרפילן. איר ווייסט, אַז זי פאַרזיכערט מיר אַלעמאָל, אַז זי איז געזונט, זי האָט אָבער זיך געמוזט שלעכט פילן, ווייל פאַרן אָנפאַל האָט זי זיך געזעגנט לעבן מיר און געבעטן, כ'זאָל זי האַלטן פאַרן ה נטל. נעכטן נאָך — כ'האָב אייך פאַרגעסן צו זאָגן! — האָט זי מיר געשטעלט אַזעלכע מאָדנע פראַגן: צי איז אמת, אַז ווען אַ קראַנק קינד בעט עפּעס, זאָגט מען עס קיינמאָל נישט אָפּ? איך האָב איר געזאָגט, אַז יאָ, סיידן עס זאָל בעטן זאַכן, וואָס ס'איז אוממעגלעך אויסצופירן. ס'האָט זיך איר מסתמא עפּעס געדרייט אין קעפּל, ווייל אין אָוונט, ווען מאַריניאַ איז אויף אַ ווײַלע אַריין, האָט זי אונדז ווידער געשטעלט דיזעלבע פראַגן. זי איז אַוועק שלאָפן אַ פריילעכע, הײַנט אינדערפרי אָבער האָט זי זיך באַקלאָגט, אַז עס איז איר דושנע. אַ מערכה כ'האָב געהאַט געשיקט נאָכן דאָקטאָר פונקט פאַרן אָנפאַל און ער איז תיכּף געקומען.

— די גרעסטע מערכה איז דאָס, וואָס ער איז אַוועק אַזוי זיכער, אַז דער אָנפאַל וועט זיך נישט איבערחזרן. איך בין זיכער, אַז ער איז אין דעם איבערצייגט.

פרוי עמיליאַ האָט אויפגעהויבן די אויגן אינדערהייך:

— דער אייבערשטער איז אַ בעל־רחמים! אַזאַ גוטער! אַז...

און נישט קוקנדיק אויף אַלע באַמיונגען, האָט זי אָנגעהויבן כליפּען, מחמת דער געשטיקטער פּחד און יאוש זענען אין איר פאַרוואַנדלט געוואָרן אין פרייד און געפּונען אַן אויסגאַנג דורך טרערן. אין דער איידעלער און גייסטרייכער נאַטור, האָט די איינגעבוירענע עקזאַלטאַציע אַלעמאָל אַ תּל געמאַכט פונם ניכטערנעם שכל־הישר, צוליב וואָס פרוי עמיליאַ האָט זיך פון קיין זאַך קיין

חשבון נישט אָפּגעגעבן וועגן דעם אמתן מצב-הענינים און האָט איצט למשל נישט געהאַט דעם קלענסטן ספק, אַז ליטקאַס קראַנקהייט האָט זיך איינמאָל פאַר אַלעמאָל געענדיקט מיטן לעצטן אָנפאַל און, אַז פון היינט אָן וועט זיך פאַר איר אָנהייבן אַ פעריאָד פון פולקים געזונט זיין.

פּאָלאַניעצקי ווידער האָט נישט געהאַט נישט קיין חשק, נישט קיין האַרץ, אָנצווייזן איר דעם מיטלוועג צווישן יאוש און שמחה. זיין האַרץ איז איבערפולט געווען פאַר איר מיט גרויס רחמנות און ס'איז געקומען אויף אים איינע פון די רגעס, ווען ער האָט קלאָר, ווי אַלעמאָל, געפילט, ווי טיף, הגם אָן פּניות, ער איז צוגעבונדן צו דער עקזאַלטירטער און אידעאַלער פרוי ווען זי זאָל געווען זיין שוועסטער, וואָלט ער זי אַרומגענומען און צוגעדריקט צו דער ברוסט, דערווייל האָט ער איר אַ קוש געטון אין אירע איידעלע, אויסגעדאַרטע הענט און האָט אַ זאָג געטון:

— געלויבט איז גאָט, געלויבט איז גאָט! גיט, טייערע מאַדאַם, איצט אַ טראַכט וועגן זיך, און איך גיי צו דער קליינער און וועל זיך נישט אָוועקרירן, כל-זמן זי וועט זיך נישט אויפכאַפּן.

און ער איז אַוועק. אין ליטקאַס צימער האָט געהערשט אַ חשכות, ווייל די זשאַלוזיעס זענען געווען אַראָפּגעלאָזט, און אינדרויסן איז די זון שוין אונטערגעגאַנגען, אַז בלויז דורך די שפּאַרעס צווישן די בלעטלעך האָבן זיך דורכגעריסן אַ ביסל רויטלעכע שטראַלן, וואָס האָבן נישט גענוג באַלויכטן דאָס צימער און, וואָס זענען אינגיכן פאַרשוונדן, מחמת דער הימל האָט אָנגעהויבן ווערן כמורנע. ליטקאַ איז געשלאָפן געשמאַק. פּאָלאַניעצקי האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן איר, אָנגעהויבן זיך איינקוקן אין איר איינגעשלאָפן געזיכט און די ערשטע רגע האָט אים דאָס האַרץ פאַרקלעמט פונם ווייטיקלעכן געפיל. ליטקאַ איז געלעגן מיטן פּנים אַרויף, מיטן קעפל געווענדט צום סופיט; די אָרימע, דינע הענטלעך אירע זענען אָנמעכטיק געלעגן אויף דער קאָלדרע, די אויגן זענען געווען פאַרמאַכט, און אונטער די אויגן האָט זי געהאַט טי-

פּע שאָטנס פֿון די וויִעס. איר בלאַסקייט, וואָס האָט אינם דאָזיקן רויטן האַלב־פֿינסטערניש אויסגעזען, ווי אַ וואַקסענע, דאָס אָפֿענע מויל, און ענדלעך דער טיפֿער שלאָף, האָבן איר פּנים געגעבן דעם איינדרוק פֿון אַזאַ רו, וואָס עס האָבן בלויז געשטאָרבענע. די באַוועגונג אָבער פֿון די שליאַרקעס מיט וועלכע, עס איז געווען אַרומגעבייט איר נאַרטיש קאָפּטאַנעקל, האָט עדות געזאָגט, אַז דאָס קינד לעבט און אָטעמט. דער אָטעם איז אפילו געווען רויִק און זייער אַ נאָרמאַלער.

פּאָלאַניעצקי האָט אַ לאַנגע צייט זיך איינגעקוקט אין דעם קראַנקן געזיכט און נאָכאַמאָל מיט גאַנצן כּוח דערפֿילט דאָס, וואָס ער פֿלעגט אָפּט פֿילן, ווען ער פֿלעגט טראַכטן וועגן זיך: דהיינו, אַז די נאַטור האָט אים באַשאַפֿן צו זיין אַ פֿאָטער, אַז לעבן דער אויסדערוויילטער פֿרוי, וואָלטן די קינדער זיינע געקענט זיין די אומגעהייערסטע ליבע פֿון זיין לעבן, זיין עיקר־ציל און די סיבה פֿון זיין עקזיסטענץ. ער האָט דאָס פֿאַרשטאַנען אויס רחמנות און ליבע, וואָס ער האָט באותו־רגע געפֿילט צו ליטקאַן, וועלכע, הגם אַ פֿרעמדע, איז לויט איר אָפּשטאַמונג, געווען אים איצט אַזוי טייער, ווי אַן אייגן קינד. „ווען מען זאָל זי מיר אַוועקשענקען“ — האָט ער אַ טראַכט געטאָן — „ווען איר זאָל חלילה פֿעלן די מוטער, וואָלט איך זי אויף אייביק גענומען און וואָלט געהאַלטן, אַז כ׳האָב צוליב וואָס צו לעבן.“

ער האָט אויך געפֿילט, אַז ווען מען זאָל זיך קענען דינגען מיטן טויט, וואָלט ער זיך אָפּגעגעבן אָן לאַנגע שהיות, אַבי אויסצולייזן „דאָס קעצל“, וואָס דער טויט האָט זיך דאָרט געשוועבט איבער דעם, ווי אַ רויב־פֿויגל איבער אַ טויב. ס׳האָט אים אַזאַ האַרציקייט אַרומגענומען, וואָס ער האָט ביז איצט נישט געפֿילט, און דער מענטש, וואָס איז בטבע געווען אַ שאַרפֿער און אַ גיכער, איז גרייט געווען צו קושן דעם קינדס הענט און קעפּל, אַזוי האַרציק, ווי עס וואָלט עס אַפֿילו נישט געקענט טון יעדעס פֿרויען־האַרץ.

דערווייל איז פֿינסטער געוואָרן. און אַ ווײַלע אַרום איז

אַריין פרוי עמיליאַ, פאַרשטעלנדיק מיט דער האַנט דאָס בלויע נאַכט-לעמפּל.

— זי שלאָפט? — האָט זי שטיל אַ פרעג געטון, אַוועקשטעלנדיק דאָס לעמפּל אויפן טישל צוקאָפּנס בײַ ליטקאַן.

— זי שלאָפט. — האָט אויך שטיל געענטפערט פּאָלאַניעצקי.

פרוי עמיליאַ האָט זיך אײַנגעקוקט אין דער שלאָפנדיקער.

— זעט איר — האָט ווייטער אַ שעפּטשע געטון פּאָלאַניעצקי — ווי זי אָטעמט רויִק און נאָרמאַל. מאָרגן וועט זי זײַן געזונטער און שטאַרקער.

— יאָ! — האָט זי געענטפערט מיט אַ שמייכל.

— איצט איז דער מאַמעס ריי. שלאָפן! אַנישט וועל איך אָנהייבן זיך שרעקלעך צו בייזערן.

אירע אויגן האָבן כסדר מיט דאַנקבאַרקייט געלאַכט צו אים. אין דעם מילדן, בלויען שײַן פונם נאַכטלעמפּל האָט זי אויסגעזען ווי אַ ווידזיע. איר פּנים איז געווען אײַנגאַנצן, ווי בײַ אַ מלאך און פּאָלאַניעצקי האָט נישטווילנדיק אַ טראַכט געטון, אַז אַזוי זי, אַזוי ליטקאַ, זעען טאַקע אויס, ווי נישט ערדישע וועזנס עפּעס, וועלכע האָבן בלויז על-פּי מקרה פאַרבלאָנדזשעט אויף דער וועלט.

— יאָ — האָט זי געענטפערט — איצט וועל איך זיך אָפּרוען. מאַריניאַ פּלאַוויצקאַ און פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי זענען געקומען. מאַריניאַ וויל דורכויס בלייבן.

— איז אוודאי גוט. זי גייט אַזוי גוט אום אַרום דער קליינער. אַ גוטע נאַכט אײַך. — —

— אַ גוטע נאַכט.

פּאָלאַניעצקי איז ווידער פאַרבליבן אייבערי אַליין און האָט אָנגעהויבן טראַכטן וועגן פרײַלין מאַריניאַן. בלויז פון דער ידיעה אַז ער וועט זי אין אַ ווײַלע אַרום זען, האָט ער שוין וועגן קיין אַנדערע זאַך נישט געקענט טראַכטן און ער האָט איצט זיך געשטעלט די פראַגע אין וואָס שטעקט דאָס דער מאָדנער סוד פ-

דער באַטור, וואָס ער האָט לכל נישט ליב געקריגן פרוי עמיליאַן, וועלכע איז אָן שום ספק געווען שענער פון מאַריניאַן, — מסתמא בעסער, זיסער, פעיקער ליב צו האָבן — נאָר יענץ מיידל, וועלכע ער האָט אַ סך ווייניקער געקענט און אַנטוישט, צי נישט, ווייניקער געאַכט. און דאָך האָבן זיך אין אים באַ יעדער דערנענטערונג מיט מאַריניאַ, זיך תּיכּף אויפגעוועקט די אַלע אויפברויזן, וואָס אַ מאַנסביל דערפילט, ווען ער דערזעט זיין אויסדערוויילטע פרוי, בשעת אַזאַ אמת ווייבלעך געשטאַלט, ווי פרוי עמיליאַס, האָט נישט געמאַכט אויף אים קיין אַנדערן איינדרוק, ווי ווען זי זאָל זיין אַ געמעל אָדער אַ סטאַטוע... פאַרוואָס איז עס אַזוי און פאַרוואָס — וואָס מער זיינע נערוון זענען אויסגעאיידלט און די פילנדיקייט גרעסער, אַלץ אַ גרעסערן חילוק מאַכט ער צווישן איין פרוי און דער אַנדערער? פּאָלאַניעצקי האָט אויף דעם קיין אַנדערע תּשובֿה נישט געהאַט, ווי די, וואָס עס האָט געגעבן דער דאָקטאָר, וועלכער איז געווען פאַרליבט אין פריילין קרעסלאָווסקאַ: „איך קוק אויף איר ניכטערן, נאָר כ׳קען פון איר די נשמה נישט אָפּרייסן". דאָס איז גיכער געווען אַ באַשטעטיקונג פון דער דערשיינונג, ווי אַ תּשובֿה, אויף וואָס ער האָט אָבער קיין צייט נישט געהאַט, מחמת די זעלבע רגע האָט פריילין מאַריניאַ זיך אַריינגערוקט אין צימער אַריין.

זיי האָבן ביידע אַ שאָקל געטון מיט די קעפּ, נאָכדעם האָט ער אויפגעהויבן אַ שטול און זי שטיל אַוועקגעשטעלט באַ ליטקאַס בעטל, בעטנדיק מאַריניאַן אויפן ווינק זיך צו זעצן, זי האָט די ערשטע אָנגעהויבן רעדן, אָדער ריכטיקער שעפּטשען:

— גייט איצט טרינקען טיי. פּראָפעסאָר וואַסקאָווסקי איז דאָרט.

— און פרוי עמיליאַ?

— זי האָט שוין נישט געקענט איינזיצן. זי האָט געזאָגט, אַז עס איז איר אַליין מאָדנע, אָבער זי מוז גיין שלאָפן.

— איך ווייס, פאַרוואָס דער דאָקטאָר האָט זי פאַרהיפּ-

באַטיזירט און האָט גוט געטאָן, דער קליינער איז טאַקע בעסער.

פרייליין מאַריניאַ האָט אים אַ קוק געטאָן אין די אויגן אַריין, אָבער ער האָט איבערגעחזרט:

— טאַקע בעסער... אויב דער אָנפאַל וועט זיך נישט אומקערן. און אַ האָפנונג, ער זאָל זיך נישט אומקערן איז דאָ.

— אַך! געלויבט צו גאָט. גייט איצט אויף טיי.

אים איז אָבער ליבער געווען נאָענט און מיט פאַרטרויען צו שעפטשען צו איר, און ער האָט אָפּגעענטפערט:

— גוט, גוט, אָבער שפּעטער. לאָמיר אַזוי אָפּמאַכן, אַז איר זאָלט אייך קענען אויסרוען. כ'האָב געהערט, אַז דער פאָטער אייערער איז קראַנק געווען. איר זענט אוודאי בײַ אים אויך אַרומגעגאַנגען.

— דער טאַטע איז שוין געזונט און איך וויל דורכויס פאַרטרעטן עמילקאַן. זי האָט איר געזאָגט, אַז איר דינערשאַפט איז אויך נישט געשלאָפן אַ גאַנצע נאַכט, ווייל דער קליינערס צושטאַנד איז שוין פאַרן אָנפאַל געווען אַ באַאומרויִקנדיקער... מען דאַרף, אַז עמעץ זאָל איצט כסדר אַכטונג געבן, וואָלט איך וועלן אַזוי זיך איינאָרדנען, אַז — איך, איר און עמילקאַ — זאָלן זיך איינער נאָכן אַנדערן פאַרבייטן.

— גוט. אָבער הײַנט וועל איך בלייבן. אויב נישט דאָ, וועל איך זיין אינם שכנותדיקן צימער, בײַם פענסטער. ווען האָט איר אייך דערוווּסט וועגן אָנפאַל?

— כ'האָב קיין זאַך נישט געוווּסט. כ'בין געקומען, ווי תמיד, און אָוונט זיך דערוויסן, וואָס מען הערט.

— און צו מיר איז געקומען פרוי עמיליאַס דינער, בשעת כ'האָב געגעסן מיטאָג. איר קענט אייך פאָרשטעלן, ווי איך בין געלאָפן, כ'בין נישט געווען זיכער, צי איך וועל זי נאָך דער־ווישן. דאָס מאָדנעסטע איז דאָס, וואָס בשעתן מיטאָג האָבן מיר כמעט כסדר גערעדט וועגן ליטאַן מיט בוקאַצקין און וואַסקאָווס־

קין, ביז עס איז אָנגעקומען מאַשקאַ מיט דער ידיעה, אַז ער האָט חתונה.

— הער מאַשקאַ האָט חתונה?

— יאָ. דאָס נייעס איז זיך נאָך נישט צעגאַנגען, אָבער ער אַליין האָט אונדז פון דעם פייערלעך מודיע געווען. ער האָט חתונה מיט פריילין קרעסלאָווסקאַ. איר געדענקט זי דאָך? מיט דער, וואָס איז דאַמאָלס געווען בײַ די ביגעלס. ס'איז אַ גוטער שידוך פאַר מאַשקאָן — די פריילין קרעסלאָווסקאַ...

זיי זענען אַ ווײַלע אַנטשוויגן געוואָרן. פריילין מאַריניאַ, וועלכע האָט נישט ליב האָבנדיק מאַשקאָן, אָפּגעוואָרפן זײַן פאָרשלאַג, אָבער וואָס האָט נישט איינמאָל זיך געמאַכט פאָרוואורף צוליב איר באַגיין זיך מיט אים, מחמת זי האָט געהאַלטן, אַז דאָס האָט אים פאַרשאַפט אַנטוישונג און יסורים, האָט געקענט נאָר געפונען אַ נחמה אין דער ידיעה, אַז דער יונגער אַדוואָקאַט האָט אַזוי לײַכט איבערגעטראָגן דעם קלאַפּ. דאָך האָט די ידיעה וועגן דעם, בשעת-מעשה זי פאַרחידושט און איר אַ פּיק געטון. פרויען, ווען זיי פילן עמעצן מיט, ווילן ראשית, אַז יענער זאָל באמת זײַן אומגליקלעך, ושנית, וועלן זיי אַליין לינדערן דאָס אומגליק; ווען עס ווייזט זיך אַרויס, אַז עס איז עס בכּוח אויך עמעץ אַנדערש צו טאָן, ווערן זיי אַ ביסל אַנטוישט. פריילין מאַריניאַס אייגנליבע איז אויך געוואָרן אין טאָפּלטן אָנגעגריפן. זי האָט נישט גערעכנט, אַז עס זאָל אַזוי לײַכט זײַן אָן איר צו פאַרגעסן, דעריבער האָט זי געמוזט מודה זײַן, אַז איר פאָרשטעלונג וועגן מאַשקאָן, ווי וועגן אַן אומגעוויינטלעכן מענטש, האָט נישט געהאַט קיין שום יסוד. ער איז געווען ביז איצט אַ מין טויז אינם שידוך קעגן פּאָלאַניעצקין — איצט האָט ער עס אויפגעהערט צו זײַן, זי האָט זיך דעריבער, ווי די מעשה זאָל נישט זײַן, געפילט אַ ביסל דערנידעריקט. דאָס האָט איר פונדעסטוועגן נישט געשטערט צו דערקלערן מיט אַ געוויסער באַטאָנונג פּאָלאַניעצקין דעם אמת, אַז זײַן נײַעס פאַרשאַפט איר אַן אמתע און טיפע פרייד, אָבער אין תוך גענומען האָט זי געפילט אויך אַ מין פאַריבל צו אים, וואָס ער האָט עס איר געזאָגט.

פּאָלאַניעצקי איז פון אַ צייט אָן זיך באַגאַנגען מיט איר איינגעהאַלטן און האָט מיט קיין זאַך נישט אַנטפּלעקט, וואָס אין אים איז פאָרגעקומען. ער האָט נישט אַרויסגעוויזן קיין איבעריקע קאַלטקייט; היות זיי האָבן זיך געמוזט טרעפן, האָט ער איגם באַגיין זיך מיט איר אָפּגעהיטן אַ געוויסע פריינטלעכע פרייהייט, אָבער זי האָט דווקא דערפאַר גערעכנט, אַז ער האָט זי אויפגעהערט ליב האָבן. ס'איז שוין אַזוי די טבע פון אַ מענטש, אַז הגם דער פריערדיקער פאַרדרוס האָט נאָך אַלץ אין איר געלעבט און האָט זיך אפילו פאַרשטאַרקט אין דעם מיידלס נשמה, הגם די ערשטע אַנטוישונג האָט זיך פאַרוואַנדלט ווי אין אַ קוואַל, וואָס טרייפט וואָס אַמאָל בייע עגמת-נפשן, האָט דאָך דער געדאַנק אַז איר ווידערווילן איז אים שוין עגאַל, פריילין מאַריניאַן גערייצט. איצט האָט זיך איר געדאַכט, אַז פּאָלאַניעצקי מוז פונדעסטוועגן טריומפירן איבער איר טעות בנוגע צו מאַשקאָן און איבער דעם, וואָס זי האָט, ווי די מעשה זאָל נישט זיין, ביז דאָ נישט לאַנג געהאַט אַן אויסוואַל צווישן מאַשקאָן און אים, איצט אָבער האָט זי שוין נישט און בלייבט אין אַ ביסל אַ דערנידעריקטער פאַרלאַזנקייט.

ער ווידער איז ווייט געווען פון אַזעלכע געדאַנקען. ער איז געווען טאַקע צופרידן, וואָס מאַריניאַ וועט זיך איבערצייגן, אַז אויפהייבנדיק מאַשקאָן איבער אים, האָט זי געהאַט אַ גרויסן טעות, אָבער ס'האָט אים נישט געחלומט צומאָל זיך צו פרייען, אָדער טריומפירן צוליב איר פאַראיינזאַמקייט, מחמת ער איז יעדער רגע, נאָכמער ווי ווען עס איז, גרייט געווען צו עפענען זיינע אָרעמס, זי צוצודריקן צו זיין ברוסט און ליב צו האָבן. ער האָט געאַרבעט שטאַרק אפילו פאַרביסן איבער דעם צו צעברעכן אין זיך דאָס געפיל, ער האָט עס אָבער אויסשליסלעך געטון פאַר דעם, מחמת ער האָט נישט געזען אין דעם פאַר זיך קיין שום האָפנונג, און האָט געהאַלטן פאַר אַ פחיתות-הכבוד פאַר זיך, אַלס מאַנספּיל אַריינצולייגן אַלע כוחות פון האַרץ און נשמה אין אַ נישט קעגנזייטיקן געפיל. ער האָט לויט זיין אייגענעם אויסדרוק געוואָלט „זיך נישט לאָזן" און ווי ווייט ער האָט געקענט, האָט

ער זיך נישט געלאָזט, ער האָט אָבער אויסגעצייכנט פֿאַרשטאַנען, אַז אַזאַ קאַמף מאַטערט אויס, שעפּט אויס, און ווען עס ענדיקט זיך אפֿילו מיט נצחון, ברענגט עס, אָנשטאָט גליק, פּוסטקייט. אַחוץ דעם איז ער געווען ווייט פֿון נצחון. נאָך גרויס מי איז ער ענדלעך געקומען צו דעם בלויז, אַז זיין געפֿיל האָט זיך צונויפֿגעמישט מיט עגמת-נפש. אַזאַ ברויזונג מאַכט טאַקע אַ תּל פֿון דער ליבע, פּשוט פֿאַר דעם, ווייל עס פֿאַרסמט זי און מיט דער צייט האָט זי געקענט פֿון איר אַ תּל מאַכן אויך אין פּאַלאַניעצקיס האַרץ. אָבער דערווייל וואָס פֿאַר אַ נישטיקער רעזולטאַט! איצט זיצנדיק נישט ווייט פֿון מאַריניאַן און קוקנדיק אויף איר פּנים און קאָפּ, וואָס איז געווען באַלויכטן מיט אַ בלאַסן שיין פֿון לעמפּל, האָט ער באַ זיך אין האַרצן געזאָגט: „ווען זי זאָל נאָר וועלן!" דער דאָזיקער געדאַנק האָט אים צעבייזערט, וועלנדיק אָבער זיין מיט זיך אויפֿריכטיק, האָט ער געמוזט מודה זיין, אַז ווען זי זאָל נאָר וועלן, וואָלט ער צו אירע פּיס זיך געבויגן מיט דער גרעסטער גרייטקייט. סאַראַ נישטיקער רעזולטאַט דעריבער, סאַר אַן אומוועג! ער האָט גלייכצייטיק געפֿילט, אַז דאָס מיספֿאַרשטענדניש צווישן זיי איז זיך אַזוי צעוואַקסן, אַז ווען מאַריניאַ זאָל אפֿילו וועלן, אַז אַזעלכע מינוטן, ווי זיי האָבן פֿאַרבראַכט אין קזשעמיען זאָלן זיך אומקערן, איז איר אייגנליבע אין די מו״א, אַז זי זאָל נישט בלייבן לגבי זיך אַליין אין אַ סתירה, וואָלטן איר דאָס מויל פֿאַרמאַכט. זייער באַציִונג צווישן זיך האָט זיך שוין אַזוי פֿאַרפּלאָנטערט, אַז זיי וואָלטן גיכער זיך נאָך געקענט ליב קריגן, ווי קומען צו עפּעס אַ הסכם.

נאָך אַ קורצן שמועס האָט אָנגעהויבן צווישן זיי הערשן אַ שטילקייט וואָס פֿלעגט בלויז איבערגעריסן ווערן דורכן קראַנקן קינדס אָטעמען און דורך דעם לייכטן און אומעטיקן קלאַנג פֿון די שויבן, אין וועלכער ס'האָט געקלאַפּט דער דראָבנער רעגן, אינדרויסן איז געוואָרן אַ פייכטע האַרבסט-נאַכט, וואָס האָט מיטגעבראַכט מיט זיך צוגעדריקטקייט, טרויער, פּעסימיזם און אַפּאַטיע, טרויעריק האָט אויך אויסגעזען דאָס צימער, וואָס אין זיינע חושכדיקע ווינקלען האָט אויסגעזען לויערט דער טויט, געשוו-

מען איז אַ שעה נאָך אַ שעה, וואָס אַמאָל פּאַמעלעכער. פּאָלאַניעצקין האָט פּלוצלינג באַהערשט שלעכטע פּאָרגעפילן. ער האָט אַ קוק געטון אויף ליטקאַן און ס'האָט זיך אים מיטאַמאָל אויסגעוויזן פאַר אַ משוגעת די השערה, אַז זי קען נאָך לעבן. בחנם דאָס וואַך זיין! אומזיסט די האָפנונגען! בחנם דאָס נאַרן זיך! דאָס קינד מוז שטאַרבן! עס מוז אַלץ מער, וואָס מער ס'איז טייער, זיס, וואָס מער ס'איז געליבט! נאָר איר וועט גיין עמיליא — און שפּעטער וועט זיין אַן אמת האָפנונגסלאָזער חלל! וואָס פאַר אַ לעבן איז עס! ער, פּאָלאַניעצקי, האָט די צוויי איינציקע באַשעפענישן אויף דער וועלט, וואָס האָבן אים ליב, פאַר וועלכע ער איז עפּעס, מוז ער זיי נאַטירלעך פאַרלירן! לעבן זיי — האָלט נאָך געוועזן אין וואָס זיך אָנצוכאַפּן אין לעבן, אָן זיי — בלייבט אייטלקייט און עפּעס אַ בלינדע צוקונפט, אַ טויבע, נאַרישע, מיט אַ פּרצוף פון אַן אידיאָט...

דער ענערגישסטער מענטש דאַרף, אַז עמעץ זאָל אים ליב האָבן, אַנישט פילט ער אין זיך דעם טויט און זיין ענערגיע ווערט געווענדעט קעגן דעם לעבן. אַזאַ מינוט איז געקומען אויף פּאָלאַניעצקין. „איך ווייס נישט, סוף-כל-סוף, פאַרוואָס זאָל איך זיך נישט לאָזן אַ קויל אין קאָפּ אַריין — האָט ער אַ טראַכט געטון — נישט אויס יאוש נאָך זיי, נאָר צוליב דער אייטלקייט אָן זיי. אויך דאָס לעבן דאַרף ווערן אַן אומזין, סיידן אויס נייגעריקייט, ווי ווייט עס קען דערגיין!

אָבער דער דאָזיקער געדאַנק איז געקומען צו אים נישט אַלס אַ כוונה. דאָס איז גיכער געווען אַ צוביינדלעכקייט פון די מענטשלעכע אומגליקן, וואָס ציט זיך איין; אַ רגע פון כעס, וואָס זוכט קעגן וועמען זיך צו ווענדן. און פּאָלאַניעצקין האָט ער זיך פּלוצלינג געווענדעט קעגן מאַריניאַן. ער האָט אַליין נישט געוווּסט, פאַרוואָס עס האָט זיך אים פּלוצלינג אויסגעוויזן, אַז אַלדאָס בייז, וואָס עס קומט פאָר, שטאַמט פון איר, אַז זי האָט אַריינגעטראָגן אין זייער קרייז ווידערווילן, וואָס איז נישט געווען, עגמת-נפש, וואָס איז נישט געווען, אַז זי האָט עפּעס געוואָרפן אַ שטיין אין זייער גלאַט וואַסער אַריין און די כוואַליע, צעשפּרייטנדיק זיך וואָס

אַמאָל מער, נעמט אַרום נישט בלויז אים, נאָר אויך פרוי עמיליאַן מיט ליטקאָן, אַלס אַ מענטש, וואָס רעגירט איבער זיך מיטן שכל, נישט מיט די נערוון, האָט ער פאַרשטאַנען די גאַנצע נישטיקייט פון אַזעלכע מינים פאָרווורפן, דאָך האָט ער נישט געקענט ביישטיין די דערמאַנונג, אַז איידער מאַריניאַ איז געקומען, איז אַלץ געווען בעסער, אויף אַזוי פיל אַפילו בעסער, אַז דעם עבר האָט ער געקענט האַלטן פאַר אַ גליקלעכן פעריאָד אין זיין לעבן. ער האָט דאַמאָלס ליב געהאַט נאָר ליטקאָן מיט אַזאַ ליכטיק, פאָטערלעך געפיל, וואָס האָט נישט געקענט ברענגען און נישט געברענגט קיין איין רגע עגמת-נפש. ווער ווייסט דעריבער, צי ער וואָלט מיט דער צייט נישט מסוגל געווען ליב צו קריגן פרוי עמיליאַן! זי האָט לעולם נישט געהאַט פאַר אים קיין אַנדערע געפילן, ווי פריינטשאַפט, אָבער אפשר בלויז פאַר דעם, ווייל ער האָט קיין אַנדערע נישט פאַרלאַנגט. טיילמאָל זאָגן זיך איידעלע פרויען אָפּ פון געפילן, וואָס טרעטן איבער דעם גורל פון פריינטשאַפט, כדי נישט צו באַשווערן און צו פאַרפלאָנטערן דאָס לעבן פון עמעצן וועלכער וואָלט געקענט, אָבער וויל נישט זיין טייער. דאַמאָלס, ליגט אין דער טיף פון זייער נשמה אַ באַהאַלטענער טרויער, זיי געפינען אָבער מחזקות און טרייסט אין דער האַרציקייט, וואָס די פריינטשאַפט דערלויבט.

פּאָלאַניעצקי, דערקענענדיק מאַריניאַן, האָט איר אָוועקגעגעבן איבער דעם בעסטן טייל פון זיינע געפילן. צוואָס? פאַרוואָס? באַר זיך אַליין צו פייניקן. איצט, צום גאַנצן אומגליק-צו, האָט ליטקאַ, וועלכע איז געווען דער איינציקער שטראַל אין זיין לעבן, גע- האַלטן באַם שטאַרבן, אָדער יעדע רגע געקענט זיין טויט. פּאָלאַניעצקי ווידער האָט זיך אין איר איינגעקוקט און האָט בא זיך אין האַרצן צו איר אַ זאָג געטון:

— בלייב דו כאָטש, קינד לעבן! דו ווייסט גאָרנישט, ווי נייטיק דו ביסט אי מיר, אי דיין מאַמען. זאָל גאָט היטן, וואָס פאַר אַ לעבן עס וועט זיין אָן דיר, טייער באַשעפעניש?

פּלוצלינג האָט ער באַמערקט, אַז דעם מיידעלעס אויגן קוקן אויף אים.

ער האָט אַ רגע געטראַכט, אַז עס דאַכט זיך אים און נישט. געוואַגט זיך אַ ריר צו טון, די קליינע אָבער האָט אָנגעהויבן שמייכלען און ענדלעך אַרויסגעשעפּטשעט:

— הער סטאַך...

— דאָס בין איך, ליטוש! ווי פילסטו דיך?

— גוט, און וווּ איז די מאַמע?

— זי קומט תּיכּף. מיר האָבן שטאַרק מלחמה געהאַלטן מיט איר, אַז זי זאָל גיין שלאָפן און האָבן זי קוים צוגערעדט.

ליטקאַ האָט אויסגעדרייט דעם קאָפּ, און באַמערקנדיק פריילין מאַריניאַן, האָט זי אַ זאָג געטון:

— אַ, דאָס איז די מומע מאַריניאַ?

פון אַ געוויסער צייט אָן האָט איר די קליינע געזאָגט: מומע.

פריילין מאַריניאַ האָט זיך אויפגעהויבן און נעמענדיק דאָס פלעשעלע, וואָס איז געשטאַנען אויפן נאַכט־שענקל, האָט זי באַם שיין פון לעמפל גענומען אַרויפגיסן טראָפּנס אויפן לעפעלע, דערנאָך האָט זי זיי דערלאַנגט ליטקאַן, און ווען דאָס מיידעלע האָט געענדיקט טרינקען, האָט זי צוגעדריקט די ליפן צו איר שטערן.

ס'איז אַנטשטאַנען אַ רגע פון שווייגן, דערנאָך האָט דאָס קינד אַ זאָג געטון, ווי צו זיך אַליין:

— מען דאַרף נישט וועקן די מאַמען.

— ניין; קיינער וועט זי נישט וועקן — האָט געענטפערט פּאַלאַניעצקי — אַלץ וועט זיין אַזוי ווי ליטקאַ וויל.

און ער האָט אָנגעהויבן גלעטן איר הענטל, וואָס איז געלעגן אויף דער קאָלדרע.

זי ווידער האָט געקוקט אויף אים, חזרנדיק נאָך איר שטייגער נאָך:

— הער סטאַך... הער סטאַך...

אַ ווײַלע האָט זיך געדאַכט, אַז זי וועט אַנטשלאָפן ווערן. דאָס קינד אָבער האָט געטראַכט משמעות וועגן עפּעס מיט גרויס

אָנשטרענגונג, מחמת די ברעמען זיינע האָבן זיך געהויבן אינדער-הייך; ענדלעך האָט זי, אויפעפנדיק די אויגן, אָנגעהויבן איינס נאָך דעם אַנדערן קוקן אויף פּאָלאַניעצקין און אויף פריילין מאַריניאַן.

אין צימער האָט זיך געהערט בלויז דאָס קלאַפּן פונם רעגן אין די שויבן.

— וואָס איז דיר, קינדלעבן? — האָט אַ פרעג געטון פריילין מאַריניאַ.

זי ווידער, פאַרלייגנדיק די הענט, האָט מיט אַ שטים קוים צו הערן אַרויסגעשעפּטשעט:

— איך האָב צו דער מומע מאַריניאַ אַ גרויסע, גאָר אַ גרויסע בקשה, איך דערוועג זי אָבער נישט אַרויסצוזאָגן.

— זאָג, מיין ליבע! כ'וועל אַלץ טון, וואָס דו וועסט וועלן.

דעמאָלט האָט דאָס מיידעלע זי אָנגעכאַפּט פאַר דער האַנט און צודריקנדיק עס צו די ליפּן, אַרויסגעשעפּטשעט:

— די מומע מאַריניאַ זאָל ליב האָבן הער סטאַכן.

אין דער שטילקייט, וואָס איז נאָך די ווערטער אַנטשטאַנען, האָט מען געהערט בלויז דעם מיידעלעס אַ ביסל שנעלערן אָטעם; ענדלעך האָט זיך פריילין מאַריניאַס רויקע שטים אָפּגערופן:

— גוט, מיין ליבע!

פּאָלאַניעצקין האָט פּלוצלינג אָנגעכאַפּט אַ ספּאַזם פון געוויין פאַרן גאָרגל. אַלץ מיט פריילין מאַריניאַן בתוכם איז אים פאַרשווונדן פון די אויגן לגבי דעם קינד, וואָס האָט אין אַזאַ רגע, אַ קראַנקס, אַן אָנמעכטיקס און פנים-אל-פנים מיטן טויט, געטראַכט נאָר וועגן אים.

ליטקאַ ווידער האָט ווייטער געפרעגט:

— און די מומע וועט חתונה האָבן מיט הער סטאַכן?

אינם שיין פון בלויען לעמפּל האָט פריילין מאַריניאַס געזיכט אויסגעזען זייער בלאַס, די ליפּן אירע האָבן געציטערט, זי האָט אָבער, נישט וואַקלנדיק זיך, געענטפערט.

— יאָ, ליטוש.

דאָס מיידעלע האָט אַ צווייט מאָל צוגעטראָגן איר האַנט צו די ליפּן. איר קעפּל איז אַראָפּגעפאַלן אויפן קישן און זי איז אַ צייט געלעגן מיט פאַרמאַכטע וויִעס, אין אַ ווײַלע אַרום זענען אָבער צוויי טרערן אַראָפּגערינען איבער אירע בעקלעך.

ס׳איז אַנטשטאַנען איצט נאָך אַ לענגערע שטילקייט. דער רעבן האָט געקלאַפּט אין די שויבן. פּאָלאָגיעצקי און פרײַלין מאַריניאַ זענען געזעסן אָן באַוועגונג, נישט קיין קוק געטון אויף זיך, ווי זיי וואָלטן אַנטשלאָפן געוואָרן. זיי האָבן בלויז געפילט, אַז זייער גורל איז די נאַכט באַשלאָסן געוואָרן, זיי זענען אָבער געווען ווי צעטומלט פון דעם, וואָס עס איז געשען. אין דעם תוהו־ובוהו פון געדאַנק און געפיל האָט קיינס פון זיי נישט געקענט זיך אָפּגעבן קיין חשבון, נישט באַשטימען, וואָס עס טוט זיך מיט אים.

אינם שווייגן, אינם אינסטינקטיוון שווייגן, נישט אַ קוק צו טון אַ מאָל זיך אין די אויגן, האָט איין שעה אַנגעהויבן שווימען נאָך דער אַנדערער. דער זייגער האָט געשלאָגן האַלב־נאַכט, באַלד דעם איינס אַ זייגער; אַנטקעגן צוויי האָט פרוי עמיליאַ זיך אַרײַנגערוקט, ווי אַ שטן אין צימער אַרײַן.

— זי שלאָפט? — האָט זי אַ פרעג געטון.

— ניין, מאַמעשי — האָט געענטפערט ליטקאַ.

— ס׳איז דיר גוט?

— יאָ, מאַמעשי.

און ווען פרוי עמיליאַ האָט זיך געזעצט לעבן איר אויפן בעט, האָט די קלײנע אַרומגענומען מיט די הענטלעך איר האַלדז און טוליענדיק איר בלאָנד קעפּל צו איר ברוסט, האָט זי אַ זאָג געטון:

— איצט, מאַמעשי, ווייס איך, אַז אַ קראַנק קינד בעט עפּעס, זאָגט מען עס קיינמאָל נישט אָפּ.

און זי האָט אַ צייט נאָך זיך געטוליעט שווייגנדיק צו דער מוטער. דערנאָך האָט זי, צ׳ענדיק יעדער וואָרט באַזונדער, ווי עס טוען עס שלעפעריקע קינדער, אָדער זייער אָפּגעשוואַכטע, אַ זאָג געטון:

— הער כטאָך וועט שוין מער נישט זיין טרויעריק, איך וועל דער מאַמעשי זאָגן פּאַרוואָס...

אָבער איר קעפּל האָט אָנגעהויבן שווער ווערן אויף דער מוטערס ברוסט און פרוי עמיליאַ האָט דערפילט אַ קאַלטן שווייס, וואָס איז אַרויסגעטרעטן אויף דעם קינדס הענטלעך און שלייפן.

— ליטויש! — האָט זי אויסגעשריגן מיט אַ שטילער, דער־שראָקענער שטים.

און דאָס מיידעלע האָט אָנגעהויבן רעדן:

— ס'איז מיר אַזוי מאָדנע! עפּעס אַזוי שוואַך...

אירע געדאַנקען האָבן משמעות אָנגעהויבן זיך מישן, מחמת זי האָט אין אַ ווײַלע ווידער אַרום גערעדט:

— אָ! אַ ים פּליסט! אַזאַ גרויסער ים און מיר שווימען אַלע אויף אים. מאַמע, מאַמע!...

און ס'איז ווידער געקומען אַן אָנפאַל, אַ שרעקלעכער, אַן אומדערבאַרמדיקער. דעם מיידעלעס קערפּער האָט זיך אויסגע־צויגן אין קאָנוווּלסיעס און די אייגן זענען באַ איר פון קאָפּ אַרויס. ס'איז שוין נישט געווען שוין וואָס זיך צוגענאַרן. דער טויט איז אָנגעקומען, מען האָט אים געפילט אין דעם בלאַסן שיין פון לעמפּל, אין די חושכדיקע ווינקלען פון צימער, אין דעם קלאַנג פון די שויבן, אין וועלכער ס'האָט געקלאַפּט דער רעגן, אין דעם גערויש פונם ווינט, וואָס איז פול געווען מיט מוראדי־קע שטימען און געשרייען.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך אַ ריס געטון און געלאָפן נאָכן דאָק־טאָר; אין אַ פערטל שעה אַרום זענען זיי ביידע געקומען, נישט זיכער, צוליב דער פאַרמאַכטער טיר פון צימער, צי דאָס קינד לעבט נאָך, און זיי זענען תיכף פאַרשוווּנדן אין איר, פּריער פּאָלאַניעצקי, דערנאָך דער דאָקטאָר, וואָס האָט פון דער ערש־טער רגע אָן, וואָס מען האָט אים אַרויסגעצויגן פון בעט, געחזרט איין פראַזע:

— סיידן אַן אויפרעגונג, אָדער שרעק?

עטלעכע מענטשן פון דער דינערשאַפט, מיט פאַרשלאָפענע

אין דערשראָקענע פּנימער, האָבן זיך פאַרזאַמלט בײַ דער טיר צוהערנדיק זיך — און אין דער גאַנצער וווינונג איז אַנטשטאַנען אַ לאַנגע, ווי בליי, שווערע שטילקייט.

ענדלעך האָט זי מאַרינײַאַ איבערגעריסן, וועלכע איז די ערשטע אַרויס פון דעם פאַרמאַכטן צימער, מיט אַ בלאַס ווי לייוונט געזיכט, און האָט מיט אַ ציטערדיקער שטים שנעל אַ זאָג געטון:

— וואָסער פּאַר דער מאַדאַם! דאָס קינד איז געשטאָרבן!

XIX.

דער האַרבסט שמייכלט צו די מענטשן אין די לעצטע טעג זײַנע נאָך טײַלמאָל זייער טרויעריק, אָבער גלײַכצײַטיק אויך מילד, ווי אַ פֿרוי, וועלכע שטאַרבט אויף שווינדזיכט. אין אַזאַ שיינעם טאָג טאַקע איז אויסגעפֿאַלן ליטקאַס לוויה. ס'איז דאָ אין דעם אַ ווייטיק, וואָס איז אויסגעמישט מיט אַ געוויסער טרייסט, וואָס די מענטשן, וועלכע בלײַבן איבער, טראַכטן און פֿילן ווייטער פֿאַר זייערע פֿאַרשטאָרבענע. פּאָלאַניעצקין, וועלכער האָט זיך מתעסק געווען מיט דער לוויה, האָט דער־אָזיקער שיינער און טרויעריקער טאָג דורכגענומען מיט נאָך אַ גרעסערן צער, אָבער אַ־מעסטנדיק זיך דעם קינדס געפֿילן, האָט ער אַ טראַכט געטון, אַז דאָס קינד וואָלט זיך טאַקע אַזאַ טאָג געווונטשן — און ער האָט אין דעם געפֿונען אַ געוויסע דערלײַכטערונג. ביז דער מינוט האָט ער ממש נישט געקענט אויסמעסטן די טיפֿקייט פֿון זײַן צער. אַזאַ באַוווסטזיין קומט שפּעטער און הייבט זיך אָן ערשט דאַמאָלס, ווען דאָס געליבטע וועזן בלײַבט איבער אויפֿן בית־עולם, און דער מענטש קערט זיך אַליין אום אינם פּוסטן הויז

אַרײַן. אַ חוץ דעם האָבן די לוויה-ענינים צוגענומען בײַ פּאָלאַניעצקין די גאַנצע צײַט זײַנע. דאָס לעבן איז אַרומג ערינגלט מיט אַזעלכע פֿאָרמען און האָט אַפֿילו אַזאַ פּשוטן אַקט, ווי ס'איז דער טויט, אויך באַשווערט. פּאָלאַניעצקי האָט נאָך געוואָלט מיט ליטקאַן דעם לעצטן חסד טון, מיט וואָס, איבעריקנס, עס איז נישט געווען ווער עס זאָל זיך פֿאַרנעמען. אַלע פּרוזשינעס פֿון לעבן, אויפֿן גרונט פֿון וואָס דער מענטש לעבט, באַשליסט און טוט, זענען בײַ פּרוי עמיליאַן דורכן קינדס טויט געוואָרן אונטערגעשניטן. דער ווינט האָט זיך דאָסמאָל אויסגעוויזן שטאַרקער צו זײַן פֿאַר דער וואָל פֿונם שעפּעלע. צום גליק אָבער דערהרגענען גרויסע יסורים זיך אַליין, מחמת זיי אַטראָפֿירן דאָס מענטשלעכע האַרץ. אַזוי איז געשען מיט פּרוי עמיליאַן. פּאָלאַניעצקי האָט באַמערקט, אַז דער עיקר אויסדרוק פֿון איר געזיכט און אויגן איז געווען אַן אין סופֿיקער פֿאַרגליווערטער פּחד. פּונקט ווי ס'איז אין אירע אויגן נישט געווען קיין טרערן, אַזוי האָט זי אויף די ליפּן נישט געהאַט קיין רייד. נאָך עפּעס אַ טראַגיש און גלייכצײַטיק אַ קינדיש געפֿליסטער, וואָס האָט עדות געזאָגט, אַז איר געדאַנק איז נישט משיג איר אומגליק, נאָר דרייט זיך אַרום קליייניקייטן, וואָס באַגלייטן עס. כאַפּט זיך אָן אין זיי און רינגלט זיי אַרום מיט אַזאַ זאָרג, ווי דאָס קינד וואָלט נאָך געלעבט. אין צימער, וואָס איז פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ טרויער-חדר, האָט ליטקאַן, וואָס איז צווישן בלומען אויף אַן אַטלאַסן קישן ווי אַנטשלאָפֿן געוואָרן, קיין זאַך נישט געקענט פֿעלן; דערווײַל האָט דאָס קינדיש-געוואָרענע פֿון ווייטיק מוטערלעכע האַרץ זיך כסדר געווענדט קעגן דעם, וואָס דעם קינד האָט געקענט פֿעלן. ווען מען האָט זי געפּרוווט אָפּרייסן פֿונם קינדס קערפּער, האָט זי קיין ווידערשטאַנד נישט געשטעלט, נאָר פֿאַרלוירן דאָס לעצטע ביסל באַוווסטזײַן און אָנגעהויבן קרעכצן, ווי מען וואָלט איר איבערן כּוח וויי געטון.

פּאָלאַניעצקי און פּוואַסטאָווסקי, דעם מאַנס ברודער, וואָס איז געקומען צוליב דער לוויה, האָבן געפּרוווט זי אַרויספֿירן אין דער מינוט, ווען מען האָט ליטקאַן צוגעדעקט מיט דער דעק

פון טרומנע; בשעת פרוי עמיליאַ האָט אָנגעהויבן רופן די קליינע באַם נאָמען, האָט זיי ביידע אויסגעפּעלט דרייסטקייט. ענדלעך האָט די לוויה, צווישן פאַקלען, געריירט פון אָרט, ציענדיק נאָך זיך אַ גרויסן עק עקיפּאַזשן, וואָס האָט פאַר זיך געהאַט גלחים און אַ טרויעריק געזאַנג, און איז געווען אַרומגערינגלט פון אַ מחנה נייגעריקע, וואָס זעטיקן אַן אַזוי אין די מאָדערנע שטעט די אויגן מיט מענטשלעכע יסורים, ווי מען האָט אין די אַמאָליקע צייטן געזעטיקט זיי מיט בלוט אין די צירקן. פרוי עמיליאַ, געפירט פונם מאַנס ברודער, האָבנדיק באַ דער זייט מאַריניאַן, איז נאָכגעגאַנגען לעבן קאַראַוואַן, מיט אַ טרוקן און גייסטלאָז געזיכט. אירע אויגן האָבן איצט געזען בלויז איין דעטאַל און דער געדאַנק איז בלויז מיט אים געווען פאַרנומען. ס׳האָט אַזוי געטראָפן, אַז איין לעקל פון ליטקאַס בלאָנדינע זייער געדיכטע האָר איז פאַרבליבן אויסער דער טרומנע, פרוי עמיליאַ האָט דעם גאַנצן וועג, נישט אַראָפּגעלאָזט פון דעם קיין אויג, חזרנדיק אַלע רגע:

„אָ גאָט, גאָט! מען האָט דעם קינד די האָר צוגעדריקט!“

אין פּאַלאַניעצקין האָט דער צער, די מידקייט, די נערוועזיטעט צוליבן נישט שלאָפן — זיך פאַרוואַנדלט אין אַ געפיל פון אַזאַ אומדערטרעגלעכער משא, אַז מינוטנווייז האָט אים אָנגעכאַפּט אַן אומגעהייערער חשק זיך אומצוקערן פונם מיטן וועג, אַוועקגיין צו זיך און וואַרפן אויף דער סאָפע, נישט צו טראַכטן וועגן קיין זאַך, נישט צו וועלן גאָרנישט, נישט ליב האָבן קיינעם, נישט צו פילן קיין זאַך. דער דאָזיקער רעפלעקס פון עגאָיזם האָט אים גלייכצייטיק געחידושט און פאַרדראָסן אויף זיך אַליין; ער האָט אַגב געוווסט, אַז ער וועט זיך נישט אומקערן, אַז ער וועט דעם כוס אויסטרינקען ביזן דעק, אַז ער וועט גיין ביזן סוף, נישט בלויז דערפאַר, ווייל עס פּאַסט נישט אַנדערש, נאָר צוליב דעם, וואָס דער טרויער נאָך ליטקאַן און די צוגעבונדנקייט צו איר וועלן זיין שטאַרקער פאַרן עגאָיזם. ער האָט איצט אויך אויסגעצייכנט געפילט, אַז אַלע אַנדערע געפילן זענען געוואָרן איינגעשרומפּן, פאַרוועלקט, און ער פאַרמאָגט פאַר דער גאַנצער וועלט, לכל-הפּחות אין דער רגע, איין גרויסן גאָרנישט.

בכלל זענען זיינע רעיונות און געפֿילן אַריינגעפֿאַלן אין אַ פֿול־קאָמענעם כאַאָס, וואָס איז באַשטאַנען פֿון אויסערלעכע איינדרוקן, אין וועלכע ער האָט זייער איבערפֿלעכלעך זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, פֿון באַמערקונגען, וואָס ער האָט געמאַכט וועגן ווייסט צו־ליב וואָס און וואָס זענען לחלוטין מעכאַניש געוואָרן אויסגעמוטשעט מיט אַ געפֿיל פֿון צער און עגמת־נפֿש.

צייטנוויין פֿלעגט ער קוקן אויף די הייזער, לעבן וועלכע עס פֿלעגט פֿאַרבייגיין די לוויה און האָט באַטראַכט די קאָלירן; מינוטנווייז פֿלעגט אים אַריינפֿאַלן אין די אויגן אַ שילד פֿון אַ געוועלב, וואָס ער האָט דורכגעלייענט, נישט וויסנדיק צוליב וואָס ער טוט עס; דאָ האָט ער ווידער געטראַכט, וואָס די גלחים האָבן אויפֿגעהערט זינגען און וועלן באַלד אָנהייבן צוריק און האָט געוואַרט ביז עס וועלן אויפֿדאָסניי זיך אַ ריס טון די טרויעריקע שטימען, ווי מיט עפּעס אַ שרעק. צייטנוויין האָט ער סתם געטראַכט ווי אַ מענטש, וואָס וועקט זיך פֿון שלאָף, וויל זיך אָפּגעבן אַ חשבון פֿון דער ווירקלעכקייט:

„דאָס זענען הייזער — האָט ער געזאָגט צו זיך — דאָס זענען שילדן, דאָס איז דער ריח פֿון סמאָלע, פֿון די פֿאַקעלן און דאָרט אינדערהייך ליגט ליטקאַ און מיר גייען אויפֿן בית־עולם"... און פּלוצלינג האָט זיך אין אים אַ כוואַליע פֿון צער אַ ריס געטון נאָכן זיסן, ליבן קינד, נאָך דעם טייערן קעפּל, וואָס האָט אַזוי פֿיל מאָל צו אים געשמייכלט. ער האָט זיך דערמאָנט אָן איר פֿון די אַמאָליקע און לעצטע צייט; ער האָט זיך דער־מאָנט פֿון רייכנהאַל, בשעת ער האָט זי געטראָגן, אומקערנדיק זיך פֿון טומזע, און ווייטער אין דאָרף בײַ די ביגעלס, אין פֿרוי עמיליאַס וווינונג, ווען זי האָט געזאָגט, אַז זי וואָלט וועלן זיין אַ בעריאָזעלע — און ענדלעך, ווי זי האָט עטלעכע שעה פֿאַרן טויט געבעטן מאַריניאַן מיט אים חתונה צו האָבן. פּאָלאַניעצקי האָט נישט געזאָגט צו זיך פּשוט, אַז די קליינע ליטקאַ האָט זיך געליבט אין אים, ווי אַ דערוואַקסענע פֿרוי און אַז מאַכנדיק אים פֿאַר אַ חתן מיט מאַריניאַן, האָט זי געבראַנגט פֿאַר אַ קרבן, מחמת אינדעראמתן וואָלטן די נישט באַוווּסטזיניקע געפֿילן פֿון דעם מיי־

דעלע אויף אַזאַ אופן נישט געלאָזט זיך באַשטימען; ער האָט אָבער אויסגעצייכנט געפילט, אַז ס'איז עפּעס ענלעכס געווען און אַזאַ קרבן איז געבראַכט געוואָרן, אָבער עס איז געווען אַ פּועל־יוצא פון דעם טיפן און אומגעוויינטלעכן צוגעבונדנקייט, וואָס דאָס קינד האָט צו אים געפילט. היות די אבדה פון די טייערסטע מענטשן אפילו פילט מען על־פּי־רוב דורכן היזק, וואָס מען האָט פּערזענלעך, האָט פּאָלאַניעצקי איצט גענומען חזרן צו זיך: „דאָס איז געווען די איינציקע נשמה, וואָס האָט מיך באמת ליב געהאַט! איצט האָב איך קיינעם נישט אויף דער גאַנצער וועלט...“ און אויפהייבנדיק די אויגן צו דער טרומנע, צו דעם לעקל בלאָנדע האָר, וואָס האָט זיך געוויגט אין דער לופט, האָט ער אָנגעהויבן אָנרופן ליטקאַן מיט אַלע האַרציקסטע ווערטער, מיט וועלכע ער האָט זיך בנוגע איר באַנוצט באַם לעבן.

ענדלעך האָט ער דערפילט, אַז עס שטיקן אים די טרערן, מחמת דאָס איז אַ רוף און אַ ווידערקול. ס'איז פאַרהאַן עפּעס שניידנדיקס אין דער גלייכגילטיקייט פון געשטאָרבענע, בשעת אַ נפש, וואָס האָט געפילט יעדער וואָרט, יעדער בליק, ווערט גלייכגילטיק אַ ליבנדיקע — אייז קאַלט, אַ נאָענטן אין טאָג־טעגלעכן לעבן און די טייערסטע פון האַרץ — פייערלעך און ווייט. ס'וועט גאָרנישט העלפן דאָס חזרן צו זיך: „דער טויט! דער טויט!“ צוזאַמען מיטן גאַנצן ווייטיק, וואָס שטאַמט פון דער אבדה, פילט ער עפּעס נאָך אַ שניידנדיקע אַנטוישונג, עפּעס אַ האַרציקע עוולה, וואָס דער טויטער קערפּער האָט געטון, וואָס בלייבט טויב אויף אונדזערע יסורים און אונדזער סוף. — פּאָלאַניעצקי האָט אויפן דעק פון דער נשמה אויך געהאַט אַ געפיל, אַז ליטקאַ, אַוועקגייענדיק פון אים און אָפּטרעטנדיק אינם לאַנד פון טויט, האָט אים געטון, ווי אַן עוולה, און זי איז פון אַ נאָענט וועזן אים געוואָרן ווייט, פון היימיש־אָפיציעל — עפּעס ווייט, הויך, הייליק, און גלייכצייטיק אינגאַנצן גלייכגילטיק צו דער מוטערס יאוש אין צום טיפן פאַראיינזאַמקייט פונעם נאָענטן פריינט. אין פּאָלאַניעצקיס דאָזיקן געפיל איז געווען אַ סך עגאָיזם, אָדער ווען נישט דער עגאָיזם, וואָס האָט קודם־כּל די אייגענע אבדה און די

אייגענע עלנטקייט אין זין — וואָלטן מענטשן, בפרט נאָך די, וואָס גלייבן אין יענער וועלט און אין גליק נאָכן טויט, גישט באַדויערט קיין געשטאָרבענע.

די לוויה איז אַרויס ענדלעך פון שטאָט אויף אָפענערע און ליכטיקערע שטחים, און נאָך דער ראָגאַטקע האָט זי זיך גערוקט לענגאויס דער מויער פונם בית עולם, וואָס איז געווען באַצירט מיט גירלאַנדעס בעטלערס און גירלאַנדעס אימאָרטעלן און באַדלביימער, וואָס זענען באַשטימט פאַר די קברים. שורות גלחים אין ווייסע כלי־קודש, די קברות־לייט מיט פאַקעלן, דער קאַראַוואַן מיט דער טרומנע און די מענטשן, וואָס גייען נאָך זיי, האָבן זיך פאַרהאַלטן פאַר'ן טויער, נאָכדעם האָט מען אַראָפּגענומען ליטקאַן און פּאָלאַניעצקי, בוקאַצקי, כוואַסטאָווסקי און ביגעל האָבן זי געטראָגן צום פּאָטערס קבר.

די שטילקייט אין חלל, וואָס ווערט ערשט נאָך יעדער לוויה איבערהיים אויף די מענטשן, וועלכע קערן זיך אום פון פרישע קברים, האָט דאָסמאָל אויסגעוויזן, אַז עס הענגט זיך שוין אָן אויפן בית־עולם. דער טאָג איז געווען אַ לויטערער, אַ בלאַסער, פון די ביימער זענען דאָ און דאָרט אַראָפּגעשווומען אָן גערויש געל־געוואָרענע בלעטער; די צאָל מלוים איז ווייניקער געוואָרן צווישן די ברייטע בלאַסע שטיינער, וואָס זענען פאַרזייעט געווען מיט צלמים, ס'האָט זיך געדאַכט, אַז זיי האָבן גאָר קיין סוף נישט, ווי דאָס בית עולם וואָלט באמת זיך טאַקע עפענען אין אין־סוף אַריין. די שוואַרצע ליידיקע ביימער, מיט צונויפגעבויגענע קרויכנען פון דינע און ווי אין שיין צעלאָזטע צווייגלעך גרויע און ווייסע מצבות, ענלעכע צו געשפּענסטער, פאַרוויקלטע בלעטער, וואָס האָבן באַדעקט די לאַנגע און גלייכע אַלעען, — אַלץ צוזאַמען האָט באמת געמאַכט אַן איינדרוק פון עפּעס עליזעישע פעלדער, וואָס זענען פול מיט טיפער רו, אָבער אויך מיט טיפער און פאַרשלאָפענער מעלאַנכאָליע, מיט עפּעס „קאַלטע און טרויעריקע ערטער”, וועגן וועלכע עס האָט געטרוימט דעם צעזאַרס טרויעריקער קאָפּ און צו וועלכע עס האָט איצט באַדאַרפט קומען נאָך איין „animula vagula”.

די טרומנע איז ענדלעך שוין געבליבן פאַרן אָפענעם קבר. עס האָט זיך דערהערט דאָס האַרצרייסנדיקע „Requiem aeternam" און נאָכדעם: „Anima ejus" פּאָלאַניעצקי האָט דורך דעם תּוהו-ובוהו פון זיינע געדאַנקען און איינדרוקן און דורכן פאַרהאַנג פון זיין אייגענעם צער געזען, ווי אין חלום, פרוי עמיליאַס פאַרשטיינערט פּנים און אירע גלעזערנע אויגן, מאַריניאַס טרערן, וואָס האָבן אים אין דער מינוט געאַרט, בוקאַצקיס בלאַסע בליקן, וואָס פון זייערע שטריכן האָט מען בולט געקענט זען, אַז זיין לעבנס-פילאָזאָפיע, נישט האָבנדיק גאָרנישט צו טון אויפן בית-עולם, האָט אים פאַרלאָזט פאַרן טויער — און די טרומנע מיט ליטקאַן. בשעת מען האָט געוואָרפן אויף דער דעק אַ גאָרשטש זאַמד, האָט ער אויך נאָכגעטון, בשעת ווידער מען האָט נאָכן אַראָפּלאָזן די טרומנע אויף פּאַסן אין דער טיף פון קבר, פאַרמאַכט די שטיינערנע טיר, האָט אים ווידער עפּעס אָנגעכאַפּט באַם גאָרגל, אַזוי אַז אַלץ, וועגן וואָס ער האָט געטראַכט און וועגן וואָס ער האָט זיך הײַנט אָפּגעגעבן אַ דין-וחשבון, איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין איין גרויסן חלל. אין האַרצן באַ זיך האָט ער געחזרט די פּשוטע ווערטער: „צום ווידערזען, ליטוש!" וואָס האָבן שפּעטער, ווען ער האָט זיך אין זיי דערמאָנט, אויך אויסגעזען אים, ווי גאָרנישט, לגבי דעם גייסטיקן שטורעם, וואָס האָט אים געפּייניקט — און פּטור. די מלווים האָבן אָנגעהויבן שיטערער און צעגאַנגען ווערן. פּאָלאַניעצקין האָט אין אַ קורצע צייט אַרום אויפגעוועקט אַ ווינט, וואָס האָט גענומען אָניאָגן פונדערווייטנס, פון צווישן די צלמים. לעבן קבר האָט ער איצט באַמערקט פרוי עמיליאַן מיט מאַריניאַן, די ביגעלן, וואַסקאָווסקין מיט ליטקאַס פעטער — ער האָט בדעה געהאַט אָוועקצוגיין דער לעצטער — און האָט געוואַרט, חזרנדיק באַ זיך אין האַרץ ווידער די ווערטער: „צום ווידערזען, ליטוש!" — און טראַכטנדיק וועגן טויט, וועגן דעם, אַז ער וועט אויך מוזן קומען אין דער שטאָט פון מצבות און אַז דאָס איז אַן אָקעאַן, אין וועלכן עס וועלן אַריינפליסן אַלע געדאַנקען, באַמיִונגען, געפילן... ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן איצט, ווי ער און אַלע, וואָס זענען דאָרט געשטאַנען

באַ דעם קבר אָדער זענען אַוועק, זענען געווען אויף אַ שיף, וואָס איילט אויפן וועג גלייך אין אָפּגרונט אַריין. וועגן יענער וועלט האָט ער אין דער רגע נישט געטראַכט.

דערווייל האָט אָנגערוקט אַ שנעלער האַרבסטיקער בין-השמשות. די צלמים זענען געוואָרן נאָך בלאַסער. דער אַלטער פּראָפעסאָר און כוואַסטאָווסקי האָבן צוגעפירט פרוי עמיליאַן צו דער טיר פון בית-עולם, אָן שום ווידערשטאַנד פון איר זייט. פּאָלאַניעצקי האָט נאָכאַמאָל איבערגעחזרט: „צום ווידערזען, קינד לעבן!“ און איז אַוועק.

באַם טויער האָט ער אַ טראַכט געטון:

— אַ גליק, וואָס די מוטער איז נישט באַם באַוווּסטזיין, וואָס פאַר אַ שרעקלעכער געדאַנק, אַז דאָס קינד איז געבליבן אַליין! די טויטע פאַרלאָזן אונדז, אָבער מיר פאַרלאָזן אויך זיי.

פונדערווייטנס האָט ער דערזען די קאַרעטע, אין וועלכער פרוי עמיליאַ איז אָפּגעפאָרן — און ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז דערדאָזיקער סדר-העניינים אויף דער וועלט האָט אין זיך עפּעס פאַרדריסלעכס.

אַליין אָבער, איינשטייגנדיק אין דער דראָזשקע, האָט ער איבערגעלעבט רגעס פון עגאָיסטישער דערלייכטערונג, וואָס האָט געשטאַמט פון געפיל, אַז עס האָט זיך געענדיקט עפּעס אַ פּייַנלעכער און שווערער אַקט, נאָך וואָס עס קומט אָפּרו. נאָכן צוריקקערן זיך, האָט אים זיין אייגענע דירה אויסגעזען אייטל, אָן אַ שטראַל פון פרייד, אָן האַפנונג און היטערקייט; ווען ער האָט אָבער באַ דער טיי זיך אויסגעצויגן אויף דער סאָפע, — האָט אים אַ חיה־שע הנאה באַהערשט פונם אָפּרו נאָך דער אַרבעט; — דאָס געפיל פון דערלייכטערונג, אפילו פון הנאה צוליב דעם, וואָס די לוויה האָט זיך געענדיקט און ליטקאַ איז שוין באַהאַלטן, האָט אים אַ צווייט מאָל באַהערשט. ער האָט זיך דאַמאָלס דערמאָנט די מיינונג פון עפּעס אַ דענקער: „איך קען נישט קיין פאַרברעכער, איך קען בלויז אָרנטלעכע מענטשן און זיי זענען אויך הערלעך“. פּאָלאַניעצקי האָט אין דער רגע אויסגעזען באַ זיך עקל-האַפט.

אין אָוונט האָט ער זיך דערמאָנט, אַז מען דאַרף פונ־דעסטוועגן זיך דערוויסן וועגן פרוי עמיליאַן, וועלכע מאַריניאַ האָט געלאָזט נעמען אויף עטלעכע וואָכן צו זיך. אַרויסגייענדיק, האָט ער באַמערקט ליטקאַס פאָטאָגראַפיע, האָט ער זי אַ קוש גע־טון. און אַ פערטל שעה אַרום האָט ער געקלונגען באַ די פּלאַ־וויצקיס.

דער דינער האָט אים געזאָגט, אַז דער הער איז אַוועק, אָבער אַז אַ חוץ פרוי כוואַטאָווסקאַ איז דאָ פּראָפעסאָר וואָס־קאָווסקי און קסיאָנדז כילאַק. און זאַלעכל האָט אים אויפגענו־מען מאַריניאַ, אַ שלעכט פאַרקעמטע, מיט רויטע אויגן, כמעט אַ מיאוסע. איר אַמאָליקער אופן פון באַגיין זיך מיט אים האָט זיך אָבער לחלוטין געביטן, ווי מאַריניאַ וואָלט האָבן פאַרגעסן אָן אַלע תרעומות לגבי די אומגליקלעכערע ענינים.

— עמילקאַ איז באַ מיר — האָט זי אָנגעהויבן שעפּ־טשען. — זי פילט זיך שלעכט, דאַכט זיך אָבער, אַז זי פאַר־שטייט לפּחות, וואָס מען רעדט צו איר. פּראָפעסאָר וואָסקאָווסקי געפינט זיך לעבן איר. . . ער רעדט אַזוי פון האַרץ אַרויס. . . איר ווילט אומבאַדינגט זען עמילקאַן ?

— ניין, פרײַלין. כ'בין געקומען זיך בלויז דערוויסן, וואָס זי מאַכט, און כ'גיי תיכף אַוועק.

— כ'ווייס ניש. . . אפשר וועט זי ווילן אײַך זען. רוט אײַך אַ רגע אָפּ און איך וועל אַוועק זי דערמאָנען, אַז איר זענט געקומען. ליטקאַ האָט אײַך אַזוי ליב געהאַט, אַז בלויז צוליב דעם אַליין וועט אפשר עמיליאַן הנאה זײַן אײַך צו זען.

— גוט — האָט געענטפערט פּאַלאַניעצקי.

מאַריניאַ איז אַריין אין שכנותדיקן צימער. זי האָט אָבער משמעות ניש געקענט תיכף אָנהייבן דעם שמועס, מחמת פּאַ־לאַניעצקי האָט דורך דער אָפענער טיר געהערט ניש איר קול, נאָר וואָסקאָווסקיס, וואָס איז פול געווען מיט באַטאָנונגען פון טיפער איבערצײַגונג און וואָס האָט דעריבער, ווי מיט אָנשטרענ־גונג, זיך באַמיט דורכצוברעכן דעם פּאַנצער פון אַטראָפּיע און יסורים.

דער אַלטער פּראָפעסאָר האָט געזאָגט:

„... ס'איז אַזוי, ווי זי וואָלט אַרויס אין צווייטן צימער נאָך אַ שפּילצייג — און באַדאַרף תיכּף צוריקקומען... זי וועט זיך נישט אומקערן, אָבער איר וועט גיין צו איר. מיין טייערע מאַדאַם, קוקט אויפן טויט, נישט פון דער ערד־זייט, נאָר פון דער זייט, וואָס געהער צו גאָט. דאָס קינד לעבט און איז גליקלעך, ווייל זייענדיק אין דער אייביקייט, קוקט עס אויף דעם שיידן זיך תמיד, ווי אויף אַן אויגנבליק. ליטקאַ לעבט — האָט ער ווייטער געזאָגט מיט באַטאָנונג — זי לעבט און איז גליקלעך. זי זעט, אַז איר גייט צו איר און ציט צו אייך אויס די הענט, און ווייסט, אַז אין אַ רגע אַרום וועט איר קומען, ווייל פון גאָטס זייט איז דאָס לעבן און די קראַנקהייט ווייניקער, ווי אַן אויגנבליק — און דערנאָך די אייביקייט, צוזאַמען — מיט ליטקאַן, גיט אַ טראַכט, מאַדאַם טייערע — מיט ליטקאַן, אין רו, אין גליק... אָן קראַנקהייטן, אָן טויט, די וועלטן וועלן אונטערגיין און איר וועט זיין צוזאַמען..."

און פּאָלאַניעצקי האָט מיט צער אַ טראַכט געטון:

— ס'וואָלט גוט געווען, ווען דאָס זאָל זיין אויף זיכער...

אין אַ ווײַלע אַרום ווידער:

— ווען איך זאָל אַזוי פילן, וואָלט איך געהאַט נאָך וואָס אַהין אַריינצוגיין. אַזיסטן נישט!

אָבער נישט קוקנדיק אויף דעם געדאַנק, איז ער אַריין, נישט וואַרטנדיק אַפילו אויף מאַריניאַס צוריקקומען, מחמת ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז קוים ער האָט נישט געהאַט קיין סיבה, האָט ער געהאַט אַ פליכט און אַז ער טאָר נישט זיין קיין פּחדן קעגן יענעמס יסורים. עגאָיזם איז „בוימאייל אין די אויערן פאַר מענטשלעכע קרעכצן", און פאַרענטפערט זיך פאַר זיך אַליין, אַז דעם גרויסן צער קען מען קיין זאַך נישט זאָגן, וואָס זאָל אים טרייסטן. פּאָלאַניעצקי האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַזוי און עס איז אַ חרפּה געווען זיך באַקוועם צוריקצוציען, איידער צו גיין קעגן דעם צער פון דער מוטער. אַריינגייענדיק, האָט ער באַמערקט פרוי עמיליאַן זיצן אויף דער סאָפקע; איבער דער סאָפקע איז

געשטאַנען דער לאָמפּ, נידעריקער אַ ביסל אַ פּאַלמע, וואָס האָט אויפן אומגליקלעכן קאָפּ געוואָרפן אַ שאָטן, ווי פון צעשפּרייטע ריזיקע פינגער איבער איר. לעבן פרוי עמיליאַן איז געזעסן וואַסקאָווסקי און האַלטנדיק זי פאַר דער האַנט, האָט ער געקוקט איר אין פּנים אַריין. פּאָלאַניעצקי האָט באַ אים אָוועקגענומען די הענט און איינבייגנדיק זיך צו זיי, האָט ער זיי אָנגעהויבן שווייגנדיק צודריקן צו די ליפּן.

פרוי עמיליאַ האָט אַ רגע געמריגעט מיט די אויגן, ווי איי-נער, וואָס באַמיט זיך אויפצוכאַפּן פון שלאָף, דערנאָך האָט זי פּלוצלינג אויסגעשריגן מיט אַן אומנעריכטן אויסברוך:

— איר געדענקט, ווי זי. . .

און ס'האָט זי אָנגעכאַפּט אַ געוואַלטיק העשע, באַ וועלכן די הענט ווערן צוגעדריקט, דאָס מויל קען קיין אָטעם נישט כאַפּן און די ברוסט פּלאַצט פון כליפּען. ענדלעך האָט איר פאַרפעלט כוחות און זי איז געפאַלן אין חלשות. ווען זי איז ווידער צו זיך געקומען, האָט זי מאַריניאַ אַרויסגעפירט צו זיך אין צימער אַריין. פּאָלאַניעצקי צוזאַמען מיט וואַסקאָווסקין זענען אַריין אין דעם צווייטן זאַלעכל, וווּ פּלאַוויצקי, וועלכער איז דערווייל אָנגעקומען פון שטאָט, האָט זיי פאַרהאַלטן.

— אַזאַ טרויעריק מענטש אין שטוב — האָט ער צו זיי געזאָגט — דאָס מאַכט שטאַרק קאַליע דאָס לעבן; ס'וואָלט מיר געקומען אַ ביסל רו און פרייקייט, אָבער וואָס זאָל מען טון, וואָס זאָל מען מאַכן! — איך מוז אַראָפּ אויפן צווייטן פּלאַן און איך בין גרייט. . .

אין אַ האַלבע שעה אַרום איז מאַריניאַ אַריין אויף אַ ווײַלע מיט אַ ידיעה, אַז פרוי עמיליאַ האָט זיך לויט איר בקשה צוגע-לייגט און איז אַ ביסל באַרויקט. פּאָלאַניעצקי און וואַסקאָווסקי האָבן זיך אָנגעהויבן געזעגענען און זענען אַוועק.

זיי זענען געגאַנגען אין אַ געדיכטן נעפּל, וואָס האָט באַ-נאַכט זיך אויפגעהויבן פון דער ערד נאָכן לויטערן טאָג, פאַר-שטעלנדיק די גאַסן און מאַכנדיק אַרום די לאַמטערנס פאַרשידנ-פאַרביקע קרייזן. ביידע האָבן זיי געטראַכט וועגן ליטקאַן, וועלכע

האָט די ערשטע נאַכט פאַרברענגט שוין ווייט פון דער מוטער־צווישן געשטאָרבענע. פּאָלאַניעצקין האָט זיך דאָס ממש אויסגע־וויזן שרעקלעך, נישט פאַר ליטקאַן, נאָר פאַר פרוי עמיליאַן, וועלכע האָט געמוזט פון דעם טראַכטן. ער האָט אויך באַטראַכט װאַסקאָװסקיס װערטער צו איר און לסוף זיך אָנגערופן:

— כ׳האָב געהערט, וואָס איר האָט געזאָגט... אויב דאָס האָט איר געמאַכט גרינגער, איז גוט; אָבער זעט איר, ווען דאָס זאָל זיין אַן אַקסיאָמע, וואָלטן מיר זיך איצט באַדאַרפט... ווייס איך?... סיידן אַ סעודה מאַכן און זיך פרייען, וואָס ליטקאַ איז געשטאָרבן.

— און פונוואַנען ווייסטו, אַז מיר וועלן נאָכן טויט זיך נישט פרייען?

— זאָגט־זשע, פונוואַנען ווייסט איר, אַז עס וועט אַזוי זיין?

— איך ווייס נישט, איך גלייב.

אויף דעם איז נישט געווען וואָס צו ענטפערן — פּאָלאַ־ניעצקי האָט דעריבער גערעדט ווי צו זיך:

— חכּה, עמפּירישער שיין, אייביקייט — פאַריייניקן זיך — אָבער אינדערעמתן וואָס? — אַ בר־מינן פון אַ קינד אויפן בית־עולם אָן אַ מוטער, וואָס דרייט זיך פון יסורים... וואָלט כאָטש דער טויט געבוירן די אמונה אייערע, ער מאַכט אָבער געבוירן יאוש. ווייל דאָס קינד איז דאָך אייך אַ שאָד און מיר באַכמער, און דערדאָזיקער צער וואַרפט מיר פשוט צו די שאלה: פאַרוואָס איז זי געשטאָרבן? צוּוואָס איז דאָסדאָזיקע אכזריות? כ׳ווייס, אַז דאָס איז אַ נאַרישע פראַגע, און אַז מיליאָנען מענטשן האָבן זיך דאָס געשטעלט; אויב אָבער דאָס דאַרף זיין אַ טרייסט, זאָל עס דער רוח נעמען! כ׳ווייס אויך, אַז כ׳וועל קיין תשובה נישט גע־פינען, אָבער פאַר דעם טאַקע ווילט זיך מיר שילטן און קריצן מיט די ציין... כ׳פאַרשטיי נישט — און כ׳בונטעווע זיך — און פטור! דאָס איז דער גאַנצער פועל־יוצא, וואָס איר קענט אפילו נישט אָנערקענען פאַר געוואונטשן.

װאַסקאָװסקי האָט אויך געענטפערט, ווי ער וואָלט אַליין צו זיך רעדן:

— קריסטוס איז אויפגעשטאַנען תחית-המתים, ווייל ער איז געווען אַ גאָט אָבער אַלס מענטש איז ער אויך דורכגעגאַנגען דורכן טויט. היינט וואָס-זשע קען איך, אָרים ווערמל, טון, אויב נישט ליב האָבן דעם געטלעכן רצון און די חכמה פונם טויט?

אויף דעם האָט פּאָלאַניעצקי אָפּגעענטפערט:

— מיט אייך איז נישטאָ וואָס צו רעדן.

— ס'איז גליטשיק — האָט זיך אָפּגערופן וואַסקאָווסקי — דערלאַנג מיר די האַנט.

און נעמענדיק פּאָלאַניעצקין אונטערן אָרעם, האָט ער זיך אויף אים אָנגעלענט און ווייטער גערעדט:

— מיין טייערער! דו האָסט אַן ערלעך און ליבנדיק האַרץ, דו האָסט זייער ליב געהאַט די קליינע, וואָלסט זייער אַ סך געוועז פאַר איר געטון — נישט אמת? — טו-זשע נאָך דאָס איינע: דו גלייבסט, צי דו גלייבסט נישט זאָג אָפּ פאַר איר: „אייביקע רו...“ אויב דו רעכנסט, אַז דאָס וועט איר גאָרנישט צונוצקומען, זאָג צו זיך: מער קען איך שוין פאַר איר עטוועגן נישט, אָבער דאָס איינס קען איך נאָך...

— לאָזט מיך צורו — האָט געענטפערט פּאָלאַניעצקי.

— זי דאַרף עס אפשר גאָרנישט, אָבער איר וועט זיין טייער דיין געדענקען אָן איר, זי וועט דיר זיין דאַנקבאַר און אויסבעטן פאַר דיר חסד פון זיין ליבן נאָמען.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך דערמאָנט, ווי וואַסקאָווסקי האָט, אויף דער ידיעה וועגן ליטקאַס לעצטן אָנפאַל, זיך אויסגעדריקט, אַז דעם קינדס לעבן קען נישט זיין קיין ציל און אַז אויב עס איז עס באַשערט צו שטאַרבן, איז מסתמא אָנגעצייכנט, אַז עס זאָל פאַרן טויט עפּעס אויפטון. ער האָט צוליב דעם איצט געוואָלט אָנפאַלן אויף וואַסקאָווסקין, פּלוצלינג אָבער איז אים אין קאָפּ אַריין דער געדאַנק, אַז ליטקאַ האָט פאַרן טויט אים פאַראייניקט מיט מאַרינאַ.

און נישט ווילנדיק איז אים געקומען אויפן רעיון די פראַגע: „און אפשר האָט זי צוליב דעם טאַקע געלעבט?“ אָבער די

וועלכע רגע האָט ער זיך אָנגעהויבן בונטעווען קעגן דעם געדאַנק. ס'האָט אים פּלוצלינג אַ כעס אָנגעכאַפּט אויף מאַריניאַן, וואָס איז געווען פול מיט בזיון און כמעט מיט פאַראַכטונג.

— איך וויל זי נישט פאַר אַזאַ פּרייז — האָט ער אַ טראַכט געטון, פאַרבייסנדיק מיט די ציין — איך וויל נישט! כ'האָב גענוג זיך אַליין אָנגעמוטשעט. כ'וואָלט צען אַזעלכע אוועקגעגעבן פאַר איין ליטקאַן!

דערווייל האָט וואַסקאָווסקי, שלעפנדיק זיך לעבן אים, גערעדט:

— מען זעט אויף קיין טריט נישט און די שטיינער זעען גליטשיק פון נעפּל. ווען נישט דו, וואָלט איך מיך שוין לאַנג געווען איבערגעדרייט.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך אָפּגעקילט און זיך אָנגערופן:

— ווייל, פאַרשטייט איר מיך, הער פּראָפעסאָר, ווער עס גייט אויף דער ערד, דער מוז גיין אַראָפּ נישט אַרויף.

— דו האָסט גוטע פיס, מיין ליבער.

— און אויגן, וואָס זעען קלאָר, אפילו אין אַזאַ נעפּל, וואָס רינגלט אונדז אַרום, ווייל מיר אַלע לעבן אין אַ נעפּל און הינטער אים ווייסט דער רוח, וואָס עס איז. אַלץ, וואָס איר זאָגט, מאַכט אויף מיר אַזאַ איינדרוק, ווי מ'מעג וואָלט געבראָכן טרוקענע צווייגעלעך, געוואָרפן זיי אין שטראָם אַריין און געזאָגט, אַז פון זיי וועלן אַרויסקומען בלומען. ס'וועט זיין פוילעכץ, נישט מער... מיך האָט אויך עפּעס דער שטראָם אַ ריס געטון, און כ'האָב געמיינט, אַז עס וועט זיין פון דעם אַ בלום. שטותים!...

אָבער אָט איז אייער טויער! — אַ גוטע נאַכט.

און זיי האָבן זיך צעשיידט. פּאָלאַניעצקי איז אַהיימגעקומען צו זיך קוים אַ לעבעדיקער פון מידקייט און לייגנדיק זיך, האָט ער ווייטער אָנגעהויבן פּייניקן זיך מיט רעיונות, אָדער ריכטיקער, מיט וויזיעס. קודם-כל האָט זיך אים געשטעלט פאַר די אויגן די אָנמעכטיק געוואָרענע פון יסורים, פרוי עמיליאַ, וואָס איז געזעסן אין מאַריניאַס זאַלעכל אונטער דער פּאַלמע, וואָס איז אַריבערגעהאָנגען איבער איר קאָפּ, ווי אַ גרויסע, ביין-באַ-

שערטע האַנט, מיט צעשפּרייטע רויבערישע פינגער, און געוואָרפן אַ שאָטן אויף איר פּנים. „איך וואָלט געקענט פילאָזאָפירן ביז מאָרגן אינדערפרי — האָט ער געמורוקעט צו זיך. — אַלץ, פון וואָס דאָס לעבן לייגט זיך צונויף איז אַזאַ האַנט, פון וועלכער עס פאַלט אַ שאָטן — נישט מער! ווייל, ווען עס זאָל זיין באַ דעם נאָך אַ ביסל רחמנות, וואָלט דאָס קינד נישט געשטאָרבן — און מיט דעם ווידער, וואָס וואַסקאָווסקי זאָגט, וועט אפילו קיין שפּערל זיך נישט אָנעסן".

דאָ האָט ער זיך אָבער דערמאַנט, אַז וואַסקאָווסקי האָט נישט בלויז גערעדט וועגן טויט, נאָר אויך געבעטן, אַז ער זאָל אָפּזאָגן פאַר ליטקאַן: „אייביקע רו". פּאָלאַניעצקי האָט איצט אָנגעהויבן מיט זיך קעמפן. דאָס אויספעלן פון טיפער אמונה, אַז ליטקאַ זאָל קענען הערן זיין „אייביקע רו" און אַז ער זאָל זעגן איר מיט דעם צונויפקומען, האָט אים פאַרמאַכט דאָס מויל. ער האָט דערביי געפילט עפּעס אַ בושה צו זאָגן ווערטער, וואָס זענען נישט געפלאָסן פון דער טיף פון זיין איבערצייגונג. און גלייכצייטיק האָט ער אויך דערפילט דיזעלבע בושה עס נישט צו טון. „ווייל סוף־כל־סוף, וואָס ווייס איך? — האָט ער געטראַכט — גאָרנישט. אַרום און אַרום איז נעפּל און נעפּל. מסתמא וועט איר פון דעם גאָרנישט אַרויסקומען, אָבער ווי די מעשה זאָל נישט זיין, איז עס טאַקע די אייביקע זאַך, וואָס איך קען נאָך טון פאַר מיין „קעצל", פאַר דעם טייערן קינד, וואָס האָט אין דעם טאָג פון טויט געטראַכט וועגן מיר".

און ער האָט זיך נאָך אַ ווײַלע געוואַקלט, נאָכדעם דאָך אָנידערגעקניט אויפן בעט און געזאָגט: „אייביקע רו."

דאָס האָט אים אָבער קיין נחמה נישט געבראַכט, מחמת עס האָט אין אים אויפגעוועקט נאָכמער צער איבער ליטקאַן, און גלייכצייטיק כּעס אויף וואַסקאָווסקין פאַר דעם, וואָס ער האָט אים אַריינגעטריבן אין אַזאַ מצב, אין וועלכן ער האָט געמוזט אָדער אַריינפאַלן אין סתירה צו זיך אַליין, אָדער עפּעס בוגד זיין אין ליטקאַן. ער האָט לסוף דערפילט, אַז ער האָט שוין גענוג די פּיין און האָט באַשלאָסן אויפצומאָרגנס אינדערפרי גיין אין

בּיורא אַריין און זיך מיט ביגעלן פאַרנעמען מיט אַ ליאַדע ענין, אַבי אָפּצורייסן דעם געדאַנק פון דעם פאַרכּישופטן קרייז, אין וועלכן ער האָט זיך שוין עטלעכע טעג געדרייט...

צומאָרגנס אָבער האָט ביגעל אים מקדים געווען און איז אַליין געקומען צו אים, אפשר אויך כּדי אים מיט עפּעס אַנדערש צו פאַרנעמען, פּאָלאַניעצקי האָט מיט אַ געוויסער גייציקייט זיך געוואָרפן באַטראַכטן די לויפנדיקע ענינים — ער האָט אָבער לאַנג נישט געקענט מיט ביגעלן זיך פאַרנעמען מיט דעם, מחמת אין אַ שעה אַרום איז בוקאַצקי געקומען זיך געזעגענען:

— איך פאָר הייגט קיין איטאַליע און גאָט ווייסט, ווען איך וועל זיך אומקערן — האָט ער אַ זאָג געטון — כ'האָב אייך געוואָלט זאָגן: אַ זייט געזונט! דער טויט פון דעם קינד האָט מיך געטראָפן טיפער, ווי כ'האָב מיך געקענט ריכטן...

— פאָרסט ווייט?

— אַ סך צו רעדן דאָ. בּאַ אונדז רעדט זיך אַזוי, אַז מען איז אַ בודיסט, אָדער וואָס עמעץ וויל — אָבער אין תוך געני־מען, איז אַ ביסל גלייבט מען, אַ ביסל האָט מען אמונה אין... עפּעס אַ חסד... און מיט דעם לעבט מען. דערווייל אָבער וואָס? די ווירקלעכקייט שמייסט אונדז יעדן טאָג איבערן פּנים — און פירט אַריין אין פרשת דרכים פון דער נשמה, אין עגמת־נפש, אין מאָראַלישן דרוק. דאָ האָט מען אייביק עפּעס, אָדער עמעצן ליב, דאָ האָט מען צער פון פרעמדע אומגליקן, און איך וויל עס נישט, עס מאַטערט מיך אויס.

— וואָס־זשע וועט דיר העלפן איטאַליע?

— וואָס עס וועט מיר העלפן? דאָרט האָב איך אַ זון, וועלכע כ'האָב דאָ נישט; כ'האָב די קונסט, וואָס דאָ האָב איך זי נישט, און צו וואָס איך פיל אַ חולשה; כ'האָב קיאַנטי, וואָס מאַכט מיר גוט אויפן מאָגנקאַטאַר, און ענדלעך האָב איך מענטשן, וואָס גייען מיך לגמרי נישט אָן און וואָס קענען זיך שטאַרבן הונדערטערווייז, אַז ס'זאָל מיך אויף אַ האָר נישט אַרן. כ'וועל באַטראַכטן בילדער, איינקויפן וואָס איך דאַרף; כ'וועל פלעגן מיין רעוומאַטיזם, מיין קאַפּ־ווייטיק און וועל זיך מער אָדער ווײ־

ביקער זיין עלעגאַנט, מער אָדער ווייניקער זאַט און מער אָדער ווייניקער אַ חיה — וואָס איז, גלייב מיר, דער געוווּנטשנסטער אופן און מצב פונם לעבן. דאָ קען איך נישט זיין געגוג בהמה, און אינעווייניק באַ זיך וויל איך עס דאָך זיין.

— ביסט גערעכט, בוקאַצקי. מיר, זעסטו, זיצן באַ חשבונות אַ ביסל אויך צוליב דעם, מען זאָל זיך אַ ביסל פאַרטמען און וועגן עפּעס אַנדערש נישט טראַכטן. אַז מיר וועלן מאַכן אַזאַ פאַר־מעגן, ווי דו האָסט, — כ'וויים נישט, ווי ביגעל — אָבער איך וועל דיר נאָכטון.

— אַלזאָ, צום ווידערזען אין צייט און שטח — האָט אַ זאָג געטון בוקאַצקי.

אין אַ רגע אַרום נאָך זיין אַוועקגיין האָט פּאָלאַניעצקי אַ זאָג געטון:

— ער איז גערעכט. ווי וואָלט איך, למשל געווען גליקלעך, ווען כ'זאָל נישט געווען זיך אַזוי צובינדן צו דעם קינד און צו פרוי עמיליאַן. מיר זענען אין דעם פּרט אומאויסהייל באַר און מאַכן בידים אַ תּל פונם לעבן. ער איז גערעכט. דאָ ליבט מען עפּעס אָדער עמעצן. דאָס איז אַ קראַנקהייט בירושה. . . אייביקער ראָ־מאַנטיזם, אייביקער סענטימענטאַליזם — און אַן אייביק שטע־כעניש אין האַרץ. . .

און ביגעל האָט אַ זאָג געטון:

— דער אַלטער פּלאַוויצקי האָט דיך געלאָזט גריסן. ער האָט קיינעם אַ חוץ זיך נישט ליב.

אינאמתן איז עס אפשר אַזוי, אָבער אים פעלט אויס אי שכל, אי דרייסטקייט, זיך צו זאָגן, אַז אַזוי מוז מען און אַזוי דאַרף מען. אדרבה. ער איז איבערצייגט, אַז מען דאַרף אַנדערש און דעריבער איז ער אין אַן אייביקער קנעכטשאַפט. דאָ, אַז עמעץ האָט אפילו אַזאַ נאַטור, ווי ער, מוז ער נאָך מאַכן דעם אָנ־שטעל. אפילו פאַר זיך אַליין, אַז ער האָט עפּעס אָדער עמעצן ליב.

— וועסט זיין היינט באַ פרוי עמיליאַן ? — האָט אַ פרעג געטון ביגעל.

— פאַרשטייט זיך ! ווען כ'זאָל דיר, למשל, זאָגן, אַז כ'האָב

מאַלאַריע, איז נישט טייטש, אַז כ'האָב מיט דעם אַליין זיך שוין אויסגעהיילט פון דעם.

און באמת, ער איז נישט בלויז געווען דעם טאָג בײַ פרוי עמיליאַן איינמאָל, נאָר גאַנצע צוויי מאָל, מחמת ער האָט בײַם ערשטן מאָל די דאַמען נישט געטראָפן אינדערהיים. פּלאַוויצקי האָט אויף די פראַגע, ווו די טאָכטער איז? געענטפערט אים מיטן געהעריקן פּאַטאָס און יאוש: „איך האָב איצט נישט קיין טאָכטער!" — פּאָלאַניעצקי, נישט וועלנדיק אים אָנזידלען, צוואָס ער האָט דערפילט פלוצלינג גרויס חשק, איז אַוועק און צוריקגעקומען ערשט אינאָוונט.

דאָס מאָל איז ווידער צו אים אַרויס מאַריניאַ אַליין און מודיע געווען, אַז פרוי עמיליאַ איז דאָס ערשטע מאָל פון ליטקאַס לוויה אָן אַנטשלאָפן געוואָרן. זאָגנדיק דאָס, האָט זי אַ קורצע צייט געהאַלטן איר האַנט אין זיינער. פּאָלאַניעצקי האָט נישט קוקנדיק אויף דעם גאַנצן תוהו־ובוהו, אין וואָס זיינע געדאַנקען האָבן זיך געפונען, נישט געקענט דאָס נישט באַמערקן, און ווען ער האָט ענדלעך מיט אַ פרעגנדיקן בליק איר אַ קוק געטון אין די אויגן, האָט ער באַמערקט, אַז דעם מיידלס באַקן זענען לייכט פאַרויטלט געוואָרן, דערווייל האָבן זיי זיך אַוועקגעזעצט איינער לעבן אַנדערן און אָנגעהויבן שמועסן:

— מיר זענען געווען אויפן פּאָוואָנזעק — האָט אַ זאָג געטון מאַריניאַ — כ'האָב צוגעזאָגט עמילקאַן, אַז מיר וועלן יעדן טאָג אַהינפאָרן.

— צי איז עס דען אַזאַ מעלה פאַר איר, אַז זי זאָל יעדן טאָג זיך דערמאַנען אינם קינד און צערייסן די ווונדן?

— אָך, אַנישט זענען זיי דען פאַרטריקנט געוואָרן — האָט געענטפערט מאַריניאַ. — און קען מען איר דען זאָגן: „פאָר נישט?!" איך האָב אַליין געמיינט, אַז דאָס וועט נישט גוט זיין, איך האָב זיך אָבער איבערצייגט, אַז פאַרקערט. אויפן פּאָוואָנזעק האָט זי שטאַרק געוויינט, אָבער עס איז איר בעסער געוואָרן, צוריקקערנדיק זיך האָט זי זיך דערמאַנט אָן דעם,

וואָס פּראָפעסאָר וואַסקאָוסקי האָט איר געזאָגט — און דער געדאַנק, דאָס איז פאַר איר די איינציקע טרייסט — די איינציקע!

— זאָל זי כאָטש אַזעלכע האָבן — האָט געענטפערט פּאָלאָניעצקי.

— זעט איר, איך האָב תּחילת נישט געוואָגט זי צו דערמאָנען וועגן ליטקאָן, זי רעדט אָבער כּסדר וועגן איר. האָט אויך נישט קיין מורא מיט איר צו רעדן דערוועגן, ווייל דאָס מאַכט איר משמעות לייכטער...

דאָ האָט דאָס מיידל אָנגעהויבן צו דערציילן מיט נאָך אַ בּידעריקערער און ווי נישט זיכערער שטים:

— זי מאַכט זיך כּסדר פאָרוווּרף, אַז די לעצטע נאַכט האָט זי געהאָרכט דעם דאָקטאָר און איז אַוועק שלאָפן. ס'איז איר אַ שאָד די פּאָר אָרימע רגעס, וואָס זי האָט געקענט פאַרבּרענגען מיט ליטקאָן און דער געדאַנק פּייניקט זי. היינט, ווען מיר האָבּן זיך אומגעקערט פון בּית-עולם, האָט זי מיך אָנגעהויבן אויספרעגן וועגן די קלענסטע פּרטים: ווי דאָס קינד האָט אויסגעזען, ווי לאַנג עס איז געשלאָפן, צי ס'האָט גענומען די רפואה און וואָס עס האָט דערביי געזאָגט, צי ס'האָט זיך צו אונדז אָפּגערופן?... דערביי האָט זי מיך באַשווירן, כ'זאָל זיך אַלץ דערמאָנען און נישט דורכלאָזן קיין איין וואָרט אפילו.

— און איר האָט קיין זאַך נישט דורכגעלאָזט?

— ניין.

— ... ווי האָט זי עס אויפגענומען?

— זי האָט זייער, זייער געוויינט.

ביידע זײַנען זיי אַנטשוויגן געוואָרן און האָבן לאַנג געשוויגן, נאָכדעם האָט מאַרינינאַ אַ זאָג געטאָן:

— כ'וועל גיין געבן אַ קוק, וואָס עס טוט זיך מיט איר.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי זיך אומגעקערט:

— זי שלאָפט — האָט זי געזאָגט — געלויבט איז גאָט!

פּאָלאַניעצקי האָט דעם אָוונט נישט געזען מער פּרוי עמיל-

יאָן, מחמת זי איז אַרייַנגעפֿאַלן עפּעס אין אַ לעטאַרגישן שלאָף. באַם געזעגענען זיך האָט מאַריניאַ ווידער לאַנג און שטאַרק אַ דריק געטון זיין האַנט און כמעט מיט הכנעה אַ פֿרעג געטון:

— איר וועט נישט בייז זיין אויף מיר, וואָס כ'האָב איבערגעחזרט פֿאַר עמילקאַן ליטקאַס לעצטן פֿאַרלאַנג?

— אין אַזעלכע מינוטן — האָט געענטפֿערט פּאָלאַניעצקי — קען איך נישט טראַכטן וועגן זיך, מיר גייט בלויז אין פֿרוי עמיליאַן און אויב אייערע ווערטער האָבן איר געשאַפֿן אַ דערלייכטערונג, דאַנק איך אייך פֿאַר דעם.

— אַלזאָ, ביז מאָרגן? אמת?

— ביז מאָרגן.

פּאָלאַניעצקי האָט זיך געזעגנט און אַוועק. אַראָפּגייענדיק פֿון די טרעפּ, האָט ער געטראַכט:

— זי האַלט זיך פֿאַר מיין כּלה.

און ער האָט זיך נישט טועה געווען. מאַריניאַ האָט אים געהאַלטן פֿאַר איר חתן. זי איז קיינמאָל נישט געווען צו אים גלייכגילטיק; אדרבה, די קראַפֿט פֿון פּאַרדרוס איז געווען אין איר די מאָס פֿונעם אומגעוויינטלעכן איבעטערעס, וואָס ער האָט אין איר אויפֿגעוועקט. באַ דעם האָט ער בשעת ליטקאַס קראַנקהייט און לוויה געקענט אַליין אַנטדעקן אין זיך אומגעהייערע שיכטן עגאָיזם— איר ווידער האָט ער זיך אויסגעוויזן אַזוי גוט, אַז זי האָט ממש נישט געהאַט מיט וועמען אים צו פֿאַרגלייכן. דאָס איבעריקע האָבן אויפֿגעטון ליטקאַס ווערטער. אין תּוך גענומען האָט איר האַרץ קודם־כּל געגאַרט ליב צו האָבן — און איצט — קוים האָט זי איינמאָל צוגעזאָגט ליטקאַן אין דער מינוט פֿון איר טויט, קוים האָט זי זיך מתחייב געווען ליב צו האָבן און תּשובֿה צו האָבן, האָט זיך איר אויסגעוויזן, אַז ווען זי זאָל אפֿילו נישט ליב האָבן, וואָלט זי עס זיך באַדאַרפֿט הייסן — און זי האָט שוין נישט געטאָרט נישט ליב האָבן. פּאָלאַניעצקי איז אַריין אין קרייז פֿון אירע פֿליכטן, מחמת זי האָט אָנגעקערט צו די פּשוטע פֿרויען־נאַטורן, וועלכע טרעפֿן זיך נישט זעלטן עד־היום, פֿאַר וועלכע

דאָס לעבן און די פליכטן זענען איינס און דאָסזעלבע, און דעריבער טראָגן זיי אַריין אין דער פליכט גוטן ווילן און נישט בלויז גוטן, נאָר אויך אויסגעהאַלטענעם.

אַזאַ ווילן ברענגט מיט זיך ליבע, וואָס לייכט ווי די זון, וואַרעמט ווי איר וואַרעמקייט און היילט ווי דער בלויער, לויטערער הימל! אויף אַזאַ אופן ווערט נישט דאָס לעבן קיין טרוקענער דערנער-קוסט, וואָס שטעכט, נאָר אַ בלום, וואָס בליט און פאַרשיכּורט.

דאָס רעכטפאַרטיקע אין אירע געדאַנקען און גלייכצייטיק פּשוטע און איידעלע אין אירע געפילן פון אַ דאָרפיש מיידל, האָט געהאַט אין זיך די פעיקייט פון לעבן און גליק ביזן העכסטן גראַד.

דעריבער, ווען פּאַלאַניעצקי איז אַוועק, האָט זי טראַכטנדיק וועגן אים אַנדערש נישט אָנגערופן בײַ זיך אין האַרץ, ווי: „הער סטאַך!" ווייל דאָס איז שוין געווען טאַקע איר „הער סטאַך".

פּאַלאַניעצקי ווידער, לייגנדיק זיך שלאָפן, האָט געחזרט צו זיך מעכאַניש אַ ביסל:

— זי האַלט זיך פאַר מיין כּלה.

ליטקאַס טויט און די איבערלעבונגען פון די לעצטע טעג האָבן אָפּגערוקט מאַריניאַן נישט בלויז אין געדאַנק, נאָר אויך אין זיין האַרץ אויף אַ ווייטן, אפילו זייער ווייטן פּלאַן.

איצט האָט ער ווידער אָנגעהויבן טראַכטן וועגן איר און גלייכצייטיק וועגן זיין צוקונפט. און פּלוצלינג האָט ער דערזען עפּעס אַ כמאַרע אומצאָליקע פראַגן, אויף וואָס ער האָט קיין שום תּשובה נישט געהאַט.

ער האָט בלויז געפילט פאַר זיי אַן אימה; ער האָט געפילט, אַז דערווייל פעלט אים אויס הן כּוח, הן חשק, די מי זיך אונטערצונעמען ווידער אָנהייבן דאָס אַמאָליקע לעבן, ווידער אַריינפאַלן אין דעם סענטימענטאַלן פאַרכישופטן קרייז, ווידער זיך באַאומרויִקן, ווידער זיך אָנטון אַ כּוח, זיך באַמיִען וועגן זאַכן,

וואָס ברענגען פֿלויז צער, זיך בריהן מיט זיך צוליב געפֿילס־טעמים? צי איז נישט בעסער, צו היטן די חשבונות מיט ביגעלן, מאַכן געלט, כּדי אַמאָל זיך אַלאָז צו טון, ווי בוקאַצקי קיין איטאַליע אָדער ערגעץ אַנדערש, ווו ס'איז דאָ אַ זון, קונסט, גוטער ווײַן צום מאָגן און קודם־כּל מענטשן, וועלכע זענען דיר גלײַכגילטיק, וואָס זייער גליק צעשטראַלט נישט דאָס האַרץ פֿונם אָנגעקומענעם. אָבער פֿאַר דאָס דריקט דער טויט אָדער די נויט קיין איין טרער פֿון אים נישט אַרויס.

סוף פֿון ערשטן באַנד